

ΕΦΗΜΕΡΙΣ

ΠΡΑΙΟΛΟΓΙ

1905

Δ

135

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΗ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ ΤΡΙΤΗ

1905

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Π. Δ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΟΥ

1905

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	ΣΕΑ
ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΥ Α. Σ. Νέον αντίγραφο του Σκυροκτόνου του Πραξιτέλους (πίν. 8)	263-270
VON BISSING FRH W. Ἀρχαῖαι αἰγυπτιακαὶ κορυφαὶ ἰστών (πίν. 4)	157-160
ΔΡΑΓΟΥΜΗ ΣΤΕΦ. Ν. Ἀττικὴ ἐπιγραφή Ῥωμαϊκῶν χρόνων	181-186
ΖΗΚΙΔΟΥ Γ. Δ. Θεσσαλικά ἐπιγραφαὶ ἀνέκδοτοι	187-210
ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΟΥ Κ. Κατάλογοι Λυκαιονικῶν (πίν. 5)	161-178
» » Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὀλυμπίας	253-264
MAC MAHON ROB Ἐνεπίγραφος Λήκυθος (πίν. 1)	37- 54
ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Γ. Α. Εὐβοϊκὰ	1- 36
PERDRIZET P. Ἀττικὸν ἀγγεῖον μετὰ παραστάσεως πομπῆς γάμου (πίν. 6-7) .	209-214
ΡΩΜΑΙΟΥ Κ. Εὐρήματα ἀνατκαρῆς τοῦ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ἄντρου (πίν. 3) . .	99-158
ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ Γ. Ἀνασκαφαὶ ἐν Θέρμῳ (πίν. 2)	55-100
WILHELM A. Ἀττικά ψηφίσματα	215-252

ΑΠΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Πίναξ	1	Ἐνεπίγραφος Λήκυθος
—	2	Ἐπιγραφή Θέρμου
—	3	Ἀνάγλυφον τοῦ ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ἄντρου τοῦ Πανὸς
—	4	Αἰγυπτιακαὶ κορυφαὶ ἱστῶν
—	5	Ἐπιγραφαὶ Λυκαονικῶν
—	6-7	Ἀττικὸν ἀγγεῖον
—	8	Ἀντίγραφον Σαυροκτόνου Ἐθνικοῦ Μουσείου
Σελ.	37- 38	εἰκ. 1, Οἶνοχόη Νεαπόλεως μετ' ἐπιγραφῆς Ἀλκιμάχου
—	101-102	εἰκ. 2, Ἀνάγλυφον Νυμφῶν ἐκ τοῦ ἄντρου τοῦ Πανὸς
—	110	εἰκ. 3, Ὅμοιον
—	111-112	εἰκ. 4, Τεμάχιον ὁμοίου ἀναγλύφου
—	118	εἰκ. 5, Ὅμοιον
—	121-122	εἰκ. 6, Ὅμοιον
—	141-142	εἰκ. 7, Τεμάχιον ἀναγλύφου Νυμφῶν ἐξ Ἀκροπόλεως
—	144	εἰκ. 8, Τύποι νυμφῶν
—	145-146	εἰκ. 9, Τεμάχιον ἀναγλύφου Νυμφῶν ἐξ Ἀκροπόλεως
—	153	εἰκ. 10, Τεμάχιον ἀναγλύφου ἄντρου Πανὸς
—	155-156	εἰκ. 11, Ὅμοιον
—	157	εἰκ. 12, Τεμάχιον ἀγκλματίου ἐκ τοῦ ἄντρου τοῦ Πανὸς
—	183-184	εἰκ. 13, Ἀττικὴ ἐπιγραφή
—	217-218	εἰκ. 14, Ἀττικὸν ψήφισμα
—	235-236	εἰκ. 15, Ὅμοιον
—	245-246	εἰκ. 16, Δύο τεμάχια ὁμοίου ψηφίσματος
—	253-254	εἰκ. 17, Ἐπιγραφαὶ ἐξ Ὀλυμπίας
—	259-260	εἰκ. 18, Ὅμοια
—	261-262	εἰκ. 19, Ὅμοια
—	» »	εἰκ. 20, Ἐπιγραφή χαλκοῦ κἀδου Ὀλυμπίας
—	266	εἰκ. 21, Ἀπεικόνισμα Σαυροκτόνου Βατικανοῦ καὶ Ἐθνικοῦ Μουσείου.

EYBOIKA

Α'. ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΕΥΒΟΙΑΣ

α' Καρύστου.

Ἐν τῇ παλαιᾷ χώρᾳ τῆς νῦν Καρύστου, ἔνθα
ἔκειτο ἡ ἀρχαία Κάρυστος, ὡς καὶ τὸ ὄνομα δηλοῖ

καὶ ἡ ὑπερκειμένη αὐτῇ ἀρχαία ἀκρόπολις προσμαρτυρεῖ, εὐρέθησαν αἱ ἐπόμεναι τέσσαρες ἐπιγραφαὶ ἐν τῷ καλλίστῳ ἐξ ἐσπεριδοειδῶν δένδρων παραδείσῳ τοῦ κ. Ἰωάννου Κωνσταντινίδου τοῦ καὶ Κακαβᾶ ἐπικαλουμένου, ὅτε ἐκάθαιρε καὶ διερρύθμιζεν αὐτόν.

X X X X ϩ ϭ ϭ ϭ : Σ Τ Α Θ Μ
Λ Η : Τ Τ Τ Χ ϩ ϭ ϭ ϭ : Π Α Ν Τ Ο Σ :
Κ Ε Φ Α Λ Η : Δ Χ Χ Χ Χ ϩ ϭ ϭ ϭ Α Ρ Χ Ο
5 Τ Ο Κ Ο Σ Α Π Ε Δ Ο Θ Η Ε Σ Θ Η Β Α Σ Κ Α Ι Ι Σ
Λ Ι Γ Γ Ω Ι Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϭ ϩ : Θ Ε Υ Ρ Ω Ν Ε Υ Β
Θ Ε Ο Ϊ Ο Τ Ι Δ Α Ι : Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϭ ϭ ϭ ϭ ϩ ϩ :
Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϭ ϭ ϭ ϭ : Α Ν Τ Ι Μ Α Χ Ο Σ Φ Ι Λ Ο
Κ Ρ Α Τ Η Σ : Φ Ι Λ Ο Κ Ρ Α Τ Ε Ι Ι Σ Τ Ι Α Ι Ε Ι : ϭ ϭ ϩ
10 Ε Ρ Ο Γ Δ Ο Ο Ν : ϭ ϭ ϭ ϭ : Τ Ι Μ Ο Σ Θ Ε Ν Η Σ Φ Ι
Φ Α Λ Η : Χ Χ Χ ϩ ϭ ϭ ϭ : Τ Ο Ι Σ Δ Ε Τ Ο Κ Ο Ν Α Π Ε
Ρ Α Τ Ο Τ Α Μ Ι Α Ι Κ Α Τ Α Θ Ε Υ Ρ Ω Ν Α Α Ρ Ο Τ Η Σ Ρ
Β Ο Ν Π Α Ρ Α Τ Α Μ Ι Ω Ν Τ Ω Ν Κ Α Τ Α Θ Ρ Α Σ Υ Ν : Ρ Ε
Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϩ : Α Σ Ω Ρ Ο Δ Ω Ρ Ω Ι Θ Η Β Α Ι Ω Ι : —
15 Ε Υ Β Ο Λ Ι Ω Ν Ι : Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϩ : Α Σ Ω Ρ Ο Δ Ω Ρ Ω Ι
Β Ο Λ Η Κ Ρ Α Τ Η Σ : Ε Υ Β Ο Λ Ι Ω Ν Ι Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϩ : Α Σ Ω
Ι Ι Ι Ο Ο : Θ Ε Υ Ρ Ω Ν Ε Υ Β Ο Λ Ι Ω Ν Ι Θ Η Β Α Ι Ω Ι : ϩ : Α
Ω Ι : — Ι Ι Ι Ο Ο : Τ Ι Μ Ο Κ Ρ Α Τ Η Σ : Ε Υ Β Ο Λ Ι Ω Ν Ι Θ
Ρ Ω Ι Θ Η Β Α Ι Ω Ι : _ — Ι Ι Ι Ο Ο : Κ Ε Φ Α Λ Η : ϩ Τ Ο Ι Σ Δ Ι
20 Ν Ε Σ Θ Ε Β Α Σ Κ Α Ρ Υ Σ Τ Ι Ο Ι Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Σ Α Ρ Χ Ε Σ Τ
ϩ ϩ : Φ Ε Ρ Ε Ν Ι Κ Ω Ι : ϩ ϭ ϭ ϭ ϩ ϩ ϩ
Ν Ι : ϭ ϭ ϭ ϭ : Κ Ε Φ Α : [Χ Χ ϭ ϭ ϭ ϩ ϩ ϩ : Τ Ο Υ Τ Ο Τ Ο Ε
Η Τ Ο Κ : Κ Α : Ε Σ Τ Ι Α Υ Τ Ο Ι Σ Ε Ν Τ Ω Ι Κ Ε Φ Α Λ Α Ι Ω Ι Ο Γ Ε Γ Ε
Ε Υ Β Ο Λ Ι Ω Ν Θ Ε Ο Ϊ Ο Τ Ι Δ Α Σ Κ Α Λ Λ Ι Ρ Ρ Ο Σ Α Σ
25 Σ Φ Ι Λ Ο Κ Ρ Α Τ Η Σ Τ Ο Υ Τ Ο Ι Σ Α Ρ Ο Δ Ε Δ Ο Τ Α Ι Ο Τ Ο Κ
Σ Τ Ρ Α Τ Ο Α Ρ Χ Ο Ν Τ Ο Σ Κ Α Ι Ο Σ Ε Ξ Ε Λ Ε Ι Φ Θ Η Κ Λ Ε Ο /
Ε Κ Γ Μ Η Ν Ο Τ Α Μ Ι Α Ι Δ Ε Α Π Ε Δ Ο Σ Α Ν Ο Ι Κ Α Τ Α Β Ο
Π Α Ρ Ε Δ Ο Σ Α Ν Β Ο Λ Η Κ Ρ Α Τ Η Σ Θ Ε Υ Ρ Ω Ν Α Ν
Τ Ι Μ Ο Σ Θ Ε Ν Η Σ Ρ Ο Φ Α Ν Τ Ο Σ Τ Α Μ Ι Α Ι Σ Ε Υ Κ Λ Ε Γ Σ

30 ΕΥΚΡΙΤΩΙ ΧΑΙΡΕΔΗΜΩΙ ΝΙΚΟΞΕΝΩΙ ΤΙΜΗΚ
ΜΕΝΕΚΡΑΤΕΙ ΤΙΜΑΝΘΕΙ ΕΥΓΕΝΕΙΚΤ ΣΙΔΙΤΗΣ Γ
ΛΑΒΟΝ ΠΑΡΑ ΤΑΜΙΩΝ ΤΩΝ ΚΑΤΑΡΙΣΤΟΜΕΝ
ΚΕΦΑΛΗ : Π Γ Γ Γ Γ = - Π Ι Ο Ο Ο

..... XXXX Π Γ Γ Γ Γ : σταθμὸν

[..... κεφα-

λή : Τ Τ Τ Π Γ Γ Γ Γ : παντὸς

κεφαλή : Δ Χ Χ Χ Χ Π Γ Γ Γ Γ ἄρχο[ντος Ἀρχεστράτο τοῖσδε ὁ

5 τόκος ἀπεδόθη ἐς Θήβας καὶ Ἰσ[τίασαν : Τιμοκράτης Καλ-

λίππῳ Θηβαίῳ : Π : Θεύρων Εὐβολίῳ Θηβαίῳ : Γ Γ Γ Γ Θράσους

Θεοζοτίδαι : Θηβαίῳ : Γ Γ Γ Γ Π Π : [Ἀριστομένης Εὐβολίῳ

Μενε-

Θηβαίῳ : Γ Γ Γ Γ : Ἀντίμαχος Φιλοκράτει Ἰστιαεῖ : Γ Γ : Τιμο-
Βολη-

κράτης : Φιλοκράτει Ἰστιαεῖ : Γ Γ : Μ[ενεκράτης Κλεοδήμῳ (;)

10 ἐπόγδοον : Γ Γ Γ Γ : Τιμοσθένης Φι[λοκράτει Ἰστιαεῖ : Γ Γ : κε-

φαλή : Χ Χ Χ Π Γ Γ Γ : Τοῖσδε τόκον ἀπέδοσαν ἄρχοντος Ἀρχεστ-

ράτο ταμίαι κατὰ Θεύρων ἀπὸ τῆς π[ροσόδου, ἣν παρέλα-

βον παρὰ ταμιῶν τῶν κατὰ Θράσυν : περὶ (τοσοῦτον) Θράσους Εὐβολίῳ

Θηβαίῳ : Π : Ἀσωποδώρῳ Θηβαίῳ : = - [Π Ι Ο Ο : Μενεκράτης

15 Εὐβολίῳ : Θηβαίῳ : Π : Ἀσωποδώρῳ [Θηβαίῳ : = - Π Ι Ο Ο

Βοληκράτης : Εὐβολίῳ Θηβαίῳ : Π : Ἀσωποδώρῳ Θηβαίῳ : = -

Π Ι Ο Ο : Θεύρων Εὐβολίῳ Θηβαίῳ : Π : Ἀσωποδώρῳ Θηβαί-

ῳ : = - Π Ι Ο Ο : Τιμοκράτης : Εὐβολίῳ Θηβαίῳ : Π : Ἀσωποδώ-

ρῳ Θηβαίῳ : = - Π Ι Ο Ο : κεφαλή : Π. Τοῖσδε τόκον ἀπέδοσαν

20 ν ἐς Θέβας Καρύστιοι ἄρχοντος Ἀρχεστράτο : Τιμοσθένης

..... Γ : Φερενίκῳ : Π Γ Γ Γ Π = = [: Θεύρων Εὐβολίῳ

νι : Γ Γ Γ Γ : κεφα : Χ Χ Γ Γ Γ Π = = : Τοῦτο τὸ ἔ[τος οὐκ ἀπεδόθη

τοκ : Κ α : ἔστι αὐτοῖς ἐν τῷ κεφαλαίῳ ὃ γεγέννηται. χρῆσται

Εὐβολίων, Θεοζοτίδας, Κάλλιππος, Ἀσωπόδωρος, Φερενίκο-

25 ς, Φιλοκράτης· τούτοις ἀποδέδοται ὁ τόκος Χ Χ Χ Π Γ Γ = Π Ο Ο Ο Ἀρχε-

στράτο ἄρχοντος καὶ ὃς ἐξελείφθη Κλεοδήμῳ (;) ἐπόγδοον : Γ Γ Γ Γ :

Ἐκγυμνοταμίαι δὲ ἀπέδοσαν οἱ κατὰ Βοληκράτην

παρέδοσαν Βοληκράτης, Θεύρων, Ἀντίμαχος

Τιμοσθένης, Πρόφαντος ταμίαις Εὐκλέγῳ

30 Εὐκρίτῳ, Χαιρεδήμῳ, Νικοξένῳ, Τιμηκράτει

Μενεκράτει, Τιμάνθει, Εὐγένει, Κτήσιδι τῆς π[ροσόδου ἃ παρέ-

λαβον παρὰ ταμιῶν τῶν κατ' Ἀριστομένην

κεφαλή : Π Γ Γ Γ Γ = - Π Ι Ο Ο Ο.

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ πλακὸς ἐγχωρίου μαρμάρου, ἥτις ἄνωθεν καὶ ἐν δεξιᾷ εἶνε ἀποκεκρουμένη, ἔχει δ' ὕψος 0,78 μ. πᾶχος 0,5, πλάτος δ' ἄνωθεν μὲν 0,26 $\frac{1}{2}$, ἐν δὲ τῷ μέσῳ καὶ κά-

τωθεν 0,35. Τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐν μὲν τῷ πρώτῳ σωζομένῳ στίχῳ ἐλλείπουσι περὶ τὰ πέντε γράμματα, ἅπας δὲ ὁ δεύτερος στίχος καὶ περὶ τὸ ἥμισυ τοῦ σωζομένου 21^{ου} εἶνε ἀπεξεσμένα. Εἰ καὶ ἕνεκα τῶν

ἀριθμητικῶν σημείων καὶ τῶν τῆς στίξεως δὲν εἶνε δυνατόν νά ὀρισθῇ ἀκριβῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν γραμμᾶ-
των ἐκάστου στίχου, ἐκ τῶν στίχων ὅμως 10, 11,
15, 16, 17, 18 καὶ 19, οἵτινες εἶνε δυνατόν ἀσφα-
λέστερόν πως νά συμπληρωθῶσι, πειθόμεθα ὅτι ἐκα-
στος τῶν στίχων συνέκειτο ἐκ 45-50 γραμμᾶτων.
Ἐνεκα δὲ τῆς φθορᾶς τοῦ λίθου ἀτυχῶς ἡ ἐπιγραφὴ
εἶνε ἐλλιπὴς καὶ διὰ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν νά γνω-
ρίζωμεν ἀκριβῶς, πόσον ἦτο τὸ ὅλον κεφάλαιον, ὅπερ
ἡ πόλις ἐδανείσθη, οὐδὲ ἐπὶ τίνι τόκῳ τὸ δάνειον ἐγέ-
νετο. Καὶ τοιαύτη ὁ ὅμως οὕσα ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη
εἶνε πλείστου λόγου ἀξία δι' ἄλλα τε καὶ διότι καὶ
νέα ὀνόματα ἡμῖν γνωρίζει καὶ ἀριθμητικὸν σημεῖον
νέον τὸ πρῶτον ἐν αὐτῇ ἀπαντᾷ καὶ τὴν οὐδαμόθεν
ἄλλοθεν ἡμῖν γνωστὴν ἀρχήν, τοὺς ἐκρημηνοτα-
μίας, ἐκ ταύτης μανθάνομεν.

Σημεῖα στίξεως.

Τὰ σημεῖα τῆς στίξεως εἶνε τρεῖς στιγμαὶ καθέ-
τως ἐν τῷ στίχῳ κείμεναι. Ὑπάρχουσι δὲ μετὰ τὴν
λέξιν *κεφαλὴ*, πρὸ τοῦ ἀριθμοῦ τοῦ δηλοῦντος πο-
σὸν χρημάτων καὶ μετ' αὐτὸν καὶ πρὸ ἐκάστου κυ-
ρίου ὀνόματος. Ἐνιαχοῦ δ' ὅμως ἐλλείπουσι τὰ ση-
μεῖα ταῦτα μετὰ τὸν ἀριθμὸν (στ. 4, 9, 34),
ἀλλαχοῦ δὲ τουναντίον, εἰ καὶ περιττὰ εἰσιν, ὑπάρ-
χουσιν· π. χ. ὑπάρχει στίξις μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ
δανειστοῦ καὶ πρὸ τοῦ ἐθνικοῦ (στ. 7, 16) ἢ μετὰ
τὸ ὄνομα τοῦ ταμίου καὶ πρὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ δα-
νειστοῦ (στ. 16, 18).

Κεφαλὴ. Τόκος. Δανεισταί

Ἐν μὲν τῷ τρίτῳ στίχῳ ἀναγράφεται κεφάλαιον
παντὸς (τοῦ περιόντος ἢ ἀργυρίου) τάλαντα τρία
καὶ δραχμαὶ χίλια ἑνακόσιοι, ἐν δὲ τῷ τετάρτῳ
ἄλλο ἐκ δραχμῶν μυρίων καὶ τετρακισχιλίων καὶ
ἑνακοσίων, ἐν δὲ τῷ ἐνδεκάτῳ ἄλλο ἐκ δραχμῶν
τρισχιλίων καὶ ὀκτακοσίων. Ἄλλο δὲ κεφάλαιον,
ὅπερ ἀπεξέσθη κατόπιν, ἦτο ἀναγεγραμμένον ἐν τῷ
21^ῳ στίχῳ ὡς ὀφειλόμενον τῷ Φερενίκῳ καὶ Εὐ-
βολίῳ. Ἐν δὲ τῷ 22^ῳ στίχῳ βλέπομεν ὅτι καὶ
Καρυστίοις ὀφείλοντο δραχμαὶ δισχίλια καὶ τε-
τρακόσιοι ἑνενήκοντα, ὧν ὁ τόκος, ἂν ἡ ἡμετέρα
συμπλήρωσις εἶνε ὀρθή, δὲν ἀπεδόθη κατὰ τὸ ἔτος,

εἰς ὃ ἀναφέρεται ἡ ἐπιγραφὴ. Καὶ τοῦ μὲν κεφα-
λαίου τοῦ ἐκ δραχμῶν μυρίων καὶ τετρακισχιλίων
καὶ ἑνακοσίων ὁ τόκος ἀπεδόθη εἰς Θήβας μὲν τοῖς
Θηβαίοις Καλλίπῳ, Εὐβολίῳ, Θεοζοτίδῃ, εἰς
Ἰστιαίαν δὲ Φιλοκράτῃ τῷ Ἰστιαεῖ καὶ τῷ Κλεο-
δήμῳ, Ἰστιαεῖ ἴσως καὶ τούτῳ. Τὸ ὅλον τοῦ ἀπο-
δοθέντος τόκου τοῖς Θηβαίοις εἶνε δραχμαὶ χίλια
καὶ τετρακόσιοι πέντε, τῷ δὲ Ἰστιαεῖ Φιλοκράτῃ
ἑξακόσιοι καὶ τῷ κατὰ τὴν ἡμετέραν συμπλήρω-
σιν Κλεοδήμῳ ἐπόγδοον, δραχμαὶ δηλονότι τετρα-
κόσιοι. Ἄν ἀφαιρέσωμεν ἐκ τοῦ ὅλου κεφαλαίου
(τῶν 14900) τὸ κεφάλαιον τρισχιλίων διακοσίων
δραχμῶν, δι' ὃ ἀπεδόθη τόκος ἐπόγδοον, τὸ ὑπο-
λειπόμενον ἐκ δραχμῶν μυρίων καὶ χιλίων καὶ ἑπτα-
κοσίων ἦτο δεδανεισμένον ἐπὶ ἐπιτοκίῳ $13\frac{3}{4}$ τοῖς
% περίπου. (Ἀκριβεῖας χάριν σημειούμεθα ὅτι τὸ
κεφάλαιον τῶν 11700 δραχμῶν τοκίζόμενον πρὸς
 $13\frac{3}{4}$ παρέχει τόκον 1609,75, ἐν ᾧ ὁ ἀναγραφό-
μενος ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ὡς δοθεὶς τόκος τῷ Καλλί-
πῳ, Εὐβολίῳ, Θεοζοτίδῃ, Φιλοκράτῃ εἶνε δραχ-
μαὶ 1605). Τοῦ δὲ ἐκ δραχμῶν τρισχιλίων καὶ
ὀκτακοσίων ὁ ἀποδοθεὶς τόκος τοῖς Θηβαίοις Ἀσω-
ποδώρῳ καὶ Εὐβολίῳ ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς τε-
τρακοσίας ἑκκαίδεκα καὶ ἡμίσειαν. Ἄν ἡ ἐπιγραφὴ
εἶχεν, ὡς ἡμεῖς συμπληροῦμεν, τότε τὸ κεφάλαιον
τοῦτο ἦτο δεδανεισμένον ἐπὶ ἐπιτοκίῳ 11 περίπου
ἐπὶ τοῖς % (Σημειωτέον ὅτι ἀκριβῶς ὁ τόκος τῶν
3800 δραχμῶν πρὸς 11 % εἶνε δραχμαὶ τετρα-
κόσιοι καὶ ὀκτωκαίδεκα, πρὸς δὲ ὅτι τῷ Ἀσωπο-
δώρῳ πρὸς τῷ τόκῳ ἀπεδόθη καὶ κεφάλαιον δραχ-
μαὶ πεντήκοντα (στ. 19).

Ὁ πρὸς τὸν Φερενίκον ἀποδοθεὶς τόκος εἶνε δραχ-
μαὶ ὀκτακόσιοι ἑνενήκοντα, ὃ δὲ πρὸς τὸν Εὐβο-
λίῳ τετρακόσιοι. Ἄν ὁ τόκος ἦτο τὸ ὄγδοον τοῦ
ὅλου κεφαλαίου, τότε τὸ κεφάλαιον τὸ ὀφειλόμενον
τῷ Φερενίκῳ καὶ Εὐβολίῳ ἀνέρχεται εἰς δραχμὰς
μυρίας καὶ τριακοσίας εἴκοσι.

Ἐν δὲ τῷ ἐκ δραχμῶν δισχιλίων καὶ τετρακο-
σίων ἑνενήκοντα κεφαλαίῳ τῷ ὀφειλόμενῳ Καρυ-
στίοις, ὡς ἡμεῖς ἀναγινώσκομεν τὴν συντετμημέ-
νην λέξιν ΚΑ: περιέχεται καὶ ὁ μὴ κατὰ τὸ ἔτος,
καθ' ὃ ἀνεγράφη ὁ λόγος οὗτος, ἀποδοθεὶς τόκος
(ιδ. στ. 23^{ον}). Ἄν ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ τόκος ὁ περιε-
χόμενος ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ ἦτο τὸ ὄγδοον τοῦ
κεφαλαίου, τότε τὸ κεφάλαιον θὰ ἦτο περὶ τὰς δισ-

χιλίας καὶ ἑκατὸν ὀγδοήκοντα δραχμάς. Παρατηρητέον ὅτι ἐκ τῶν δανειστῶν ὁ μὲν Κάλλιππος, Κλεόδημος (;) Θεοζοτίδας, Φερένικος ἅπαξ μόνον μνημονεύονται ὡς λαβόντες τόκον, ὁ δὲ Εὐδολίων ἐξάκις, ὁ δὲ Φιλοκράτης τρίς, ὁ δὲ Ἀσωπόδωρος πεντάκις. Ἡ κατὰ δόσεις ἀπόδοσις τοῦ τόκου εἰς τινὰς ἐγένετο ἴσως, εἴτε διότι τοιαύτη ἦτο ἡ συμφωνία, εἴτε πρὸς εὐκολίαν τῶν τε δανειστῶν καὶ ὀφειλετῶν. Τὸ ὅλον τοῦ τόκου ἀπεδόθη τοῖς δανεισταῖς πᾶσιν ἄρχοντας Ἀρχεστράτου (ιδ. στ. 12, 20, 26). Ἐπειδὴ εἰς ἐπώνυμος ἄρχων μνημονεύεται, ὁ Ἀρχέστρατος, ἐν δὲ στίχῳ 22^ο, ἂν αὐτὸν ὀρθῶς, ὡς πιστεύομεν, συμπληροῦμεν, λέγεται, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος, καθ' ὃ ἡ λογοδοσία ἐγένετο, τόκος δὲν ἀπεδόθη τοῖς Καρυστιοῖς δανεισταῖς, εἰκάζομεν ὅτι ὁ ἀποδοθεὶς τόκος εἶνε ἑνὸς ἔτους καὶ ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν ἀρχόντων ἦτο ἐνιαύσιος.

Ἐπώνυμος ἄρχων

Ἐκ τῶν στίχων 20^ο καὶ 28^ο μαθάνομεν ὅτι ὡς παρ' Ἀθηναίους καὶ παρὰ Καρυστιοῖς ὁ ἐπώνυμος ἦν ἄρχων καὶ οὐχὶ στρατηγὸς ἢ ἡγεμὼν ὡς παρὰ Χαλκιδεῦσιν. Τοιοῦτος ἄρχων ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ μνημονεύεται τρίς ὁ Ἀρχέστρατος (στ. 12, 20, 26).

Ταμίαι. Ἐκμνηνοταμίαι.

Ὡς δὴ ὅλον ἐκ τῶν ἐλλειπῶν στίχων 29^ο, 30^ο, 31^ο, ἐν Καρύστῳ οἱ ταμίαι ἦσαν ἑννέα, ὧν εἰς ἦτο ὁ ἐπώνυμος. Τοιοῦτοι ἐπώνυμοι ταμίαι ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονεύονται ὁ Θεύρων (στ. 12 *ταμίαι κατὰ Θεύρων*), ὁ Θράσυς (στ. 13 *παρὰ ταμιῶν τῶν κατὰ Θράσυν*) καὶ ὁ Ἀριστομένης (στ. 32 *παρὰ ταμιῶν τῶν κατ' Ἀριστομένην*). Πλὴν τῶν ταμιῶν ἀναφέρεται καὶ ἄλλη ταμιακὴ ἀρχή, ἥς ἡ διάρκεια ἦτο ἐξάμηνος, οἱ *Ἐκμνηνοταμίαι*, ὧν ὡς ἐπώνυμος μνημονεύεται ὁ Βοληκράτης, συνεκμνηνοταμίαι δὲ ὁ Θεύρων, Ἀρτίμαχος, Τιμοσθένης, Πρόφαντος. Ἀλλὰ πότε οὗτοι ἐταμίευσαν; ὅτε ἄρχων ἦτο ὁ Ἀρχέστρατος; Ὡς φαίνεται ἐκ τῶν στίχων 12^ο καὶ 13^ο οἱ κατὰ Θεύρωνα ταμίαι ἀπέδοσαν τὸν τόκον τοῖς δανεισταῖς ἀπὸ τῆς προσόδου, ἣν παρέλαβον παρὰ τῶν ταμιῶν τῶν κατὰ Θράσυν, ἐκ δὲ τῶν στίχων 27^ο - 33^ο οἱ ἐκμνηνοταμίαι παρα-

λαβόντες τὸ περίσσευμα τῆς προσόδου παρὰ τῶν κατ' Ἀριστομένη ταμιῶν παρέδοσαν τοῖς ταμίαις Εὐκλέγωνι, Εὐκρίτῳ, Χαιρεδήμῳ, Νικοξένῳ, Τιμηκράτει, Μενεκράτει, Τιμάνθει, Εὐγένει, Κτήσιδι. Εἰκάζομεν ἄρα ὅτι καθ' ἕκαστον ἔτος ἐξελέγοντο δύο ἑμάδες ταμιῶν καὶ ὅτι τοιαῦται ἦσαν ἐπὶ Ἀρχεστράτου ἡ ὁμάς τῶν κατὰ Θεύρωνα, ἥτις διεδέξατο τὴν ὁμάδα τῶν κατὰ Θράσυν καὶ ἡ ὁμάς τῶν κατ' Ἀριστομένην, ἥτις, τίς οἶδε τίνων ἕνεκα λόγων, δὲν ἐταμίευσεν καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Ταύτην δὲ διεδέξαντο οἱ ἐκμνηνοταμίαι, οἵτινες ταμίευσαντες ἐπὶ ἑξ μῆνας, ὅτε ἔληξεν ὁ χρόνος τῆς ταμειίας αὐτῶν, παρέδοσαν τὸ ὑπόλοιπον τοῖς τακτικοῖς ταμίαις (στ. 29^ο - 33^ο). Ἐπειδὴ δὲ ἐκμνηνοταμίαι δὲν συμμνημονεύονται οὔτε μετὰ τῆς ὁμάδος τῶν κατὰ Θεύρωνα ταμιῶν οὔτε μετὰ τῆς τῶν κατὰ Θράσυν, οὔτε μετὰ τῶν ταμιῶν, πρὸς οὓς αὐτοὶ παρέδοσαν τὸ ὑπόλοιπον, πειθόμεθα ὅτι ἡ ἀρχὴ τῶν ἐκμνηνοταμιῶν καθίστατο ἐκτάκτως κατ' ἀνάγκην τινά.

Αἰτία τοῦ δανείου

καὶ χρόνος τῆς συνομολογήσεως αὐτοῦ.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε ὅτι ἐκ τῶν ξένων δανειστῶν οὐδεὶς εἶνε οὔτε Ἀθηναῖος οὔτε Χαλκιδεὺς οὔτε Ἐρετριεύς· ἐκ τῶν ἐπὶ δανειστῶν πέντε μὲν ἦσαν Θηβαῖοι, δύο δέ, ὧν ὁ ἕτερος ἀναμφισβητήτως, Ἰστιαεῖς. Ἐπειδὴ, ὡς εἰκός, καὶ τὸ πάλαι καὶ νῦν οἱ ἔχοντες ἀνάγκην δανείων, εἴτε ἰδιῶται εἴτε πόλεις, πρὸς φίλους καὶ συμμάχους μᾶλλον προσφεύγουσιν αἰτούμενοι καὶ οὐχὶ πρὸς ἐχθροὺς καὶ πολεμίους, εἰκάζομεν ὅτι, καθ' ὃν χρόνον οἱ Καρύστιοι ἐποίησαντο τὸ δάνειον, δὲν ἐτύγχανον ὄντες φίλοι οὔτε τῶν Ἀθηναίων οὔτε τῶν Χαλκιδέων οὔτε τῶν Ἐρετριέων καὶ διὰ τοῦτο πιθανῶς οὐδεὶς αὐτῶν φαίνεται ὡς δανειστής. Ἀλλὰ τίς ἡ αἰτία τούτου; Ἐκ τοῦ Θουκυδίδου (1,98) γινώσκομεν ὅτι οἱ Καρύστιοι, ἄγνωστον διὰ τίνα λόγον, ἐπολέμησαν *ἅεν* τῶν *ἄλλων* *Εὐβοέων* τοῖς Ἀθηναίοις καὶ χρόνῳ *συνέβησαν καθ' ὁμολογίαν*. Πότε ἀκριβῶς ὁ πόλεμος οὗτος ἐγένετο, δὲν γινώσκομεν, ἐπειδὴ δ' ὁμοῦς ὁ Θουκυδίδης μνημονεύει αὐτὸν πρὸ τῆς ἐπὶ Νάξον στρατείας τῶν Ἀθηναίων, ἥτις ἐγένετο κατὰ τινὰς μὲν τῷ 466^ο, κατ' ἄλλους δὲ τῷ 470^ο π. Χ. πολὺ πιθανὸν εἶνε ὅτι

συνέβη πρό αὐτῆς. Ἄν αἰτία τοῦ νὰ μὴ φαίνωνται ὡς δανεισταὶ τῶν Καρυστίων καὶ Ἀθηναῖοι εἶνε ὁ πόλεμος οὗτος ἢ ἡ κατόπιν ἐπελθοῦσα κατάρκτησις τῆς Εὐβοίας ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων, ἀγνοοῦμεν. Καὶ δὲν ἀμφιβάλλομεν μὲν ὅτι καὶ ταῦτα συνεβάλλοντο πρὸς τοῦτο, δὲν δυνάμεθα δ' ὅμως νὰ πεισθῶμεν, ὅτι δὲν συνέβη τι ἄλλο, ἄγνωστον ἡμῖν, οὗ ἕνεκα οἱ Καρύστιοι καὶ τὸ δάνειον ἠναγκάστησαν νὰ συν-ομολογήσωσι καὶ ὡς δανειστὰς νὰ προτιμήσωσιν ἐκ μὲν τῶν ἄλλων Ἑλλήνων τοὺς Θηβαίους, ὧν ἡ πόλις, ὡς γνωστόν, μέχρι τέλους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ἐχθρικῶς διέκειτο τοῖς Ἀθηναίοις, ἐκ δὲ τῶν Εὐβοέων Ἰστιαιεῖς, ὧν τὴν χώραν οἱ Ἀθηναῖοι κατεκληρούχησαν, αὐτοὺς δὲ ἐξώκισαν.

Χρόνος, καθ' ὃν ὁ λόγος ἐγένετο.

Ἐκ δύο ἀττικῶν ἐπιγραφῶν (C I A II 64 καὶ 65) ἀναγομένων εἰς τὸ ἔτος 357^{ον} π. X. μαυθάνομεν ὅτι κατὰ τὴν στάσιν τὴν γενομένην μεταξὺ τῶν Εὐβοϊκῶν πόλεων, ὅτε αἱ μὲν αὐτῶν ἐπεκαλέσαντο τοὺς Βοιωτοὺς, αἱ δὲ τοὺς Ἀθηναίους (Διοδ. Σικελ. XV, 7), οἱ Καρύστιοι ἦσαν φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Ἀθηναίων καὶ ἐβοήθησαν μετὰ τῶν Χαλκιδέων τοῖς Ἐρετριεῦσιν (ἐπαινεῖσαι δὲ καὶ τοὺς βοηθήσ[αν]τας ἐ[ς] Ἡ[έ]ρετριαν. . . Κα[ρυ]στιοὺς C. I. A. II 65). Ἡ μὴ συμμετοχὴ μῆτε Ἀθηναίων μῆτε Χαλκιδέων εἰς τὸ δάνειον πείθει ἡμᾶς νὰ δεχθῶμεν κατ' ἀνάγκην, ὅτι τὸ δάνειον τῶν Καρυστίων εἶνε παλαιότερον τῶν ἐπιγραφῶν τούτων. Ἐπειδὴ δὲ ἦτε γλῶσσα καὶ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δὲν εἶνε τοῦ πέμπτου αἰῶνος, ἔπεται ἄρα ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε μὲν τοῦ τετάρτου αἰῶνος, ἀλλ' ἀρχαιότερα τῶν προειρημένων δύο ἀττικῶν ἐπιγραφῶν, τοῦ ἔτους δηλαδὴ 357^{ον} π. X. Ὅτι δὲ τοῦτο οὕτως ἔχει, μαρτυροῦσι τὰ Θηβαϊκὰ ὀνόματα Φερένικος καὶ Ἀσωπόδωρος. Ἐκ τοῦ Πλουτάρχου (ἐν βίῳ Πελοπίδου κ. 5 καὶ 8) μαυθάνομεν ὅτι ὁ μὲν Φερένικος ἦτο ἐκ τῶν πλουσίων Θηβαίων, φίλος καὶ ὁμηλὴς τοῦ Πελοπίδου, μεθ' οὗ συνέφυγεν εἰς Ἀθήνας ἐπὶ τῶν ἐν Θήβαις τυράννων, ὁ δὲ Ἀσωπόδωρος, ὡς δῆλον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς C I G 2408, ἦτο Βοιωτάρχης κατὰ μὲν τὸν Koehler τῷ ἔτει 364^ω ἢ 363^ω π. X. κατὰ δὲ τὸν Νόβαν τῷ 366^ω π. X. Τούτου ὁ πατήρ Μαλκίδης, ὡς ὀρθῶς ὁ Koehler

διορθοῖ τὸν ἐν βίῳ Πελοπίδου (κ. 35) *Μαλκίτην* καλούμενον, ἡγεῖτο μετὰ τοῦ Διογείτονος τῆς στρατιᾶς, ἣν ἔπεμψαν οἱ Θηβαῖοι ἐπὶ Θεσσαλίαν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πελοπίδου.

Σημασία τῶν ἀριθμητικῶν σημείων.

Ἡ σημασία τῶν ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ ἀριθμητικῶν σημείων εἶνε ἡδε·

Τ	=	τάλαντον,	δραχμαὶ	ἑξακισχίλια
Χ	=	μναὶ	δέκα	» χίλια
Π	=	μναὶ	πέντε	» πεντακόσια
Γ	=	μναὶ	μία	» ἑκατὸν
Π	=	ἡμίσεια	μναὶ	» πεντήκοντα
—	=			» δέκα
Π	=			» πέντε
Ι	=			» μία
Ο	=	ὀβολός.		» 1/6

Σημειωτέον ὅτι τὸ σημεῖον Γ, ὡς ἡμεῖς τουλάχιστον γινώσκομεν, τὸ πρῶτον ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ ἀπαντᾷ, τὸ δὲ Δ, ὅπερ συνηθέστατον ἐν πάσαις, ἐν ταύτῃ εὕρηται πρὸ μόνων τῶν χιλιάδων (στ. 4) ἢ ἐγγεγραμμένον ἐν τῷ Π (Π) πρὸς δῆλωση τοῦ ἀριθμοῦ πεντήκοντα, πρὸς δῆλωση δὲ ἀπλῆς δεκάδος εἶνε τὸ σημεῖον —, ὡς καὶ ἐν Ἐπιδαυρίᾳ ἐπιγραφῇ (ιδ. Ἀρχ. Ἐφ. 1886 σελ. 169). Τὸ σημεῖον — ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς σημαίνει δραχμήν, ἐν τῇ ἐπιγραφῇ δ' ὅμως ταύτῃ τοῦτο δὲν εἶνε δυνατόν, ὡς πᾶς τις δύναται νὰ πεισθῇ ἐκ τῶν συμπαρκακείμενων ἀριθμῶν καὶ ἐκ τῶν στίχων 14^{ον}, 17^{ον}, 18^{ον}, 19^{ον}, 21^{ον}, 22^{ον}, 34^{ον}, ἔνθα, ἂν τοῦτο παραδεχθῶμεν, ὁ ἀναγραφόμενος τόκος θὰ ἦτο ἀνάξιος οὐ μόνον ἀναγραφῆς ἀλλὰ καὶ λόγου.

Καὶ ταῦτα μὲν καθόλου, ἐν δὲ τοῖς καθ' ἕκαστον ἄξια παρατηρήσεως νομίζομεν τάδε·

Στ. 1^{ος}. Ἐν ἀρχῇ τοῦ στίχου τούτου φθορᾶς ἕνεκα τοῦ λίθου ἐλλείπουσι περὶ τὰ πέντε γράμματα. Ἄν ἐλλείπωσιν ἀριθμητικὰ μόνον σημεία ἢ καὶ λέξεις, ἀγνοοῦμεν.

Στ. 2^{ος}. Ἄπαν τὸ σωζόμενον μέρος αὐτοῦ εἶνε ἀπεξεσμένον. Ὑπὸ τίνος ἄρα γε καὶ διατί ἀπεξέσθη; Ὑπὸ τοῦ τεχνίτου ἕνεκα ἀμαρτήματος αὐτοῦ τούτου ἢ μήπως, διότι τὰ γεγραμμένα ἔδει δι' ἄλ-

λον λόγον νὰ ἀπαλειφθῶσιν ; Τὰ ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ ἐπομένου στίχου δύο γράμματα -λη μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιᾶσιν, ὅτι τὰ τελευταῖα τοῦ στίχου τούτου γράμματα ἦσαν κεφα-

Στ. 3^{ος}. Εἰς τὸ ἐπίθετον παντός, μεθ' ὃ ὑπάρχουσι τὰ σημεῖα τῆς στίξεως, ἐννοητέον πρὸς συμπλήρωσιν τὰ καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶντα τοῦ περιότιος ἢ τοῦ ἀργυρίου. Τὰ τελευταῖα συνεπληρώσαμεν πρὸ ὀφθαλμῶν λαβόντες τὰ ἐν τῷ στίχῳ 23^{ον}.

Στ. 4^{ος}. Τὸ ὄνομα κεφαλὴ ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ δύο τινὰ σημαίνει, τὸ σύνολον δῆλον ὅτι ἡ ἄθροισμα ἢ εἶνε συνώνυμον τοῦ ἀρχαῖον ἢ κεφάλαιον (ιδ. στ. 23^{ον}) καὶ κεῖται ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὸν τόκον. Πανταχοῦ ἀλλαχοῦ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης καθ' ἡμᾶς πλὴν τοῦ 2^{ου} καὶ 34^{ου} στίχου ἔχει τὴν δευτέραν σημασίαν, ἀναμφισβητήτως δὲ ἐν τῷ 19^ῳ στίχῳ, ἔνθα ἀναγράφεται ὅτι πρὸς τῷ τόκῳ ἐκ δραχμῶν τριάκοντα τριῶν καὶ δύο ὀβολῶν ἀπεδόθη Ἀσωποδώρῳ, τῷ Θηβαίῳ καὶ κεφαλῇ (= κεφάλαιον) δραχμῶν πεντήκοντα. Τὸν στίχον τοῦτον συνεπληρώσαμεν οὕτω λαβόντες πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς στίχους 11^{ον} 12^{ον} 26^{ον}.

Στ. 5^{ος}. Τὸ μὲν Ἰστίαϊαν συνεπληρώσαμεν ἐκ τοῦ στίχου 18^{ου}, τὸ δὲ Καλ]μίππῳ ἐκ τοῦ στίχου 24^{ου}.

Στ. 6^{ος}. Εὐβολίῳν = Εὐβουλίῳν. Συμπληροῦντες τὸν στίχον ἀνεγράψαμεν ὡς τόκον δοθέντα τῷ Εὐβολίῳν δραχμὰς 7777 εἰκάσαντες ἐκ τῶν ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ 22^{ου} στίχου γραμμάτων νι, τὸ δὲ ὄνομα Θράσυς ἐκ τοῦ στίχου 13^{ου}, ἔνθα οὗτος μνημονεύεται ὡς ἐπώνυμος ταμίης.

Στ. 7^{ος}. Ἡ συμπλήρωσις ἐγένετο τοῦ μὲν ὀνόματος τοῦ ταμίου ἐκ τοῦ στίχου 33^{ου}, τοῦ δὲ τοῦ δανειστοῦ ἐκ τῆς ταυτότητος τοῦ ἀποδοθέντος τόκου πρὸς τὸν ἐν στίχῳ 22^ῳ μνημονευόμενον.

Στ. 8^{ος}. Τὸ μὲν ὄνομα τοῦ δανειστοῦ ὡς καὶ τὸν τόκον συνεπληρώσαμεν ἐν τε τῷ στίχῳ τούτῳ καὶ ἐν τῷ 10^ῳ λαβόντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν στίχον 9^{ον}, τὸ δὲ ὄνομα τοῦ ταμίου

Μενε
Τιμο } κράτης ἐκ τοῦ 16^{ου}, 18^{ου}, 27^{ου}, 28^{ου}, 31^{ου}.
Βολη }

Στ. 9^{ος}. Τὸ μὲν ὄνομα τοῦ ταμίου, Μενεκρά-

της, παρελάβομεν ἐκ τοῦ στ. 31^{ου}. Τὸ δὲ τοῦ δανειστοῦ ἐκ τοῦ 26^{ου}.

Στ. 11^{ος}. Τοῦτον τὸν στίχον συνεπληρώσαμεν ἐκ τῶν στίχων 19^{ου} καὶ 20^{ου}.

Στ. 13^{ος}. Ὅποσον ἦτο τὸ περίσσευμα (περίον), ἀγνοοῦμεν. Τὸ ὄνομα Θράσυς παρελάβομεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ στίχου, τὸ δὲ Εὐβολίῳν, ἐκ τῶν στίχων 15^{ου}, 16^{ου}, 17^{ου}, 18^{ου}, ἔνθα ἀναγράφεται ὁ αὐτός τόκος.

Στ. 14^{ος}. Τὰ προστεθέντα ἐν τε τῷ στίχῳ τούτῳ καὶ τῷ 15^ῳ καὶ 16^ῳ ἀριθμητικὰ σημεῖα παρελάβομεν ἐκ τῶν στίχων 18^{ου} καὶ 19^{ου}.

Στ. 19^{ος}. Τὰς τελευταίας λέξεις ἐν τούτῳ συνεπληρώσαμεν ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν τὸν 11^{ον} στίχον. Σημειωτέον ὅτι παρὰ τὸ σύνηθες με.ὰ τὸν ἀριθμὸν Π δὲν ὑπάρχει στίξις.

Στ. 20^{ος}. Παρατηρητέα ἡ διὰ τοῦ ε γραφὴ τοῦ Θεβας ἀντὶ τῆς διὰ τοῦ η, ὡς εἶνε ἐν τῷ 5^ῳ στίχῳ. Ἐν μόνῳ τῷ στίχῳ τούτῳ ἀναφέρεται τὸ ὄνομα Καρύστιοι, ὅπερ ἀναγκάζει πάντα νὰ μὴ ἀμφιβάλλῃ, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε Καρυστία.

Στ. 21^{ος}. Ἐν τῇ ἀρχῇ τοῦ στίχου τούτου διακρίνονται, εἰ καὶ ἀπεξεσμένα, τὰ γράμματα Α Ε Ν

Στ. 23^{ος}. Τὰ τρία πρῶτα γράμματα ἐν τῷ λίθῳ εἶνε εὐδιάκριτα, τὸ τέταρτον δ' ὅμως πολλὰ πράγματα παρέσχεν ἡμῖν, διότι αἱ μὲν τρεῖς στιγμαὶ ὁμοιάζουσι πρὸς κεραίαν, τὸ δ' ὅλον δὲ γράμμα Κ ἔνεκα κοιλώματος ὑπάρχοντος μεταξὺ τῆς καθέτου κεραίας αὐτοῦ καὶ τῶν τριῶν στιγμῶν φαίνεται ὡς Μ ἢ Ν. Τὴν συλλαβὴν ΚΑ: εἰκάζοντες ἐκ τοῦ ἐπομένου αὐτοῖς καὶ τοῦ ἐν 20^ῳ στίχῳ Καρύστιοι μετεγράψαμεν Κα[ρυστίους. Διὰ τῆς φράσεως ἔστι αὐτοῖς ἐν τῷ κεφαλαίῳ ὃ γερ[ε]νται νοητέον τὴν κεφαλαιοποίησιν τοῦ τόκου, ὡς νῦν λέγεται. Παρατηρητέα ἡ ἔλλειψις τοῦ εὐφωνικοῦ ν καὶ ἡ χρῆσις τοῦ κεφάλαιον συνωνύμως τῷ ἀρχαῖον. Ἄν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸ προηγούμενον Καρύστιοι, δύναται νὰ συμπληρώσῃ ἀντὶ τοῦ χρῆσται γράφων Θηβαῖοι, ἐπεὶ δὲ ὅμως ἔπεται καὶ τὸ ὄνομα Φιλοκράτης, ἀνάγκη νὰ προστεθῇ τότε καὶ τὸ ἐθνικὸν Ἰστιαίων μετὰ τὸ ὄνομα Φερένικος. Τότε δὲ ὁ στίχος θὰ σύγκειται ἐκ γραμμάτων πεντήκοντα τεσσάρων, ὅπερ ἐξ οὐδενὸς τῶν δυναμένων νὰ συμπληρωθῶσιν ἀσφαλῶς πῶς στίχων τεκμαιρόμεθα.

Στ. 25^{ος}. Τοῦτον τὸν στίχον συνεπληρώσαμεν

ἀναγράψαντες πλὴν τοῦ ἐπογδόου ἅπαν τὸ ἄλλο ποσόν, ὅπερ ἀπεδόθη ὡς τόκος τοῖς δανεισταῖς.

Στ. 26^{ος}. καὶ ὃς ἐξελείφθη = καὶ ὃν παρέλιπον ἀποδοῦναι. Τίνος ἕνεκα παρελείφθη ὁ τόκος οὗτος καὶ δὲν ἐπληρώθη, ἀγνοοῦμεν. Τὸ ποσὸν τοῦ τόκου ἀνεγράψαμεν παραλαβόντες ἐκ τοῦ 10^{ου} στίχου.

Στ. 27^{ος}, 28^{ος}, 29^{ος}, 30^{ος}, 32^{ος}. Ἄν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἐν ἐκάστῳ τούτων σωζομένων γραμμάτων, πάντες εἶνε ἐλλιπεῖς. Καὶ ἐν μὲν τῷ 27^ῳ ἐλλείπει ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀποδοθέντων ὑπὸ τῶν ἐκμηνοταμιῶν, ἐν δὲ τῷ 28^ῳ 29^ῳ 30^ῳ πιθανῶς ἐλλείπουσιν ὀνόματα. Ἄν τοῦτο οὕτως ἔχῃ, τότε οὔτε

οἱ ἐκμηνοταμίαι ἦσαν ὅσοι ἀναγράφονται οὔτε οἱ ταμίαι ἦσαν μόνον ἐννέα.

Τὰ ὀνόματα Βο.ληκράτης (= Βουλευκράτης) Εὐβολίων (= Εὐβουλίων) Εὐκλέων (= Εὐκλείων ἢ Εὐκλέων) Θεοζοτίδας (= Θεοζοτίδης ἢ Θεοσδοτίδης) Κτησίς (= Κτησίας) δὲν εὐρηνται ὑπὸ τὸν τύπον τοῦτον ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ κατελιγεμένα.

2

Ἐπὶ βάσεως μαρμαρίνης μήκους 1,20, πλ. 0,40, πάρχους 0,10 ἀνέγνωμεν τήνδε τὴν ἐπιγραφὴν, ἥς γράμματα τινα ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ εἶνε ἐφθαρμένα.

. Ι Ο Ι Ν Υ Μ Φ Α Ι Τ Ο Δ Α Γ Ι Ο Ι Λ Ο Ζ / \ \ Λ Α Ι Ο Ν Υ Δ Ω Ρ
Ε Υ Κ Λ Ε Ι Τ Ε Ι Τ Ε Κ Ν Ω Ν Μ Η Τ Ρ Ι Χ Α Ρ Ι Σ Μ Ε Ν Α Ι
Ο Υ Ν Ε Κ Ε Ν Ε Υ Σ Ε Β Ε Ι Ω Ν Τ Ε Μ Ε Ν Ο Σ Τ Ο Δ Ε Ρ Ω Ν Υ Μ Ο Ν Α Υ Ξ Ε Ι
Α Φ Θ Ο Ν Ο Ν Ι Μ Ε Ρ Τ Η Ν Τ Ε Υ Ξ Α Μ Ε Ν Η Λ Ι Β Α Δ Α
5 Κ Α Ι Τ Α Δ Ε Ρ Α Ν Τ Α Α Ν Ε Θ Η Κ Ε Λ Ε Γ Ε Ι Δ Ε Ν Ρ Α Σ Ι Π Ο Λ Ι Τ Α Ι Σ
Ε Υ Σ Ε Β Ε Ι Ω Ν Κ Ρ Η Ν Η Σ Λ Α Μ Β Α Ν Ε Τ Η Δ Υ Ρ Ο Τ Ο Ν

Ποτάμ]οι Νύμφαι τὸδ' ἀ[γνὸν δ]ό[σαν ἀδ]αῖον ὕδωρ
Εὐκλείτει τέκνων μητρὶ χαριζόμεναι,
οὔνεκεν Εὐσεβειῶν τέμενος τὸδ' ἐπώνυμον αὖξει
ἄφθονον ἱμερτὴν τευξαμένη λιβάδα
5 καὶ ταδε πάντα ἀνέθηκε, λέγει δ' ἐν πᾶσι πολίταις
Εὐσεβειῶν κρήνης λαμβάνετ' ἡδὺ ποτόν.

Κατὰ τὴν ἑμμετρον ταύτην ἐπιγραφὴν μήτηρ τις τέκνων, Εὐκλείτη τὸ ὄνομα, κατασκευάσασα κρήνην, ἐξ ἧς ἔρρεεν ἀγνὸν ὕδωρ, ἀνέθηκε ταῖς ποταμίαις Νύμφαις, αἵτινες αὐτῇ χαριζόμεναι ἔδοσαν ἄφθονον καὶ ἡδύ. Ἐκ τῆς κρήνης ταύτης τῶν Εὐσεβειῶν, ἐξ ἧς κατηρδεύετο τὸ ὁμώνυμον αὐτῇ τέμενος παρεκελεύετο πάντας τοὺς πολίτας νὰ λαμβάνωσιν ὕδωρ ἡδύ.

Σημειωτέον ὅτι ὁ χώρος, ἐνθα εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ, εἶνε ἐκ τῶν καλλίστων· ἡ ἐξ αὐτοῦ θέα τῆς θαλάσσης τέρπει τοὺς ὀφθαλμούς λίαν, ἐν ἀριστερᾷ ῥέει ποταμός, οὗ ἐν τῇ κοίτῃ καὶ νῦν ὑπὸ τὴν οἰκίαν τοῦ κ. Κωνσταντινίδου κατὰ παράδοξον σύμπτωσιν ὑπάρχει κρήνη, ἐξ ἧς ἄφθονον ὕδωρ ῥέει. Πιθανώτατα λοιπὸν μέρος τοῦ νῦν κήπου τοῦ κ. Κωνσταντινίδου κατεῖχε τὸ τέμενος τῶν Εὐσεβειῶν τὸ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ μνημονευόμε-

νον, ἐνθα καὶ ἡ ὁμώνυμος κρήνη τῆς Εὐκλείτης.

Ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ τὴν πρώτην λέξιν ποτάμ]οι (;) συνεπληρώσαμεν ἐκ μόνης τῆς θέσεως εἰκάσαντες, τὴν δὲ λέξιν ἀδ]αῖον ἔκ τε τοῦ χώρου καὶ τῶν συμφραζομένων. Παρατηρητέον πρῶτον ὅτι τὸ θηλυκὸν ὄνομα Εὐκλείτη ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ δὲν ὑπάρχει, εἴτα ὅτι τὸ τελικὸν α τοῦ πάντα παρὰ τὴν μετρικὴν ἀνάγκην δὲν ἐξεθλίβη, τὸ δὲ τ τοῦ λαμβάνετ' δὲν ἐτράπη εἰς θ πρὸ τῆς ἀπὸ δασέος φωνήεντος ἀρχομένης λέξεως. Ἀνέγνωμεν τὴν τελευταίαν λέξιν ἡδὺ ποτόν, καὶ οὐχὶ ἡδύποτον, ἐπειδὴ τὸ οὐσιαστικὸν ὕδωρ ἀπέχει πολὺ. Ἄν δ' ὅμως ὁ ποιητὴς τοῦ ἐπιγράμματος ἔγραφεν ἡδύποτον καὶ οὐχὶ ἡδὺ ποτόν, τότε ἠθέλησε νὰ δηλώσῃ, ὅτι τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης παραβαλλόμενον πρὸς ἄλλα ἡδέως ἐπίνετο.

3

Α Μ Η Ν Ι Τ Ο Σ
Ε Μ Π Ο Λ Ε Ι Ε Ι Δ Ο Σ
Σ Ω Ι Ε

Αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ φυσικοῦ βράχου μήκ. 1,64, πλ. 0,72, πάχ. 0,40, ὅστις νῦν εἶνε ἐντετοιχισμένος ἐπὶ τῆς κλίμακος, ἥτις διασχίζει τὸν κήπον τοῦ κ. Κωνσταντινίδου ἀπὸ τῆς οἰκίας μέχρι τοῦ πέρατος αὐτοῦ.

Ὡς φαίνεται ὁ Ἀμηνίτος ἦτο καλὸς τις, ὃν φίλος ἔξω τῆς πόλεως ἴσως κατοικῶν παρακελεύεται νὰ φυλάττηται τὸ κάλλος αὐτοῦ ἐν τῇ πόλει.

4

ΚΑΧΑΜΕΝΑΝΔΡΟ

Κάχα Μενάνδρου

Καὶ αὕτη εὑρεθεῖσα ἐν τῷ κήπῳ τοῦ κ. Κωνσταντινίδου εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον. Ὑψ. 0,80 πλ. 0,10. Κάτωθεν τῆς ἐπιγραφῆς εἰκονίζεται ἀνὴρ καθήμενος ἐπὶ ἔδρας καὶ παρθένος ὀρθία τέχνης συνήθους. Πρωτοφανὲς εἶνε τὸ ὄνομα Κάχα. Μὴ τὸ ὄνομα Κάχα (ἐκ τοῦ καχάζω) ὑπαινίσσεται τὸ ἔργον τοῦ πατρός; Ἀλλὰ τίς ὁ Μενάνδρος οὗτος; ὁ Ἀθηναῖος κωμικὸς ποιητῆς ἢ ἄλλος τις ὁμώνυμος αὐτῷ καὶ ὁμότεχνος Καρύστιος;

5

ΑΓΑΘΩΝ

Ἀγάθων

ΕΙΝΓΕΝΟΥΔΟΥΣ

Εἰνγενοῦδους

Ταύτην ἀνέγνωμεν ἐπὶ στήλης ἐχούσης ἀετωμάτιον καὶ ἐντετοιχισμένης ἐπὶ τῆς αὐλείου θύρας τῆς οἰκίας τοῦ Κωνστ. Χατζῆ Κωνσταντῆ. Εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ τοῦ κάτωθεν τοῦ ἀετωματίου γείσου, ὅφ' ὃ ἐντὸς ναοειδοῦς χώρου εἰκονίζεται μορφή ἀνδρὸς ἔχοντος τὴν μὲν δεξιὰν ἐνειλημένην τῷ ἱματίῳ ἀλλὰ φαινομένην ἀπὸ τοῦ καρποῦ, τὴν δὲ ἀριστερὰν τεταμένην πρὸς τὰ κάτω. Ὅτι τὸ **Εἰνγενοῦδους** εἶνε Λατινικόν, δὲν ἀμφιβάλλομεν, ἀμφιβάλλομεν ὅμως ἕνεκα τοῦ μεταξὺ τῶν δύο οὐ παρεμβαλλομένου Δ, ἃν εἶνε ταυτὸν τῷ Ἰνγέ-

νοτος (= ingenuus) τῷ ἐν Ἀνων. ἀποσπ. 5 ἔκδ. Müller. IV, 194 καὶ τῷ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ 4, 9633 Ἰνγένοους.

6

ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥ

ΜΗΤΗΡ

. ΡΙΣΤΗΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥΓΥΝΗ

ΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΣΗΡΑΚΛΕΙΔΟΥ

ΑΡΙΣΤΑΡΧΗΔΗΜΟΣΤΡΑΤΟΥΘΥΓΑΤΗΡ

Δημητρία Δημοστράτου

μήτηρ,

Ἀρίστη Δημοστράτου γυνή,

Δημόστρατος Ἡρακλείδου,

Ἀριστάρχη Δημοστράτου θυγάτηρ

7

ΓΥΘΩ

ΕΤΕΟΝΙΚΟΥ

ΠΥΘΩ

ΤΙΜΟΣΘΕΝΟΥ

ΑΓΑΘΩΝΥΜΟΣ

ΕΡΑΤΩΝΥΜΟΥ

ΕΡΑΤΩΝΥΜΟΣ

ΑΓΑΘΩΝΥΜΟΥ

Πυθώ

Ἐτεονίκου,

Πυθώ

Τιμοθένου,

Ἀγαθώνυμος

Ἐρατώνυμου,

Ἐρατώνυμος

Ἀγαθώνυμου.

Τὰς δύο τελευταίας ἐπιγραφὰς ἀντιγράψας ὁ κ. Δημήτριος Νικολαΐδης ἔδωκεν ἡμῖν πρὸς δημοσίευσιν. Ὡς μοι ἀνεκοινώσατο, εἰσὶν ἐντετοιχισμένοι ἐν τῷ ἐξοχικῷ οἰκίσκῳ τοῦ Γεωργίου Μιληλῆ κειμένῳ παρὰ τὸ παρεκκλήσιον τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, ὀλίγον δὲ μακρὰν τῆς μεγάλης γεφύρας τοῦ Μεγάλου ρεύματος, εὑρέθησαν δὲ πρὸ δύο ἐτῶν ἐν τινὶ ἀγρῷ. Αἱ πλάκες εἶνε ἐγχωρίου μαρμάρου.

6' Γυμνοῦ καὶ Βάθειας.

1

ΝΑΥΣΙΚΡΑΤΗ

Ναυσικράτη

ΑΝΤΙΦΙΛΟΥ

Ἀντιφίλου

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης ὑπεράνω κυματίου ἀετωμάτιον ἄνωθεν ἀποκεκρουμένον, ἐν ᾧ ἀνθέμιον. Ἐχει ἡ στήλη ὕψ. 0,90, πλ. 0,56, πάχ. 0,12, εὑρέθη δὲ ἐντὸς ἀμπελῶνος ἐν Γυμνοῦ παρὰ τὸ κτῆμα Στάθῃ Μπογιατζῆ.!

2

ΑΓΛΑΟΝΙΚΗ

Ἀγλαονίκη

Ἐπὶ λίθου μέλανος ὕψ. 0,77, πλ. 0,43, πάχ. 0,14 ἔχοντος ἀετωμάτων. Εὐρέθη ἐν Γυμνοῦ ἐν τῷ ἀγρῷ Ἀν. Σταματούκου.

3

ΤΙΜΟΔΗΜΟΣ
ΣΚΥΘΕΩΤιμόδημος
Σκύθew

Ἐπὶ στήλης ἐχούσης γείσον, ἀποκεκρουμένης δὲ κάτωθεν. Ἐχει ἡ στήλη ὕψ. 0,70, πλ. 0,51, πάχ. 0,8. Εὐρέθη ἐν Γερανείᾳ (νῦν Γεράνι παρὰ τὴν παραλίαν Βάθειας), νῦν δὲ κεῖται ἐν τῇ οἰκίᾳ Μπαραμπούτη.

4

Θ ΕΒΟΗΘΕΙΤΗΔΕΣΠΟΙΝΗΜΩΝΑΞΙΟΧΙΑΜΕΤΑΤΩΝΔΕΣΠΟΤΩΝΗΜΩΝΠΑΝΟΙΚΕΙ

Θε(ε), βοήθει τῇ δεσποίνῃ ἡμῶν Ἀξιοχία μετὰ τῶν δεσποτῶν ἡμῶν πανοικεῖ.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη εἶνε κεχαραγμένη καθ' ὅλον τὸ μῆκος ὑπερθύρου χριστιανικοῦ ναοῦ ἄνωθεν διπλῆς σειρᾶς κοσμημάτων. Εὐρέθη ἐν παραλίᾳ Βάθειας ἐν τῇ οἰκίᾳ Κωνσταντίνου Μπαραμπούτη. Τὸ μῆκος τοῦ ὑπερθύρου εἶνε 2,4, τὸ δὲ πλάτος 0,30. Τὸ ὄνομα Ἀξιοχία δὲν ἀπαντᾷ ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ. Παρατηρητέον τὴν ἑλλειψιν τῆς ὑπογραφῆς ἐν τῇ δοτικῇ.

5

ΚΟΠΡΙΣ

Ταύτην μόνην τὴν λέξιν ἀνέγνωμεν ἐπὶ τεμαχίου στήλης ἐχούσης ἀετωμάτων, χρησιμευούσης δὲ νῦν ὡς νιπτῆρος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀγίου Νικολάου τῆς ἄνω Βάθειας.

6

ΖΩΠΥΡΟΣ
ΔΗΜΗΤΡΙΟΥΖώπυρος
Δημητρίου

ἐπὶ στήλης μ. 0,59 πλ. 0,49, πάχ. 0,10 κειμένης ἐν τῷ κτήματι Ἀντωνίου Πνευματικοῦ.

7

ΝΙΚΗΣΩ
ΝΙΚΙΟΥΝικησῶ
Νικίου

ἐπὶ στήλης μαρμάρου ὕψ. 1,05 πλ. 0,45, ἣν εἰδομένην κειμένην ἐν τῷ κυλικίῳ τοῦ παντοπωλείου Γ. Μπαραμπούτη.

8

ΜΝΗΜΟΡΙ
ΟΝ ΚΥΡΙΑ
ΚΟΥΜνημόρι-
ον Κυρια-
κού

ἐπὶ στήλης μαρμάρου πάχ. 0,10 μῆκ. 0,35 πλ. 0,25. Εὐρέθη ἐν τῷ κήπῳ Γ. Μπαραμπούτη. Ἀνωθεν τῶν γραμμάτων εἶνε κεχαραγμένος σταυρός.

γ' Ταμυνῶν.

1

ΕΛΙΚΩ

Ἐλικῶ

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ θραύσματος στήλης, ἥς τὸ σωζόμενον ὕψος εἶνε 0,45, τὸ πλ. 0,35 καὶ τὸ πάχ. 0,20 Εὐρέθη ἐν θέσει Φυλακῇ παρὰ τὸν Κάραβον, νῦν δὲ ὑπάρχει ἐν τῇ οἰκίᾳ Παντελῆ Νικολάου κειμένη ἐν θέσει Κουρέντη.

2

R A T I
I B R

Ἐπὶ τεμαχίου μαρμάρου ἀποκειμένου ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ προμνημονευθέντος Παντελῆ Νικολάου.

3

T]AM[YN]AI

Ἐπὶ βράχου κειμένου πρὸς δυσμὰς τοῦ λόφου, ὅστις νῦν καλεῖται *Τρόχαλα*, ἀναγινώσκονται εὐκρινῶς τὰ μὴ περιγεγραμμένα γράμματα κείμενα ἐντὸς δύο παραλλήλως κεχαραγμένων γραμμῶν.

4

- ΕΟΤΕΛ . . .

Θ]εοτέλ[ης

Ταῦτα ἀνέγνωμεν ἐπὶ τεμαχίου στήλης πλάτ. 0,42, ὕψ. σωζομένου 0,30. Εὐρέθη ἐπὶ λόφου ἐν Ἀναθώνῃ.

5

..... ΚΛΕΟΚΡΑΤΕΙΑ
..... ΟΣΤΟΝΠΑΤΕΡΑ
..... ΝΞΕΝΟΧΑΡΟΥ
..... ΟΛΛΩΝΙΑΗΤΟΙ

Ἀπόληξις καὶ] Κλεοκράτεια
καὶ Ἀρκέριμ]ος τὸν πατέρα
Φιλιστίδην]ν Ξενοχάρου
Ἀρτέμιδι Ἀπ]όλλωνι Λητοῖ.

Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Wilhelm ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (ἐν σελ. 161 ἔτ. 1892) μετ' ἄλλης τινός, ἣν καὶ αὐτοὶ εἶδομεν ἐν τῷ κήπῳ τοῦ κ. Γεωργίου Παλαιολόγου ἐκτισμένην ἐπὶ τοῦ φρέατος. Ἐπειδὴ ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη δὲν εἶνε, ὡς νομίζει ὁ κ. Wilhelm, ἀρχαιοτέρα τῆς τοῦ κ. Παλαιολόγου, ἀλλὰ νεωτέρα, ἄλλως συνεπληρώσαμεν αὐτήν. Κατὰ τὴν ἡμετέραν συμπλήρωσιν ὁ γενεαλογικὸς πίναξ ἔχει ὥδε·

Ἀπόληξις	Ἀρκέριμος
Κλεοκράτεια	Ξενοχάρης
Ἀρκέριμος	Φιλιστίδης
Ἀπόληξις Κλεοκράτεια Ἀρκέριμος	

6

ΣΩΣΤΡΑΤΗ
ΑΝΕΘΗΚΕΣωστράτη
ἀνέθηκε[ν.

Ταύτην τὴν ἐπιγραφὴν γεγραμμένην ἐπὶ βάσεως

τετραγώνου ἐχούσης γεῖσον, ἐφ' ἧς ἦν ἰδρυμένον ἄγαλμα εἶδομεν ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἀριστείδου Ἀγγελέτου. Τὸ ὕψος τῆς βάσεως 0,50 $\frac{1}{2}$, τὸ πλάτος 0,10 $\frac{1}{2}$, τὸ πᾶχ. 0,12 $\frac{1}{2}$. Εὐρέθη, ὡς εἶπέ μοι ἡ οἰκοδέσποινα, ἐπὶ τῆς Μακροῦς Ῥάχως.

7

ΚΛΕΑΡΙΣΤΗ
ΚΑΛΛΙΠΟΥΚλεαρίστη
Καλλίππου

Αὕτη κεχαραγμένη ἐπὶ ἀποκεκρουμένης κάτωθεν στήλης ὕψ. καὶ πλ. 0,35, ἐχούσης δὲ ἀετωμάτιον, εἶνε ἐντετοιχισμένη ἄνωθεν τῆς Μεγάλης θύρας τοῦ ναοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου. Κάτωθεν τῶν γραμμῶν ὑπάρχουσι δύο ῥόδακες.

8

. ΕΟΔΡΟΜΑΣ

Ν]εοδρόμας

Ὁ λίθος, ἐφ' οὗ εἶνε αὕτη γεγραμμένη, εἶνε ἀποκεκρουμένος, ἔχει δὲ ὕψος 0,57, πλάτος 0,23, πᾶχος 0,10 καὶ ἄνωθεν ἀετωμάτιον. Εὐρέθη ἐν θέσει Ἀσμίλακι.

9

ΝΕΙΟΔΡΟΜΟΥ
ΥΣΟΙΧΝειοδρόμου
Χρ[ι]υσοίχ[ου]

Ταύτην γεγραμμένην ἐπὶ τεμαχίου στήλης πλ. 0,31, ὕψ. 0,19, πᾶχ. 0,10 εὑρεν ἐν τῇ αὐτῇ θέσει Ἀσμίλακι ὁ κύριος τοῦ ἀγροῦ Κωνσταντῖνος Τ. Λεβέντης. Οὔτε τὸ Νεοδρόμας οὔτε τὸ Νειόδρομος οὔτε τὸ Χρύσοιχος εὑρηνται ἐν τῷ τοῦ Παπίου λεξικῷ. Αἱ λέξεις Νειοδρόμου καὶ Χρυσοίχ[ου] εἶνε κεχαραγμέναι ἐν γραμμῇ οὐχὶ εὐθείᾳ ἀλλὰ καμπύλῃ.

10

. . . ΤΡΑΤΗ

Σωστράτη

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ στήλης ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἐν δεξιᾷ ἀποκεκρουμένης, λελεασμένης δὲ μόνον, ἔνθα τὰ γράμματα. Ἡ στήλη εἶνε ὕψους 0,70, πλάτους 0,40, πᾶχους 0,8. Μὴ ἡ Σωστράτη αὕτη καὶ ἡ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθμὸν 6^η ἐπιγραφῇ εἶνε ἡ αὕτη;

11

. ΛΕ.

Κ]λε[αρίστη;

Τὰ δύο ταῦτα γράμματα ἀνέγνωμεν ἐπὶ θραύ-
σματος στήλης. Συνεπληρώσαμεν οὕτω πρὸς ὀφθαλ-
μῶν λαβόντες τὴν 7^{ην} ἐπιγραφὴν.

12

NIKOMA

Νικόμα-

.....ΜΗΤΡΙΑ

[χος
Δη]μητρία

Ἀνέγνωμεν ταύτην γεγραμμένην ἐπὶ στήλης
ἐχούσης ἀνθέμιον, τεθραυσμένης δὲ ἀριστερόθεν
κατὰ τὸ τρίτον καὶ κάτωθεν, ἔνθα εἰκονίζεται ἀνὴρ
πωγωνόφορος σωζόμενος μέχρι τοῦ στήθους. Ἐν
δεξιᾷ τοῦ ὀνόματος Δη]μητρία ὑπάρχει ῥόδαξ· τὸ
σωζόμενον μέρος τῆς στήλης ἔχει ὕψ. 0,45, πλ.
0,25. πάχ. 8.

13

. . ΜΕΩΝ

. . . Ι ΠΙΟΥ

. ΕΙΣ ΕΑΥΤΟΝ
. ΙΛΗΤΟΙ

Ἄλκ]μέων

Ἰπ]πίου

εὐνοίας (;) ἔνεκα τῆς] εἰς ἑαυτὸν

Ἀρτέμιδι Ἀπόλλων]ι Λητοῖ

Αὕτη εἶνε κεχαραγμένη ἐπὶ στήλης ἀποκεκρου-
μένης ἀριστερόθεν, ἐχούσης δὲ πλάτος 0,31, ὕψ.
0,25, πάχ. 0,18. Εὑρηται ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἀντωνίου
Σκούρα ἐν Καράβῳ.

14

ΕΠΙ

ΑΡΙΣΤΙΩΝΙΑΦΡΟΔΙΣΙΟΥ

Ἐπὶ

Ἀριστίωνι Ἀφροδισίου

ΕΠΙ

ΠΑΡΑΜΟΝΗ
ΑΡΙΣΤΙΩΝΟΣ

Ἐπὶ

Παραμόνη
Ἀριστίωνος

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἐπὶ τοῦ ἀετωματίου ἐπι-
τυμβίου στήλης ὕψ. 1,5 πλ. 0,60 πάχ. 0,12, ἐν ᾗ
εἰκονίζεται γυνὴ καθημένη ἐπὶ ἔδρας καὶ πρὸς τὰ δε-
ξιὰ βλέπουσα, ἔχουσα δὲ ἐν τῷ κόλπῳ τὴν χεῖρα ὑπὸ
τὸ ἱμάτιον· ταύτη νεανίας ἱστάμενος προσφέρει δῶ-
ρον, βαλάντιον πιθανῶς. Εὑρέθη, ὡς ἐμάθομεν, ἐν
Μακρᾷ Ῥάχει πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ἀγροῦ τοῦ Κηρύ-
κου. Νῦν εὑρηται ἐν τῇ οἰκίᾳ Ἰωάννου Γ. Δούνη.

15

Ἀνηγέρθη ἐκ βάθρων καὶ ἀνιστορί(!)θη ὁ
πάνσεπτος καὶ θεῖος ναὸς τῆς ὑπεραγίας ΘΚ
διὰ συνδρομῆς καὶ ἐξόδου Σταματίου ἱερέως
καὶ τῆς συμβίας αὐτοῦ.

Αὕτη εἶνε γεγραμμένη ἄνωθεν τῆς μεγάλης πρὸς
δυσμὰς θύρας τοῦ ἐν Ἀλιβερίῳ ναοῦ τῆς Κοιμή-
σεως τῆς Θεοτόκου, ἔνθα εἶνε ἐντετοιχισμένη καὶ
ἡ προμνημονευθεῖσα ἐβδόμη ἐπιγραφὴ. Τὸ τέλος
τῆς ἐπιγραφῆς, ἐν ᾧ ἦν ἡ χρονολογία, ἔνεκα νεω-
τέρας ἐπιχρίσεως, δὲν ὑπάρχει. Ἄξιος λόγου ὁ ναὸς
οὗτος διὰ τὰς ἐπὶ τῶν τοίχων ἐνεπιγράφους εἰκόνας.

Τὰς ἐπομένας τρεῖς ἐπιγραφὰς ἐδημοσίευσεν ὁ
Le Bas-Waddington ἐν *Monuments epigraphiques*
τόμ. II 1, 2. Ταύτας μεταγράψαντες, ὡς ὑπὸ τοῦ
ἐκδότου τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθησαν, συμπληροῦμεν
ὥδε·

δ' Ἀρεοῦ.

(Le Bas-Waddington 1627).

ΕΝΘΑΔΕΣΩΤΗΡΟΝ
ΧΑΙΡΩΝΕΑΧΑΛΚΕΟ
ΕΧΝΗΝΑΙΔΗΥΟΥΛΑ
ΔΟΝΤΟΦΙΛΙΟΝΚΑ
ΕΙΑΝΤΙΔΙΑΣΠΑΤΡΙ
ΑΡΕΤΕΙΝΕΣΕΝΕΝΘΑ
ΕΙΝΤΑΙCΙΛΑΡΑΙCΑΙ

Ἐνθάδε Σώτηρον Χαιρωνέα χαλκο[τ]έχνην
Αἰδηψοῦ δ[άπε]δον τὸ φίλιον κα[λύπτ]ει.
Ἄντ' ἰδίας πατρ[ίδος γ'] ἀρετεί(!) μ' ἔσεν ἐνθάδ' ὁμιλ[εῖν]
ταῖς ἱλαραῖς αἰ[εῖ] ἡυκόμοις τε κόραις].

Ὡς πᾶς τις βλέπει, τὸ ἐπίγραμμα τοῦτο ἐν τῷ
δευτέρῳ στίχῳ εἶνε ἡμαρτημένον, ἐν δὲ τῷ τρίτῳ
τὸ ὄνομα ἀρετὴ εἶνε γεγραμμένον ἀρετεί, τὸ δὲ
ἐπόμενον Μ κακῶς ἐχαράχθη ὑπὸ τοῦ τεχνίτου Ν.

ε' Χαλκίδος.

(Le Bas-Waddington 1595).

ΑΠΑΤΟΥΡΙΟΣ
ΔΑ . . Ρ ΜΕΝΟΥ
ΧΑΙΡΕ

Ἀπατούριος
Δα[μα]ρμένου
χαῖρε

Τὸ ὄνομα Δαμάρμενος εἶνε ταυτὸν τῷ παρ' Ἡ-
ροδότῳ (5,41 καὶ 6,65) ἀπαντῶντι Δημάρμενος.

(Le Bas - Waddington 1595).

6

. Ν Θ Α Μ . Ν Τ Α Τ Ο Ν Ε Ξ Ο Χ Ο Ν Ε Ν Π Ρ Α Π Ι Δ Ε Σ Σ Ι Ν
 . Υ . . . Ι Α Σ Α Δ Ε Κ Ε Κ Ε Υ Θ Ε Κ Ο Ν Ι Σ
 . Σ Θ Λ Ο Ν Ε Σ Α Π Α Τ Ο Υ Ρ Ι Ο Ν Ο Ν Θ Ε Κ Α Δ Η Μ Ο Υ
 . . Σ Χ Α Ι Κ Λ Σ Μ Υ Θ Ο Σ Ε Ν Α Γ Λ Α Ι Σ Ε Ν
 5 . . Λ Λ Α Σ Υ Μ Ω Ν Π Α Ρ Ι Θ Ι Ξ Ε Ν Ε Δ Α Κ Ρ Υ Α Κ Α Ν Θ Ο Ι Σ
 Ο Υ Χ Ο Σ Ι Η Ι Ω Ι Δ Ε Ν Ε Μ Ε Ι Ν Χ Α Ρ Ι Τ Α Σ
 . . Λ Α Π Ρ Ο Σ Α Σ Ο Ν Ο Μ Α Κ Λ Υ Τ Ο Ν Ε Ν Ν Ε Π Ε Χ Α Ι Ρ Ε Ι Ν
 . . . Τ Ο Π Α Ρ Σ Ξ Υ Ν Ο Ν Α Μ Ε Ι Β Ο Μ Ε Ν Ο Σ
 . Ω . . Σ Ο Ι Κ Ο Ε Λ Ε Φ Η Ν Ο Ρ Ι Σ Ο Σ Τ Ε Α Κ Ρ Υ Π Τ Ο Ι
 10 Ν . Φ Υ Η Σ Σ Ε Ι Ν Ε Κ Α Σ Ω Φ Ρ Ο Σ Υ Ν Α Σ

Ἐνθά[δε τιμῆ]ντα, τὸν ἔξοχον ἐν πραπίδεσσιν,
 Εὐ[βο]ῖδος γαίης ἄδε κέκευθε κόνις,
 ἐσθλὸν εἶν ἀπογόνοις Ἀπατούριον ὄνθ' Ἐκαδήμου,
 οὗς χῶ κλ[ειογενή]ς μῦθος ἐναγλάσεν.
 5 Πο]λλὰ συν[αυαίν]ων πάριθι, ξένη, δάκρυα κανθοῖς·
 οὐχ ὅσῃ [κλαίονθ'] ὦι(!)δε νέμειν χάριτας,
 ἀλλ]ὰ προ[σαθρή]σας ὄνομα κλυτὸν ἔννεπε χαίρειν
 και] τὸ παρ[εξενικὸς] ξυνὸν ἀμειβόμενος
 φ]ῶνε]ε οἴκοι· γαί'] Ἐλεφνηορὶς ὅστέα κρύπτοι
 10 ε[ὐ]φυ[ί]ης ἰδ' ἑῆ]ς εἵνεκα σωφροσύνας.

Ἐν τῷ 3^ῳ στίχῳ κατὰ τὸν ἐκδότην ἐλλείπουσιν ὀκτὼ γράμματα, κατὰ δὲ τὴν ἡμετέραν συμπλήρωσιν ἐννέα. Τὸ ἐν τῷ 4^ῳ στίχῳ χαι νομίζομεν ὅτι κακῶς ἢ ἐχαράχθη ἢ ἀντεγράφη· διὰ τοῦτο ἡμεῖς μετεγράψαμεν χῶ. Τὴν μετὰ τὸ ὅσῃ ἐν στίχῳ 6^ῳ κεραίαν ὑπολαμβάνομεν ὅτι εἶνε ἢ τοῦ ἐπομένου κατὰ τὴν συμπλήρωσιν ἡμῶν κάθετος κεραία τοῦ Κ. Ἡμαρτημένως ὡσαύτως φρονοῦμεν, ὅτι ἐχαράχθη ἢ ἀνεγνώσθη ὑπὸ τοῦ ἐκδότου ἢ πρώτη λέξις τοῦ ἐνάτου καὶ δεκάτου στίχου· καὶ ἐν μὲν τῷ ἐνάτῳ ἀντὶ τοῦ Σ ἡμεῖς νομίζομεν ὅτι ἔκειτο Ε, ἐν δὲ τῷ 10^ῳ ἀντὶ τοῦ πρώτου γράμματος Ν ἔπρεπε νὰ εἶνε Ε, μεταξὺ δὲ τοῦ Υ καὶ Η παρελείφθη τὸ Ι. Περὶ τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὧδε ἰδὲ La tradition ancienne et les partisans d'Erasmus par Théod. Papadémétracopoulos p. 211.

Τὴν ἐπομένην ἐπιγραφὴν εὐρεθεῖσαν πρὸ ὀλίγου ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ κατεδαφιζομένου ἐνετιχοῦ τείχους ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ Σχολάρχης καὶ ἐπι-

μελητῆς τοῦ ἐν Χαλκίδι Μουσείου κ. Γ. Δερβένης. Εἶνε γεγραμμένη, ὡς γράφει ἡμῖν, ἐπὶ μαρμαρίνης στήλης ὕψ. 0,70, πλάχ. 0,46 πλ. 0,50.

Η ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ Ο
 ΔΗΜΟΣ ΤΙΤΟΝ
 ΦΛΑΟΥΙΟΝ ΦΛΑΟΥΙ
 ΟΥΕΙΣΙΔΩΡΟΥΥΙΟΝ
 ΣΑΒΕΙΝΙΑΝΟΝ ΤΟΝ ΚΑΙ ΔΙΟ
 ΝΥΣΙΟΝ ΗΡΩΑΡΕΤΗΣ
 ΑΙΣΩΦΡΟΣΥΝΗΣ

Ἡ βουλὴ καὶ ὁ
 δῆμος Τίτον
 Φλαούιον Φλαοῦι-
 ου Εἰσιδώρου υἱόν,
 Σαβεινιανὸν τὸν καὶ Διο-
 νύσιον Ἡρώα, ἀρετῆς
 ἕνεκα καὶ σωφροσύνης.

Β'. ΤΟΠΩΝΥΜΙΑΙ ΑΡΧΑΙΑΙ ΚΑΙ ΝΥΝ ΕΤΙ ΣΩΖΟΜΕΝΑΙ.

1. **Φυλάκη. Μεταξύ.** Ἐν τῇ ἐν τῷ δήμῳ Ἀυλῶνος εὐρεθείσῃ ἐπιγραφῇ, ἣν ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐφημερίδι (1902 σελ. 99 στ. 5^ο), ἀπαντῶσι δύο ὀνόματα χώρων τῆς Ἑρετρικῆς τὸ πρῶτον ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης γνωσθέντα. Τούτων ὁ μὲν καλεῖται *Φυλάκη*, ὁ δὲ *Μεταξύ*. Ὅτε ἐδημοσιεύσαμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην, εἰκάσαμεν μὲν, ὅτι οἱ χώροι οὗτοι ἔκειντο πρὸς τῇ χώρᾳ τῶν Καρυστίων, ἀλλὰ ποῦ, ἡγνοοῦμεν. Κατὰ τὰς ἀνασκαφάς, ἃς ἐποιήσαμεθα κατὰ τὸ θέρος ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ταμύναις, ἔνθα τὸ νῦν Ἀλιθέριον, ἐβεβαιώθημεν περὶ τῆς Φυλάκης, ὅτι ἔκειτο ἐπὶ τοῦ λόφου, ὅστις καὶ νῦν ὀνομάζεται *Φυλακή*, κεῖται δὲ ἐν δεξιᾷ τῷ καταπλέοντι εἰς τὸν λιμένα τοῦ Ἀλιθερίου *Κάραβον*, ἔνθα κεῖται ὁ ἐνετικὸς πύργος. Ἐνταῦθα παρετηρήσαμεν λείψανα ἀρχαίου συνοικισμοῦ καὶ δὴ καὶ φρουρίου ἐξ ἀργῶν λίθων πεποιημένου. Ἐπὶ τῆς εἰς Ἀλιθέριον βλεπούσης πλευρᾶς τοῦ λόφου τούτου σκάφαντες πρὸς εὐρεσιν τάφων εὑρομεν ἐν ἄλλοις καὶ ἓνα περιέχοντα τρεῖς κόρας καὶ τινὰ ἀγγεῖα τέχνης κοινῆς. Περὶ δὲ τοῦ *Μεταξύ* φρονοῦμεν ὅτι οὗτος ἔκειτο πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀρμυροποτάμου καὶ ΑΜ. τῆς κώμης Τσακαίων, ἔνθα νῦν, ὡς ἐμάθομεν, κεῖται ἡ κώμη *Μεσοχώρια*. Νομίζομεν δὲ ὅτι ἡ λέξις *Μεσοχώρια* εἶνε μετάφρασις τῆς ἀρχαίας ὀνομασίας *Μεταξύ*.

2. **Αἰγλέφειρα.** Ὁρθῶς μὲν ὁ κ. Wilhelm ἐν τῷ Mitteil. aus Oesterreich - Ungarn (XV σελ. 117) λέγει, ὅτι αὕτη ἔκειτο ΒΑ. τῆς Βάθειας οὐ μακρὰν τῆς μονῆς τοῦ Ἀγίου Νικολάου ἐπὶ τοῦ ὄρους Κοτυλαίου, ἀλλ' ὀνομάζεται νῦν κατὰ παρετυμολογίαν Ἀγλέφαρος καὶ οὐχὶ Ἀγλέφειρα.

3. **Χοιρέαι.** Οὐχὶ ὀρθῶς νομίζεται, ὅτι ὁ δῆμος οὗτος τῆς Ἑρετρικῆς ἔκειτο, ἔνθα νῦν κεῖται ἡ λεγομένη κάτω Βάθεια παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑρασίνου ποταμοῦ. Αἱ Χοιρέαι ἔκειντο πρὸς δυσμὰς τοῦ Παρθενίου ἐπὶ τῆς ἀντικρῦ τοῦ Ὀλύμπου κειμένης πλευρᾶς ὄρους, ὅπερ νῦν καλεῖται *Γουρνό*. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ οὗτω καλουμένου ὄρους ὑπάρχει κρήνη, ἐξ ἧς ῥεεὶ κάλλιστον τὴν γεῦσιν

καὶ ψυχρότατον ὕδωρ, παρ' αὐτὴν δὲ εἶδομεν λείψανα κτισμάτων ἀρχαίων καὶ φρουρίου. Τὸ ὄνομα *Γουρνό* νομίζομεν ὅτι εἶνε μετάφρασις τοῦ ἀρχαίου ὀνόματος τῶν Χοιρεῶν, αἵτινες πιθανῶς ὀνομάσθησαν οὕτως ἀπὸ τῶν πολλῶν ἐνταῦθα κειμένων λόφων, οἵτινες προσομοιάζουσι χοίροις.

4. **Κωμαιοῖς, ἐκ Κωμαιοῶν.** Ὁ κ. Δ. Σταυρόπουλλος ἐν τῇ Ἀρχαιολ. Ἐφημερίδι τοῦ ἔτους 1895 ἐν σελ. 130^η τάδε λέγει περὶ τοῦ δήμου τούτου τῆς Ἑρετρικῆς: «Τῆς κώμης ταύτης ἄλλα μαρτύρια ἔχομεν τὸ τοῦ ἐθνικογράφου *Κύμη - πέμπτη* τῆς *Εὐβοίας* καὶ τὴν νῦν κωμόπολιν *Κούμην*. Ὅτι ἡ χώρα αὕτη ἦν Ἑρετρική, μαρτυρεῖ, ὡς παρετηρήθη ἤδη, ὁ περίπλους τοῦ Σκύλακος, ὅπου (58) γέγραπται ὅτι ἡ Σκύρος κεῖται κατ' Ἑρέτριαν, ἥτοι κατὰ τὴν Ἑρετρικὴν». Ὁρθοτέραν νομίζομεν τὴν γνώμην, ὅτι ἡ *Κύμη* ἀνῆκεν οὐχὶ εἰς τὴν Ἑρέτριαν, ἀλλ' εἰς τὴν Χαλκίδα, ὡς μαρτυρεῖ καὶ ἡ κοινὴ ἐκ Χαλκίδος καὶ Κύμης γενομένη πρώτη Ἑλληνικὴ ἀποικία εἰς Ἰταλίαν, ἥτις παρὰ μὲν τοῦ ἐκ Κύμης οἰκιστοῦ ἔλαβε τὸ ὄνομα, παρὰ δὲ τοῦ ἐκ Χαλκίδος τοὺς νόμους (ιδ. Geyer Topographie und Geschichte der insel Euböia 1903). Ὅτι δὲ οἱ Κωμαιοῖς τῆς Ἑρετρικῆς οὐδεμίαν σχέσιν ἔχουσι πρὸς τὴν κωμόπολιν *Κύμην* οὐδὲ ἔκειντο οὕτω μακρὰν τῆς Ἑρετρίας, μαρτυρεῖ τὸ καὶ νῦν σωζόμενον *Κουμάϊ* (τὸ) ἐπὶ τῆς Ἀνατολικῆς πλευρᾶς τοῦ Ὀλύμπου ἀντικρῦ τοῦ Παρθενίου, ἔνθα καὶ νῦν ὑπάρχει συνοικισμὸς ἐξ ὀλίγων οἰκιῶν ἢ καλυθῶν ποιμενικῶν.

5. **Γεράνεια.** Αὕτη ἔκειτο παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἑρασίνου ποταμοῦ, ὡς μαρτυρεῖ τὸ καὶ νῦν σωζόμενον ὄνομα *Γεράνι*. Ἐνταῦθα εὐρέθησαν πολλὰ στηθαῖα οἰκοδομήματος μεγάλου ἐκχωσθέντα ὑπὸ τοῦ ἐκτραπέντος τῆς κοίτης αὐτοῦ ποταμοῦ Ἑρασίνου, ἐν δὲ καὶ αὐτοὶ εὑρομεν, ὅτε πρὸ τεσσάρων ἐτῶν ἐσκάψαμεν δοκιμαστικῶς ἐνταῦθα (ιδ. Ἐφημερ. Ἀρχαιολ. 1902 σελ. 123). Πλὴν τούτου εὑρομεν καὶ ἕτερον οἰκοδόμημα ἐν τῇ θέσει, ἥτις καὶ νῦν ἐτι καλεῖται *βωμός*. Παρ' αὐτὸν ἐν τινι ἀμπελῶνι εὗρηνται κίονες ναοῦ, κάτωθεν δὲ τοῦ λόφου, ὅστις ὀνομάζεται *παιλοεκκλησιές*, ἐπειδὴ ἐπ' αὐτοῦ ὑπῆρχον κατὰ τὸν Μέσον αἰῶνα ναοὶ καὶ μονὴ περιβαλλομένη ὑπὸ

τείχους, ἵνα προφυλάσσονται ἀπὸ τῶν πειρατῶν, εὐρέθησαν κτισμάτων πολλῶν καὶ ποικίλων λείψανα. Ὁ λόφος δὲ οὗτος κατὰ τὸ πλεῖστον τεχνητὸς πάντως ἐχρησίμευεν ὡς φρούριον τῆς πάλαι ποτὲ Γερανείας.

6. **Βουδιόθεν.** Ὁ δῆμος οὗτος τῆς Ἑρετρικῆς ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἄνωθεν τοῦ *Μαλακῶντος* ὄρους, ὅπερ νῦν καλεῖται *Βουδόχη* (ή). Ἐπ' αὐτοῦ, ὡς ἔμαθον, οὐ μόνον θεμέλιοι κτισμάτων πολλοὶ παρατηροῦνται, ἀλλὰ καὶ φρουρίου.

7. **Ἀρπάγιον.** Ὡς ὁ Ἀθηναῖος λέγει ἐν βιβ. ΙΓ' σελ. 601 f οἱ Χαλκιδεῖς ἰσχυρίζοντο, ὅτι παρ' αὐτοῖς ἡρπάσθη ὁ Γανυμήδης ὑπὸ τοῦ Διός, ἐδείκνυσεν δὲ καὶ τὸν τόπον Ἀρπάγιον καλούμενον, ἐν ᾧ καὶ μυρσίαι ἐφύοντο. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἄνωθεν τοῦ Βατῶντος κειμένου ὄρους, ὅπερ νῦν καλεῖται *Γιαμήνα*, κατὰ τὸ θέρος τοῦτο παρετηρήσαμεν ἀρχαῖον τετράγωνον κτίσμα ἐκ λίθων τετραγώνων πεποιημένον. Τὸ μὲν σωζόμενον ὕψος αὐτοῦ εἶνε μ. 1,50, ἐκάστης δὲ πλευρᾶς τὸ πλάτος μέτρα ἕξ. Τὸ ἔνδον τοῦ τετραγώνου δὲν εἶνε κενόν, ἀλλὰ καλύπτεται ὑπὸ λίθων μικρῶν καὶ μεγάλων ἐπίτηδες τεθέντων. Οἱ λίθοι, ὧν οἱ μέγιστοι ἔχουσι μῆκος 1,10 μ. ὕψ. 0,60, πλ. 0,77, εἶνε μέλανες ἐξ αὐτοῦ τούτου τοῦ ὄρους κεκοιμημένοι. Ἐπειδὴ, ὡς γνωστόν, ἐν ταῖς κορυφαῖς τῶν ὀρέων ἐλατρεύετο ὁ Ζεὺς, εἰκάζομεν, ὅτι τὸ κτίσμα τοῦτο, ὅπερ ὑπὸ σεισμοῦ πιθανῶς ἔχει καταπέση, καλεῖται δὲ νῦν *Δρακόσπιτο* (τουτέστι οἰκία Δράκου, ἀνδρὸς δηλονότι ὑπερφυᾶ ἀνδρείαν ἔχοντος) οὐδὲν ἄλλο ἦτο ἢ βωμὸς τοῦ Διὸς (πρβ. Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1904 σελ. 152). Ἐνταῦθα δέ, ὅθεν θεᾶται τις τοῦτο μὲν ἅπαν τὸ μεταξὺ Δίρφους καὶ Κοτυλαίου πεδίου, τοῦτο δὲ τὸν Εὐβοϊκὸν κόλπον λείχοντα τὰς ἀκτὰς τῆς τε Βοιωτίας καὶ Λοκρίδος, οἱ δαιμονίως περὶ τὰ παιδικὰ ἐπτοημένοι Χαλκιδεῖς πρὸς ἀνάμνησιν ἴσως τῆς ἀρπαγῆς ὑπὸ τοῦ Διὸς τοῦ Γανυμήδους ἰδρυσαν τὸν βωμὸν τοῦτον, ὅστις κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν εἶνε τὸ καλούμενον Ἀρπάγιον. Οὐδὲν παράδοξον δέ, ἂν τὸ νῦν ὄνομα τοῦ ὄρους *Γιαμήνα* εἶνε τὸ ἀρχαῖον *Γανυμήδειον* παρεφθαρμένον.

8. **Διακρίεις.** Παρὰ τοὺς πρόποδας τῆς Δίρφους πρὸς βορρᾶν τῶν *Βούνων*, μεταξὺ δὲ *Καθε-
νῶν* καὶ τῆς πρωτευούσης τοῦ δήμου *Διρφύων*

Στενῆς, παρὰ τὴν μονὴν τοῦ Ἀγίου Δημητρίου, τόπος τις, ὡς ἐμάθομεν, καλεῖται *Διακρίεις*. Ἐκ τοῦ σωζομένου ὀνόματος κρίνοντες δὲν ἀμφιδόλομεν, ὅτι ἐνταῦθα ἔκειτο ἡ πόλις *Διακρίεις*, ἣτις καὶ *Διακρία* ἐλέγετο.

Γ'. ΕΛΕΓΧΟΥ ΕΛΕΓΧΟΣ

Ἀφορμὴν λαβὼν ὁ κ. Wilhelm, ἐξ ὧν ἐγράψαμεν ἐλέγχοντες τὴν γνώμην αὐτοῦ, ὅτι ὁ ἐν Χαλκίδι εὐρεθεὶς ἱερὸς νόμος (ιδ. Ἐφημ. Ἀρχ. 1902 σελ. 30 καὶ 1903 σελ. 127) προέρχεται ἐξ Ἀττικῆς, πειρᾶται καὶ αὖθις νὰ ἀποδείξῃ τὸν ἰσχυρισμὸν αὐτοῦ ὀρθὸν ἐπαναλαμβάνων κατὰ τὸ πλεῖστον ὅσα καὶ ἐν τῇ πρώτῃ διατριβῇ, ὀλίγα δὲ τινα νέα προστιθείς. Ἡμεῖς παραλείποντες ὅσα καὶ πρότερον εἶπομεν ὡς περιττά, θὰ ἐλέγξωμεν τὰ τὸ πρῶτον νῦν ὑπὸ τοῦ κ. Wilhelm λεγόμενα καὶ μὴ κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν ὑγιαίνοντα.

Ἐν στίχῳ 10^ω τῆς πλευρᾶς Α ὁ κ. Wilhelm συμπληρῶν *Ἡρακλ]ει*¹ ἐν τῷ ἐλαεῖ ἐπάγεται τάδε· καὶ ἐὰν ἐτελεῖτο ἐν Χαλκίδι ἀγὼν Ἡρακλείων, ἀνέκειτο δὲ γυμνάσιον ἐν Χαλκίδι *Τίτω* καὶ *Ἡρακλεῖ*, ταῦτα ἀποδεικνύουσι μὲν ὅτι ἐλατρεύετο ὁ Ἡρακλῆς καὶ ἐν Χαλκίδι, οὐδεμίαν δὲ παρέχουσι πιθανότητα ὅτι ἐλατρεύετο καὶ ἐν Χαλκίδι, ὅπως ἐν τῇ Ἀττικῇ Ἡρακλῆς ἐν *ἰῶ ἐλαεῖ*. Ὅπως ἐξαγάγῃ τὸ συμπέρασμα τοῦτο ὁ κ. Wilhelm, νομίζομεν ὅτι ἐδοι νὰ ἀποδείξῃ πρῶτον μὲν ὅτι ὁ Ἡρακλῆς δὲν ἐλατρεύετο ἐν Χαλκίδι ὡς ἐν τῇ Ἀττικῇ, εἴτα δὲ ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ καὶ ἐν Χαλκίδι ὡς ἐν τῇ Ἀττικῇ τόπος καλούμενος ἐλαεύς.

Περὶ τῆς λατρείας τοῦ Γλαύκου, εἰ καί, ὡς λέγει, δὲν ἡγνόει, ὅτι ὁ Γλαῦκος ὁ ἐξ Ἀνθηδόνας ἐνομιζέτο υἱὸς τῆς Εὐβοίας, φρονεῖ ὅτι ἡ κατα-

¹ Ὁ κ. Wilhelm ἰσχυρίζεται ὅτι πρέπει νὰ συμπληρωθῇ *Ἡρακλ]ει* ἐν τῷ ἐλαεῖ καὶ οὐχὶ *Ἀφροδίτ]ει* ἐν τῷ ἐλαεῖ, διότι τὸ πρὸ τοῦ *Εἰ* γράμμα δὲν δύναται νὰ εἶνε *Τ*, διότι ἂν ἦτο, βεβαίως, λέγει, θὰ ἐφαίνετο μέρος τι τῆς ὀριζοντίου γραμμῆς. Σωζεται δὲ μέρος λοξῆς γραμμῆς, ἣτις ἀνήκει εἰς *Λ*. Εἰ καὶ ἡμεῖς μετὰ προσοχῆς ἐξητάσαμεν αὖθις τὸν τε λίθον καὶ τὴν φωτογραφικὴν εἰκόνα, οὐδὲν ἔχνος λοξῆς γραμμῆς ὁμοίας πρὸς τὴν ἐν στίχοις 5^ω, 10^ω, 15^ω, 18^ω τοῦ *Λ* διεκρίνομεν, ὡς ὁμολογουμένως καὶ τῆς ὀριζοντίου γραμμῆς τρὺ *Τ*, ἀλλὰ τοῦτο, διότι ἡ ὀριζόντιος γραμμὴ τοῦ *Τ* δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἐξισνηται μέχρι τοῦ *Ε*.

γωγὴ αὕτη δὲν ἐκώλυσε τὸν Γλαῦκον νὰ εἶνε γνωστὸς καὶ νὰ λατρευθῇ πολλαχού τῆς Ἑλλάδος. Καὶ ὁμολογεῖ μὲν ὅτι ῥητὴ μαρτυρία περὶ τῆς λατρείας τοῦ Γλαύκου ἐν Ἀττικῇ δὲν σώζεται, ἀλλ' ἡ ἑλλειψὶς αὕτη δὲν εἶνε ἀπόδειξις ὅτι δὲν ὑπῆρχεν. Ἡ δὲ πιθανότης ὅτι ὁ Γλαῦκος ἐλατρεύετο ἐν τῇ Χαλκίδι μόνον, **διότι αὕτη εἶνε γείτων τῆς Ἀνθηδόνης**, δὲν εἶνε διόλου ἀποχρῶν λόγος, ὅπως ἀποδεχθῶμεν ὅτι ἐπιγραφὴ ἀττικὴ εὑρεθεῖσα ἐν Χαλκίδι καὶ μνημονεύουσα τὸν Γλαῦκον ἀληθῶς προέρχεται ἐκ τῆς πόλεως ταύτης. Ἡμεῖς ἰσχυρίσθημεν ὅτι ὁ Γλαῦκος ὡς υἱὸς τῆς Εὐβοίας πολὺ φυσικὸν ἦτο νὰ λατρεύηται καὶ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ τόπου τῆς μητρὸς αὐτοῦ, οὐδαμοῦ δὲ εἶπομεν ὅτι ἐλατρεύετο ἐν Χαλκίδι, διότι αὕτη εἶνε γείτων τῆς Ἀνθηδόνης. Ἐπειτα δὲν εἶνε παράδοξον, ἐν ᾧ διεσώθησαν μαρτυρίαι, ὅτι ὁ Γλαῦκος ἐλατρεύετο ἐν Δήλῳ, ἐν Νάξῳ, ἐν Κορίνθῳ, ἐν Γυθείῳ, ἐν τῇ Μαλέᾳ, παρὰ τοῖς Αἰτωλοῖς καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Ἰθέρσι, περὶ τῆς ἐν τῇ Ἀττικῇ λατρείας αὐτοῦ μηδεμία μαρτυρία νὰ ὑπάρχῃ μήτε ἐν συγγραφῇ τινὶ μήτε ἐν μηδεμίᾳ ἐκ τῶν τοσούτων περισωθεισῶν ἀττικῶν ἐπιγραφῶν;

Ἀπορεῖ ὁ κ. Wilhelm, διότι ἐσιγήσαμεν περὶ τῆς ἐν Χαλκίδι λατρείας τοῦ Ἰππολύτου καὶ ἐκ τούτου τεκμαίρεται, ὅτι θεωροῦμεν αὐτὸν Χαλκιδικὸν ἥρωα. Ὅτι εἶνε Χαλκιδικὸς ἥρωας ὁ Ἰππόλυτος δὲν φρονοῦμεν, ἀλλ' οὐδόλως παράδοξος ἡμῖν φαίνεται ἡ τοῦ Ἰππολύτου λατρεία ἐν Χαλκίδι, διότι γινώσκουμεν ὅτι αὕτη εἶνε στενῶς συνδεδεμένη τῇ τῆς Ἀρτέμιδος. Ἀφ' οὗ δὲ ἡ Ἀρτεμις ἐλατρεύετο ἀνὰ πᾶσαν τὴν Εὐβοίαν, ὡς ἐν τῇ Ἀττικῇ ἢ Ἀθηνᾶ, διατὶ νὰ ἀμφιβάλλωμεν, ὅτι καὶ ὁ Ἰππόλυτος ὁ ὁπαδὸς καὶ θαυμαστῆς τῆς Ἀρτέμιδος ἐλατρεύετο καὶ ἐν Χαλκίδι;

Τὴν ἐπὶ πᾶσαν τὴν Εὐβοίαν, μάλιστα δὲ ἐπὶ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν οἰκισθεῖσαν Χαλκίδα, ἐπίδρασιν τοῦ Ἀττικοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀττικῆς γλώσσης, ἣν πολλοὶ πρὸ ἡμῶν παρετήρησαν (ιδ. Bursian Geogr. von Griechenl. II σ. 404. Ernest Legrand et George Doublet Bull. de corr. Hell. 15 σ. 405. Geyer Topographie und Geschichte der insel Euböia 1903), ὁ κ. Wilhelm, δὲν ἀποδέχεται κρίνων ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ἐρετρίας

τοῦ 5^{ου} καὶ 4^{ου} αἰῶνος, ἐν αἷς διασώζεται ἔτι τὸ ἐγγώριον ἰδίωμα. Ἀλλ' ἀγνοεῖ, φαίνεται, ὁ κ. Wilhelm ὅτι αἱ ἐν τῇ γλώσσῃ μεταβολαὶ δὲν συντελοῦνται ταχέως. Θαυμάστον μάλιστα εἶνε, πῶς οἱ Ἐρετρίεις λήγοντος τοῦ τετάρτου αἰῶνος (ιδ. ψήφισμα ὑπὲρ Φανοκλέους τοῦ 323 π. Χ.) ἀπέβαλον τὸν ῥωτακισμόν, ἐν δὲ τοῖς ψηφίσμασι προσέλαβον τὸν ἀττικὸν τύπον.

Τὰς συμπληρώσεις ἡμῶν ὁ κ. Wilhelm κρίνει τὰς μὲν τολμηράς, τινὰς δὲ ἀμφιβόλους. Εὐχαρίστως καὶ ἀνεπιφθόνως θὰ ἰδῶμεν, ἂν ἄλλος τις εὐστοχώτερον ἡμῶν συμπληρώσῃ τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. Ἐν στίχῳ 2^ῳ τῆς πλευρᾶς Α ὁ κ. Wilhelm ἀναγινώσκει TEIB, ἡμεῖς σαφῶς διακρίνομεν ΙΔΙ BOY. Ἡ ἐν στ. 15^ῳ ὑπὸ τὸ Σ ὀριζόντιος γραμμὴ φρονεῖ ὅτι εἶνε ἡ λεγομένη παράγραφος, τοιαύτη δὲ νομίζει ὅτι ὑπῆρχε καὶ ὑπὸ τὸ Γ τοῦ ὀνόματος τοῦ Γλαύκου. Τὴν παράγραφον καὶ ἡμεῖς ἐγινώσκουμεν, ἀλλ' εἶχομεν ἀμφιβολίαν καὶ ἀμφιβάλλομεν ἔτι, ἂν τοῦτο σημαίνει, διότι ἀκριβῶς κάτωθεν τοῦ Γ καὶ ἄνωθεν τοῦ Α τῆς λέξεως ΑΠΟΛΛΟΝΙ οὐδὲν ἔχνος τῆς παραγράφου ταύτης φαίνεται, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ φαίνηται, διότι τὸ δεύτερον γράμμα Γ τοῦ Ἀπόλλωνι ἀπέχει ἱκανῶς. Ἡ τελευταία συμπλήρωσις Νύν[φ]α[ι]ς κ[α]ι [Ἀ]χ[ε]λ[ό]οι φαίνεται ἡμῖν τουλάχιστον τολμηροτάτη. Ἐν τῇ Β πλευρᾷ ἐν στ. 1^ῳ ὁ κ. Wilhelm ἀναγινώσκει ΟΑΠΟΤΟΝΔΑΡ. Εἶνε ἀληθές, ὅτι τὸ μετὰ τὸ Α γράμμα φαίνεται ὡς Π, ἀλλ' ἀληθέστατον ὡσαύτως εἶνε ὅτι οὔτε τὸ πρὸ αὐτοῦ εἶνε Ο οὔτε τὸ τέταρτον γράμμα μετὰ τὸ Α εἶνε Τ ἀλλὰ Ι, διότι οὐδὲ ἔχνος τῆς ὀριζοντίου γραμμῆς τοῦ Τ φαίνεται. Ἐν στ. 13^ῳ ἀναγινώσκει τὲν ἱερείαν ἀντὶ τοῦ ἡμετέρου τῆς ἱερείας. Οὕτως ἡμεῖς ἀνέγνωμεν, διότι ἐνταῦθα ἀναγράφονται αἱ τῶν ἱερείων ἀποφοραί. Ἄν ἀναγνωσθῇ, ὡς ὁ κ. W. λέγει, τίνι ταῦτα παρέχονται, ἡμεῖς τουλάχιστον δὲν ἐννοοῦμεν ἀνάλογον πρὸς τὴν ἡμετέραν ἀνάγνωσιν εἶνε τὸ ἐν Κώῳ ἐπιγρ. (Paton Oxford. 1891 ἀρ. 37-4) *δίδοται ἀκρίσχιοι* καὶ τὸ ἐν Μυκονίᾳ (Bull. corr. Hell. 459) *ιερεῖ δίδοται γλῶσσα* κ. ἄ. Ἀποροῦμεν, πῶς ὁ κ. Wilhelm τὸ ἐν τῷ στ. 8^ῳ μετὰ τὸ Ρ καὶ Τ μικρὸν Ο δὲν διακρίνει, ἐν ᾧ ἐν τε τῷ λίθῳ καὶ τῇ φωτογραφικῇ εἰκόνι καὶ γυμνῷ ὀφθαλμῷ φαίνεται.

Ἀπορεῖ ὁ κ. Wilhelm, διότι λέγομεν, ὅτι ἐν τῷ

περὶ Ἀρτεμιρίων ψηφίσματι ἐνιαχοῦ ἡμεῖς συνεπληρώσαμεν· π. χ. ἐν στ. 2^ο λέγομεν ὅτι συνεπληρώσαμεν θυω[ροὶ ὤμεν], ἐν ᾧ ἐν τῷ λίθῳ φαίνεται *θύωριν* ὡς *πλεῖστοι*. Ὅτε τὸν λίθον εἶδομεν δεύτεροι μετὰ τὸν κ. Φωκίτην, ὄντως οὐδὲν ἐκ τῶν γραμμάτων, ἅτινα νῦν φαίνονται, διεκρίνετο, διότι τὰ μέρη ταῦτα τὸν λίθου ἦσαν κεκαλυμμένα ὑπὸ ἀσβέστου ἀπολελιθωμένης, ἥτις ὑπὸ τῶν μετ' ἡμᾶς ἀναγνωσάντων τὴν ἐπιγραφὴν ἀποτριβεῖσα νῦν δὲν φαίνεται. Ἀφ' οὗ δὲ τὸ Ε τοῦ *πλεῖστοι* ἀνέγνωμεν ὡς Ρ, ἐπόμενον ἦτο νὰ συμπληρώσωμεν, ὡς συνεπληρώσαμεν. Ὁρθῶς ὡσαύτως ἀναγινώσκει ὁ κ. Wilhelm ἐν στ. 6^ο *ἡμέρας* ἀντὶ *ἡμέραις* ἐν στ. 13 *ἔχουρι* ἀντὶ *ἔχουσι* ἐν στ. 39 *γίνηται* ἀντὶ *γένηται*. Θὰ ἐδεχόμεθα καὶ τὴν ἐν στίχῳ 41^ο ἀνάγνωσιν τοῦτα *γίνηται* ἀντὶ τῆς ἡμέτερας τοῦτ' ἀγινῆται, ἃν ὁ κ. Wilhelm ἀπεδείκνυσεν ἡμῖν, ὅτι ὁ τύπος τοῦτα ὑπάρχει οὐχὶ ἐν ἐπιγραφῇ τῆς ἐν Ἰταλίᾳ Κύμης, ἀλλ' αὐτῆς τῆς Ἐρετρίας. Δὲν πιστεύομεν δὲ ὅτι ὁ κ. Wilhelm προτιμᾷ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦτα ἕνεκα τοῦ ἰωνικοῦ ἀγινῆται, διότι εὐτυχῶς ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ οὐκ ὀλίγοι ἰωνικοὶ τύποι ὑπάρχουσιν.

Κρίνων ὁ κ. Wilhelm ἐκ τῆς διαλέκτου καὶ τῆς γραφῆς, μάλιστα δὲ ἐκ τῶνδε τῶν ἐν τέλει μετὰ προφανοῦς, ὡς λέγει, ἐμφάσεως λεγομένων «ὅπως ἂν κατὰ τοῦτ' ἀγινῆται ἡ θυσίη καὶ ἡ μουσικὴ τῇ Ἀρτέμιδι εἰς τὸν αἰὶ χρόνον ἐλευθέρων ὄντων Ἐρετριέων καὶ εὖ πρηττόντων καὶ αὐτοκρατόρων» φρονεῖ ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἐρετρίας ἀπὸ τοῦ τυράννου Κλειτάρχου, δηλ. τῷ 340 π. Χ. Ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο ἐλευθέρων ὄντων τῶν Ἐρετριέων καὶ αὐτοκρατόρων, βεβαιότατον, ἀμφίβολον δ' ὅμως εἶνε, ἃν ὁ ἐν τῷ ψηφίσματι ὑπαινιγμὸς ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀπαλλαγὴν τῶν Ἐρετριέων ἀπὸ τῆς τυραννίδος τοῦ Κλειτάρχου ἢ εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν αὐτῶν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων. Ἄν οἱ Ἐρετρίεις καθίδρυσαν τοὺς ἀγῶνας τῆς μουσικῆς τῷ 340 π. Χ. πρὸς ἀνάμνησιν τῆς ἀπὸ τοῦ Κλειτάρχου ἀπαλλαγῆς, ὡς φρονεῖ ὁ κ. Wilhelm, διατί ἐν τῷ ψηφίσματι δὲν ἐξεδήλωσαν τοῦτο σαφῶς, ὡς ἔπραξαν τῷ 313 π. Χ. ἐν τῷ περὶ στεφανηφορίας τῶν Ἐρετριέων καὶ τῶν ἐνοικούντων ψηφίσματι κατὰ τὴν πομπὴν τοῦ Διονύσου, ὅτε ὁ δῆμος ἀνεκτῆ-

σατο τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνιδρύθη ἡ δημοκρατία; Ὡς ἡμεῖς τοῦλάχιστον φρονοῦμεν, οἱ Ἐρετρίεις μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων ἀπελευθέρωσιν αὐτοκράτορες ἤδη ὄντες καὶ εὖ πράττοντες καὶ ἀπολαύοντες τῶν ἀγαθῶν τῆς ἐλευθερίας ἐπὶ τρεῖς ἴσως ἢ καὶ τέσσαρας δεκαετηρίδας προσέθηκαν τοῖς γυμνικοῖς ἀγῶσι καὶ ἀγῶνας μουσικῆς, ὅπως τὰ Ἀρτεμίσια ὡς κάλλιστα ἀγῶσιν. Ἄν οἱ Ἐρετρίεις ἦσαν ταλαίπωροι, ὡς ὁ Δημοσθένης αὐτοὺς ἀποκαλεῖ καὶ ὁ κ. Wilhelm παραδέχεται ὅτι ἦσαν τοιοῦτοι, ἦτο δυνατόν εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς τοῦ Κλειτάρχου τυραννίδος οὕτω νὰ εὖ πράττωσι, ὥστε ἐμφαιτικῶς ἐν δημοσίῳ ψηφίσματι νὰ ἀναγράψωσι τοῦτο; Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἰδρυσις τῶν μουσικῶν ἀγῶνων δὲν ἐγένετο εὐθὺς μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἀπὸ τῶν Ἀθηναίων, διὰ τοῦτο, ἴσως δὲ καὶ πολιτικῆς συνέσεως ἕνεκα, τὴν πάλαι δουλείαν μόνον ὑπηνίζαντο ἐν τῷ ψηφίσματι. Ὅτι δὲ τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο οὐχὶ τῷ 340 π. Χ. ἀλλὰ πολὺ πρότερον, πείθουσιν ἡμᾶς καὶ τὰδε. Ἄν τις παραβάλλῃ μετὰ προσοχῆς τὸ ὑπὲρ τοῦ Ταραντίνου Ἠγελόχου ψήφισμα, ὅπερ, ὡς γνωστόν, ἐγένετο μετὰ τὸ 411 π. Χ. πρὸς τὸ περὶ τῶν Ἀρτεμιρίων, θὰ ἴδῃ ὅτι οὐ μόνον τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶνε σχεδὸν τὸ αὐτό, οὐ μόνον ἡ γλῶσσα ἡ αὐτή, διότι καὶ ὁ ῥωτακισμὸς ἐν ἀμφοτέροις ὑπάρχει (Ἠγελ. *σίτηριν, παιρίν, ἐπιδημέωριν, συνελευθερώραντι* — Ἀρτ. *ὅπωρ, Ἀρτεμίρια, θύωριν, ἔχουρι*) καὶ οἱ ἰωνικοὶ τύποι δὲν ἐλλείπουσιν (Ἠγελ. *ἐπιδημέωριν, ἀτελέην, προεδρίην, Ἀθηναίων* — Ἀρτ. *θυσίη, Ἐρετριέων, τριήκορτα, διηκόσιαι, τῆς ἡμέρης, ἀτακτέοντα, ἀτελέα, πωλέοντας, ἀγινῆται, πρηττόντων*), ἀλλὰ καὶ αἱ λέξεις ἐν ἀμφοτέροις χωρίζονται ἐν τέλει ἐκάστου στίχου οὐχὶ κατὰ συλλαβάς, ὡς ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείτου τοῦ Ταραντίνου καὶ τοῖς ἄλλοις νεωτέροις ψηφίσμασιν, ἀλλ' ἀδιαφόρως. Τούτων πάντων ἕνεκα, ἔχοντες δὲ πρὸ ὀφθαλμῶν καὶ λόγον ταμιῶν ἐκ Καρύστου (ιδ. σελ. 1), οὗ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων εἶνε ὁμοιότατον πρὸς τὸ τοῦ περὶ τῶν Ἀρτεμιρίων ψηφίσματος, ὡς καὶ τὰ λείψανα τῆς προεुकλειδείου γραφῆς, εἰχομεν καὶ ἔχομεν τὴν γνώμην, ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐγένετο οὐχὶ πολλὰς δεκαετηρίδας μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τοῦ Ἰωνικοῦ ἀλφαβήτου.

Ὁ κ. Wilhelm παραδεχόμενος τὴν γνώμην τοῦ Hoffmann καὶ Bechtel ὅτι αἱ δίφθογγοι η, ω, ει ἐν τέλει τῶν πτωτικῶν καὶ ἐν τοῖς ῥήμασιν ἐβρα- χύνθησαν εἰς ει. οἱ. ε ἐλέγχει ἡμᾶς ὡς ἀγνοοῦν- ται πρᾶγμα γνωστότατον παρατηρούμενον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς Ἑρετρίας καὶ τοῦ Ὠρωποῦ. Ἡμεῖς, εἰ καὶ τιμῶμεν τοὺς ἔχοντας ταύτην τὴν γνώμην ἄνδρας, ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐρμηνεύ- σωμεν τὸ φαινόμενον τοῦτο τῆς γραφῆς, μά- λιστα ἐν αἷς ἐπιγραφαῖς αὕτη σαλεύει (πρβ. Ἡγελ. *τεῖ βουλιῇ*. Ἀρτεμ. *ιερέα καὶ ιερεῖα, στήλει λιθίνῃ*), προτιμῶμεν νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ταῦτα εἶνε λείψανα τῆς προεγκλειδεῖου γρα- φῆς, ἅτινα ἐξέλιπον, ὅτε τέλεον ἐπεκράτησεν ὁ Ἰω- νικὸς ἀλφάβητος. Τούτου ἕνεκα νομίζομεν ὅτι πρέπει νὰ τονίζωνται, ὡς ἡμεῖς ἐτονίσσαμεν. Τὸ φαινόμενον δὲ τοῦτο παρατηρεῖται οὐ μόνον ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῆς Ἑρετρίας καὶ τοῦ Ὠρωποῦ, ἀλλὰ καὶ τῆς Καρύστου καὶ αὐτῆς τῆς Ἀττικῆς (ιδ. ἐπιγ. 1 *Ἀρχεστράτο, Θήβας καὶ Θέβας, Εὐβούλων, Βοληκράτης*. Ἐπιγ. 2 *Εὐκλείτει* = *Εὐκλείτη* ἐπιγ. 4 *Μεράνδρο*). CIA II 678 Β *κλέας καὶ κλῆς* καὶ *κλέας* CIA II 38,7 τοῦ ἔτους 376 π. Χ *τῇ βουλιῇ*.

Ἐν τῷ ὑπὲρ Ἡρακλείδου τοῦ Σολέως Χαλκι- δικῷ ψηφίσματι (Ἐφημ. Ἀρχ. 1903 σελ. 118) ὁ κ. Wilhelm λέγει ὅτι οὐχὶ πιθανόν, ἀλλὰ βε- βαιον εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῷ ψηφίσματι ἀναφερόμενος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου εἶνε ὁ ἔκτος ὁ ἐπικαλού- μενος Φιλομήτωρ. Ἀγνοεῖ, φαίνεται, ὁ κ. Wil- helm ὅτι πολλάκις καὶ τὰ βεβαίωτατα τῶν πρα- γμάτων ὑποκοριζόμενοι παριστῶμεν μόνον ὡς πι- θανόν. Παράδοξον δ' ὅμως φαίνεται ἡμῖν, πόθεν ὁ κ. Wilhelm ἐξήγαγεν, ὅτι ἡμεῖς νομίζομεν, ὅτι ἡ σιτικὴ δωρεὰ ἀπεστάλη εἰς Ῥώμην, ὅτε βε- βαιῶς ἄδελος θὰ ἔμενεν ἡ σχέσις τῆς δωρεᾶς ταύτης πρὸς τοὺς Χαλκιδεῖς. Ἰδοὺ τί ἡμεῖς λέ- γομεν περὶ αὐτῆς. « Οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν εἶνε γνωστὴ ἡ δωρεὰ αὕτη τοῦ σίτου πρὸς τοὺς Ῥω- μαίους. Πιθανῶς ἐγένετο μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἕνεκα τῆς ἀπειλητικῆς στάσεως τοῦ πρέσβεως τῶν Ῥωμαίων Ποπιλλίου εὐγνωμοσύνης ἕνεκα ». Ἐν- ταῦθα ἴσως ὁ κ. Wilhelm συνέχεε τὰ ἐπόμενα, ἐν οἷς λέγομεν, ὅτι καὶ πρότερον ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ

Φιλοπάτορος ἀπεστάλη σῖτος τοῖς Ῥωμαίοις αἰτη- σαμένοις ἕνεκα μεγάλης σιτοδείας. Ἀλλὰ ταῦτα δεικνύουσιν οὐχὶ ὅτι καὶ ἡ πεμφθεῖσα σιτικὴ δω- ρεὰ τοῖς Ῥωμαίοις ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ πρεσβυ- τέρου ἐστάλη εἰς Ῥώμην, ἀλλ' ὅτι αἱ σχέσεις τῶν Πτολεμαίων πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ἦσαν παλαιότε- ραι καὶ ὅτι καὶ ἄλλοτε ἐστάλη τοῖς Ῥωμαίοις σῖ- τος. Φρονεῖ δὲ ὁ κ. Wilhelm, ὅτι ἡ σιτικὴ δωρεὰ ἐστάλη, ὅτε ὁ πρεσβύτερος καὶ ὁ νεώτερος Πτολε- μαῖος συμφιλιωθέντες ἐπεκαλέσαντο ἕνεκα τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντιόχου πολέμου τὴν βοήθειαν τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν προστασίαν καὶ τὴν ἐπέμβασιν τῶν Ῥωμαίων (κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 169/8 κατὰ Niese III 174). Ἄν τοῦτο εἶνε ἀληθές, διατὶ μόνος ὁ πρε- σβύτερος Πτολεμαῖος μνημονεύεται ἐν τῷ ψηφί- σματι, οὐχὶ δὲ καὶ ὁ νεώτερος, ἅφ' οὗ συνεδασί- λευσον, ἀμφοτέρωι ἐστειλαν τὴν δωρεάν, ἀμφοτέρωι ἐπεκαλέσαντο τὴν βοήθειαν τῶν Ἀχαιῶν καὶ τὴν προστασίαν καὶ ἐπέμβασιν τῶν Ῥωμαίων; Δὲν ἔπρεπεν ἐν τῷ ψηφίσματι νὰ μνημονεύωνται καὶ οἱ δύο Πτολεμαῖοι, ἅφ' οὗ ἡ σιτικὴ δωρεὰ ἐπέμ- φθη ὑπ' ἀμφοτέρων, ὅτε συνεδασίλευον; Τὸ νὰ μνημονεύηται μόνος ὁ πρεσβύτερος μαρτυρεῖ, ὅτι ἡ δωρεὰ ἐξεπέμφθη ἢ πρὸ τοῦ 170/69-164/3 π. Χ ἢ μετὰ τὸ 164, ὅτε ὁ πρεσβύτερος ἐκπεσὼν ὑπὸ τοῦ νεωτέρου ἀποκατέστη αὖθις εἰς τὸν ὄρ- νον. Ὅρθως ἀναγινώσκει καὶ συμπληροῖ ὁ κ. Wilhelm διαφόρ[ου πρὸς] καταγορασμόν. Ἡ λέξις καταγορασμός εἶνε συνηθεστέρα τῆς ἀγο- ρασμός, ἀλλ' ἅφ' οὗ τὸ Σ τῆς προθέσεως ἀνέ- γνωμεν Ε, δὲν ἠδυνάμεθα πλέον ἢ νὰ ἀναγνώ- σωμεν κατ' ἀγορασμόν, οὗ ἡ ἔννοια καὶ σημα- σία ἡ αὐτὴ τῷ πρὸς καταγορασμόν. Καὶ τὴν τελευταίαν συμπλήρωσιν τῶν προειρημένων χρη- μάτων ὡς πληροῦσαν τὸ κενὸν τοῦ χώρου ἀποδε- χόμεθα. Προτιμῶμεν δ' ἐν τέλει νὰ συμπληρωθῇ νόμῳ καὶ οὐχὶ δόγματι, ὡς προτείνει ὁ κ. Wilhelm, διότι δὲν ἀμφιβάλλομεν, ὅτι ταῦτα ἐκανόνιζεν ὑπάρ- χων νόμος αἰεὶ ἰσχύων καὶ οὐχὶ δόγμα ἐκάστοτε γινόμενον.

Ἐν δὲ τῷ ὑπὲρ Εὐδούλου ψηφίσματι (σελ. 123, 4) ὁ κ. Wilhelm λέγει ὅτι ἡ λατρεία τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς παρὰ τοῖς Χαλκιδεῦσι δικαιολογεῖ τὴν ὑπαρξίν μηνός Ὀλυμπιῶνος. Ἀγνοεῖ, φαί- ν-

ται, ὁ κ. Wilhelm, ὅτι, ἂν μὴν τις ἐπωνομάζετο ἀπὸ τοῦ Ὀλυμπίου Διός, θὰ ἐκαλεῖτο οὐχὶ Ὀλυμπιών· ἀλλ' Ὀλύμπιος, διότι τὰ εἰς -ίων ὀνόματα τῶν μηνῶν παράγονται ἀπὸ ὀνομάτων τῶν ἐορτῶν· οἷον ἐκ τοῦ Βοηδρομία Βοηδρομιών, ἐκ τοῦ Σκιροφόρια Σκιροφοριών, ἐκ τοῦ Θαργήλια Θαργηλιών, ἐκ τοῦ Πναρέψια Πναρεψιών, ἐκ τοῦ Ἀνθεστήρια Ἀνθεστηριών κλπ. Ἡμεῖς προετιμήσαμεν νὰ συμπληρώσωμεν Ὀλυμπιών, διότι δὲν γνωρίζομεν, ὅτι ἐν Χαλκίδι ἐτελοῦντο Ὀλύμπια· ἀλλὰ καὶ ἂν ἐγινώσκομεν τοῦτο, θὰ ἐδιστάζομεν, ἀναλογιζόμενοι, ὅτι ἐν Ἡλίδι, ἐνθα κατ' ἐξοχὴν ὁ Ζεὺς ἐλατρεῦετο καὶ Ὀλύμπια ἤγοντο, οὐδεὶς τῶν μηνῶν οὐδὲ ὁ ἐν ᾧ ἐτελοῦντο τὰ Ὀλύμπια, ὥς ἦτο πολὺ φυσικόν, ὠνομάσθη Ὀλυμπιών. Δὲν ἀποδεχόμεθα τὴν ἐν τῷ στ. 5ῳ συμπλήρωσιν ὁ[πότα]ν, διότι ἐν οὐδενὶ τῶν γνωστῶν ἡμῖν ψηφισμάτων οὕτως εὔρηται, θὰ προετιμῶμεν τὴν τοῦ φίλου κ. Σ. Βάση ('Αθην. Τόμ. ΙΓ' σελ. 627) ὁ[του ᾧ]ν τις χρείαν ἔχων αὐτῷ ἐντυγχάνη, ἂν ὑπῆρχε χῶρος ἐν τῷ λίθῳ ἐπιτρέπων προσθήκην δύο ἔτι γραμμάτων ἐν τέλει

τοῦ στίχου. Ὁ κ. Β. Λεονάρδος προτείνει ὁ[του ᾧ]ν τις χρείαν ἔχων αὐτ[οῦ], παραβάλλων ὡς πρὸς τὴν διπλῆν γενικὴν τὸ ἐν στ. 17-18 τῆς ἐν Dittenb. Syll² 183 ἐπιγραφῆς τῆς αὐτῆς ἐπιμελείας **τωρχάειν ἂν του δέηται τοῦ δήμου.** Καὶ στ. 10 αὐτόθι. **πρόθυμον** ἐαυτὸν παρέχεται εἰς τε τὰς τοῦ δήμου χρείας καὶ ὧν (ν) ἄν τις ιδίαν τῶν πολιτῶν δεόμενός του (ὅπερ διορθοῖ (αὐ)τοῦ καὶ δὲν διαγράφει, ὥς ὁ Wilamowitz ἐν syll. 37⁸ νομίζει (Wilhelm ἐν Götting. g. A. 1900 σ. 105). Ὡσαύτως παραβλητέον νομίζει τὸ παρ' Ἡροδ. 3,157 καὶ Θουκ. 1,32 **δέομαι** καὶ τὸ ἐν Ἡροδ. Ζ' 53 **χρήζω**, ἅτινα διπλῇ ὡσαύτως γενικῇ συντάσσονται. Παραδείγματα ὅμοια πρὸς τὴν ἡμετέραν συμπλήρωσιν εἰσὶ τὰδε· ἐκ Χαλκιδικῆς μὲν ἐπιγραφῆς (Bull. corr. Hell. XVI σελ. 96) τὸ πολλοῖς τῶν πολιτῶν **γίνεται** χρήσιμος ἐν **οἷς ἂν** τις αὐτὸν παρακαλῇ· ἐξ Ἑρετρικῆς δὲ τὸ ἐν Ἐφημ. Ἀρχ. 1892 σελ. 150 στ. 9 **χρείας** παρέχόμενος **εἰς ᾧς** ἂν τις αὐτὸν παρακαλῇ.

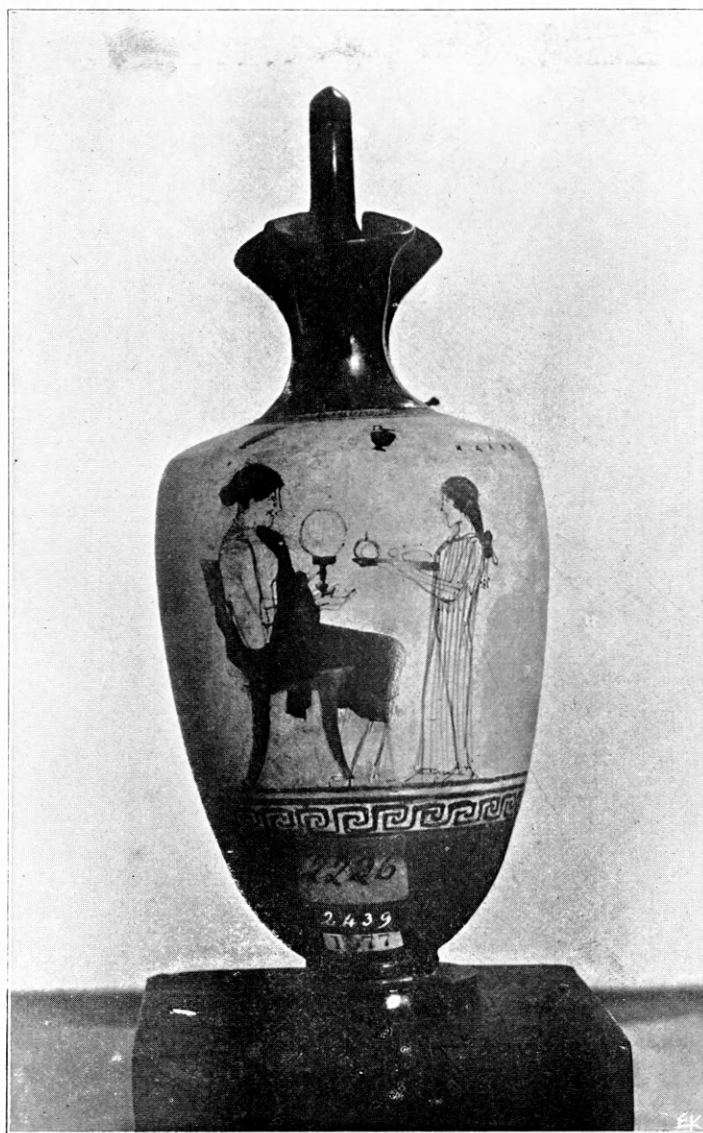
Γ. Α. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΛΗΚΥΘΟΣ

(Πίν. 1).

Τὸ ἐν Ἀθῆναις Ἐθνικὸν ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον
κέκτηται ὑπ' ἀριθμὸν εὐρετηρίου 12771 τὴν ἐν

Πιν. 1 εἰκονιζομένην λήκυθον ὕψους 0,39 τοῦ μέ-
τρου φέρουσαν τὴν ἐπιγραφὴν Ἀλκίμαχος καλὸς

Εἰκὼν 1.

καὶ προερχομένην ἐκ τῶν ἐν Ἐρετρίᾳ ἐπὶ τοῦ κτήμο-
τος Καρλῆ γενομένων τῷ 1900-1901 ἀνασκαφῶν.

Τὴν λήκυθον ταύτην ἀνέκδοτον οὖσαν ἀνέλαβε νὰ
δημοσιεύσῃ ὁ κ. Bosanquet, ὅστις ὅμως ἔνεκα ἀσχο-

λιῶν ἄλλων μοῖ παρεχώρησε τὸ δικαίωμα του τοῦτο, ὅπως ἐγὼ ἐκδώσω αὐτήν. Τὴν ἐπιγραφὴν *Ἀλκίμαχος καλὸς* φέρουσι καὶ ἕτερα ἐξ ἀγγεῖα ἢ μᾶλλον ἐπτά, τοῦ κ. Klein ἐν *Lieblingsinschriften* σ. 165 καὶ ἐξ., ταξιθετοῦντος σὺν τούτοις καὶ ἕτερον ἀγγεῖον, ἔχον τὴν ἐπιγραφὴν *Ἀξιοπεύθης καλὸς Ἀλκιμήχ[ου]*¹. Τὴν τελευταίαν ταύτην ἐπιγραφὴν συμπληροῦντες διὰ τῶν δύο καταφανῶς ἐλλειπόντων γραμμάτων εἰκάζομεν, μετὰ πολλῆς πιθανότητος, ὅτι ὁ Ἀλκίμαχος ἦτο πατήρ τοῦ Ἀξιοπεύθους.

Ἐκ τῶν ἀγγείων τούτων παρουσιάζουσι λευκὸν ἔδαφος μόνον ἢ ἐν λόγῳ λήκυθος καὶ μία οἰνοχόη τῆς αὐτῆς τεχντροπίας καὶ ἐπιγραφῆς ἀποκειμένη ἐν Νεαπόλει² (εἰκ. 1).

Ἡ ἀκριβὴς ἀπεικόνισις τῶν παραστάσεων τῆς ληκύθου ἐπὶ τοῦ πίνακος ἀπαλλάσσει ἡμᾶς πάσης λεπτομεροῦς περιγραφῆς καὶ διὰ τοῦτο προβαίνομεν ἀμέσως εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν σπουδαιότερων ζητημάτων τῆς τεχντροπίας καὶ ἐρμηνείας αὐτῶν. Καὶ ἐν πρώτοις ἡ ἡμετέρα λήκυθος ἔχει τὸ μὲν ἔδαφος γαλακτόχρουν, τὴν δ' ἐπιφανείαν τῶν προσώπων ἐπεστρωμένην διὰ δευτέρου προσθέτου στρώματος, καθαρῶς λευκοῦ χρώματος³ καὶ χρησιμεύει ὡς κρίκος ἐνωτικὸς τῶν διαφορῶν ἀρχαιοτέρων ἀγγείων, τῶν ἐχόντων ἐπιγραφὴν . . . καλὸς καὶ τῶν νεωτέρων ληκύθων ὅσαι ἔχουσι τὴν ἐπιγραφὴν *Δίφωλος καλὸς* καὶ *Δρόμιππος καλός*⁴. Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν ἀρχαιοτέρων ἀγγείων ἀπαντῶσι, ὡς γνωστὸν, πλεῖστα κύρια ὀνόματα ἀκολουθούμενα ὑπὸ τοῦ ἐπιθέτου καλός, λ.χ. *Αἷχας καλός*, *Γλαύκων καλός*. Τὸ μὲν πρῶτον εὔρηται ἐπὶ ἀμφορέων καὶ ληκύθων ἐρυθροῦ καὶ λευκοῦ ἐδάφους, τὸ δὲ δεύτερον εἶναι κεχαραγμένον ἐπὶ ἀμφορέων, κυλίκων, μιᾶς οἰνοχόης καὶ ληκύθων ἐρυθρῶν τε καὶ λευκῶν.

Ἡ ἡμετέρα λήκυθος εἶναι μοναδικὴ διότι εἰκονίζει τὴν παιδίσκην ἔχουσαν τὸ πρόσωπον καὶ τὸ σῶμα ἐστραμμένα πρὸς τὸν παρατηρητήν. Εἰς ἡμᾶς δὲν εἶναι γνωστὸν ἄλλο παράδειγμα ἐκ ληκύθων ἄλλης ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς, πλὴν τῆς τοῦ

Μουσείου Ἀθηνῶν, ὑπ' ἀριθ. εὐρετηρίου 12786 τῆς φέρουσας τὴν ἐπιγραφὴν *Δίφωλος καλός* καὶ ἐχούσης ἀκριβῶς τὸ ἴδιον σχῆμα πρὸς τὴν ἡμετέραν λήκυθον, συγχρόνως δὲ χρησιμοποιοῦσης λευκὸν χρῶμα διὰ τὸ πρόσωπον. Καὶ ἐπὶ ταύτης ὅμως τὸ πρόσωπον τῆς μορφῆς δὲν εἶναι ὅλως ἐστραμμένον κατ' ἐνώπιον, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων ληκύθων δύναμαι νὰ παραθέσω μόνον ἐξ παραδείγματα ὧν τὰ μὲν δύο, ὄντα ἔργα τοῦ αὐτοῦ τεχνίτου, ἀνήκουσι τῷ Μουσείῳ Ἀθηνῶν καὶ εἶναι καταγεγραμμένα ὑπ' ἀρ. 1816 καὶ 1817, τὸ δὲ τρίτον εἶναι ἀνέκδοτος λήκυθος τοῦ ἐν Παρισίοις Μουσείου τοῦ Λούβρου, γνωστὴ μοι ἐκ φωτογραφίας, καὶ τὸ τέταρτον εὔρεται ἐν τῷ Βρετανικῷ Μουσείῳ (*White Vases* σ. XI). Ἐνταῦθα ὅμως τὸ πρόσωπον τοῦ νεκροῦ φαίνεται ἐστραμμένον πρὸς τὰ ἐμπρὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Ἡ πέμπτη ὁμοίотροπος λήκυθος εὔρηται ἐν τινὶ καταστήματι ἐν Ἀθήναις, καὶ ἡ τελευταία εἰκονίζεται παρὰ Pottier Léc. bl. πίν. 2.

Τὸ ἔδαφος τοῦ ὅμου τῆς ἡμετέρας ληκύθου εἶναι μέλαν καὶ ἡ διακόσμησις αὐτοῦ ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν φοινικοειδῶν κοσμημάτων ἐρυθρῶν, ἅπερ ὁ τεχνίτης ἐσχεδίασεν ἐπὶ τοῦ φυσικοῦ χρώματος τοῦ πηλοῦ. Τὸ μεσαῖον τῶν κοσμημάτων τούτων ἔχει πρὸς τὰ κάτω ἐκατέρωθεν ὡς ὑπόφυσιν ἄνθος. Τούτων δὲ ὑπέρκειται δώριον κυμάτιον. Ὁ συνδυασμὸς φοινικοειδῶν κοσμημάτων μετ' ἀνθέων ἐπὶ ὅμου διακεκοσμημένου δι' ἐρυθρῶν σχεδιογραφημάτων εἶναι ἀρχαῖκός καὶ σπάνιος ἐπὶ ληκύθων λευκοῦ ἐδάφους. Τοιαῦτα παραδείγματα εὐρίσκομεν ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 1628¹ καὶ 12770 ληκύθοις τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, ὧν τὰ πρόσωπα ἔχουσι τὴν ἐπιδερμίδα ἐπεστρωμένην διὰ δευτέρου στρώματος προσθέτου λευκοῦ χρώματος, ὡς ἡ ἡμετέρα, ὡσαύτως ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 1987 καὶ 1929 ληκύθοις, ἐπὶ τῆς δευτέρας τῶν ὁποίων ἐπιγέγραπται *παῖς καλὴ*, ὁμοίως ἐν ταῖς ὑπ' ἀρ. 1645 καὶ 1696 μετὰ μέλανος ἐδάφους, αἵτινες εἶναι ἄξιοι λόγου, διότι ἔχουσι τὸ εἶδος τοῦτο τῶν κοσμημάτων ὅπερ προέρεται ἐκ ληκύθων ἐχουσῶν ἐρυθρὰς μορφὰς καὶ διότι φέρουσι τὴν ἐπιγραφὴν *Γλαύκων καλός*. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἄλλη λήκυθος ἔχουσα τὸ ἔδαφος

¹ Röm. Mitth. II σ. 262 πιν. XI 2.

² Klein σ. 166. ἀρ. 7. Μουσείον Νεαπόλεως ἀρ. 2439.

³ Weisshäuptl Ath. Mitth. 1890, 41 καὶ ἐξῆς. Bl. ὡσαύτως καὶ Bosanquet Journ. Hell. Studies 1896, 164 καὶ ἐξῆς.

⁴ Klein σ. 160 καὶ ἐξῆς.

¹ Athen. Mitth. 1890 I.

έρυθρόν καὶ ἐπιγραφὴν *Ἀλκίμαχος καλὸς πα-*
*ρουσιάζει τὸ αὐτὸ κόσμημα*¹.

Τοιαῦτα ἀνθέμια, ὅταν ὁ ὦμος ᾗναι λευκοῦ
χρώματος εἶναι σπάνια, ἂν καὶ αἱ λήκυθοι τοῦ Μου-
σείου Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1846 καὶ 1825² παρέχουσι
παράδειγμα τοιοῦτου κοσμημάτων ἐπὶ λευκοῦ ἐδά-
φους.

Ὁ μαϊάνδρος ὑπεράνω τῆς παραστάσεως κοσμεῖ
ὀλόκληρον τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τοῦ σώματος τῆς
ληκύθου καὶ ὅχι, ὡς συνήθως, τὴν προσθίαν μόνον
ὄψιν. Ὅμοια παραδείγματα παρουσιάζουσιν αἱ ὑπ'
ἀρ. 1963 καὶ 12786 λήκυθοι τοῦ Μουσείου Ἀθη-
νῶν. Ὑπὸ τὴν εἰκόνα διακρίνονται δύο ἐρυθραὶ
γραμμαὶ λείψανα τῆς ἀρχαίας τεχνοτροπίας. Τὸ
τοιοῦτο παρουσιάζεται καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1828 με-
λανομόρφῳ ληκύθῳ τοῦ Μουσείου τῶν Ἀθηνῶν
μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Γλαύκων καλός*.

Καίτοι τοῦ πίνακος πιστῶς ἀναπαράγοντος τὰ
χρησιμεύσαντα διὰ τὴν λήκυθον ἡμῶν χρώματα
κρίνομεν καλὸν νὰ διαλάβωμεν ἐν ὀλίγοις περὶ
αὐτῶν. Ἐγένετο χρῆσις πρῶτον ἀνοικτοῦ κιτρινω-
ποῦ χρώματος διὰ τὰς γενικὰς γραμμάς καὶ τὰς
λεπτομερείας, εἴτα λευκοῦ διὰ τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ
προσώπου, τὸ βῆθρον καὶ τὸ κιονόκρανον τοῦ κί-
ονος, ὅστις εἶναι ὀριζοῦ ῥυθμοῦ, κατόπιν ἐρυθροῦ
διὰ τὸ φόρεμα τῆς γυναικός, τὴν ταινίαν τῆς κό-
μης αὐτῆς, διὰ τὰς πτυχὰς καὶ τὴν ζώνην τῆς
παιδίσκης ὡς καὶ διὰ μικρὸν μέρος τῆς πτέρυγος
τοῦ πτηνοῦ. Ἐπὶ τέλους ἐτέθη μέλαν χρῶμα εἰς
τὸ ὑπόλοιπον. Τὸ ἔδαφος εἶναι οὐχὶ ἀπλῶς λευκόν,
ἀλλὰ γαλακτόχρουν, ὡς γίνεται συνήθως, ὅταν
χάριν ἀντιθέσεως ἐπιτίθεται δεύτερον στρώμα λευ-
κοῦ χρώματος διὰ τὴν ἐπιδερμίδα τοῦ προσώπου.

Τὸ παιδίον, καίτοι καταφανῶς ἄρρεν, ἔχει ὡσαύ-
τως τὴν ἐπιδερμίδα λευκὴν.

Ἄνδρες μεγάλης ἡλικίας δὲν ἀπεικονίζονται
πολὺ εἰς τὰς παραστάσεις τῆς κατηγορίας ταύτης,
ὅταν δὲ ἐμφανίζονται, σχεδιογραφοῦνται μόνον ἐν
γενικαῖς γραμμαῖς. Ἡ χρῆσις στερεοῦ μέλανος
χρώματος ἐν μάζῃ, ὡς ἐν τῷ φορέματι τῆς παι-
δίσκης, καὶ ταῖς θριξὶ τῶν δύο γυναικῶν ἀνήκει
εἰς ἀρχαϊκὴν περίοδον, ἢ δὲ πρὸς τοῦτο χρῆσις καὶ
ἄλλων χρωμάτων εἶναι νεωτέρας ἐποχῆς.

¹ Klein ἀρ. 5.

² Ath. Mitt. 1890 πίν. 1.

Ὁ ὀφθαλμὸς τῆς μητρὸς εἶναι ὀρθῶς ἐσχεδια-
σμένος κατὰ κροταφογραφίαν, ἅτε δεικνύων τὸ
ἄνω βλέφαρον διὰ δύο γραμμῶν. Τὸ στόμα αὐ-
τῆς φαίνεται μειδιῶν, διότι ἡ πρὸς τὰ ἄνω καμ-
πύλη γραμμὴ δὲν ἐκφράζει τὸ ἀρχαϊκὸν μει-
δίαιμα, ἀλλὰ εἶναι μᾶλλον προσπάθεια πρὸς ἐκ-
φρασινπραγματικοῦ μειδιάματος. Τὸ κάτω χεῖ-
λος προεξέχει σκυθρωπάζον. Τοῦτο δὲ συνήθως
παρατηρεῖται ἐπὶ τῶν ἐρυθρομόρφων ἀγγείων.
Παρόμοιον τι παρουσιάζεται καὶ ἐπὶ τῆς ληκύ-
θου τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1645 ἥτις
φέρει τὴν ἐπιγραφὴν *Γλαύκων καλός*. Ἡ τέχνη
λοιπὸν τῆς ἡμετέρας ληκύθου εἶναι ἀρχαϊκὴ καὶ
δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν αὐτὴν ἐν ταῖς πρῶταις
ληκύθοις τῆς πολυχρώμου τάξεως, ὡς ἀνήκουσαν
εἰς τὸ δεύτερον τέταρτον τοῦ πέμπτου αἰῶνος.

Ἡ παιδίσκη φέρει ἐπὶ τῶν ὠμων νήπιον περι-
βάδην, ὡς ἐπὶ ἵππου καθήμενον, καὶ διὰ τῶν δύο
χειρῶν τῆς κρατεῖ στερεῶς τοὺς πόδας αὐτοῦ καμ-
πομένους ἔμπροσθεν τοῦ στήθους τῆς, ἐνῶ ἡ μή-
τηρ ἐκτείνει τὰς χεῖρας πρὸς τὸ μικρὸν ἐστραμ-
μένον πρὸς τὸ μέρος τῆς. Ὁ τεχνίτης ἀφῆκεν ἀβέ-
βαιον τὴν ἀφορμὴν τῆς κινήσεως τῆς μητρὸς. Διὸ
καὶ δὲν δύναται τις νὰ εἴπῃ ἀσφαλῶς, ἐὰν ἡ μήτηρ
προσπαθῇ νὰ στηρίξῃ τὸ παιδίον, ὅπερ νῦν ἤδη
οὕτω διδασκόμενον τὴν ἵππικὴν εἶναι περίτρομον
διὰ τὴν αἰονεὶ ἐπισφαλῆ θέσιν του, ἔνεκα δὲ τού-
του καὶ κρατεῖ σφιγκτὰ διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς
τὴν κόμην τῆς παιδίσκης, τείνει δὲ τὴν δεξιάν
πρὸς τὴν γενέτειραν ζητοῦν παρ' αὐτῆς τρόπον
τινὰ βοήθειαν· ἢ ἐὰν ἀπλῶς ἡ μήτηρ θωπεύῃ τὸ
τέκνον τῆς, ὅπερ ἀναγνωρίζον ἢ καὶ καλοῦν αὐτὴν,
τῇ τείνῃ τὴν δεξιάν, ἢ ἐὰν ἡ μήτηρ σπεύδῃ ν' ἀνα-
λάβῃ ἐκ τῶν ὠμων τῆς ὑπηρετρίας τὸ παιδίον τεῖ-
νον πρὸς αὐτὴν τὴν δεξιάν καὶ προτιμῶν τῆς ξέ-
νης τὴν γεννήσασαν. Ἐν τούτοις τὸ παιδίον δὲν
φαίνεται πολὺ ἀνήσυχον, ἀλλὰ μᾶλλον μειδιῶν.
Διὸ ἀποκλίνω ὑπὲρ τῶν δύο τελευταίων ἐρμηνειῶν
τῆς παραστάσεως, μὴ δυνάμενος νὰ ὀρίσω ἀκρι-
βῶς ποία ἦτο ἡ ἰδέα τοῦ καλλιτέχνου, καθόσον,
ἐν παρόδῳ εἰρήσθω, οἱ Ἕλληνες δὲν ἐζωγράφιζον
κανονικῶς οὕτως, ὥστε νὰ διακρίνονται εὐκρινῶς
καὶ ἐκ πρώτης ὄψεως τὰ ὑπ' αὐτῶν ἀπεικονιζό-
μενα. Ἐπὶ τῆς προκειμένης ὁμῶς παραστάσεως
αἰσθανόμεθα πνέουσιν τὴν ἀτμόσφαιραν τοῦ οἰ-

κογενειακοῦ βίου, ἐν ᾧ διαλάμπει ἡ στοργή καὶ ἡ χαρὰ τῆς γυναικὸς παιζούσης κατ' οἶκον μετὰ τοῦ τέκνου τῆς.

Νήπιον περιβάδην καθήμενον ἐπὶ τῶν ὤμων γυναικὸς εἶναι μοναδικὸν παράδειγμα εἰκόνης πηλίνου ἀγγείου. Παρεμφερὲς ὅμως τῇ παραστάσει ταύτῃ εἶναι σκηνή τις κρατῆρος, μέλανος ἐδάφους, ἀνήκοντος εἰς τὴν συλλογὴν τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου¹ καὶ ἀπεικονίζοντος παίγνιον σατύρων ἱππευόντων ἐπὶ τῶν ὤμων ἀλλήλων. Πάντες οἱ σάτυροι, ἐκτὸς ἑνὸς μικροῦ ἱσταμένου ὀπισθεν, εἶναι τελείως ἀνεπτυγμένοι, εἶναι δὲ ἐστραμμένοι κατὰ κρόταπον· ἀλλ' ἐν τῇ ὀπισθίᾳ ὀφει ἐμφανίζεται ἡ Πανδώρα ἐστραμμένη καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἰσως τὸ ὑπὸ τοῦ Πολυδεύκους IX 119 ἀναφερόμενον παίγνιον ἐφροδισμού παρουσιάζεται ἡμῖν ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ, ὡς καὶ ἐπὶ εἰδωλίων Ταναγραίων, ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀρχαῖος Ἑλλήν συγγραφεὺς δὲν προβαίνει εἰς λεπτομερείας περὶ τοῦ παιγνίου, ἀδυνατοῦμεν νὰ ἐπιμείνωμεν εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην.

Νήπια περιβάδην ἱππεύοντα ἐπὶ τῶν ὤμων ἄλλων ἀπαντῶσι μόνον ἐν τῇ γλυπτικῇ. Ὁ Reinach² παραθέτει ἄγαλμα ἀπεικονίζον νήπιον περιβάδην καθήμενον ἐπὶ ἐτέρου μικροῦ ἐρωτιδέως ἱππεύοντος ἐπὶ τράγου. Ὁ Gerhard³ ἐξέδωκε χάτοπτρον ἐφ' οὗ παριστᾶται νήπιον περιβάδην φερόμενον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνδρός. Ὁ Helbig⁴ ἐδημοσίευσεν ἄγαλμα τοῦ Βατικανοῦ ἐν ᾧ ὁ Σάτυρος φέρει ὡσαύτως νήπιον περιβάδην καθήμενον (ἴσως Διόνυσον).

Νήπια ὅμως ἐν ἄλλῃ στάσει ἀπαντῶσιν ὅχι ολίγα ἐν τοῖς πηλίνοις ἀγγείοις τῆς ἐποχῆς τῆς ἡμετέρας ληκύθου. Πρὸς τοῦτο δὲ συνετέλεσαν πολὺ ἡ ἀρχαία μυθολογία καὶ ἱστορία ἐξ ὧν ἐλήφθησαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἀγγειογράφων ὡς θέματα παραστάσεως οἱ περὶ ἀνατροφῆς θεῶν, ἡμιθέων καὶ ἡρώων θρύλοι. Οὕτως ἀπαντῶσι παραστάσεις Ἀχιλλέως παραδιδόμενου τῷ Χείρωνι ἐπὶ οἰνοχόης ἐδάφους λευκοῦ μετὰ μορφῶν μελαινῶν⁵, Ἑρμοῦ

κρατούντος τὸν Ἡρακλέα¹, Διονύσου εὐρισκόμενου μεταξὺ τῶν Νυμφῶν², Ἐριχθονίου παραδιδόμενου εἰς τὴν Ἀθηνᾶν ὑπὸ τῆς Γῆς³, Περσέως καὶ Δανῆος πρὸ τῆς λάρνακος⁴, Ἡρακλέους καὶ Ἰλλου, (τοῦ τέκνου τῆς Δηϊανείρας), ἐπὶ ληκύθου τοῦ Ashmolean Museum. Ἡ τελευταία αὕτη παράστασις εἶναι σπάνιον παράδειγμα ληκύθου μέλανος ἐδάφους ἀπεικονίζούσης μυθολογικὸν θέμα⁵.

Ἐτέρα λίαν ἐνδιαφέρουσα λήκυθος λευκοῦ ἐδάφους ταριστᾷ ἀνάγλυφον στήλην ἐφ' ἧς εἰκονίζεται νήπιον τείνον τὰς χεῖρας πρὸς τὰς σταφυλὰς ἃς ἡ μήτηρ καθημένη κρατεῖ (Ἐφ. Ἀρχ. 1886 πίν. 46'). Νεώτεροι λήκυθοι ἔχουσι νήπια φυσικώτερον ἐξωγραφημένα. Ἐν τῶν πρώτων παραδειγματῶν τῆς περιόδου μεταξὺ τῆς παρούσης καὶ τῶν καλουμένων πολυχρῶμων ληκύθων εἶναι ἡ τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1947. Αἱ ἐν αὐτῇ τρίχες τοῦ νηπίου εἶναι οὖλαι καὶ τὸ σῶμα παχὺ καὶ φυσικόν. Συμπλέγματα τοῦ εἶδους τούτου τῆς παραστάσεως τοῦ ἴσως καλουμένου ἐφροδισμού ἀπαντῶσιν ἐπὶ διαφόρων ἀγγείων. Ἐπὶ ἀγγείου λ. χ. ἐρυθροῦ ἐδάφους (Baumeister Denkmäler I. σελ. 31) ὁ Αἰνείας φέρει ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ τὸν Ἀγχισην. Ἐπὶ ληκύθου ἀρχαϊκῆς μετ' ἐπιγραφῆς *Χαρμίδης καλὸς* τοῦ ἐν Βοστώνῃ Μουσείου ἀρ. 424 ἀπεικονίζεται σάτυρος ἐστραμμένος πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἐτερον ἀγγεῖον παριστᾷ ἐπίσης νήπιον ἐπὶ τῶν ὤμων ἀνδρός. (Archaeol. Zeit. 1879 πίν. V).

Συχνότερα ὅμως εἶναι τὰ παραδείγματα νηπίων ἐν ταῖς παραστάσει τῶν ἀρχαίων ἀγγείων ἐν αἷς εἰκονίζονται τὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου. Ἰδίως δὲ τὰ μετ' ἐπιγραφῆς *καλὸς* ἀγγεῖα παρέχουσιν ἀφθονίαν νηπιακῶν ἐπεισοδίων, ὡς ἡ κύλιξ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Μέμνων καλός*. Ὁ Klein ἐν *Lieblingsinschriften*² II σ. 156 παραθέτει λήκυθον μετ' ἐπιγραφῆς *Γλαύκων καλός*, ἐν ᾗ ἡ τροφὸς κρατεῖ νήπιον εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς³. Ἄλλη λήκυθος τοῦ Μουσείου τοῦ Βερολίνου μετ' ἐπιγραφῆς *Δρόμιππος καλός* παρουσιάζει παιδίσκην προτείνου-

¹ Journ. Hell. Studies XI πίν. 12.

² Reinach Répertoire de la Statuaire II 2 σ. 464 ἀρ. 5.

³ Gerhard Etrusk. Spiegel. I 12, 15 καὶ 16.

⁴ Helbig Führer durch die öffentl. Samml. Roms.

⁵ Journal Hell. Studies πίν. 2ος καὶ Berlin. Museum 4220 (Klein Lieblingsinschriften² p. 58 ἀρ. 23).

¹ Arch. Zeitung. 1079 πίν. 7.

² Coll. Hotel Lambert πίν. XI.

³ Mon. dell'inst. I. 10, 12 καὶ X 39.

⁴ Mon. dell'inst. 1856 πίν. 58.

⁵ Gardner Cat. ἀρ. 322 πίν. XVIII.

⁶ Gardner Ashmolean Museum ἀρ. 320.

σαν τὸ τέκνον εἰς τὴν μητέρα του¹. Τὸ αὐτὸ θέμα παρατηρεῖται ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 1304 ληκύθῳ τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν καὶ ἐν λουτροφόρῳ τοῦ αὐτοῦ Μουσείου ὑπ' ἀρ. 1250. Ἐπὶ μιᾷς οἰνοχόης φερούσης ἐπιγραφὴν *Σίκινος καλὸς*, ἥς τὴν εἰκόνα ὁ Klein παραθέτει ἐν σελ. 136, παρουσιάζεται μικρὸς τις σάτυρος ἱππεύων ἐπὶ ἐλάφῳ, ἡ δὲ μαινὰς ἢ ἀκολουθοῦσα ἔχει ἐπιδερμίδα ἐκ λευκοῦ χρώματος ὡς ἡ ἐπὶ τῆς ληκύθου ἡμῶν μορφή.

Ὁ ὀπισθεν τῆς μητρὸς ὁρώμενος κίων ἐμφαίνει ὅτι ἡ σκηνὴ λαμβάνει χώραν ἐν τῇ ἐσωτερικῇ αὐλῇ τῆς οἰκίας. Κίονες δὲ τίθενται ἐν χρήσει εἰς τὰς ληκύθους, κατὰ συνθήκην, ὡς ἀπλοῦν ὄριον ἢ πλαίσιον διακοσμητικὸν καὶ μάλιστα ἐν σκηναῖς καθ' ἃς ἡ ἀπεικόνισις αὐτῶν εἶναι κάπως, ἂν ὅχι ἐντελῶς, περιττή. Ὁ ἡμέτερος κίων εἶναι ἄξιος μνείας διότι παρουσιάζει τὴν μὲν βάσιν καὶ τὸ κιονόκρανον ἐν προσθέτῳ λευκῷ χρώματι, τὸν δὲ κορμὸν ἐν ἐστιλβωμένῳ μέλανι, ἀπαντῶσιν ὅμως παραδείγματα ληκύθων ἐν οἷς ὁ κορμὸς τοῦ κίονος εἶναι λευκός. Καταφανῶς δὲ ὁ λευκὸς χρωματισμὸς ἐμφαίνει τὸ μάρμαρον. Ὡς ἐκ τούτου δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ καλλιτέχνης σκοπεῖ νὰ παραστήσῃ τὸν κορμὸν ξύλινον, τὸ δὲ ὑπόλοιπον λιθινόν. Σημειωτέον πρὸς τοῦτοις ὅτι ὁ κίων οὗτος, καίτοι δωρικός, ἔχει βάσιν, ἐὰν ὄντως τὸ ὑπὸ τὸν κορμὸν πλίνθινος ἀντικείμενον ἦναι βάσις. Τὸ τοιοῦτο ἀπαντᾷ καὶ ἄλλαχού· ἐν τῷ κρατῆρι Francois λ.χ. ἀπεικονίζεται ὁ γάμος τοῦ Πηλέως τελούμενος ἐν ἀνακτόρῳ οὗ οἱ κίονες ἔχουσι τὴν βάσιν καὶ τὸ κιονόκρανον λευκά, ἀλλ' αἱ πλίνθοι, αἱ ὡς βάσεις αὐτῶν χρησιμεύουσαι, εἶναι ὀλιγώτερον μὲν ὑψηλαὶ ἢ ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ληκύθου, ἀλλὰ περισσότερον πλατεῖαι. Δύο ἄλλα ἀγγεῖα μέλανος ἐδάφους παρουσιάζουσι κίονας βασιζομένους ἐπὶ πλίνθων οὐχὶ λευκῶν. Ἡ πλίνθος λοιπὸν τοῦ ἡμετέρου κίονος φαίνεται μὲν ὡς βάσις, δύσκολον ὅμως ἀποδιδίνει νὰ ἀποφῇνηται τις ἂν ὄντως ἦναι χωριστὴ βάσις ἢ λίθινος στυλοβάτης τῆς οἰκίας. Θὰ ἦτο δὲ φυσικώτερον καὶ πρακτικώτερον ἂν ἡ στοὰ εἶχε δι' ἑκάστον κίονα ἰδιαίτεράν βάσιν λιθίνην, ἥτις ἔνεκα τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ληκύθῳ ὕψους καὶ πλάτους τῆς ἡδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ καὶ ὡς κάθισμα, ἐὰν ὑπῆρχε λιθόστρωτον συνεχὲς καθ' ὅλον τὸ ὑπόστυ-

¹ Journ. Hell. Stud. 1896 πίν. XII.

γον. Οὐχ ἦττον ὅμως ἡ ὑπόθεσις αὐτὴ δὲν εἶναι ἀπίθανος καθόσον ὁ τεχνίτης παριστᾷ πάντα τὰ ἀντικείμενα ἐν σμικρύνσει καὶ ἴσως διὰ τὸν λόγον τοῦτον παρέλιπε τὸ ὑπόλοιπον λιθόστρωτον.

Αἱ δύο οἰνοχόαι αἱ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τῆς παιδίσκης ἐπικρεμάμεναι, χρησιμεύουσι ὡσαύτως εἰς κατὰ συνθήκην παραστάσεις οἰκογενειακῶν σκηνῶν ἐντὸς τῆς οἰκίας. Καὶ ἄλλων ἀγγείων συχναὶ γίνεται χρήσις πρὸς πλήρωσιν τοῦ κενοῦ ἐν ταῖς νεωτέρου ρυθμοῦ ληκύθοις καὶ διὰ τὰς ἐκτὸς τῆς οἰκίας παραστάσεις. Ὁ δὲ ἡμέτερος ζωγράφος ἔπασχεν, ὡς φαίνεται, μισοκενίαν (*horror vacui*) καὶ ἐτοποθέτει πανταχοῦ τοῦ ἐδάφους κόσμημά τι. Οὕτω καὶ κύλικες μέλανος ἐδάφους καὶ λήκυθοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς παράστασιν τοῦ οἰκιακοῦ βίου.

Οὐχ ἦττον ὅμως παρὰ πάσας τὰς ἐνδείξεις ταύτας, ἐπιβάλλεται ἡμῖν νὰ ἐξετάσωμεν μήπως ἡ ἐν λόγω παράστασις ἀναφέρηται καὶ εἰς τὰ τῆς νεκρικῆς λατρείας μήπως δηλ. δὲν ἦναι ἀπλῆ διασκέδασις γυναικεία, ἀλλὰ προπαρασκευὴ πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τάφων τοῦ Κεραμικοῦ. Βεβαίως οὐδὲν τῶν φαινομένων παρέχει ἡμῖν ἀφορμὴν ὅπως οὕτω ἐρμηνεύσωμεν τὴν παράστασιν, ἀλλ' ἡ τάξις τῶν ἀγγείων εἰς ἣν ἀνήκει ἡ λήκυθος αὕτη, δύναται νὰ ἐμπνεύσῃ τοιαύτην ἰδέαν, καθόσον πρὸς τοῖς ἄλλοις, ἢ μετάβασις ἀπὸ τῶν οἰκιακῶν σκηνῶν εἰς τὰς τῶν τάφων διὰ τῶν πρὸς τοῦτο προετοιμασιῶν εἶναι μὲν πάντοτε βαθμιαία, ἀλλ' ἔνεκα τούτου οὐχὶ σπανίως ἡ μία παράστασις εἶναι λίαν δυοδιάκριτος ἀπὸ τὴν ἄλλην. Ἐπεκράτει πρότερον ἡ ἰδέα ὅτι τὰ φέροντα τὴν ἐπιγραφὴν *Δίφιλος* καὶ *Δρόμυπος* ἀγγεῖα μετὰ δευτέρου προσθέτου λευκοῦ χρώματος, παρίστων ἀποκλειστικῶς τὰ τοῦ οἰκογενειακοῦ βίου καὶ ἰδίως τὰ τῶν γυναικῶν ἔργα, ἀλλὰ τὰ σχετικὰ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἀποκτήματα τοῦ Ἑθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ὑπ' ἀρ. 12785, 12786 καὶ 12789 ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν κυρίως νεκρικῶν ληκύθων τῶν ἀπεικονιζουσῶν τὰ τῆς προετοιμασίας πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν τάφων. Ἐξετάσαντες δὲ λεπτομερέστερον τὰ

¹ Ath. Mitth. 1890 πίν. I.

² Furtwängler u. Reichold griechische Vasenmalerei πίν. 1 καὶ 2.

³ Mon. dell'inst. IV. 24 καὶ XI 33.

μετ' ἐπιγραφῆς *Δίφωλος* καὶ *Δρόμιππος* καλὸς ἀγγεῖα εὐρομεν ὅτι ταῦτα συνήθως, ὄντα τρυπημένα πρὸς τὴν βᾶσιν, εἰς οὐδὲν ἄλλο χρησιμεύουσιν ἢ εἰς τέλεσιν σπονδῶν πρὸς τοὺς νεκρούς, εἰς τοὺς τάφους τῶν ὁποίων στάγδην ἐπιχέεται τὸ ἐν αὐτοῖς ὕγρον. Ἀλλ' ἡ ἡμετέρα λήκυθος οὐδεμίαν τοιαύτην ὁπὴν παρουσιάζει, οὐδὲ ταινία οὐδὲ κάλαθος καρπῶν οὐδὲ ἄλλο τι νεκρικὸν νόμιμον καταφαίνεται ἐπὶ ταύτης.

Ἐπομένως ὀφείλομεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὴν παράστασιν αὐτῆς ὡς ἀπεικόνισιν τῶν ἀσχολιῶν καὶ διασκεδάσεων τῆς γυναικὸς κατ' οἶκον, διασκεδάσεων ἀναλόγων πρὸς τὰς ἐν ταῖς κύλιξι μετὰ μέλανος ἐδάφους, αἵτινες ἀνήκουσαι εἰς τὸν κύκλον τοῦ Εὐφρονίου καὶ εἰκονίζουσι τὰς τῶν ἀνδρῶν τέρφεις. Πρὸς τούτοις ἡ χρῆσις λευκοῦ ἐδάφους δὲν εἶναι μαρτύριον ὅτι τὰ ἀγγεῖα ταῦτα προωρίζοντο δι' ἰδιαιτέρον τινα σκοπὸν διότι καὶ ἄλλα εἶδη ἀγγείων ἔχουσι τὴν αὐτὴν ιδιότητα. Ἡ δὲ λευκὴ λήκυθος ἐχρησίμευε τὸ πρῶτον πρὸς παράστασιν σκηνῶν οἰκογενειακῶν τε καὶ μὴ, κατόπιν ὅμως ἡ τεχνοτροπία αὕτη ἐφηρμόσθη εἰδικῶς διὰ νεκρικὰς παραστάσεις καὶ οὕτω ὠνομάσθη νεκρικὴ λήκυθος.

Εἵπομεν προηγουμένως ὅτι ἡ ἐν ληκύθοις λευκοῦ ἐδάφους ἀπεικόνισις προσώπου ἐστραμμένου καθ' ὀλοκληρίαν τῷ παρατηρητῇ εἶναι σπανία. Ὁ λόγος τοῦ τολμηροῦ τούτου νεωτερισμοῦ τῆς ἡμετέρας ληκύθου δύναται νὰ γείνη καταφανὴς ἐὰν αὕτη σχετισθῇ πρὸς τὴν τάξιν τῶν μέλανος ἐδάφους ἀγγείων μετ' ἐπιγραφῆς *καλός*, ἐν οἷς ὁ ζωγράφος συχνάκις προσπαθεῖ νὰ εἰκονίσῃ τὰς ἀνθρωπίνας μορφὰς κατὰ πλήρες μέτωπον πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἢ κατὰ τὰ τρία τέταρτα τῆς ὀψέως. Ἀλλως τε αἱ λήκυθοι αἱ ἀνήκουσαι εἰς τὴν τάξιν τοῦ προσθέτου λευκοῦ χρώματος συνήθως ἔχουσι δύο μόνον μορφὰς, αἱ ὁποῖαι, ἐπειδὴ εἶναι γυναικεῖα πρόσωπα, μικρὰν ἢ ἐλαχίστην διαφορὰν παρουσιάζουσι. Συνήθως ἡ ἀντίθεσις τῶν δύο τούτων προσώπων ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς παραστάσεως τῆς μιᾶς μορφῆς ἐστραμμένης κατὰ χρόταφον καὶ τῆς ἄλλης βλεπούσης κατὰ πλήρες μέτωπον ὡς λ.χ. αἱ ὑπ' ἀρ. 12441, 1923, 1963 καὶ 12787 λήκυθοι τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν. Ἐν τούτοις ὁ τεχνίτης δὲν ἐτόλμησε νὰ εἰκονίσῃ καὶ τὴν δευτέραν κεφαλὴν κατὰ μέτωπον. Οὕτως ἡ ἡμετέρα λήκυθος εἶναι

τὸ μόνον γνωστὸν μοι παράδειγμα τῆς ἐπὶ λευκῆς ληκύθου ἀπεικονίσεως προσώπου ἐξ ὀλοκληρίου πρὸς τὰ ἔμπρὸς ἐστραμμένου.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ ἐντύπωσις θὰ ἦτο κατὰ φυσικὸν λόγον λίαν τραχεῖα, ἡ τοιαύτη στάσις ἐγκατελείφθη καὶ ἀντ' αὐτῆς προετιμήθη ἡ ἀπεικόνισις τῆς κεφαλῆς ἐστραμμένης πρὸς τὸν παρατηρητὴν κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Δὲν εἶναι δὲ ἀσύμφορον νὰ παραβάλωμεν τὴν ἡμετέραν λήκυθον πρὸς τὴν νεωστὶ ἀποκτηθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου λήκυθον, ὑπ' ἀρ. 12786, διότι καὶ ἡ λήκυθος αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τοῦ προσθέτου λευκοῦ χρώματος καὶ εἰς τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν, φέρει δὲ καὶ τὴν ἐπιγραφὴν *Δίφωλος καλός*. Ἐνταῦθα βλέπομεν τὴν προσπάθειαν ὅπως ἡ καθημένη γυνὴ ἀπαλλαγῇ τῆς κατὰ συνήθη κροταφογραφίας, διότι ὁ τεχνίτης παριστᾷ, λίαν τολμηρῶς, αὐτὴν καθημένην κατ' ἄποψιν τριῶν τετάρτων ὅχι μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ τῆς κεφαλῆς ἥτις φαίνεται ἐσχυρμένη διὰ τὴν κατασκευὴν στεφάνου. Ἡ ἀπεικόνισις εἶναι ἀνεπιτυχής, ἀλλ' ἡ προσπάθεια πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς εἶναι σημαντική. Ἐν τούτοις οἱ ληκυθογράφοι ἐκληρονόμησαν, ὡς φαίνεται, νεωτερισμοὺς τινὰς ἐκ τῶν καλλιτέρων ζωγράφων, οἵτινες ἐχάραξαν τὰ ὀνόματά των ἐπὶ τῶν ἐρυθρομόρφων κυλίκων, ἂν καὶ αὗται παριστῶσι συνήθως κοινὰ θέματα. Μικρὰ ἐξέτασις τῆς κατὰ μέτωπον ἀπεικονίσεως τῆς κεφαλῆς καὶ τῆς κατὰ τὰ τρία τέταρτα ὀψέως αὐτῆς θὰ δείξῃ ὅτι ἡ ἡμετέρα λήκυθος πρέπει νὰ ταχθῇ μετὰ τὰ ἐρυθρόμορφα ἀγγεῖα. Καὶ ἐπὶ Ροδίας παροψίδος ἡ κεφαλὴ τῆς Μεδούσης¹ φαίνεται ἤδη ἐστραμμένη κατὰ πλήρες μέτωπον πρὸς τὸν παρατηρητὴν. Τοιαύτη δὲ εἰδεχθὴς μορφή δὲν ἠδύνατο νὰ μὴ σχεδιασθῇ κατὰ τρόπον ἀρκούντως ἀποτρόπαιον, ἡ ἀδεξιότης δὲ τοῦ τεχνίτου κατώρθωσε νὰ ἐπαυξήσῃ τὴν ἐντύπωσιν ταύτην διὰ τῆς ἐσφαλμένης καινοτομίας του. Αἱ σκηναὶ δὲ αἱ παριστῶσαι τι βίαιον ἢ ἀπάνθρωπον καὶ φρικῶδες παρέχουσι κυρίως ἀφορμὴν εἰς τὴν ἀσυνήθη ταύτην τεχνοτροπίαν. Οὕτω μεταξὺ ἀγγείων ἀπεικονιζόντων τὸν φόνον τοῦ Ἀστυάνακτος² εὐρίσκομεν ἀγγεῖον μελανόμορφον καὶ κύλικα ἐρυ-

¹ Journal of Hell. Studies πίν. LIX.

² Gerhard Auserlesene Vasenbilder πίν. 214.

θρόμορφον ἐν οἷς ἀναπαριστᾶται ὁμοιοτρόπως ἡ αὐτὴ σκηνὴ τοῦ ταλαιπώρου παιδὸς κρεμαμένου ἐκ τῶν ποδῶν καὶ αἰωρουμένου εἰς τὸν ἀέρα ὑπὸ τοῦ Νεοπτυλέμου. Ἡ κυματίζουσα κόμη τοῦ Ἀστυάνακτος καὶ ἡ κατὰ πλήρες μέτωπον ὄψις αὐτοῦ προξενοῦσι φοβερὰν ἐντύπωσιν εἰς τὸν παρατηρητήν. Ἐν ἄλλῃ παραστάσει πάλης τινός, ὁ εἷς τῶν παλαιστῶν ἀνέλκεται ἐκ τοῦ ἐδάφους, ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ εἶναι ἐστραμμένη πρὸς τὸν παρατηρητήν ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ ἀντιπάλου του. Ὡσαύτως ὁ Τρωῖλος εἰκονίζεται, συρόμενος ἀπὸ τοῦ ἵππου τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως, κατὰ πλήρες μέτωπον. Πρὸς τούτοις δὲ καὶ ἑταῖρα τις πίνουσα, ἐπὶ κύλικος τοῦ ἐν Πιερπολίει Hermitage Μουσείου (Arch. Ztg. 1883 πίν. 17) καὶ πωγωνόφορος ἀνὴρ πίνων, ἐπὶ κύλικος λευκῆς τοῦ Gotha Museum², ἀπεικονίζονται ἐστραμμένοι κατὰ μέτωπον. Ὁ κ. Hoppin μὲ πληροφορεῖ ὅτι τὴν αὐτὴν παράστασιν ἔχει καὶ ἀγγεῖον τι τοῦ Μουσείου τῆς Βοστώνης νεωστὶ προσκτηθέν.

Τὰ ἀρχαῖα ξόανα εἰκονίζονται ὡσαύτως κατὰ μέτωπον ἐστραμμένα ἐν διαφόροις εἰκόσιν, ὡς λ.χ. ἐν τῇ παραστάσει τῆς Κασσάνδρας καὶ τοῦ Αἴαντος (Arch. Zeit. 1848 πίν. 14). Τὸ ἄνω μνημονευθὲν ἀγγεῖον τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου παριστᾷ τὴν Πανδώραν ὡς ξόانون, ὅπως ὑποτίθεται ὅτι ἦτο αὕτη μέχρι οὗ ἡ ζωὴ ἐνεπνεύσθη αὐτῇ ὑπὸ τῶν θεῶν. Ὡμοίως ἀπαντῶσιν ἀγάλματα ἐστραμμένα κατὰ μέτωπον ἐπὶ διαφόρων ἀγγείων. Πρὸς λ. (Mon. dell' inst. X. πίν. 54).

Οἱ ζωγράφοι φαίνεται ἡσμένιστον εἰς τὴν καινοτομίαν τῆς εἰκονίσεως τῶν μορφῶν κατὰ τρία τέταρτα καὶ εἰς τὴν ὀρθὴν παράστασιν τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν κατατομῇ καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἤρκοοντο νὰ παριστῶσιν ἓν μόνον πρόσωπον κατὰ τὰ τρία τέταρτα. Πυξὶς τις λ. χ. τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1241 ἔχει τέσσαρας κεφαλὰς τοιοιουτρόπως ἐσχεδιογραφημένας. Κοτύλη δὲ τοῦ Ashmolean Museum (Gardner σελ. 288 πίν. XIV) ἀπεικονίζει λίαν ἐπιτυχῶς τὴν θεὰν Νίκη, ἥτις κάθηται ἐπὶ προσκεφαλαίου παρατηροῦσα τὸν ἀγῶνα δύο παλαιστῶν, ὀλίγον κλίνουσα τὴν κεφαλὴν καὶ στηριζομένη ἐπὶ τῶν χειρῶν της. Ἐν

ταῖς παραστάσει τοῦ Φιλοκτήτου, δηχθέντος ὑπὸ τοῦ ὄρεως (Mon. dell' Inst. IX. 42) καὶ τῆς Πηνελόπης ἱσταμένης παρὰ τὸν ἱστὸν (Mon. dell' Inst. VI. 8) ὑπάρχει ὁ λόγος τῆς κατὰ τρία τέταρτα ἀπεικονίσεως, ἐν αὐτῷ τῷ χαρακτῆρι τῆς παραστάσεως.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταφαίνεται ὅτι ὁ καλλιτέχνης ἡσκήθη βαθμιαίως νὰ παριστᾷ τὴν κατὰ τρία τέταρτα ἀποψιν, ἐγκαταλείψας μετὰ πολλὰς ἀτυχεῖς ἀποπειράς τὴν κατὰ πλήρες μέτωπον παράστασιν καὶ προτιμήσας τὴν μέσσην ὁδὸν, ἥτις εἶναι ἡ τῶν τριῶν τετάρτων. Τοῦ γεγονότος τούτου ἀρχαῖον παράδειγμα εἶναι ἡ μνημονευθεῖσα λήκυθος μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Δίφωλος καλός*. Ἡ αὕτη ἀπόπειρα παρουσιάζεται καὶ εἰς τινὰ σύγχρονα ἀγγεῖα λ. χ. ἐπὶ κρατῆρος τῆς ἐν Ρώμῃ Villa Julia (Furtwängler und Reichhold, Griechische Vasenmalerei πίν. XVII καὶ XVIII) καὶ ἐπὶ κύλικος λευκοῦ ἐδάφους εὕρισκομένης ἐν Παρισίῳ (Mon. Piot 1895 πίν. VI). Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον διότι ἐπ' αὐτοῦ τὸ ἄνω βλέφαρον τῶν μορφῶν εἶναι δεδηλωμένον διὰ δύο γραμμῶν ὡς ἐπὶ τῆς ἡμετέρας ληκύθου. Πρὸς τούτοις οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μορφῶν ἐκείνων, αἵτινες εἶναι ἐστραμμένοι κατὰ πλήρες μέτωπον, ἀπεικονίζονται οὕτως ὥστε ἐπρόκειτο νὰ ᾔναι ὁρατοὶ ἐκ τοῦ πλαγίου. Ὁ δὲ τεχνίτης περιέπεσεν εἰς τὸ αὐτὸ λάθος, ὡς οἱ προκάτοχοί του, διότι ζωγραφεῖ τὸν ὀφθαλμὸν κατὰ τὸν αὐτὸν πάντοτε τρόπον, οἷαδὲποτε καὶ ἂν ᾔναι ἡ τῆς κεφαλῆς στᾶσις. Δηλαδή κατὰ τὰς προηγουμένας ἐποχὰς οἱ ὀφθαλμοὶ εἰκονίζοντο πάντοτε κατ' ἐνώπιον, ἐνῶ εἰς τὸ ἀγγεῖον τῆς Villa Julia εἶναι ἐζωγραφημένοι κατὰ κρόταφον.

Τὸ πτηνὸν ὅπερ ἀπομακρύνεται τῆς παιδίσκης εἶναι πιθανῶς κολοῖός. Τοῦ αὐτοῦ γένους πτηνὸν εἰκονίζεται ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 2032 λευκῇ ληκύθῳ τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, ἀλλὰ τὸ πτηνὸν ταύτης φέρει λευκὴν γραμμὴν περὶ τὸν λαιμὸν καὶ μεταπηδᾷ πρὸς τὴν χεῖρα τῆς γυναικός. Ἄλλος κολοῖος ἀπεικονίζεται χαμαὶ ἐν ληκύθῳ ἐχούσῃ ἐπιγραφὴν: *Δίφωλος καλός* (Röm. Mitth. 1898 πίν. 4) μετὰξὺ δύο γυναικῶν προπαρασκευαζομένων δι' ἐπίσκεψιν τάφου. Ἐκτὸς τῶν δύο τούτων παραστάσεων ἐπὶ ληκύθων μετὰ προσθέτου λευκοῦ

¹ Harwig Meisterschalen σ. 539.

² Mon. dell' istituto X. 37.

χρώματος, εύρηνται παραδείγματα πτηνῶν οἰκιακῶν καὶ ἐπὶ ἄλλων λευκῶν ληκύθων· λ.χ. ὄρνυξ ἀπαντᾷ ἐπὶ ληκύθου μετ' ἐπιγραφῆς *Ὀλύμπιος καλὸς* (Archaeol. Zeit. 1880 πίν. 11) ἡ ὁποία συνδέεται στενῶς μετὰ τοῦ αὐστηροῦ ρυθμοῦ τῆς σχολῆς τοῦ Εὐφρονίου. Ἐτερος ὄρνυξ, ἐγκεκλεισμένη ἐν κλωβῷ, παρίσταται ἐπὶ ληκύθου τοῦ ἐθνικοῦ ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν ὑπ' ἀρ. 1765. Νεώτεροι δὲ λήκυθοι λευκαὶ εἰκονίζουσι ὡσαύτως πτηνά, π. χ. χῆνας, ἐν τῇ παραστάσει τῆς προθέσεως (Dumont et Chaplain, Les céramiques de la Grèce propre I. mont et 32), μικρὰ δὲ πτηνὰ καὶ χῆνας καὶ περιστερὰς παριστῶσιν αἱ λήκυθοι (Dum. et Chap. I. 25. Benndorf Griech. u. Sicil. Vasenb. 16. 2. Stackelberg Gräber der Hell. 46 σελ. 6), ὡσαύτως γεράνους αἱ ὑπ' ἀρ. Εὐρ. Ἐθνικοῦ ἀρχαιολ. Μουσείου 2186, 1895, 1963, 1240.

Ἡ παιδίσκη, ὡς βλέπομεν αὐτὴν ἐν τῇ ληκύθῳ, ἔχει βραχεῖαν κόμην, διαδραματίζει δὲ σύνθηρες πρόσωπον ἐν τῇ περιόδῳ ταύτῃ τῶν λευκῶν ληκύθων. Τοιαύτη εἰκονίζεται καὶ ἐπὶ τῶν ὑπ' ἀρ. 1645, 1777, 1846 καὶ 1929 ληκύθων, αἵτινες πᾶσαι ἔχουσι τὸ αὐτὸ τῇ παρούσῃ κόσμημα ἐπὶ τοῦ ὤμου, ἡ δὲ πρώτη ἔχει καὶ τὴν ἐπιγραφὴν *Γλαύκων καλός*.

Αἱ ἰδιαζόντως αὐστηραὶ γραμμαὶ τοῦ προσώπου τῆς γυναικὸς δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς τὰς τῆς ληκύθου μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Τιμοκράτης καλός* τοῦ Ashmolean Museum ἐν Ὁξφόρδῃ (Gardner ἀρ. 267 πίν. 21), ἥτις ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν μετὰ προσθέτου λευκοῦ χρώματος ἀγγείων καὶ παριστᾷ ἀνδρικήν μορφήν ἐσχεδιογραφημένην ἐν γενικαῖς γραμμαῖς ἄνευ χρώματος λευκοῦ διὰ τὴν ἀναπαράστασιν τῆς ἐπιδερμίδος. Κυρίως δὲ δὲν δύναται νὰ καταταχθῇ εἰς τὰς πολυχρώμους, ὡς ἡ λήκυθος ἡμῶν, διότι ἐν αὐτῇ μόνον μέλαν χρῶμα καὶ ἀραιὰ τις ἀπόχρωσις αὐτοῦ ἐτέθησαν εἰς χρῆσιν. Ἐτερον τεκμήριον τῆς σχέσεως τῶν δύο τούτων ἀγγείων εἶναι, ὅτι τὰ ἐνώτια τῶν γυναικῶν εἶναι ὁμοιόμορφα καὶ οἱ ὦμοι ἔχουσι τὸν αὐτὸν σχηματισμόν.

Τὸ σκυθρωπάζον κατώτερον χεῖλος τῆς γυναικὸς τῆς ἡμετέρας ληκύθου εἶναι ἐσχεδιασμένον ὡς τὸ τῆς προμνημονευθείσης ληκύθου τῆς

ἐχούσης ἐπιγραφὴν *Γλαύκων καλός* κατὰ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν.

Ἐν τῇ παρούσῃ ληκύθῳ ὁ ζωγράφος ἀρκεῖται παριστῶν τὴν παιδίσκην ἀπλῶς, ὡς ἀπεικονίζεται ἡ Πανδώρα τοῦ ἄνω κρατῆρος. Τὸ ἀπλούστατον φόρεμα καὶ ὁ τραχὺς ρυθμὸς ἀντιτίθενται καθ' ὁλοκληρίαν πρὸς τὴν μητέρα ἥτις παρίσταται κατὰ κρόταφον. Ἡ τεχνικὴ ἰδέα παρελήφθη παρὰ τῶν ζωγράφων τῶν κυλίκων, ἅτε θεωρηθεῖσα ὡς νεωτερισμὸς ἐνδιαφέρων καὶ ὡς εὐάρεστος ἀπαλλαγὴ ἐκ τῆς ἀνιερᾶς συνηθείας τῆς κατὰ κρόταφον παραστάσεως. Ἡ ἀνωτέρω μνημονευθεῖσα πυξίς εἶναι πιθανῶς νεωτέρα τῆς ἡμετέρας ληκύθου, ἀλλ' ἔτι ἀρχαιότερα ταύτης εἶναι ἡ ἐρυθρόμορφος λήκυθος τοῦ Ashmolean Museum (Gardner ἀρ. 312 πίν. 23), ἥτις ἀπεικονίζει πετωτὴν γυναῖκα κρατοῦσαν λύραν καὶ πετῶσαν πρὸς τὸν παρατηρητὴν μετὰ τοῦ προσώπου ἐστραμμένου πρὸς τὰ ἔμπροσ. Ὁ ὦμος δὲ τῆς ληκύθου ταύτης ἔχει τὸ αὐτὸ κόσμημα τῆς ἡμετέρας ληκύθου, ἀλλ' ὁ χαρακτήρ τῆς σχεδιογραφίσεως εἶναι ἀρχαιότερος, καθόσον ἡ γυνὴ ὁμοιάζει πρὸς τὰς κόρας τῆς Ἀκροπόλεως.

Θὰ ἦτο ἐν τέλει ἄξιον λόγου νὰ μελετήσωμεν τὴν ἡμετέραν λήκυθον ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἄλλα ἀγγεῖα τῆς ἡδὴ γνωστῆς ταύτης τάξεως, ἅπερ εἶναι ἐπιγεγραμμένα διὰ τοῦ *Ἀλκιμάχος καλός* καὶ νὰ μάθωμεν ἐὰν διάφοροι καλλιτέχναι ἐποιοῦντο χρῆσιν τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος. Ἡ μετ' ἐπιγραφῆς *Ἀξιοπείθης* λήκυθος ἐμνημονεύθη ἡδὴ, ἀλλ' αὕτη ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Γριαίων καλός* ἀγγείων, ἥτις εἶναι ἀμέσως νεωτέρα τῶν μετὰ προσθέτου λευκοῦ χρώματος ληκύθων, εὐκρινῶς δὲ καταφαίνεται ὅτι εἶναι νεωτέρου ρυθμοῦ καὶ ἄλλου τεχνίτου. Τοῦτο δὲ εἶναι φυσικὸν ἀφοῦ φέρει καὶ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ τοῦ Ἀλκιμάχου. Ἡ ἐν Νεαπόλει οἶνοχόη περὶ ἧς ἐγένετο προηγουμένως λόγος δεικνύει στενὴν σχέσιν μετὰ τῆς παρούσης ληκύθου, ἂν καὶ ἡ ἐκτέλεσις εἶναι ἀπρόσεκτος κατὰ τὴν σχεδιογράφησιν τοῦ φορέματος τῆς παιδίσκης καὶ τῶν χειρῶν ἀμφοτέρων τῶν προσώπων. Ἡ ἐρυθρόμορφος λήκυθος τοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου ὑπ' ἀρ. 1887 ἔχει τὸ αὐτὸ κόσμημα τοῦ ὤμου ὡς τὸ τῆς ἡμετέρας ληκύθου, ἀλλ' ἡ σχεδιογράφησις τῆς κεφαλῆς τῆς γυναικὸς

δεικνύει, ὅτι εἶναι ἔργον μᾶλλον τοῦ τεχνίτου τῆς ἐν Νεαπόλει οἰνοχόης. Αἱ λήκυθοι τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Μουσείου ὑπ' ἀρ. 12770 καὶ 1925 σχετίζονται ὡσαύτως μετ' αὐτῆς διὰ τῆς ἰδιαζούσης κομώσεως τῆς ὑπερετρίας. Ἡ δευτέρα λήκυθος ἔχει ἐπιγραφὴν ἢ παῖς καλή. Ἡ ἐρυθρόμορφος λήκυθος (Klein ἀριθ. V) τοῦ Ἀλκιμάχου ἔχει τὸ αὐτὸ τῇ παρούσῃ ληκύθῳ κόσμημα, ἀλλ' ὁ ῥυθμὸς εἶναι διάφορος. Εἶναι πιθανῶς ἀρχαιότερας ἐποχῆς διότι οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν μορφῶν εἶναι ἐσχεδιασμένοι ἀρχαϊκῶς πῶς καὶ ἡ ἐπιγραφὴ δὲν εἶναι ὀριζοντία ὡς ἐπὶ τῶν ληκύθων τῆς μετὰ προσθέτου λευκοῦ χρώματος τάξεως, ἀλλὰ κάθετος κατὰ τὴν παλαιότεραν συνήθειαν. Ἐκ τῶν δύο ἀμφορέων τῆς Νόλας ὁ μὲν (Klein ἀρ. 1) ἀπεικονίζει τὸν Θησέα κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τῆς παραστάσεως τῆς γυναικὸς τῆς ἡμετέρας ληκύθου· ὁ χιτῶν ὅμως ἐσχεδιογραφῆθη μᾶλλον ὡς ὁ τῆς μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς *Τιμοκράτης καλός* ληκύθου. Ἡ ἐποχὴ τουλάχιστον δὲν εἶναι σύγχρονος. Ὁ ἄλλος ἀμφορεὺς (Klein ἀρ. 2) ὁμοιάζει πρὸς τὴν πρώτην. Καὶ οὗτος εἶναι ἀξιοσημείωτος διότι δίδει ἡμῖν τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλκιμάχου δηλαδὴ τὸ τοῦ Ἐπιχάρους.

Οὕτω γνωρίζομεν τρεῖς γενεάς τῆς οἰκογενείας. Τὸ ἀγγεῖον 3 τοῦ Klein δὲν κατώρθωσα νὰ ἶδω. Τὸ ὀξύθαρον (Klein ἀρ. 4) ἀπεικονίζει ἐπὶ τῆς μιᾶς ἐπιφανείας Μαινάδα καὶ Σάτυρον ἀμφοτέρους ἐστραμμένους πρὸς τὰ ἐμπρὸς κατὰ τὰ τρία τέταρτα, ἐνῶ ἐπὶ τῆς ἄλλης ἐπιφανείας ὁ Ἑρμῆς ἐμφανίζεται κατὰ πλήρεις μέτωπον πρὸς τὰ ἐμπρὸς. Ὁ γενικὸς ὅμως χαρακτήρ αὐτοῦ εἶναι διάφορος τῆς ἡμετέρας ληκύθου, καὶ βεβαίως ὀλίγον νεωτέρας ἐποχῆς.

Ἡ συγκριτικὴ ἐπὶ τῶν ἀγγείων τούτων μελέτη ἡμῶν δεικνύει ὅτι δὲν εἶναι ἔργα τοῦ αὐτοῦ καλλιτέχνου πάντα τὰ ἔχοντα ἐπιγραφὴν *Ἀλκιμάχος καλός* ἀγγεῖα. Ἐν τούτοις εἶναι πιθανὸν ἕνεκα τῆς συγχρόνου σχεδὸν ἐποχῆς αὐτῶν ὅτι ὅλα τὰ ἀγγεῖα κατεσκευάσθησαν εἰς τὸ αὐτὸ ἐργοστήριον. Πρὸς τούτοις ὁ συγγενὴς χαρακτήρ τῆς ἡμετέρας ληκύθου καὶ τῆς μετὰ τοῦ *Τιμοκράτης καλός* ἀποδεικνύει ὅτι ὁ αὐτὸς καλλιτέχνης μετεχειρίζετο πολλάκις διάφορα ὀνόματα ἀκολουθῶν τὴν λίαν γνωστὴν συνήθειαν τῶν ἀγγειογράφων τῶν ἐρυθρομόρφων κυλίκων.

ROBERT C. MC MAHON

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΘΕΡΜΩΙ

(Πλ. 2).

Γ' Ἐπιγραφαί ¹

Κατὰ τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ναοῦ τοῦ Θερμίου Ἀπόλλωνος ² εὐρέθη ἐν τῷ καλύπτοντι τὸ δάπεδον αὐτοῦ στρώματι τέφρας, ἀνθράκων, κεράμων τῆς στέγης καὶ ἄλλων λειψάνων τοῦ διὰ πυρὸς καταστραφέντος κτιρίου *στήλη χαλκῇ* ἐπιγεγραμμένη ἐκατέρωθεν, ἢ ἐν πίνακι 2 ἀπεικονιζομένη. Ἡ στήλη αὕτη δὲν εἶνε ὀλόχυτος, μονοκόμματος, ἀλλὰ κοίλη ἐντός, σχηματιζομένη ἐκ τεσσάρων τοιχωμάτων, ἥτοι τῶν δύο πλατειῶν ὀψεων καὶ τῶν δύο στενῶν πλευρῶν. Ἦτο κατιωμένη πᾶσα, ἰδίως ἐκ τῆς ἀπεικονιζομένης ὀψεως, ἕνεκα τῆς ἐπιδράσεως τοῦ πυρὸς πρὸ πάντων. Καθ' ἐκατέραν ὄψιν ἀποχωρίζεται ἄνω ἀπὸ τοῦ ὀμαλοῦ ἐδάφους τῶν ἐπιγραφῶν ὀλίγον τι ἐξέχον ἐπίμηκες ἐπίπεδον πλάτους 0,06 μ., ὑπὲρ αὐτὸ δὲ ἐσχηματίζετο κορωνίς, ἐφθαρμένη νῦν κατὰ τὸ πλεῖστον. Ἀκεραία κατὰ τὰ λοιπά, ἀπέβαλε μόνον τὸ κατώτερον μέρος ἢ στήλη. Τὸ σωζόμενον μῆκος αὐτῆς εἶνε 0,43 μ., τῆς προσόψεως τὸ πλάτος 0,36 μ., τῶν δὲ στενῶν πλευριδίων 0,05 μ. Καθαρισθεῖσα διὰ χημικῶν μέσων ἀνέδειξε τελείως τὰ πρότερον κατὰ τὸ πλεῖ-

στον δυσδιάγνωστα ἢ ἐν μέρει ὁλοσχερῶς ὑπὸ τῆς σκωρίας καλυπτόμενα γράμματα.

Ἡ στήλη φέρει ἐπὶ ἐκατέρας τῶν προσόψεων ἀνὰ μίαν ἐπιγραφὴν. Καὶ ἢ μὲν μία, ἐκ σειρῶν ἐννέα συνισταμένη, τελείως σωζομένη, εἶνε ἐπιπολαιότερον κεχαραγμένη κάτωθεν τοῦ ἀγράφου κατὰλειφθέντος στενοῦ ἐπιμήκους ἐπίπεδου· ἢ δὲ ἄλλη, διὰ μικροτέρων γραμμάτων βαθύτερον καὶ ἐπιμελῶς ἐγκεκολαμμένη, καλύπτει ὅλην τὴν πρόσοψιν, μένει δὲ ἀτελής ἐν τέλει κατὰ τὸ ἐφθαρμένον κατώτερον ἄκρον τῆς στήλης. Ἐπὶ τοῦ στενοῦ ἐπιμήκους ἄνωθεν ἐπίπεδου μεγαλειτέροις γράμμασιν ἀναγινώσκεται ὁ τίτλος τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης·

ΕΥΝΟΗΚΑΚΑΙΕΥΜΜΑΧΙΑ
ΑΙΤΩΛΟΙΕΚΑΙ ΑΚΑΡΝΑΝΟΙΕ

Εἶνε πρόδηλον ὅτι ἡ στήλη ἰδρύθη χάριν τῆς μακρᾶς ταύτης περὶ τῆς *Συνθήκης καὶ συμμαχίας* ἐπιγραφῆς, καθὰ καὶ ἐν στίχοις 10·11 ἀναγράφεται: «Ἀναγραφάντω δὲ ταῦτα ἐν στάλαις χαλκείαις» κτέ. Κατόπιν ποτὲ ἐχαράχθη ἐπὶ τῆς κενῆς ὀπισθίας ὀψεως ἢ ἄλλη ἐπιγραφὴ.

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἔχουσιν ὡς ἐξῆς διὰ μικρῶν χαρακτῆρων μεταγεγραμμέναι, προστιθεμένης καὶ τῆς στίξεως:

Ἀρ. 1.

Συνθήκα καὶ συμμαχία
Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις.

Ἀγαθὰί τύχαι. Συνθήκα Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις ὁμόλογος. Εἰρήναν εἶμεν καὶ φιλίαν ποτ' ἀλλάλους, φίλους ἐόντας καὶ συμμάχους ἀμέτα τὸμ πάντα χρόνον, ὅρια ἔχοντας τᾶς χώρας τὸν Ἀχελῶιον ποταμ-

¹ Ἴδε Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ 1900 σελ. 161 ἔ. καὶ τοῦ 1903 σελ. 71 ἔ.

² Ἴδε Ἀρχαιολογικὴν Ἐφημερίδα τοῦ 1900 σελ. 171 ἔ.

- ὄν ἄχρι εἰς θάλασσαν. Τὰ μὲν ποτ' ἁὖ τοῦ Ἀχελώϊου ποταμοῦ Αἰτωλῶν εἶμεν, τὰ δὲ
 5 ποθ' ἐσπέραν Ἀκαρνάνων πλὴν τοῦ Πραντὸς καὶ τᾶς Δέμφιδος· ταύτας δὲ Ἀκαρνᾶν-
 ες οὐκ ἀντιποιοῦνται. Ὑπὲρ δὲ τῶν τερμόνων τοῦ Πραντος, εἰ μὲν καὶ Στράτιοι καὶ Ἀγραί-
 οὶ συγχωρῶντι αὐτοὶ ποτ' αὐτούς, τοῦτο κύριον ἔστω, εἰ δὲ μὴ, Ἀκαρνᾶνες καὶ Αἰτωλοὶ
 τερμαζάντω τὰμ Πραντίδα χώραν, αἰρεθέντας ἑκατέρων δέκα πλὴν Στρατίων καὶ Ἀγραί-
 ων· καθὼς δὲ καὶ τερμαζώντι, τέλειον ἔστω. Εἶμεν δὲ καὶ ἐπιγαμίαν ποτ' ἀλλήλους καὶ γ-
 10 ᾶς ἔγκτησιν τῷ τε Αἰτωλῷ ἐν Ἀκαρνάνια καὶ τῷ Ἀκαρνᾶνι ἐν Αἰτωλίᾳ καὶ πολίταν εἶμε-
 ν τὸν Αἰτωλὸν ἐν Ἀκαρνάνια καὶ τὸν Ἀκαρνᾶνα ἐν Αἰτωλίᾳ ἵσοι καὶ ὅμοιοι. Ἀναγραψάν-
 τω δὲ ταῦτα ἐν στάλαις χαλκείαις ἐπ' Ἀκτίῳ μὲν οἱ ἄρχοντες τῶν Ἀκαρνάνων, ἐν δὲ Θέρμ-
 ωι τοὶ ἄρχοντες τῶν Αἰτωλῶν, ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲ καὶ ἐν Δελφοῖς καὶ ἐν Δω(δ)ῶναι κοινᾷ ἐκᾶτ-
 εροι. Ἐπὶ ἄρχόντων ἑμ μὲν Αἰτωλίᾳ στραταγέοντος Πολυκρίτου Καλλιέος τὸ δευτε-
 15 ρον, ἱππαρχέοντος Φίλωνος Πλευρωνίου, γραμματεύοντος Νεοπτολέμου Ναυπακτίου,
 ἐπιλεκταρχέοντων Λαμνέδωνος Καλυδωνίου, Ἀριστάρχου Ἐρταίου, Λέωνος Κα-
 φρέος, Καλλία Καλλιέος, Τιμολόχου Ποτειδανιέος, Παμφαίδα Φυσκίος, Σίμου
 Φυταιέος, ταμειονόντων Κυδρίωνος Λυσιμαχέος, Δωριμάχου Τριχονίου, Ἀρίστ-
 20 ωνος Δαιᾶνος, Ἀριστεά Ἰστωρίου, Ἀγῆσωνος Δεξιέος, Τιμάνδρου Ἐριναῖος,
 Ἀγρίου Σωσθενέος· ἐν δὲ Ἀκαρνάνια στραταγῶν Βυνθάρου Οἰνιάδα, Ἐπι[λ]-
 άου Δηριέος, Ἀγῆσωνος Στρατίου, Ἀλκέτα Φοιτιᾶνος, Ἀλκίνου Θυρρείου, Θέων-
 ος Ἀνακτοριέος, Πολυκλέος Λευκαδίου, ἱππαρχέοντος Ἰππολάου Οἰνιάδα,
 γραμματεύοντος Περικλέος Οἰνιάδα, ταμῖα Ἀγελάου Στρατικοῦ
 συμμαχία Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις ἀμάτα τὸμ πάντα χρόνον·
 25 Εἴ τίς καὶ ἐμβάλλῃ εἰς τὰν Αἰτωλίαν ἐπὶ πολέμῳ, βοασθεῖν τοὺς
 Ἀκαρνᾶνας πεζοὺς μὲν χιλίοις, ἱππεῦσι δὲ ἑκατόν, οὓς καὶ τοὶ ἄρχοντε-
 ς πέμπωντι, ἐν ἡμέραις ἕξ. Καὶ εἴ τις ἐν Ἀκαρνάνια ἐμβάλλῃ ἐπὶ πολέμῳ,
 βοασθεῖν Αἰτωλοὺς πεζοὺς μὲν χιλίοις, ἱππέοις δὲ ἑκατόν ἐν ἡμέραις ἕξ, οὓς
 καὶ τοὶ ἄρχοντες πέμπωντι. Εἰ δὲ πλείονων χρεῖαν ἔχοιεν ἄτεροι πότεροι,
 30 βοασθοῦντω τρισχιλίοις ἑκάτεροι ἑκατέροις, ἐν ἡμέραις δέκα. Τᾶς δὲ βοαθείας τ-
 ᾶς ἀποστελλομένας ἔστω τὸ τρίτομ μέρος ὀπλῖται. Περμπόντω δὲ τὰμ βοάθειαν
 ἐγ μὲν Ἀκαρνάνιας οἱ στραταγοὶ τῶν Ἀκαρνάνων καὶ οἱ σύνεδροι, ἐγ δὲ Αἰτωλίας
 οἱ ἄρχοντες τῶν Αἰτωλῶν. Σιταρχοῦντω δὲ τοὺς ἀποστελλομένους στρατιώτ-
 35 θείας χρεῖαν οἱ μεταπεμφάμενοι τὰμ βοάθειαν, διδόντω τὰς σιταρχίας ἕς τέ κα
 ἐν οἶκον ἀποστελῶντι τοὺς στρατιώτας. Σιταρχία δ' ἔστω τοῦ πλείονος χρόν-
 ου τῷ[ι μὲν ἱππεῖ στα]τῆρ Κορίνθιος τᾶς ἡμέρας ἑκάστας, τῷ [δὲ] τὰμ πανοπλίαν ἔχο-
 [ντι], τῷ δὲ τὸ ἡμιθωράκιον ἐννέ' ὀβολοί, ψιλῷ ἔπτ' ὀβολοί. Ἀγείσθω
 ἸΛΙΟ.Α.Ι.Λ.ΕΝΔΕΑΚΑΡΝΑΝΙΑΝΑΚΑΡΝΑΝΕ[Σ]...ΟΙΔΕΜ
Μ.....ΙΤΑΕΚ
ΥΝΤ.ΙΝΟΙΙ.....ΕΣΤΟΙΣ
ΤΙΝ

Ἄρ. 2.

Στραταγέοντος Χαριζένου τὸ τέταρτον.
 Κρῖμα γαῖκὸν Στρατικοῦ τέλειος. Τάδε
 ἔκριναν Θυρρείων οἱ γαοδίκαι: Ὅρια τᾶς χώ-
 ρας Οἰνιάδαις ποτὶ Ματροπολίταις τὸ δια-

5 τίχισμα καὶ ἀπὸ τοῦ διατειχίσματος
 εὐθυωραὶ διὰ τοῦ ἔλεος εἰς θάλασσαν.
 Ἀναγραψάτω δὲ τὸ κρῖμα πόλις τῶν Οἰ-
 νιαδᾶν πόλις τῶν Ματροπολιτᾶν ἐν
 Θέρμῳ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιγραφῶν.

Τὸ περιεχόμενον τῶν ἐπιγραφῶν τούτων εἶνε εὐνόητον. Ἐν μὲν τῇ ἐτέρᾳ, τῇ *Συνθήκῃ*, Αἰτωλοὶ καὶ Ἀκαρνανεὶς συνομολογοῦσι πρὸς ἀλλήλους εἰρήνην καὶ παντοτεινὴν φιλίαν καὶ συμμαχίαν, ἀναγνωρίζοντες ὡς ὅριον χωρίζον τὴν χώραν ἐκατέρων τὴν Ἀχελῶν ποταμὸν μέχρι τῆς εἰς θάλασσαν ἐκβολῆς αὐτοῦ. Τοιοῦτρόπως Ἀκαρνανία θεωρεῖται πᾶσα ἢ πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁρίου τούτου χώρα, ἀπὸ τῆς ἐκβολῆς τοῦ ποταμοῦ μέχρι σημείων τινῶν τῆς πρὸς τὰ ὄρη περιχώρου τοῦ Στράτου, ὅπου ὁ ἀκριβὴς καθορισμὸς τῶν συνόρων ἐπαφίεται εἰς ἰδιαιτέραν συμφωνίαν τῶν Στρατίων καὶ Ἀγραίων ἥ, ἐν περιπτώσει μὴ συμφωνίας αὐτῶν, εἰς τὴν ἀπόφασιν διαιτητῶν. Ἐπιπροστίθεται ἡ ἀναγνώρισις πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀμοιβαίων καὶ ἀμοιβαίου δικαιώματος ἰδιοκτησίας τῶν Αἰτωλῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ καὶ τῶν Ἀκαρνάνων ἐν Αἰτωλίᾳ, ἔτι δὲ ἐπιγαμίας μεταξὺ αὐτῶν. Συναποφασίζεται συνάμα τὰ συμπεφωνημένα νὰ ἀναγραφῶσιν εἰς χαλκᾶς στήλας ἀνεγερθησομένας μίαν μὲν ἐν Ἀκτίῳ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν Ἀκαρνάνων, μίαν δὲ ἐν Θέρμῳ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῶν Αἰτωλῶν, πλὴν τριῶν ἄλλων ἀνεγερθησομένων κοινῇ ὑφ' ἐκατέρων ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἐν Δελφοῖς καὶ ἐν Δωδώνῃ. Κατόπιν ὀρίζονται οἱ ὅροι τῆς συμμαχίας, καθ' οὓς ἐν περιπτώσει εἰσβολῆς ἐχθρῶν εἰς τὴν χώραν τοῦ ἐτέρου τῶν συμβαλλομένων οἱ ἄλλοι ὀφείλουσι νὰ σπεύσωσιν εἰς βοήθειαν ἐντὸς ἡμερῶν ἑξ, ἄγοντες χιλίους πεζοὺς μεθ' ἑκάτον ἵππέων, ἢ ἐν ἀνάγκῃ τρισχιλίους ἐν ὅλῳ ἄνδρας ἐντὸς δέκα ἡμερῶν, τοῦ τρίτου τῆς πρὸς βοήθειαν ἀποστελλομένης δυνάμεως ἀποτελουμένης ἐξ ὀπλιτῶν μετὰ τῶν εἰς πάντας ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀναγκαιούντων ἐπιτηδείων. Ἀλλὰ πέραν τῶν τριάκοντα ἡμερῶν οἱ μεταπεμπόμενοι τὴν βοήθειαν ἔχουσι νὰ φροντίσωσι περὶ τῶν ἐπιτηδείων, ἐφ' ὅσον χρόνον χρήζουσι τοῦ ἐπικουρικοῦ σώματος μέχρι τῆς οἰκαδὲ ἐπιστροφῆς αὐτοῦ. Ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει τὸ σιτηρῆσιον ἐκάστης ἡμέρας ὀρίζεται διὰ μὲν τὸν ἵππεά εἰς ἓνα στατῆρα Κορίνθιον, διὰ δὲ τὸν ὀπλίτην εἰς ποσόν, τὸ ὅποιον ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς, διὰ δὲ τὸν δι' ἡμιθωρακίου ὀπλισμένον εἰς

ἐννέα ὀβολοὺς καὶ διὰ τὸν ψιλὸν εἰς ἑπτὰ ὀβολοὺς. Περὶ τίνος ἄλλου ἀκολούθως διελάμβανεν ἡ ἐπιγραφὴ, δυστυχῶς εἶνε ἄδηλον.

Ἐν δὲ τῇ ἐτέρᾳ ἐπιγραφῇ ἀναγράφεται γεωδαιτική ἀπόφασις (Κρίμα γαῖκόν) διαιτητῶν Θυρρείων, ὀρισθέντων ὑπὸ τοῦ αἰτωλικοῦ κοινοῦ, κυρίου τότε τῆς περὶ τὸν Στράτον πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀχελῶου χώρας. Διὰ τῆς ἀποφάσεως ταύτης καθορίζονται τὰ ἀμοιβαῖα σύνορα τῶν ἀκαρνανικῶν πόλεων Οἰνιαδῶν καὶ Μητροπόλεως, αἵτινες νῦν ἐμφανίζονται ἀνήκουσαι εἰς τὸ τῇ Αἰτωλίᾳ προσηρτημένον ἀκαρνανικὸν ἔδαφος, ὅπερ ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Στράτου μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ παρὰ τὸν Ἀχελῶν κείμενον ἀπετέλει ὡς αἰτωλικὴ κτῆσις ἰδιαιτέρον διαμέρισμα, ὀνομαζόμενον Στρατικὸν τέλος. Τὸ Κρίμα τοῦτο ὀρίζεται νὰ ἀναγραφῇ ἐν Θέρμῳ ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Ἀπόλλωνος

Χρονολογία τῶν ἐπιγραφῶν.

Α' Ἡ Συνθήκη.

1. Τὸ μόνον ἀσφαλὲς δεδομένον, ὅπερ ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη παρέχει πρὸς τινὰ κατὰ τὸ ἀνώτατον τοῦλάχιστον ὅριον (*terminus post quem*) ἀσφαλῆ χρονολόγησιν, εἶνε ἡ ἐν στίχῳ 18^ο μνεῖα τῆς πόλεως *Λυσιμαχείας*, ὡς πατρίδος ἐνὸς τῶν ταμειούτων τοῦ αἰτωλικοῦ κοινοῦ, οἵτινες μετὰ τοῦ στρατηγοῦ καὶ τῶν λοιπῶν ἀρχόντων τῆς συμπολιτείας ὀνομαστὶ παρατάσσονται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ.

Ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τῆς παρὰ τὸν Ἑλήσποντον *Λυσιμαχείας*, ἣν μετὰ τῆς *Καλχηδόνης* καὶ *Κίου* κατὰ τέλη τοῦ γ' αἰῶνος ἐπὶ μικρὸν σύμμαχον γενομένην τῶν Αἰτωλῶν ὁ Φίλιππος Ε' ἀπ' αὐτῶν ἀπέσπασε (*Πολυβ. XV 23. XVII 3*), ἀλλὰ περὶ τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ ὁμωνύμου πόλεως, δὲν εἶνε χρεῖα ἀποδείξεως.

Ἀσφαλῶς ὅμως γνωρίζομεν, ὅτι ἡ αἰτωλικὴ αὕτη *Λυσιμάχεια* μετὰ τῆς ἐγγὺς κειμένης Ἀρσινόης ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τιμὴν ἢ μὲν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας *Λυσιμάχου*, ἢ δὲ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Ἀρσινόης, ἥτις κατόπιν, μετὰ τὴν χηρείαν τῆς καὶ τὸν θάνατον τοῦ δευτέρου συζύγου *Πτολεμαίου τοῦ Κεραυνοῦ*, ἐνυμφεύθη τὸν ἀδελφόν τῆς *Πτολεμαῖον Β'* τῆς Αἰγύπτου, τὸν

Φιλιάδελφον. (Πρβλ. J. Beloch, *Griechische Geschichte* III 249).

Ὁ Λυσιμάχος ἀπέθανε τὸ 281, πεσὼν κατὰ τὴν πρὸς Σέλευκον ἐν Φρυγίᾳ μάχην. Κύριος δὲ τῆς Μακεδονίας ἔγινε, ἐκβαλὼν ἐξ αὐτῆς τὸν βασιλέα Πύρρον, τὸ 285 ἢ 284. Ἄρα ἡ κτίσις τῆς Λυσιμαχείας δὲν δύναται νὰ εἶνε προγενεστέρα τοῦ 285 ἢ 284.

Τοιοῦτοτρόπως τὸ ἔτος 285 ἢ 284 εἶνε τὸ χρονικὸν ὄριον, ἀνωτέρω τοῦ ὁποίου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ θέσωμεν τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν.

Ἀλλὰ καὶ ὀλίγον τι κατωτέρω θὰ ἡδυνάμεθα νὰ μετακινήσωμεν τοῦτο καὶ δὴ μέχρι τοῦ ἔτους 276, ἐὰν ἐγνωρίζομεν ὅτι ἡ παρὰ τὸν Σπερχεῖον πόλις Σωσθενίς, ἥτις ἐν στίχῳ 20^ο ἀναφέρεται ὡς πατρὶς τοῦ ταμιεύοντος Ἀγρίου, τὸ ὄνομά της χρεωστεῖ εἰς τὸν κατὰ Γαλατῶν ἀγωνισθέντα Μακεδόνα στρατηγὸν Σωσθένη. Τοῦτο ὅμως εἶνε ἀδέβαιον. Ἐν τούτοις ἀπλῶς ἐκ τῆς μνείας τῆς πόλεως ταύτης ἐπιτρέπεται νὰ εἰκάσωμεν, ὅτι πιθανῶς τοῦλάχιστον εὐρισκόμεθα ἐν χρόνοις ὑστερωτέροις τοῦ 281. Διότι πιθανὸν δὲν φαίνεται διόλου ὅτι, βασιλεύοντος τοῦ Λυσιμάχου, ὅστις καὶ τῆς Μακεδονίας ἀπάσης ἐκράτησε καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπὶ μεγάλης μοίρας τῆς Ἑλλάδος ἐξέτεινε, οἱ Αἰτωλοὶ κύριοι ἦσαν τῶν πόλεων τῆς κοιλάδος τοῦ Σπερχεῖος. Ἄν ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἐξετείνετο τοσοῦτον πρὸς βορρᾶν καὶ ἀνατολάς, πρῶτον μὲν δυσκόλως τὰ συμφέροντα τῶν Μακεδόνων θὰ ἐταυτίζοντο πρὸς τὰ ἰδικὰ των τοιοῦτοτρόπως ὥστε πλήρης συμφωνία νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν δύο λαῶν, ὅποια ὑπῆρχε πράγματι ἐπὶ Λυσιμάχου μεταξὺ αὐτῶν· δεύτερον δὲ θὰ ἦτο τότε ἀνάγκη νὰ δεχθῶμεν, ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ κύριοι ὄντες τῆς παρὰ τὴν Ὑπάτην Σωσθενίδος κατεῖχον ἤδη καὶ τὴν χώραν τῶν Αἰνιάνων, ἥτις ὡς φαίνεται μόλις κατὰ τὸ 275 προσηρτήθη εἰς τὰς χώρας τοῦ αἰτωλικοῦ κοινοῦ. (Πρβ. J. Beloch, *Griechische Geschichte* III 2 σελ. 344.

Καὶ ἐκ τῆς ἐν στίχῳ 19^ο μνείας τῆς πόλεως Ἐρινεοῦ εἰς τὸ αὐτὸ συμπέρασμα ἠθέλαμεν καταλήξει, ἐὰν ἦτο βέβαιον ὅτι ἡ πόλις αὕτη εἶνε ἡ γνωστὴ ἐν Δωρίδι Ἐρινεὺς ἢ καὶ Ἐρινοῦς, ἢ τὸ Ἐρινεὸν ἄλλως λεγομένη. Ὁ κατὰ γενικὴν τύπος τοῦ ἐθνικοῦ Ἐριναῖος φαίνεται παράδοξος· ἴσως εἶνε ἐκ τοῦ Ἐριναιεύς ἀντὶ τοῦ Ἐριναῖος κατὰ τὰ

Κρηταιεύς καὶ Θηραιεύς ἀντὶ τοῦ συνήθους Ἐρινεεύς ἢ Ἐρινεάτης (πρβ. καὶ Dittenberger, *Sylloge inscript. graecarum* ἀρ. 924 σελ. 761 σημ. 4). Δυστυχῶς καὶ ἡ μετὰ τὴν πόλιν Δέξιον (;) καὶ πρὸ τῆς Σωσθενίδος θέσις αὐτῆς ἐν τῇ σειρᾷ τῶν τοπογραφικῶν ὀνομάτων τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς δὲν βοηθεῖ εἰς θετικώτερον συμπέρασμα περὶ τῆς ταυτότητος τῆς πόλεως. Διότι, ὡς ἐκ τῆς μνείας τῶν ἀκαρνανικῶν ἐθνικῶν ἐξάγεται, αἱ πόλεις ἀναφέρονται κατὰ τοπογραφικὴν ἀκριβῆ σειρὰν, ἀρχῆς γινομένης ἀπὸ τινος ἀκροτάτου σημείου. Ἀλλ' ὑπάρχουσιν αἰτωλικαὶ πόλεις ἐν τῇ ἐπιγραφῇ, περὶ τῆς θέσεως τῶν ὁποίων οὐδὲν γνωρίζομεν, καὶ μολονότι φανερὸν εἶνε ὅτι τῶν ταμιευόντων τὰ ἐθνικὰ παρακολουθοῦσι τὴν τοπογραφικὴν σειρὰν τῶν πόλεων Λυσιμαχείας, Τριχονίου, Δαιάνων (πιθανῶς πέραν τοῦ Τριχονίου, βορείως τῆς λίμνης), κατόπιν ἀγνοοῦμεν ποῦ νὰ θέσωμεν τὸ Ἰστώριον καὶ τὸ Δέξιον, ὁπόθεν ἡ μετάβασις διὰ τοῦ Ἐρινεοῦ εἰς τὴν Σωσθενίδα θὰ διηυκόλυνεν ἴσως τὴν τοποθέτησιν τῆς ζητούμενης πόλεως. Ἀλλ' ἂν δὲν εἶνε αἰτωλική τις πόλις αὕτη, εἶνε βεβαίως ἡ ἐν Δωρίδι. Ἀλλως ἡ κατοχὴ τῆς Σωσθενίδος, ἥτις περικλείει τὴν κατοχὴν τῶν Αἰνιάνων, συνυποθέτει καὶ τῆς Δωρίδος τὴν προσάρτησιν, ἥτις ὁμοῦ μὲ τὴν τῆς χώρας τῶν Αἰνιάνων τάσσεται εἰς τὸ 275.

Ἄν αἱ εἰκασίαι αὗται ἡδύναντο νὰ θεωρηθῶσι πιθαναί, τότε ὅχι μόνον τὸ ἀνώτατον χρονικὸν ὄριον θὰ κατεβιβάζετο κατὰ δεκαετίαν ὅλην, μέχρι περιόδου τοῦ 275, ἀλλὰ καὶ τὸ χρονικὸν διάστημα, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θὰ ἡδυνάμεθα νὰ περιορίσωμεν τὴν συνομολόγησιν τῆς μεταξὺ Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνανῶν συνθήκης τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, θὰ ἦτο μόλις δύο ἢ τριῶν ἐτῶν, ἀπὸ τοῦ 275 περιόδου μέχρι τοῦ 272. Διότι ὡς πρὸς τὸ κατώτατον ὄριον (*terminus ante quem*), κάτω τοῦ ὁποίου δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κατέλθωμεν ὡς πρὸς τὴν χρονολόγησιν αὐτῆς, δὲν νομίζομεν ὅτι ὑπάρχει ἀμφιβολία.

Τῷ ὄντι εἶνε γνωστὸν ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου (τὸ 272) ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Ἀλέξανδρος Β' ἐπεδίωξε τὴν κατάκτησιν τῆς Ἀκαρνανίας καὶ ἐπέτυχεν αὐτήν. Καὶ ὑπὸ τίναν μὲν μορφήν προσήρτησε τὴν χώραν εἰς τὰς ἐπικτήτους τοῦ ἡπειρωτικοῦ κράτους, δύναται νὰ εἶνε ἀμφίβολον,

ἂν καὶ τὸ πιθανώτερον εἶνε ὅτι τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων δὲν διελύθη ὑπ' αὐτοῦ ὡς πρὸς τὰ δυσμικὰ τοῦλάχιστον μέρη τῆς χώρας, τὰ ὁποῖα καὶ μόνον προσηρτήθησαν εἰς τὴν Ἡπειρον. Ἀλλὰ πᾶν τὸ ἀνατολικὸν παρὰ τὸν Ἀχελῶν τμήμα μετὰ τῶν πόλεων Οἰνιαδῶν, Μητροπόλεως καὶ Στράτου κατεκτήθη τότε ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, οἵτινες πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον συνεμάχισαν ἵνα διανεμηθῶσι τὴν Ἀκαρνανίαν. Ἐκτοτε δὲ ἀνέκτησαν πλέον τὴν ἐλευθερίαν τῶν οἱ παρὰ τὸν Ἀχελῶν Ἀκαρνᾶνες, ἀμείλικτος δὲ ἐξηκολούθησεν ἡ ἔχθρα μεταξὺ τῶν δύο ὁμόρων λαῶν καὶ ἀκατάπαυστος ὁ μεταξὺ τῶν πόλεμος μέχρι τῶν ὑστάτων χρόνων τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας. Τὸ πολὺ δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ἂν ἡ κατάκτησις ἐπῆλθεν ἀμέσως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Πύρρου ἢ βραδύτερον. Βεβαίως ὅμως προηγήθη αὕτη τοῦ ἔτους 265, ὁπότε ὁ Ἀλέξανδρος ἡττημένος ὑπὸ τῶν Μακεδόνων ἀπέβαλε μὲν τὴν ἀρχὴν ἐν αὐτῇ τῇ Ἡπείρῳ, ἄσυχον δὲ ἐζήτησεν εἰς τὴν Ἀκαρνανίαν, ὁπόθεν πάλιν βοηθεία τῶν Αἰτωλῶν ἀποκατεστάθη εἰς τὴν πάτριον βασιλείαν. Ἄν λοιπὸν τὸ ἔτος 270 περίπου θέσωμεν ὡς χρόνον τῶν γεγονότων τούτων, τότε καὶ ὡς κατώτατον ὅριον τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς ἀνάγκη νὰ θεωρήσωμεν τὸ τέλος τοῦ Πύρρου καὶ τὴν εἰς τὴν βασιλείαν ἀνάρρησιν τοῦ Ἀλεξάνδρου Β', ὁπότε αἱ ἀγαθαὶ σχέσεις τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τοὺς Ἀκαρνᾶνας, τὰς ὁποίας ἡ ἐπιγραφή προϋποθέτει, διὰ παντὸς διεκόπησαν.

Μετὰ πολλῆς λοιπὸν πιθανότητος δυνάμεθα νὰ υποθέσωμεν ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή ἐγγράφη μεταξὺ τοῦ 275 καὶ 272, ἢ, ἂν μόνον εἰς παντάπασιν θετικὰ ἐξαγόμενα θέλωμεν νὰ βασισθῶμεν, τοῦλάχιστον νὰ τάξωμεν αὐτὴν (καὶ δὴ τότε μετὰ πάσης βεβαιότητος) εἰς τὰ μεταξὺ τοῦ 280 καὶ 272 ἔτη. Ἀλλ' εἰς ποίαν ἄρά γε εἰδικωτέραν ἐντὸς τῆς βραχείας ταύτης ἐποχῆς περίστασιν; Περὶ τούτου εἰκασίας τινὰς τοῦλάχιστον ἐπιτρέπεται πάντως νὰ ἐκφέρωμεν

Καὶ πρῶτον, ἐὰν προτιμήσωμεν νὰ ἀναδράμωμεν διὰ τὴν χρονολόγησιν τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς μέχρι τοῦ 280 περίπου, τότε διὰ τῶν ἀνεπαρκῶν καὶ ἐλλιπῶν εἰδήσεων, τὰς ὁποίας παρέχει εἰς ἡμᾶς ἡ ἱστορία, εἰς μίαν μόνην περίστασιν ἔχομεν νὰ ἀναφερθῶμεν, καθ' ἣν ἦτο δυνατόν νὰ διαμορφωθῇ ἡ

πολιτικὴ ἐκείνη κατάστασις ἐν τοῖς δυτικοῖς τῆς Ἑλλάδος, τὴν ὁποίαν ἡ ὑπ' ὄψιν συνθήκη ἀπαιτεῖ. Ὁ Ἀντίγονος Γονατᾶς, διεκδικῶν τὴν Μακεδονίαν κατὰ τοῦ ἄρτι αὐτὴν καταλαβόντος Πτολεμαίου τοῦ Κεραυνοῦ, εἶχε μεγάλας δυσκολίας ἐν Ἑλλάδι. Ἐνῷ δὲ αὐτὸς μὲν ἦτο νικημένος, ἡ δὲ Μακεδονία δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιχειρήσῃ τι, ἐν Πελοποννήσῳ σχηματίζεται ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης σπουδαία συμμαχία ἐλληνικῶν πολιτειῶν, ὑποστηριζομένη ἴσως καὶ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου Β' τῆς Αἰγύπτου, ἐχθροῦ τοῦ Ἀντιγόνου, πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος ὅλης ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν βασιλέων. Ὅσοι τότε ἔμειναν ἔξω τῆς συμμαχίας ταύτης, ἦσαν ἐχθροὶ αὐτῆς, ὄντως δὲ οἱ Αἰτωλοί, οἵτινες καὶ ἀρκετὰ ἰσχυροὶ ἦσαν, ὥστε νὰ μὴ ἀναγνωρίζωσι τὴν ἡγεμονίαν ἄλλης ἐλληνικῆς πολιτείας, καὶ πρὸς τὸν Ἀντίγονον συνεμάχουν, ἐδέχθησαν πρῶτοι τὴν ἐπίθεσιν τῶν συμμάχων. Ἐπρόκειτο δηλονότι νὰ ἐξαναγκασθῶσι ἵνα ἐγκαταλείψωσι τοὺς Δελφοὺς καὶ τὴν ἱεράν τοῦ Ἀπόλλωνος χώραν, τὴν ὁποίαν ἤδη ἀπὸ τοῦ 290 κατεῖχον. Ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀρεὺς εἰσέβαλεν εἰς τὴν Αἰτωλίαν, ἀλλ' ἀπέτυχεν, ἐκδιωχθεὶς ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν. Τὴν προσπάθειαν ταύτην πρὸς ταπείνωσιν τῶν Αἰτωλῶν ἡ Σπάρτη δὲν ἐπανελάβε πλέον, διότι οἱ σύμμαχοι κατείδον, ὅτι ὑποστηρίζοντες τὸν ἀγῶνα τῆς Σπάρτης προῆγον μόνον τὰ ἴδια ταύτης ἐγωῖστικά συμφέροντα καὶ οὐχὶ τὴν ἐλευθερίαν τῶν Ἑλλήνων. Ἀλλ' ἡ Αἰτωλία εὐρέθη ὅπωςδὴποτε ἐπὶ χρόνον τινὰ εἰς κρίσιμον θέσιν ἕνεκα τοῦ συνασπισμοῦ τῶν Ἑλλήνων κατ' αὐτῆς. Ἐλείπε δὲ τότε ἐκ τῆς Ἑλλάδος, μεταβὰς εἰς Ἰταλίαν, καὶ ὁ φιλιῶς πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς διακείμενος Πύρρος, ὅστις ὀλίγον προηγουμένως (τὸ 289) ἔσωζε τὴν χώραν τῶν ἀπὸ τῶν Μακεδόνων, νικῶν ἐν αὐτῇ τὸν Πάνταυχον, στρατηγὸν τοῦ ἐν Μακεδονίᾳ βασιλεύσαντος Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ. Ἡ περίστασις λοιπὸν ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ λησμονηθῶσι ἔχθραι παλαιαὶ τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τοὺς Ἀκαρνᾶνας καὶ νὰ προκαλέσωσι ὑποχωρήσεις σπουδαίας ἐκ μέρους τῶν πρώτων, αἵτινες πραγματικὴν ὑπόστασιν ἔλαβον ἐν τῷ καθορισμῷ τῶν ἀμφισβητουμένων ὁρίων τῆς Ἀκαρνανίας καὶ τῇ συμμαχίᾳ τῶν δύο λαῶν.

Ἐτι μᾶλλον ἀπαιτητικὴ πρὸς τοιαύτην συμφι-

λίωσιν παρουσιάζετο ή περίστασις ὀλίγον κατόπιν, ὅτε ἐπέκειτο κατὰ τῆς Ἑλλάδος ὅλης, καί τῶν Αἰτωλῶν ἰδιαίτερος, ὁ ἐκ τῶν Γαλατῶν κίνδυνος. Ἄλλ' ὀφείλομεν νά ὁμολογήσωμεν ὅτι, ἐάν ἐπῆρχετο τότε τοιαύτη συνεννόησις μεταξύ τῶν δύο πολιτειῶν, δυσκόλως πλέον οἱ Ἀκαρνᾶνες θά ἔλειπον ἐκ τοῦ καταλόγου τῶν κατὰ τῶν βαρβάρων ἀγωνισθέντων ἐν Θερμοπύλαις Ἑλλήνων, ἀφοῦ καί αἱ πέραν τοῦ πορθμοῦ ἀχαϊκαί πόλεις ἀναφέρονται συμμαχήσασαι ἐν τῷ κινδύνῳ τούτῳ μετὰ τῶν Αἰτωλῶν. Μετὰ δὲ συντετελεσμένην τὴν νίκην δὲν ὑπῆρχε πλέον ἀφορμή τόσης συγκαταβάσεως ἐκ μέρους τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα μέγα ὄνομα ἀποκτησάντων Αἰτωλῶν, ὥστε τότε ἀκριβῶς νά ὑποτεθῇ ὅτι συνεδέθησαν διὰ στενωπῶν φιλίας δεσμῶν πρὸς τοὺς αἰείποτε μισητοὺς γείτονας Ἀκαρνᾶνας.

Ἐξ ἐτέρου, ἐάν περιορισθῶμεν μόνον εἰς τοὺς μετὰ 275 περίπου καὶ 272 χρόνους, τὰ ἀπὸ τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ Πύρρου ἐξ Ἰταλίας ἐν Ἑλλάδι γινόμενα, ἰδίως τὰ ἐν Πελοποννήσῳ ἐν ἔτει 273, ἦσαν πάλιν τοιαύτης φύσεως, ὥστε νά δύνανται νά ἐξηγήσωσι νέαν ῥύθμισιν τῶν σχέσεων Αἰτωλῶν πρὸς Ἀκαρνᾶνας. Ὁ Πύρρος εἶχε καταλάβει τὸ 274 τὴν τε Μακεδονίαν, πλὴν τῶν παραλίων πόλεων, καὶ τὴν Θεσσαλίαν, τὸ δὲ 273 ἄγων μέγαν στρατὸν ὁρμᾷ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ὅπου περιέμενον αὐτὸν οἱ ἀντίπαλοι τοῦ Ἀντιγόνου. Ὁ Πύρρος ἦτο μέγας διαιτητὴς τῶν ἑλληνικῶν πραγμάτων, χωρὶς νά εὐρίσκη ἀντίπραξιν τινὰ ἐν τῇ Στερεῇ Ἑλλάδι. Οἱ Αἰτωλοὶ ἦσαν ἔκπαλαι φίλοι του, ἡ Ἀκαρνανία ἀνῆκεν ὅπως δὴ ποτε — ἂν καὶ οὐχὶ ὥς ἐπικτήτος χώρα, ὥς θά ἴδωμεν ἀμέσως κατωτέρω — εἰς τὴν ἐπικράτειαν τῆς ἰδικῆς του ἐπιρροῆς ἥδη ἀπὸ τοῦ 294 κατὰ παραχώρησιν τῶν Μακεδόνων, καὶ νῦν διὰ τῆς φιλικῆς Αἰτωλικῆς διελθὼν εἰσέβαλεν εἰς τὴν Πελοπόννησον. Δὲν εἶνε λοιπὸν ἀπίθανον ὅτι, ἀφοῦ ἅπαξ ἡ μὲν Ἀκαρνανία ἐν τοιαύτῃ θέσει πρὸς αὐτὸν εὐρίσκετο, ἡ δὲ Αἰτωλία δὲν ἦτο δυνατόν πλέον νά ἐπιβουλεύηται τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς ἕνεκα τῶν πρὸς τὸν Πύρρον σχέσεων, αὐτὴ ἡ ἐπιρροὴ τοῦ ἰσχυροῦ Ἡπειρώτου βασιλέως ἐπ' ἀμφοτέρων συνετέλεσεν εἰς τὴν σύναψιν τόσοσιν στενῶν σχέσεων μετὰ τῶν δύο κοινῶν.

Καὶ ταῦτα μὲν κατ' εἰκασίαν ἀπλῶς δύνανται περὶ τοῦ ἡμετέρου ζητήματος νά λεχθῶσι, ἐπειδὴ ἕνεκεν ἐλλείψεως πάσης ἄλλης πρὸς αὐτὸ σχετιζομένης ἱστορικῆς μαρτυρίας οὐδὲ κατὰ τὸ πιθανώτερον κἂν ἐπιτρέπεται νά δοθῇ εἰς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην ὑπόθεσιν ἢ προτίμησις. Ἐν ὅμως βέβαιον συμπέρασμα νομίζομεν ὅτι δικαιούμεθα νά ἐξαγάγωμεν ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ συνομολόγησις τῆς *Συνθήκης καὶ συμμαχίας* πάντως συμπίπτει εἰς τοὺς χρόνους τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου, καὶ κατὰ τοῦτο τοῦλάχιστον ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ ἰδιαζόντως διαφωτίζει τῆς συγχρόνου ἐποχῆς τὴν πλήρη ἄλλως χασμάτων καὶ ἀμφιβολιῶν ἱστορίαν. Τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὴν διεθνῇ οὕτως εἰπεῖν θέσιν τῆς Ἀκαρνανίας κατὰ τοὺς ὑπ' ὄψιν χρόνους καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν σχέσιν αὐτῆς πρὸς τὸ βασίλειον τῆς Ἡπείρου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Πύρρου.

Πρέπει δηλονότι, ὡς ἐκ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς, νά θεωρήσωμεν βέβαιον πλέον ὅτι ἡ Ἀκαρνανία βασιλεύοντος τοῦ Πύρρου οὐδέποτε περιῆλθεν εἰς κατάστασιν ὑποτελείας ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ. Τοῦτο κυρίως καὶ προϋπεθέσαμεν ἀνωτέρω σιωπηλῶς, διότι πῶς ἄλλως θά ἦτο δυνατόν νά συμβᾶλλωνται πρὸς ἄλληλα τὰ δύο κοινά, τὸ τῶν Αἰτωλῶν καὶ τὸ τῶν Ἀκαρνάνων, προδήλως ὡς αὐθυπόστατοι πολιτεῖαι, καθὼς δεικνύει ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ, πλὴν ἐάν καὶ ἡ Ἀκαρνανία ἦτο ὁμοίως αὐτόνομος καὶ ἀνεξάρτητος χώρα, ὡς ἦτο ἡ Αἰτωλία; Ἀλλὰ νῦν μετὰ τὴν κτηθεῖσαν βεβαιότητα, ὅτι ἀδύνατον εἶνε ἡ ἐπιγραφὴ νά ἀνέρχεται εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ 284 τὸ πολὺ, ἀνάγκη νά ἐξάρωμεν ὅτι, παρὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Πύρρου VI — τὴν μόνην ἐκ τῆς ἱστορίας εἶδησιν περὶ τῆς πρὸς τὸν Πύρρον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κασάνδρου σχέσεως τῆς Ἀκαρνανίας —, ἐντελῶς ἀπαράδεκτον εἶνε ὅτι ἡ χώρα αὕτη κατετάχθη τότε, κατὰ τὸ 294 δηλονότι, εἰς τὰς ἐπικτήτους τῆς Ἡπείρου ὁμοῦ μετὰ τῆς Στυμφαίας καὶ Παραυαίας καὶ τῆς Ἀμβρακίας καὶ Ἀμφιλοχίας, αἵτινες πραγματικῶς παρεχωρήθησαν ἐν τούτῳ τῷ ἔτει εἰς τὸν Πύρρον ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τῆς Μακεδονίας, υἱοῦ τοῦ Κασάνδρου, ἐξαγοράσαντος οὕτω τὴν ὑπὲρ ἑαυτοῦ βοήθειαν τοῦ Ἡπειρώτου βασιλέως. Τοιοῦτοτρόπως δὲ καὶ

ἡ ἀμφισβητηθεῖσα μαρτυρία Διονυσίου τοῦ Ἀλικαρνασσεύς, ὅτι Ἀκαρνᾶνες ὑπηρέτουν ὡςμισθοφόροι εἰς τὸν στρατὸν τοῦ Πύρρου τὸ 279 κατὰ τὴν Ἀσκούλῳ μάχην, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι οἱ Ἀκαρνάνια τότε ἦτο σύμμαχος τοῦ Πύρρου δύναμις καὶ ὄχι ὑπήκοος χώρα, ἀναλαμβάνει νῦν πλήρη τὴν ἰσχύν της. Οὐδὲ δύναται πλέον νὰ θεωρηθῇ ἀπίθανον, πῶς οἱ Ἀκαρνᾶνες ἠδύναντο νὰ συνυπηρετῶσι μετὰ τῶν ἐχθρῶν τῶν Αἰτωλῶν ὑπὸ τὸν Πύρρον ὡς σύμμαχοι, ἀφοῦ ἐπὶ τοῦ Πύρρου αἱ σχέσεις τῶν δύο λαῶν εἶχον τόσον βελτιωθῇ, ὥστε καὶ συμμαχία ποτὲ πρὸς ἀλλήλους νὰ συναφθῇ, ὡς ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή διδάσκει. Εἶνε μάλιστα φανερόν πλέον, ὅτι ἡ ἐπὶ Κασάνδρου διεθνὴς σχέσις τῆς Ἀκαρνανίας μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Πύρρου ὄχι μόνον δὲν ὑπέστη μεταβολὴν πρὸς τὸ χειρότερον, ἀλλὰ καὶ οὐσιωδῶς ἐβελτιώθη. Οἱ Μακεδόνες, εἶνε ἀληθές, δὲν εἶνε διόλου ἀπίθανον ὅτι τὴν ἐν Ἀκαρνανίᾳ ἐπιρροήν των ἐθυσίασαν εἰς τοὺς Ἡπειρώτας ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Κασάνδρου· καὶ κατὰ τοῦτο ἡ μαρτυρία τοῦ Πλουτάρχου βεβαίως δὲν εἶνε ἀπορρίψιμος. Ἀλλ' ἡ αὐτόθι ἐπιρροή τῶν Μακεδόνων δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ τῆς ὑπ' αὐτῶν καταδυναστεύσεως τῆς χώρας, ἀλλ' ἐπὶ τῆς ἀδιαλλάκτου πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς ἐχθρας τῶν Ἀκαρνάνων, οἵτινες τοιοῦτοτρόπως ἦσαν βέβαιοι σύμμαχοι τῶν Μακεδόνων κατὰ τῶν οὐχ ἦττον ἐχθρῶν τούτοις Αἰτωλῶν. Ἄν λοιπὸν διὰ τῆς εἰς τὸν Πύρρον γενομένης παραχωρήσεως ἐπρόκειτο ἡ σχέσις αὕτη τῆς Ἀκαρνανίας πρὸς μίαν προστάτιδα δύναμιν νὰ μεταβληθῇ εἰς ὑπηκοότητα, βεβαίως ἡ μεταβολὴ αὕτη θὰ προεκάλει ἀντίστασιν τῶν Ἀκαρνάνων κατὰ τοῦ νέου δυνάστου Πύρρου. Περὶ τούτου ὁμως οὐδὲν ἀκούομεν ἐκ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν, εἶνε δὲ καὶ ὅλως ἀπίθανον, ὅτι ὁ μόλις ἐπὶ τοῦ θρόνου του στερεωθεὶς Πύρρος εἶχεν ἤδη δυνάμεις ἀρκετάς, ἵνα ἐπιχειρήσῃ μεγάλης χώρας, πολυαριθμῶν πόλεων καὶ ἰσχυροῦ λαοῦ τὴν κατὰκτησιν. Ὁ Πύρρος λοιπὸν θὰ ἠρκέσθη εἰς τὴν σύναψιν ἀγαθῶν σχέσεων πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Ἀκαρνάνων, ἐν πάσῃ περιπτώσει διαφυλαττομένης τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν ὑπὸ τινος οἰουσδήποτε ὁρους. Ἐξ ἐτέρου ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἐπιρροῆς τῶν Ἡπειρωτῶν ἐν Ἀκαρνανίᾳ, ἐνῷ συγχρόνως οἱ Αἰτωλοὶ ἐγίνοντο σταθεροὶ φίλοι αὐτῶν, ἔπρεπε πάντως νὰ δώσῃ τέ-

λος εἰς τὰς μεταξὺ Ἀκαρνάνων καὶ Αἰτωλῶν διαμάχας, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατος ἡ διατήρησις ἀγαθῶν σχέσεων τῶν Αἰτωλῶν πρὸς τοὺς Ἡπειρώτας. Ἀλλὰ τοῦτο πάλιν ἐξ ἄλλης ἀπόψεως νῦν φανερώνει, ὅτι ἡ ἀνωτέρω εἰκασία περὶ τῆς ἐν ἔτει 273 ἀκριβῶς συνομολογήσεως τῆς μεταξὺ Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων Συνθήκης καὶ συμμαχίας ἔχει πολὺ μεγάλας ὑπὲρ ἐαυτῆς πιθανότητας. Διότι, δεδομένου ἅπαξ ὅτι ἡ ἐπιγραφή δὲν δύναται νὰ εἶνε ἀρχαιότερα τοῦ 284, πάντα τὰ ἀνωτέρω λεγόμενα, ἅτε ἰσχύοντα περὶ τῆς ἐν γένει πολιτικῆς τοῦ Πύρρου πρὸς τοὺς Ἀκαρνᾶνας, δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς μίαν τινὰ περίστασιν τῆς αὐτοῦ βασιλείας ἀπὸ τοῦ 284 καὶ ἐντεῦθεν καὶ κατὰ μείζονα λόγον εἰς τὸ κρίσιμον διὰ τὰ ἐλληνικὰ πράγματα ἔτος 273. Ὁ Πύρρος ἐν τῷ κολοφῶνι τῆς δυνάμεώς του, ἀπέβλεψε τότε πρὸς σκοποὺς πανελληνίου κυριαρχίας τῆς Ἡπείρου, ἐνθυμίζοντας τὰ μεγάλα πολιτικὰ σχέδια τοῦ Φιλίππου τῆς Μακεδονίας ἐν ἔτει 338. Ἡ ἐκδοσις μόνον ὑπῆρξεν ἄλλη, ἀλλ' οἱ σκοποὶ δὲν ἦσαν διάφοροι.

2. Ἐκ τῆς ἀσφαλοῦς, ὡς νομίζομεν, παρατηρήσεως ὁρμώμενοι, ὅτι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή οὔτε παλαιότερα δύναται νὰ εἶνε τῶν ἐτῶν 280-284 περίπου οὔτε νεωτέρα τοῦ ἔτους 270 περίπου, δυνάμεθα νῦν νὰ ἐξετάσωμεν τί ἐπιτρέπεται περὶ τῆς ζητουμένης χρονολογίας νὰ συναγάγωμεν καὶ ἐξ ἄλλων τινῶν δεδομένων καὶ δὴ τοῦτο μὲν ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων αὐτῆς, τοῦτο δὲ ἐκ τῆς μνείας δύο ὀνομάτων αἰτωλικῶν ἀρχόντων, τὰ ὅποια καὶ ἄλλοθεν γνωστὰ εἰς ἡμᾶς εἶνε.

Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ Θέρμου παρέσχον ἐπιγραφάς, τινὰς μὲν προηγουμένας τῶν ἐτῶν 220 περίπου, τὰς δὲ πολλὰς μεταγενεστέρας. Εἰς τὰς τελευταίας ταύτας τὸ γράμμα Α ἐμφανίζεται συνηθέστατα φέρον τὴν μεταξὺ τῶν δύο σκελῶν κεραίαν ἐν σχήματι κατ' ἀρχὰς μὲν καμπύλῳ, οὕτως —, κατόπιν δὲ γωνιώδει οὕτως: √ (Α), ἐνῷ εἰς ἐκείνας ἡ κεραία εἶνε ἔτι εὐθεῖα. Τοῦτο δὲ τὸ σχῆμα, μὲ τὴν εὐθεῖαν δηλονότι κεραίαν (Α), ἔχει καὶ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή. Ἄρα εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 220 χρόνους ἀνήκει πάντως αὕτη. Ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμία τῶν πρὸ τοῦ 220 ἐπιγραφῶν δύναται ἀσφαλῶς εἰς ἔτος τι ὠρισμένον νὰ τεθῇ, κατ' ἀνάγκην τὸ ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων συμπεράσμα παραμένει γενικὸν καὶ ἀόριστον.

Οἱ γνωστοὶ καὶ ἄλλοθεν, ἐν τῇ ἐπιγραφῇ μνημονευόμενοι, Αἰτωλοὶ ἄρχοντες εἶνε ὁ ἐκ Τριχονίου ταμειῦν Δωρίμαχος καὶ ὁ στρατηγὸς Πολυκρίτος.

Ἐκ τοῦ Πολυδίου γνωρίζομεν ὅτι ὁ Τριχονεὺς (ἢ Τριχόνιος) Δωρίμαχος ἦτο μετὰ τοῦ Σκόπα ἐκ τῶν νέων ἐκείνων ἀνδρῶν, οἵτινες διέπρεψαν εἰς πάσας τὰς πολεμικὰς ἐπὶ Φιλίππου Ε' ἀπὸ τοῦ 220 ἐπιχειρήσεις, στρατηγήσαντες τῶν Αἰτωλῶν ἐπανειλημμένως, καθὼς ἐξ ἄλλων τοῦ Θέρμου ἐπιγραφῶν πληροφοροῦμεθα, μετὰ τῶν ἐτῶν 220 καὶ 200 περίπου. Ὁ Δωρίμαχος ἐστρατήγησε μέχρι τετάρτης στρατηγίας, ἐξ ἧς κατὰ τὸ ἔτος 196 (Πολυβ. XVIII 37). Ἀλλὰ πρὸς τοῦτον τὸν Δωρίμαχον βεβαίως δὲν δύναται νὰ ταυτισθῇ ὁ τῆς ἐπιγραφῆς ταμειῦν Δωρίμαχος, τοῦ ὁποίου τὸ πολιτικὸν στάδιον πρέπει νὰ τεθῇ κατὰ τὰ ἀνωτέρω περὶ τῆς ἐπιγραφῆς εἰρημένα εἰς πολὺ πρωϊμωτέρους χρόνους.

Γνωρίζομεν ὅμως ὅτι ὁ μετὰ τὸ 220 τετράκις στρατηγήσας Δωρίμαχος πατέρα εἶχε τὸν Νικόστρατον, μνημονευόμενον ὡς στρατηγὸν τῶν Αἰτωλῶν ὀλίγον μετὰ τὰ μέσα τοῦ τρίτου αἰῶνος (Πολυβ. IV 3, IX 34) καὶ ὁ δὲ περὶ τὸ 240, πάππον ἐπομένως ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ὁμώνυμον, Δωρίμαχον, τοῦ ὁποίου ἡ ἀκμὴ πρέπει νὰ συμπίπτῃ εἰς τὰ 270 περίπου. Καὶ ὄντως εὐρίσκομεν ἐν ἐπιγραφῇ Ἀττικῇ, ψήφισματι Δελφῶν (Collitz, *Gr. Dialektinschriften*. τόμ. II ἀρ. 2506 σελ. 673 = CIA II 551), Δωρίμαχόν τινα Αἰτωλόν, ἱερομνήμονα ἐν Δελφοῖς, δεύτερον αὐτὸν μετὰ τοῦ Αἰτωλοῦ Λυκέου. Τὸ ψήφισμα τοῦτο ἀνήκει πάντως εἰς ἔτος τι πρὸ τοῦ 270, ὅποτε ὁ ἀριθμὸς τῶν Αἰτωλῶν ἐν Δελφοῖς ἱερομνημόνων ἀνῆλθεν εἰς ἑννέα, καὶ μετὰ τὸ 278, ἥτοι εἰς τὸ ἔτος 277 κατ' ἀνώτατον ὅριον. Πιθανώτατον λοιπὸν ἀποβαίνει ὅτι περὶ τούτου τοῦ Δωριμάχου καὶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπιγραφῇ πρόκειται, πολιτεύσαντος ἐν Αἰτωλοῖς κατὰ τὴν τρίτην τοῦ τρίτου αἰῶνος δεκαετηρίδα.

Ἀλλὰ καὶ τοῦ Καλλιέως Πολυκρίτου τὸ ὄνομα, κατὰ τὴν δευτέραν τοῦ ὁποίου στρατηγίαν χρονολογεῖται ἡ Συνθήκη, δύναται μετὰ πάσης πιθανότητος νὰ ταυτισθῇ πρὸς τὸ τοῦ Πολυκρίτου ἐκείνου, ὅστις ὑπὸ τοῦ Πολυδίου μνημονεύεται ἐν IX 34 μετὰ τοῦ Τιμαίου καὶ Φαρύκου, Λαττάβου καὶ Νικο-

στράτου ἐν τῇ συνεχείᾳ τῶν περὶ τὰ 240 γεγονότων, ὡς εἰς τῶν Αἰτωλῶν στρατηγῶν. Ὑπάρχει δὲ καὶ ἐπιγραφὴ ἐν Θέρμῳ σώζουσα μόνον τὸ ὄνομα: Πολυκρίτου, ἣτις ἐξάπαντος ἀνήκει εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους. (Ἴδε κατωτ. ἀρ. 14).

Καὶ κατὰ ταῦτα λοιπὸν τὰ διδόμενα τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν πρέπει νὰ θέσωμεν εἰς ἐποχὴν προσεγγίζουσαν μὲν πῶς εἰς τὰ περὶ τὸ 240 ἔτη, πάντως ὅμως καὶ ἱκανῶς προγενεστέραν αὐτῶν, διότι τῶν μνημονευθέντων ἀνδρῶν ἡ ἀκμὴ τελευτᾷ μὲν ὡς φαίνεται εἰς τὰ ἔτη ταῦτα, ἀλλ' ὡς ἐκ τοῦ Δωριμάχου τοῦλάχιστον συνάγεται, ἄρχεται ἀπὸ τῆς τρίτης τοῦ τρίτου αἰῶνος δεκαετηρίδος.

Β' Τὸ γαιῶν κρίμα.

1 Ἡ κατάστασις, ἐν ᾗ ἐμφανίζεται εἰς ἡμᾶς ἡ Ἀκαρνανία ἐν τῷ Κρίματι τούτῳ τῶν Θυρρείων γαιοδικῶν, εἶνε ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος πρὸς ἐκείνην, ἐν ᾗ εὗρομεν αὐτὴν ἄρτι, λαλοῦντες περὶ τῆς Συνθήκης. Ἡ χώρα δουλεύει προφανῶς εἰς τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ μέγα τοῦλάχιστον αὐτῆς μέρος, τὸ ἀνατολικόν, μετὰ τῶν πόλεων Οἰνιαδῶν, Μητροπόλεως, Στράτου, ἀποτελεῖ ἀπλοῦν διαμέρισμα τῆς Αἰτωλίας (τὸ Στρατικὸν τέλος), ὑπὸ τὴν ἀμεσον αὐτῆς διοίκησιν.

Εἰς τίνας χρόνους ἡ κατάστασις αὕτη συμπίπτει, δὲν εἶνε δύσκολον νὰ εἰκάζωμεν. Πάντως εἰς ὑστερωτέρους τοῦ 270 περίπου, ὅποτε ὡς ἀσφαλῶς γνωρίζομεν καὶ ἀνωτέρω παρετηρήσαμεν, ἡ Ἀκαρνανία διεμοιράσθη μετὰ τοῦ Ἰπειρώτου βασιλέως Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν Αἰτωλῶν. Δυσκολώτερον ὅμως εἶνε νὰ ὁρισθῇ καὶ τὸ κατώτατον ὅριον, μέχρι τοῦ ὁποίου δυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν χρονολόγησιν τῆς ἐπιγραφῆς.

Τὸ μόνον πρὸς τοῦτο δεδομένον παρέχει ἡμῖν ἡ μνεία τοῦ στρατηγοῦ Χαριζένου, κατὰ τὴν τετάρτην τοῦ ὁποίου στρατηγίαν ἐχαράχθη ἡ ἐπιγραφὴ.

Ἀλλὰ τίς ἦτο ὁ Χαριζένος οὗτος;

Χαριζένος ὀνομάζεται ὁ στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν ἐν ἐπιγραφῇ Ἀττικῇ τοῦ ἔτους 277/276 CIA II n° 323), ὡς καὶ ἐν τινι τῶν Δελφῶν συγχρόνῳ ταύτῃ (Dittenberger, *Sylloge inscript. graec.* ἀρ. 150 = *Bulletin de corresp. hell.* 1881 σ. 300). Καὶ ἐν ἄλλῃ Ἀττικῇ ἐπιγραφῇ (CIA II 309) τοῦ ἔτους 287/6

μνημονεύεται Αιτωλός τις πάντως Χαρίξενος, ἀλλ' ἐκ ταύτης δὲν δύναται νὰ ἐξαχθῇ θετικόν τι συμπέρασμα περὶ τῆς ταυτότητος τοῦ ὁμωνύμου ἀνδρός. Τοῦναντίον ἐκ τοῦ Πολυβίου IV 34 μανθάνομεν ὅτι περὶ τὸ 240 εἰς ἐκ τῶν τότε δρώντων πολιτικῶν καὶ στρατηγικῶν ἀνδρῶν τῆς Αἰτωλίας ἦτο καὶ ὁ Χαρίξενος, ὅστις μετὰ τοῦ Τιμαίου ἐνήργησε μετὰ τὸν θάνατον πιθανῶς τοῦ βασιλέως Ἀγιδος (φθινόπωρον τοῦ 241) ὁλεθριωτάτην εἰς τὴν Λακωνικὴν εἰσβολήν. Τέλος Χαρίξενος Αἰτωλὸς ἐκ Τριχονίου ἀναφέρεται ἀγωνοθετῶν ἐν ἐπιγραφῇ Δελφῶν τοῦ ἔτους 226 (*Bulletin de corresp. hellén.* XX 628 πρβ. Collitz, *Dialektinschriften* n° 2524). Ἀλλὰ καὶ ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ Θέρμου εὐρίσκομεν μνημονευόμενον Χαρίξενον Τριχόνιον, στρατηγὸν πιθανώτατα, ὅστις ἐξάπαντος ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 220 χρόνους, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω (ἀρ. 15), ἐξετάζοντες τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην. (Πρβ. κατωτ. καὶ ἐπιγρ. ἀρ. 16, ἀρ. 17).

Ὅπως δὴ ποτε ὅμως καὶ ἂν συνδυάσωμεν τὰς εἰρησθεῖς ταύτας, δύσκολον εἶνε νὰ ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς πρὸς ἀλλήλους σχέσεως τῶν πολλάκις ἐπανερχομένων τούτων ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ παρὰ Πολυβίῳ Χαριξένων. Ὁ ἐν Αἰτωλίᾳ στρατηγὸς κατὰ τὸ ἔτος 277 ἢ 276, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀπεστάλη εἰς Ἀθήνας, εἰς Χίον καὶ βεβαίως πολλαχοῦ ἄλλοι τῆς Ἑλλάδος πρεσβεῖα πρὸς ἱδρύσιν τῆς ἐορτῆς τῶν Σωτηρίων ἐπὶ τῷ ὁλέθρῳ τῶν Γαλατῶν, καὶ πρώτην φορὰν τότε ἂν ἐστρατήγει, πάλιν δὲν δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ἐν ἔτει 240 ἢ μόλις ὀλίγον τι βραδύτερον ὑπὸ τοῦ Πολυβίου μνημονευόμενος Χαρίξενος, διότι τρινήκοντα ἐπὶ τῶν στρατηγικῶν στάδιον τοῦ αὐτοῦ ἀνδρός θὰ ἦτο ὑπὲρ τὸ δέον μακρόν. Ἀλλ' οὔτε καὶ ἔγγονος τοῦ ἐν ἔτει 277 ἢ 276 στρατηγοῦ ἐκείνου δύναται νὰ θεωρηθῇ ὁ παρὰ Πολυβίῳ ἀναφερόμενος, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν μεσολαβῶντα μεταξὺ τῶν δύο τὸν πατέρα τούτου, ἀγνώστου ὀνόματος, ὡς μεταξὺ τοῦ παλαιότερου καὶ νεωτέρου Τριχονίου Δωριμάχου εὔρομεν τὸν Νικόστρατον, πατέρα τούτου καὶ υἱὸν ἐκείνου, μεσολαβῶντα. Τὸ μόνον πιθανὸν εἶνε ὅτι ὁ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ Δελφῶν τοῦ 226 Χαρίξενος Αἰτωλὸς ἐκ Τριχονίου καὶ ὁ τῆς ἐπιγραφῆς τοῦ Θέρμου ἀρ. 15 Χαρίξενος Τριχόνιος ὅχι μόνον εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὅτι πρέπει ὡσαύτως νὰ ταυτισθῇ

πρὸς τὸν περὶ τὸν περὶ τὸ 240 ὑπὸ τοῦ Πολυβίου μνημονευόμενον στρατηγόν. Ἡ παραδοχὴ τῆς ταυτότητος ταύτης θὰ συνεβιδάξεται καλῶς πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου περὶ τινῶν ἀνδρῶν Αἰτωλῶν κατὰ τοὺς περὶ τὸ 240 χρόνους μνημονευόμενα, ὥστε νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διέπρεψαν ἐν Αἰτωλίᾳ ὁ Χαρίξενος, ὁ Τιμαίος, ὁ Λάτταβος, ὁ Νικόστρατος, ὁ Πολύκριτος κ. ἄ., ὡς ἄμεσοι μὲν προηγῆται τῶν ἀπὸ τοῦ 220 περίπου ἐπὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς ἐμφανιζομένων προσώπων, τοῦ Δωριμάχου, τοῦ Σκόπα, τοῦ Ἀγελάου κ. ἄ., διάδοχοι δὲ τῶν περὶ τὸ 270 διακριθέντων, οἷον τοῦ παλαιότερου Δωριμάχου καὶ τοῦ παλαιότερου Χαριξένου.

Ὡς πρὸς τὸν Χαρίξενον ὅμως τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς ἀδύνατον εἶνε νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς ἂν μᾶλλον ὁ παλαιότερος ἐκεῖνος εἶνε ἢ ὁ νεώτερος. Ἀλλὰ καὶ μήπως εἶνε ἀνάγκη νὰ σχετίσωμεν πρὸς τὸν δις ἀναφερόμενον Τριχόνεα Χαρίξενον πάντα ἄλλον μνημονευόμενον Χαρίξενον; Ἐν ἐπιγραφῇ Θέρμου ἀπαντᾷ καὶ Χαρίξενος Πλευρώνιος, (ἴδε κατωτ. ἐπιγρ. ἀρ. 3), δις δὲ φέρεται ἐν ψηφίσμασι προξενίας καὶ ἀπλῶς Χαρίξενος στρατηγός (ἀρ. 16, ἀρ. 17). *Δυστυχῶς καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τοῦ Θέρμου οὐδὲν ἀπολύτως κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον θετικὸν συμπέρασμα δύναται νὰ ἐξαχθῇ περὶ τῶν πρὸ τοῦ 220 στρατηγῶν τοῦ αἰτωλικοῦ κοινοῦ, περὶ τῶν ὁποίων ἀκριβῶς ἄλλοθεν λείπουσι σχετικαὶ πληροφορίες. Κατὰ τὴν ἐπὶ Φιλίππου Ε' τὸ 218 καὶ 206 καταστροφὴν δὲν ἔμεινεν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, οὐδὲν σῶον καὶ ἀκέραιον ἐκ τῶν μνημείων τοῦ Θέρμου, τὰ ὅποια κατὰ τὴν ἀκμὴν τῆς ὁμοσπονδίας μετὰ τὸ 278, ἐν μέρει ἴσως καὶ πρὸ τούτου, ἐκεῖ ἀνηγέρθησαν. Μετ' αὐτῶν ἐπομένως συγκατεστράφησαν καὶ αἱ παλαιότεραι ἐπιγραφαί. Αἱ σωζόμεναι ἀναφέρονται σχεδὸν πᾶσαι εἰς τὰ τέλη τοῦ τρίτου ἢ τὰς ἀρχὰς τοῦ δευτέρου αἰῶνος, ἂν ἐξαιρέσωμεν δὲ ὀλίγα τεμάχια ἡκρωτηριασμένων ἐπιγραφῶν τῶν πρὸ τοῦ 220 χρόνων, ἢ μόνη παλαιότερα σχετικῶς τῶν λοιπῶν εἶνε ἡ Συνθήκη τῆς χαλκῆς στήλης. Καὶ ἐκ μελλουσῶν δὲ ζητήσεων ἐν τῷ τεμένει περὶ τὸν ναόν, τὰς στοὰς καὶ τὰ λοιπὰ κτίρια δὲν περιμένω πλουσιωτέραν συγκομιδὴν. Τῶν πολυαρίθμων βάρων καὶ ἐξεδρῶν πᾶσαι αἱ ἀνώτεραι στρώσεις, τῶν ὁποίων οἱ λίθοι βεβαίως*

ἐχρησιμοποιήθησαν πολλάκις πρὸς χάραξιν ἐπιγραφῶν, εἶνε ἐντελῶς κατεστραμμένοι. Εἰς χώρον τινα παρὰ τὸν ναὸν καὶ τὴν κρήνην τοῦ τεμένους εὗρον πολυαρίθμους βάσεις λιθίνων στηλῶν ἐπιγραφῶν κατὰ χώραν κειμέναι· οὗτος ὡς φαίνεται ἦτο ἰδιαιτέρως πρὸς ἀνέγερσιν ἐνεπιγράφων στηλῶν ὠρισμένος τόπος· ἀλλὰ τὸ πᾶν εὐθρυπτον τοῦ ἐγγχωρίου ἀσβεστολίθου συνετέλεσεν ὥστε τὰ διασωθέντα τεμάχια τῶν στηλῶν νὰ εὗρεθῶσι διαλελυμένα ἐντελῶς ἢ τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν παντάπασι διαβεβρωμένην ἔχοντα. Ἀπὸ δὲ τῆς τελείας ταύτης φθορᾶς δὲν ἦτο δυνατόν νὰ προφυλάξῃ τοὺς λίθους ἢ μικρὰ ἐπιχώσις, ὑπὸ τὴν ὁποίαν εὗρέθησαν τεθαμμένα τὰ λείψανα τῶν μνημείων τοῦ Θέρμου.

Παρατηρήσεις.

ἀρ. 1.

Συνθήκα καὶ συμμαχία Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις. Τίτλος καὶ δῆλωσις τοῦ περιεχομένου τῆς ἀκολουθούσης ἐπιγραφῆς, καθὼς π. χ. Dittenberger, *Sylloge* ἀρ. 61: Συμμαχία Βοιωτῶν καὶ Ἀθηναίων· ἀρ. 62: Ἑρετριέων συμμαχία καὶ Ἀθηναίων· ἀρ. 77: Συνθήκαι Ἀμύνται τῶι Ἑρριδαίου καὶ Χαλκιδεῦσι· ἀρ. 84: Συμμαχία Κερκυραίων καὶ Ἀθηναίων. — Καὶ συνθήκα μὲν εἶνε ἡ ξυνέθεντο (πρβ. Θουκυδ. III 114, 3: ταῦτα ξυνθέμενοι, ἢ τὸ ἀνάλογον: ἔδοξε θέσθαι εἰρήναν Dittenb. *Syll.* 425) περὶ τε τῶν ἀμοιβαίων τῆς χώρας ὁρίων καὶ τῶν λοιπῶν, περὶ ὧν ἡ ἐπιγραφή διαλαμβάνει μέχρι στίχου 14^{ου}· συμμαχία δὲ τὰ περὶ αὐτῆς εἰδικῶς διαλαμβανόμενα ἀπὸ τοῦ 25^{ου} στίχου καὶ ἑξῆς. Ὄντως ἡ ἐπιγραφή διαιρεῖται εἰς τὰ δύο ταῦτα μέρη, ὧν τὸ μὲν πρῶτον εἰσάγεται διὰ τοῦ: *Συνθήκα* Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις ὁμολογος (στ. 1), τὸ δὲ δεύτερον διὰ τοῦ: Ἐπὶ ἀρχόντων κτλ. (στ. 14) — *συμμαχία* Αἰτωλοῖς καὶ Ἀκαρνάνοις (στ. 24). — Πρβ. Θουκυδ. V 22: *ξυνέβησαν* καὶ ἐγένοντο ὅρκοι καὶ *συμμαχία* ἤδε. — *Ἀκαρνάνοις* κατὰ τὰ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀπαντῶντα: τινος, ἐντυγχανόντοις, ἀγώνοις, Αἰνιάνοις, ἐπαγγελλόντοις, ἐχόντοις, νομιζόντοις, πολέοις (= πόλεσι), ἐμμεινάντοις, ἐπικατασταθέντοις.

Στ. 1 *Συνθήκα* — ὁμολογος· συμπεφωνημένη

μεταξὺ Αἰτωλῶν καὶ Ἀκαρνάνων· πρβ. ἐν τῇ ὁμολόγῳ ἡμέραι Dittenb. *Syll.* 929, 25· αὐτῶν ἐπιχωρησάντων ἐξ ὁμολόγων Cauer, *Delectus* σελ. 125 ἀρ. 104· ὁμολογία τῇ πόλει Στειρίων καὶ τῇ πόλει Μεδεωνίων Michel, *Recueil* ἀρ. 24. — Ἡ συνθήκη αὕτη περιλαμβάνει δύο ἄρθρα, ὅτι εἰρηνεύουσι καὶ συμφιλιώνονται πρὸς ἀλλήλα τὰ δύο συμβαλλόμενα μέρη, ὀριζομένων ἀκριβῶς τῶν κοινῶν ὁρίων τῆς χώρας αὐτῶν, καὶ ὅτι ἀναγνωρίζεται ἀμοιβαίως τὸ δικαίωμα τῆς ἐπιγαμίας, τῆς κτήσεως γῆς καὶ τῆς ἰσοπολιτείας.

Στ. 2. *φίλους* ἐόντας καὶ *συμμάχους*· τυπικὴ ἔκφρασις, ἐπεξηγοῦσα τὸ Εἰρήναν εἶμεν καὶ φιλίαν ποτ' ἀλλάλους· πρβ. φίλως καὶ συμμάχως ἀλλήλοισι Cauer, *Delectus* σ. 50 ἀρ. 43· καὶ εὖνους καὶ φίλους καὶ συμμάχους ὑπάρχειν· καὶ σ. 53 ἀρ. 44.

Στ. 2-3. *ἀμύτα τὸμ πάντα χρόνον*· αἱ τυπικαὶ ἔκφράσεις εἰς τὰ τοιαῦτα εἶνε: εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον, εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, εἰς πάντα τὸν χρόνον, ἢ: τὸμ πάντα χρόνον ἀπλόως καὶ ἀδόλως· πρβ. καὶ ἐμμενεῖν τῇ συμμαχίᾳ ἀδόλως καὶ ἀπροφασίστως· Θουκυδ. V 18 τὰς σπονδὰς εἶναι ἔτη πεντήκοντα — ἀδόλως καὶ ἀβλαβεῖς· ἐμμενῶ ταῖς ξυνθήκαις καὶ ταῖς σπονδαῖς δικαίως καὶ προθύμως καὶ ἀδόλως· V 23 ταῦτα δ' εἶναι δικαίως καὶ προθύμως καὶ ἀδόλως. Ταῦτα τὰ ἀπλόως καὶ ἀδόλως ἢ ἀδ. καὶ ἀπροφασίστως ἢ δικαίως καὶ προθύμως καὶ ἀδόλως ὑποθέτω ὅτι ἀντικαθιστᾷ τὸ ἐνταῦθα μόνον ἀπαντῶν ἀμύτα ἢ ἅματα (πρβ. ἡ μάτη, ἡ ματία, ματάω = χρονοτριβῶ, διστάζω, ἢ ἀστοχῶ τινος) = ἄνευ δισταγμοῦ, ἄρα ἀπροφασίστως. Ὡς ἅματα = ἡμᾶτα, ἡμέρας φαίνεται μοι ἀνεξήγητος ἡ λέξις.

Στ. 3-4. *τὸν Ἀχελῷον ποταμὸν ἄχρι εἰς θάλασσαν*. Αἱ ἀτελεύτητοι ἐριδες περὶ τῆς κατοχῆς τῆς πόλεως Οἰνιαδῶν καὶ τῆς ὁμόρου χώρας (αὕτη ἦτο ἡ παραχελωῖτις) δεικνύουσι ποίαν σημασίαν εἶχεν ὁ ὅρος οὗτος τῆς συνθήκης· ὁ Ἀχελῷος ποταμὸς μέχρι τῶν ἐκβολῶν του ἀνεγνωρίζετο ῥητῶς καὶ ἀνεπιφυλάκτως ὡς τὸ ὅριον τῶν δύο χωρῶν. Τοῦτο ἦτο γενναία ὑποχώρησις ἐκ μέρους τῶν Αἰτωλῶν. Ἐξ ἐτέρου ὅμως ῥητῶς πάλιν οἱ Ἀκαρνᾶνες θυσιάζουσι πᾶν τυχὸν δικαίωμα ἐπὶ τῆς κτήσεως τῶν πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἀχελῷου τόπων Πραντὸς καὶ Δέμφιδος. Πρβ. Στράβ. X p. 449· 450 περὶ τῶν ὁρίων τῶν δύο ὁμόρων χωρῶν.

Στ. 5. Πλὴν τοῦ Πραντὸς καὶ τῆς Δέμφιδος. Ὁ Πρᾶς (τοῦτο τὸ ὄνομα ἔφερε καὶ πόλις ἐν Περραιβίᾳ τῆς Θεσσαλίας) οὐδαμῶθεν ἄλλοθεν εἶνε γνωστὸς ὡς πόλις ἢ τόπος μεταξύ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας, καὶ ἡ Δέμφις (ἢ Δεμφίς) ὡσαύτως. Πάντως ἔκειντο βορειότερον τοῦ Στράτου καὶ δυτικῶς τοῦ Ἀχελώου. Τοῦλάχιστον δὲ τοῦ Πραντὸς ἡ περιοχὴ πρέπει νὰ συνώρευε πρὸς τὴν Στρατικήν καὶ πρὸς τὴν Ἀγραῖδα, ὡς δῆλον ἐκ τῶν κατωτέρω λεγομένων περὶ τῆς ὁροθεσίας τοῦ Πραντὸς (στ. 6 ἐ.) — ταῦτα δέ· τουτέστι τῆς Δέμφιδος, περὶ ἧς ὡς φαίνεται δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἀμφισβήτησις, διὸ καὶ ὡς ἐν παρενθέσει λεγόμενον νοητέον τὸ: ταύτας δὲ Ἀκαρνᾶνες οὐκ ἀντιποιοῦνται.

Στ. 6. Ἰπὲρ δὲ ἰῶν τερμόνων τοῦ Πραντὸς ὡς πρὸς δὲ τὸν καθορισμὸν τῶν συνόρων τοῦ Πρ. (τέρμων = ὄρος, ὄριον καὶ ἐν ἐπιγρ. αἰτωλικῇ, ἴδε Πρακτικὰ τῆς Ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας τοῦ 1899 σ. 64). Εἰς τοὺς ἀμέσως ἐνδιαφερομένους Στρατίους καὶ Ἀγραίους ἀφῆνεται ἡ διευθέτησις τοῦ ζητήματος τούτου, ἐὰν ἤθελαν εὐρεθῇ σύμφωνοι ὡς πρὸς αὐτό· ἀλλ' ἐν περιπτώσει ἀσυμφωνίας, διατητᾶται διοριζόμενοι ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Ἀκαρνάνων καὶ ὑπὸ τοῦ τῶν Αἰτωλῶν, δέκα ὅφ' ἐκάτερου, καὶ ἐπὶ ἐξ οἰασδῆποτε ἄλλης πόλεως ἢ ἔθνους πλὴν ἐκ τοῦ Στράτου καὶ ἐκ τῆς Ἀγραίδος, θὰ ἔχωσιν νὰ ἐκφέρωσι τὴν «τελεσίδικον» ἀπόφασιν. — Ἀγραῖοι καὶ Ἀγραεῖς ἐλέγοντο· ἡ δὲ χώρα αὐτῶν ἐκαλεῖτο Ἀγραῖς καὶ Ἀγραία, ἐπὶ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου κυβερνωμένη ὑπὸ βασιλείας (πρβ. Θουκυδ. III 106· 111· 114), τοῦ Σαλυνθίου, καὶ ἀποτελοῦσα τὸ δυτικὸν μέρος τῆς κατόπιν Αἰτωλίας. Οἱ Ἀγραῖοι κατεῖχον τὸ ὄρος Θύαμον (νῦν Σπαρτοβοῦνι), ἐκτεινόμενοι καὶ ἀνατολικῶς τοῦ Ἀχελώου, ὅστις ἔρρεε διὰ τῆς χώρας τῶν. Στράβ. X. p. 449. Βορείως δὲ καὶ ἀνατολικῶς τῆς Ἀγραίδος ἔκειτο ἡ Ἀπεραντία, ἣτις ἐγειτόνευε πρὸς τὴν Ἀμφιλοχίαν καὶ τὴν χώραν τῶν Δολόπων.

Στ. 7. συγχωρεῖν· συμφωνεῖν. — κύριον ἔστω. πρβ. Michel, *Recueil* ἀρ. 28: τὰ κριθέντα βέβαια καὶ κύρια εἴμεν. Dittenb., *Syll.* ἀρ. 61: ὅ,τι δ' ἂν δοκῇ ἄμενον ἔχει ταῖν πολέσιν, κοινῇ βουλευομέναι, τοῦτο κύριον εἶναι.

Στ. 8. τερμαζάντω· ὅποια τὰ κατασκευάζατω,

παρασκευάζαντω· τερμάζω, ἄλλως τερμονίζω (Michel, *Recueil* ἀρ. 20: τοὺς τερμονιζοῦντας = ἐτερμόνιζαν) = τερματίζω, ὀρίζω. — αἰρεθέντας ἐκατέρων δέκα· ἀνακόλουθον, πρβ. Dittenberger, *Sylloge* τόμ. III σελ. 240.

Στ. 11. ἴσοι καὶ ὅμοιοι· πρβ. *Bulletin de corresp. hellén.* V 42: εἶμεν ἴσους καὶ ὁμοίους καὶ συνεκκλησιάζειν Dittenb., *Syll.* 162, 26: δεδόσθαι αὐτοῖς πολιτείαν ἐπ' ἴσῃ καὶ ὁμοίῃ· καὶ 175, 16. ἡ ἡμεν - ἰσοπολιτείαν ποτ' ἀλλάλλως Cauet, *Delectus* ἀρ. 12 σελ. 18.

Στ. 12. ἐπ' Ἀκτιῶν, ἐνθα ἦτο ἱερὸν τοῦ Ἀπόλλωνος, τὸ κοινὸν ἱερὸν τῶν Ἀκαρνάνων, ὅπως τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἐν Θέρμῳ ἱερὸν ἦτο τὸ κοινὸν ἱερὸν τῶν Αἰτωλῶν.

Στ. 13. κοινᾷ· πρβ. Cauet, *Delectus* ἀρ. 43 σελ. 50: θέμεν δὲ καὶ ἄλλαν στάλαν κοινᾷ. Michel, *Recueil* ἀρ. 28· καὶ ἄλλαν δὲ κοινᾷ ἐν Δάλῳ. Ἀλλ' ἐνταῦθα κοινᾷ ἐκάτεροι σημαίνει οὐχὶ μίαν ἀπὸ κοινοῦ ἀμρότεροι, ἀλλ' ἐκάτεροι ὁμοίως ἀνὰ μίαν.

Στ. 14. ἐπὶ ἀρχόντων ἐμ μὲν Αἰτωλῶν κατέ. Πλὴν τοῦ στρατηγοῦ, ἱππάρχου καὶ τοῦ γραμματέως τοῦ κοινοῦ, δι' ὧν πάντων ὁμοῦ ἢ μόνου τοῦ στρατηγοῦ χρονολογοῦνται συνήθως τὰ ἐπισημα ἔγγραφα τοῦ αἰτωλικοῦ κοινοῦ, ἀναφέρονται ἐνταῦθα καὶ ἐξαιρετικῶς ἐπὶ ἐπιλεκταρχέοντες, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ ταμιεῖοντες. Οἱ ἐπιλεκταρχέοντες δὲν πρέπει πιθανῶς νὰ νοηθῶσιν ὡς ἡγεμόνες ἐπιλέκτων ἀνδρῶν τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' αὐτὸ τοῦτο ὡς οἱ ἀρχηγοὶ τῶν διαφόρων ὁμάδων ἢ σωμάτων αὐτοῦ· πρβ. Droysen, *Heerwesen und Kriegführung* σελ. 169 σημ. 1. — Εἰς μόνον ταμίας, τοῦ κοινοῦ πιθανῶς, ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ *Bulletin de corresp. hell.* 1881 σελ. 372 στ. 33. — Ἀγνωστα ἄλλοθεν εἶνε τὰ ἐνταῦθα μόνον μνημονευόμενα ἐθνικὰ (Ἑρταίων (ἢ Ἐρταίων), Καφρέος, Δαιῶνος, Ἰστωρίου, Δεξιέος, Ἐριναῖος. — Κυδρίων τις, ἄνευ τοῦ ἐθνικοῦ ἀναφέρεται ὡς Αἰτωλὸς ἐν Δελφοῖς ἱερομνήμων ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 233/2 ἐν *Bulletin de corr. hell.* XXVI 1902, σελ. 260 Καὶ Κυδρίων Δωριμάχου Τριχορέης ἐν ἐπιγραφῇ Θέρμου (ἴδε κατωτ. ἀρ. 13) ἔτους 184/3.

Στ. 20. ἐγ δὲ Ἀκαρνανίας στραταγῶν κατέ. Ἀναφέρονται ἐπὶ στρατηγοὶ Ἀκαρνᾶνες, ὡς φαί-

νεταὶ ἀρχηγοὶ καὶ οὗτοι τῶν σωμάτων, τὰ ὅποια ἐστρατολογοῦντο ἐκ τῶν ἰσαριθμῶν στρατιωτικῶν κύκλων (ἢ τελῶν) τῆς Ἀκαρνανίας, εἰς ἱππαρχος. εἰς γραμματεὺς καὶ εἰς ταμίαις. Τὰ ἐθνικὰ πάντα εἶνε γνωστά. Οἱ Δηριεῖς εἶνε οἱ παρὰ Διοδώρῳ XIX 66 Δεριεῖς. Στρατικοῦ, ὡς φαίνεται δὲν εἶνε ταυτόσημον τοῦ Στρατίου, ὅπερ τρεῖς ἀνωτέρω λέγεται (στ. 21 καὶ 6. 8) καὶ σημαίνει τὸν πολίτην Στράτιον, ἐνῶ ἐκεῖνο μᾶλλον πρέπει νὰ σημαίνει τὸν ἐκ τῆς Στρατικῆς χώρας· πρβ. καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ ἐπιγραφῇ τὸ *Στρατικὸν τέλος*. Οὕτω λέγεται καὶ Θέρμιος μὲν τὸ ἐθνικὸν παρὰ τὸ Θέρμος, Θερμικός δὲ τὸ κτητικόν· καὶ Φενεάτης τὸ ἐθνικὸν παρὰ τὸ Φενεός, Φενικός δὲ τὸ κτητικόν (ιδὲ κατωτ. ἐπιγρ. ἀρ. 3).

Στ. 25. *Εἴ τις κα ἐμβάλλῃ ἐπὶ πολέμῳ* — στ. 27: *εἴ τις ἐμβάλλῃ ἐπὶ πολέμῳ* τυπικαὶ ἐκφράσεις, ὅπως τὸ ἐν ἐπιγραφαῖς ἀττικαῖς: ἐάν τις ἴη ἐπὶ πολέμῳ, ἢ ἀπλῶς: ἐάν τις ἐπὶ Κέρκυραν ἴη ἢ Ἀθήνας Θουκ. I 44. — *βοαθοεῖν* βοαθοῶ καὶ βοάθῃα κατωτέρω στ. 31, καὶ μὴν παρὰ Δελφοῖς Βοάθοος, ὁ τρίτος τοῦ δελφικοῦ ἔτους· ἐν δὲ *Bulletin de corr. hell.* IX p. 8 στ. 13 βοαθιόντων.

Στ. 26. *πεζοῖς μὲν χιλιούς, ἱππεῦσι δὲ ἐκατόν*· διςχιλίου πεζοὺς καὶ διακοσίους ἱππεῖς παρέσχον οἱ Ἀκαρνανεὶς εἰς τὸν Φίλιππον Ε' τὴν ἄνοιξιν τοῦ 219, ὅτε ἐκυριεύθη τὸ Φοῖτιον καὶ οἱ Οἰνιάδαι. Καὶ τὸ 340 οἱ Ἀκαρνανεὶς συμμαχοῦντες πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ὑπισχνοῦνται βοήθειαν διςχιλίων ὀπλιτῶν· Grote, *Geschichte Griechenlands* VI 396.

Στ. 29. *ἄτεροι πότεροι* (ἢ ἴσως ποτεροί). ἄτεροι δωριστί = ἔτεροι, πότεροι δὲ ἢ ποτεροί ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ εἰς ἐκ τῶν δύο (οἶον: Πλάτων ἐν Πολιτείᾳ VI p. 499 C: τούτων δὲ πότερα γενέσθαι ἢ ἀμφοτέρω ὡς ἄρα ἐστὶν ἀδύνατον, καὶ ἀλλαχοῦ), ὥστε ἄτεροι πότεροι = τῷ παρὰ Θουκυδ. V 18: ὅποτεροιού.

Στ. 33. *Σιταρχοῦντω* = στ. 35: *διδόντω* (τ. ἔ. οἱ μεταπεμφθέντες τὰν βοάθῃαν) τὰς σιταρχίας (=σιτηρέσια, σῖτον, ὀψώνια).

Στ. 34. *ἀμερῶν τριάκοντα*· ὅμοιον τὸ παρὰ Θουκυδ. V 47: τοῖς δὲ βοηθοῦσιν ἡ πόλις ἢ πέμπουσα παρεχέτω μέχρι μὲν τριάκοντα ἡμερῶν σῖ-

τον. Cauer, *Delectus* ἀρ. 44 σελ. 53 ἐν συνθήκῃ μεταξὺ Ροδίων καὶ Ἱεραπυτνίων: Παρεχόντων τὰ ὀψώνια ἀμέρας τριάκοντα.

Στ. 36. *Σιταρχία δ' ἔστω τοῦ πλείονος χρόνου* τῷ μὲν ἱππεῖ στατῆρ Κορίνθιος κτέ. Ὅμοιως παρὰ Θουκυδ. V 47: ἦν δὲ πλεονα βούλωνται χρόνον τῇ στρατιᾷ χρῆσθαι κτέ. Ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ Ἀθηναίων καὶ Ἀργείων, Μαντινέων, Ἠλείων εἰς μὲν τὸν ἱππέα «τοῦ πλείονος χρόνου» παρέχεται σιτηρέσιον δραχμῇ Αἰγιναία, ἐνῶ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ παρέχεται εἰς τὸν αὐτὸν στατῆρ Κορίνθιος, (= 2 ἀττικαὶ δραχμαί), τοῦ ὁποίου τὰ $\frac{2}{3}$ ἰσοδυνάμουν πρὸς δραχμὴν Αἰγιναίαν (Σβορώνου — Head, *Ιστορία τῶν νομισμάτων* I 498). Εἰς δὲ τὸν ὀπλίτην, φίλον καὶ τοξότην ἀδιακρίτως τρεῖς ὀβολοὶ Αἰγίναῖοι τῆς ἡμέρας ἐκάστης, ἐν ᾧ ἐνταῦθα διαφόρως ὀρίζεται τὸ σιτηρέσιον τοῦ ὀπλίτου (βεβαίως κατὰ τι ὀλιγώτερον τοῦ στατῆρος), τοῦ τὸ ἡμιθωράκιον ἔχοντος (ἐννέα ὀβολοὶ ἦτοι 1 $\frac{1}{2}$ δρ.) καὶ τοῦ φίλου (ἐπτὰ ὀβολοὶ ἦτοι 1 δρ. καὶ 1 ὀβολός).

Στ. 38. *τῷ τὸ ἡμιθωράκιον ἔχοντι*· ἡμιθωράκιον = τὸ πρόσθιον ἡμισυ μέρος τοῦ θώρακος· πρβ. Πλουτάρχου, Περὶ τοῦ Σωκράτους δαιμονίου 29: Χάρων δὲ καὶ Μίλων — ἡμιθωράκια ἐνδεδυμένοι. Πολυαίνου IV, 3, 13: Ἀλέξανδρος ἡμιθωράκια τοῖς — στρατιώταις ἀντὶ θωράκων ἔδωκε ἵνα κτέ. (ὥστε ἐσκέπαζον μόνον τὸ στῆθος, οὐχὶ δὲ τὰ νῶτα). — *Ἀγείσθων*· ἡγείσθων. Ἰσως κατωτέρω λόγος ἐγίνετο περὶ τῆς ἀνωτάτης ἡγεμονίας τῶν συμμαχικῶν δυνάμεων ἐν ἐκατέρᾳ χώρᾳ.

Ἀρ. 2.

Στ. 2. *γαῖκόν· γηικόν*, περὶ γῆς ἔρων· μόνον ἐνταῦθα. — *Στρατικοῦ τέλεος*· πρβ. Dittenberger, *Inscript. Graec. Septentr.* ἀρ. 369: βουλαρχέοντος τοῦ Λοκρικοῦ τέλεος τοῦ δεῖνος Κυτινέος Wescher-Foucart, *Inscript. rec. à Delphes* n° 405: βουλαρχέοντος τοῦ Λοκρικοῦ τέλεος Δαμοτέλεος Φυσκέος. Τέλος δὲ εἶνε τὸ αὐτὸ καὶ ἡ παρὰ Πολυβ. V 94, 1 συντέλεια (Πατρικὴ συντέλεια) καὶ ὁ ἐνταῦθα ὑποστράτηγος ἀντιστοιχεῖ πιθανῶς πρὸς τὸν «βουλαρχέοντα τοῦ τέλεος» τῆς αἰτωλικῆς ὁμοσπονδίας. — Τὸ κρῖμα δὲν φαίνεται ὅτι εἶνε ἀπλῆ διαιτησία μεταξὺ δύο πόλεων, ἀλλ' ὑπόθεσις πολιτικῆς, κανονιζομένη ἐν τῷ διαμερίσματι, εἰς ὃ

ἀνῆκον αὐται, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς τοῦ δεσποζόντος ἐν τῇ χώρᾳ κοινοῦ τῶν Αἰτωλῶν διὰ τοῦ διορισμοῦ γασδικῶν, οἵτινες ἐξελέχθησαν ἐκ γειτονικῆς πόλεως ὡς εἰδημονέστεροι τῶν πραγμάτων. Καὶ πρέπει βεβαίως νὰ ὑποτεθῇ ἐνταῦθα, ὅτι τὸ Θύρρειον ὡσαύτως ἀνῆκεν εἰς τὸ Στρατικὸν τέλος, διότι ἄλλως οἱ Αἰτωλοὶ δὲν θὰ ἐξέλεγον διαιτητὰς ἐξ ἀκαρνανικῆς πόλεως. Ἀλλὰ περὶ τῶν ποικίλων, ὡς φαίνεται, τυχῶν τῶν ὁμῶρων τούτων πόλεων κατὰ τοὺς ἀδιακόπους ἀστυγείτονας πολέμους οὐδὲν γνωρίζομεν. Ἀπαξ ἀκούομεν (Πολύβ. II 2) ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ ἐπετέθησαν κατὰ τοῦ Μεδεῶνος ἵνα καταλάβωσιν αὐτόν, ἀφοῦ δὲν ἠδύναντο «πεῖσαι Μεδεωνίους μετέχειν σφίσι τῆς αὐτῆς πολιτείας», ἀλλ' ἀπέτυχον (τὸ 231). Τὸ αὐτὸ ἐπεδίωξαν ἴσως καὶ ἐπέτυχον προσκαίρως εἰς τὸ Θύρρειον.

Στ. 4-δ. τὸ διατίχισμα — τοῦ διατειχίσματος· ἀξιοσημείωτος ἡ διὰ τοῦ ι γραφῆ τῆς διφθόγγου εἰ ἐν τῇ πρώτῃ λέξει, ἃν δὲν εἶνε ἀπλή παράλειψις τοῦ ε ὑπὸ τοῦ χαράκτου. Πρβ. καὶ κατωτέρω στ. 8 τὴν γραφὴν Ἀπόλωνος δι' ἐνὸς λ.

Στ. 6. εὐθυωρίαι· κατ' εὐθυωρίαν, κατ' εὐθείαν.

Στ. ἀναγραφάτω - πόλις - πόλις· ἴσως μετὰ τινος ἀμελείας γεγραμμένον ἀντὶ ἀ πόλις τῶν Οἰνιαδῶν καὶ ἀ πόλις τῶν Ματροπολιτῶν, ἢ ἄλλως πως ὁμοίως.

Ἄρ. 3.

Ἐπὶ λεπτοῦ πλακιδίου χαλκοῦ μήκους 0,20 μ., πλάτους 0,06 ἤλοις προσηλωμένου που, ὡς δεικνύουσιν αἱ κατὰ τέσσαρα ἄκρα ὀπαὶ αὐτοῦ, φέρεται ἐγκεκολαμμένη ἡ ἀκόλουθος ἐπιγραφὴ. Εἶνε ἡ μόνη, πλὴν τῶν ἀνωτέρω ἐπὶ τῆς χαλκῆς στήλης, ἐντὸς τοῦ ναοῦ εὑρεθεῖσα. Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων (τὸ Α ἔχει ἔτι εὐθείαν καὶ οὐχὶ τεθλασμένην τὴν μέσσην κεραίαν) ἀνήκει εἰς τοὺς πρὸ τοῦ τελευταίου τετάρτου χρόνους τοῦ γ' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος.

Ἀγαθῇ τύχῃ. Τὸ κοινὸν Αἰτωλῶν ἔδωκεν Λαάλκωι Ἀγία Φενικῶι, αὐτῶι καὶ ἐκγόνοις, προξενίαν πολιτείαν ἀσφάλειαν καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης-

5 ς καὶ αὐτοῖς καὶ χρέμασι. Βουλάρχούντω-

ν Χαριζένου, Ἀυυνάνδρου. Δίωνος, Λεπτίνα. Ἐγγυος Χαριζένος Πλευρώνιος.

Στ. 2. Λάαλκος· ὅπως λέγεται καὶ Λάαρχος κ. τ. τ. — Φενικῶι· ἡ χώρα τῆς ἐν Ἀρκαδίᾳ πόλεως Φενεοῦ λέγεται Φενικὴ ἐν Πολυβίου IV 68.

Στ. δ. βουλάρχούντων· ἓνα βουλρχέοντα τοῦ Λοκρικοῦ τέλεος ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω ἀναφερόμενον ἐν δυσὶν ἐπιγραφαῖς, ὡς στρατιωτικὸν διοικητὴν μέρους τινὸς τῆς αἰτωλικῆς ὁμοσπονδίας ἢ ἡγεμόνα τοῦ στρατοῦ στρατιωτικοῦ τινος κύκλου αὐτῆς. Ἐνταῦθα ἀναφέρονται τέσσαρες βουλρχοῦντες, περὶ ὧν δὲν δυνάμεθα νὰ εἰπώμεν ποίαν τινὰ ἀρχὴν παρίστανον. Ἐν ἄλλῃ ἐπιγραφῇ Θέρμου (ἴδε κατωτέρω) μνημονεύονται τέσσαρες βούλρχοι ὧν εἰς μὲν προσονομάζεται γραμματεῦς, εἰς δὲ ἱππάρχος. Ἀλλως καὶ τὰ ψήφισματα προξενίας χρονολογοῦνται συνήθως διὰ τοῦ ἐκάστοτε στραταγέοντος, ἢ αὐτοῦ τε ἅμα καὶ τοῦ γραμματεύοντος. Καὶ ἐπὶ ἄλλου ἐντελῶς ὁμοίου τεμαχίου πλακὸς χαλκῆς ἐνεπιγράφου σώζονται αἱ λέξεις: Βουλρχούντων. ΟΣ Λεπτίνα. Ἐγγυος Χαριζένος Πλευρώνιος. Τὸ ἐλλείπον μέρος τῆς ἐπιγραφῆς ἦτο βεβαίως καὶ τοῦτο ψήφισμα προξενίας.

Ἄρ. 4.

Ἐπὶ λίθου δεξιόθεν ἀποκεκρουμένου. Οἱ ἐνεπιγράφοι λίθοι πάντες εἶνε, ὡς προανέφερα, οἱ ἐγγώριοι ἀσθεστόλιθοι, προερχόμενοι ἐκ τῶν λατομείων τῶν περιβαλλόντων τὸ ὁροπέδιον τοῦ Θέρμου βουνῶν. Τοῦτο καὶ μόνον τὸ ὑλικὸν ἐχρησιμοποιήθη ἐν γένει ὡς οἰκοδομικὸν εἰς πάντα ἀνεξαιρέτως τὰ μνημεῖα τοῦ Θέρμου, στοάς, βάθρα, ἐξέδρας κλπ., πλὴν τῶν πωρίνων κιόνων. Ἡ ἐπιγραφὴ ἤρχιζεν ἐπὶ ἄλλου λίθου ἀριστερόθεν τοποθετημένου, ὅστις δὲν εὑρέθη. Ἀνῆκον ἀμφότεροι μετ' ἄλλων πιθανῶς εἰς μνημεῖόν τι κείμενον ἐγγὺς τῆς νοτιοδυτικῆς γωνίας τοῦ ναοῦ. Τὸ Α μετὴν ἐν μέσῳ κεραίαν τεθλασμένην. Ἐπιγραφὴ τοῦ β' πρὸ Χρ. αἰῶνος, ὡς φαίνεται.

..... ΟΝΑΠΟΛΛΩΝΙΟΕ[ρμῖω]
..... ἱππα]ΡΧΕΟΝΤΟΣΦΡΙΚΟΥ.
...τὸ κοινὸν τῶν]ΑΙΤΩΛΩΝΣΤΟΜΙΟ.
..... ΥΤΟΥΠΟΛΕΜΑΙΟΥ.

Στ. 1. Ἀπόλλωνι ΘΕ. καὶ ἐπὶ σταθμίου χαλκοῦ, εὐρεθέντος ἐν Θέρμῳ, βάρους 500 γραμμῶν ἀναγινώσκεται

ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ
Μ
ΘΕΡΜΙΟΥ

Τὸ Μ ἐνταῦθα βεβαίως σημαίνει ΜΝΑ.

Στ. 2. Φρίκου· Φρίκος Ἀλπώνιος ὡς Λοκρὸς ἱερομνήμων φέρεται ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ 234 παρὰ Collitz, *Dialektinschr.* ἀρ. 2517.

Στ. 3. ΣΤΟΜΙΟ· Αἰτωλὸς ἱερομνήμων ἐν Δελφοῖς Στόμιος Μακετιεύς ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Collitz, *Dialektinschr.* ἀρ. 2529 τῶν περὶ τὰ 220-200 ἐτῶν.

Ἀρ. 5.

Πολὺ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐν Θέρμῳ ἀνασκαφῶν εἶχον παρατηρηθῇ ἐντὸς τοῦ περιτετειχισμένου τεμένους τρεῖς ἐνεπίγραφοι λίθοι· ἴδε Dittenberger, *Inscript. Graec. Septentr.* ἀρ. 412, ἀρ. 415 καὶ ἀρ. 416. Ἐκ τούτων εὗρον σωζόμενον κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1897, ὅτε ἤρχισαν αἱ ἀνασκαφαί, μόνον τὸν φέροντα τὴν ὑπ' ἀρ. 415 ἐπιγραφὴν. Ὁ λίθος ἦτο βᾶθρον ἀνδριάντος. Ἀναδημοσιεύω τὴν ἐπιγραφὴν ἐνταῦθα μόνον πρὸς ἐπανόρθωσιν τοῦ ἐν στίχῳ 2^ῳ οὐχὶ ὀρθῶς ἀντιγραφέντος ΜΕΤ ἀντὶ τοῦ εὐδιακρίτως ἐπὶ τοῦ λίθου κεχαργμένου ΜΕΘ

Ἄ πόλις τῶν Ὀπουντίων καὶ οἱ Λοκροὶ
οἱ μεθ' Ὀπουντίων τὸν στραταγὸν
τῶν Αἰτωλῶν Λύκωπον Πολεμάρχου
Καλυδώνιον ἀρετᾶς ἔνεκεν
5 καὶ εὐνοίας τᾶς εἰς αὐτοὺς τοῖς
θεοῖς ἀνέθηκαν.

Στ. 2. Μεθ' Ὀπουντίων· τοιαῦτα καὶ τὰ καθειληφότες Κύθων Dittenb., *Syll.* ἀρ. 213, 11, καιρῶν καθειληφόντων ὁμοίων τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 214, 14, ἀφέσταλκε ἀρ. 190, 15, ἐφ' ἴσῃ καὶ ὁμοίῃ ἀρ. 175, 16.

Στ. 3. Λύκωπον· ὀρθῶς, φαίνεται, ταυτίζεται οὗτος πρὸς τὸν ὑπὸ Πολυβίου XXII 8 ἀναφερόμενον, πρεσβευτὴν ἀποσταλέντα ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν μετὰ τὴν ἐν ἔτει 190 ἥτταν τοῦ Ἀντιόχου

εἰς Ρώμην ὁμοῦ μετὰ τέσσαρας ἄλλους. Καὶ κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τούτους τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς αἰτωλικῆς συμπολιτείας, ἂν καὶ εἶνε ἀδύνατον νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβῶς τῆς στρατηγίας τοῦ Λυκώπου τὸ ἔτος. — Ἱερομνήμων Αἰτωλὸς Λύκωπος τὸ ὄνομα ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Collitz, *Dialektinschriften* ἀρ. 2510, ἀνηκούσῃ εἰς τὰ μετὰ τὸ 266 καὶ 246 ἔτη.

Ἀρ. 6.

Ἐπὶ συντετριμμένου βᾶθρου ἀνδριάντος. Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει τοὺς χαρακτῆρας συμμέτρους, ἐπιμελῶς κεχαργμένους καὶ ἄνευ ἱχνυς ἀκρεμῶν, ὅπως ἐν γένει μόνον αἱ ὀλίγαι διασωθεῖσαι ἐπιγραφαὶ τῶν πρωϊμωτέρων χρόνων (πιθανῶς τῶν μέσων περίπου) τοῦ γ' πρὸ Χρ. αἰῶνος, οὐδεμία δὲ τῶν ἀπὸ τοῦ 220 περίπου καὶ μετέπειτα.

Κλεισίαν Λύκου Πλευρώνιον
το κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν
ἀρετᾶς ἔνεκεν καὶ εὐνοίας
τᾶς εἰς αὐτούς.

Τίς ἦτο ὁ Κλεισίας οὗτος ἀγνοοῦμεν. Ὁ πατὴρ αὐτοῦ Λύκος Πλευρώνιος βεβαίως οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὸν τῆς ἀκολουθούσης ἐπιγραφῆς Λύκον Καλυδώνιον.

Ἀρ. 7.

Ἐπὶ ἐνὸς ἐκ τῶν τριγωνικῶν ὀγκωδεδστάτων λίθων, οἵτινες διεσκορπισμένοι νῦν ἀπετέλουν ποτὲ ὑψηλὸν περὶ τὰ 11 μ. βᾶθρον, φέρον βεβαίως ἀνδριάντα. Ἀριστερόθεν ἀποκεκρουμένος.

Ἄ πόλις Πλευρωνίων Λύκον
... ΛΕΟΣ Καλυδώνιον
... ΟΛΥΤΗΣΑΝΤΑ καὶ
εὐ]εργέταν γενόμεν[ον
αὐτᾶς ἀνέθηκε.

Ὡς ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων δῆλον, τὰ ὅποια δὲν ἔχουσι πλέον τὴν μορφήν τῶν ἐκ πρωϊμωτέρων χρόνων τοῦ γ' αἰῶνος ἐπιγραφῶν, ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὰ περὶ τὰ 200 ἔτη. Τὸ Ο εἶνε μᾶλλον ἐπίμηκες καὶ ἴσον τὸ μέγεθος πρὸς τὰ λοιπὰ γράμματα· τὸ Σ ἔχει παραλλήλους

τὴν ἄνω καὶ κάτω κεραίαν καὶ οὐχὶ λοξὰς πρὸς ἀλλήλας.

Τίς ἦτο ὁ Καλυδώνιος οὗτος Λύκος ἀγνοοῦμεν. Ἐν ἐπιγραφῇ Δελφῶν τοῦ 225 ἢ 226 ἀναφέρεται Αἰτωλὸς ἱερομνήμων Λύκος. Ὁμοίως ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Michel, *Recueil* ἀρ. 22 (Dittenb., *Syll.* ἀρ. 425, τοῦ τέλους τοῦ γ' αἰῶνος) φέρεται: Τὸ συνέδριον τῶν Αἰτωλῶν ἐπὶ γραμματέως Λύκου. Ἀλλ' ἄδηλον ἂν ὑπάρχῃ σχέσις τις μεταξὺ τῶν τριῶν τούτων Λύκων.

... ΟΛΥΤΗΣΑΝΤΑ νομίζω ὅτι ἡ λέξις πρέπει νὰ συμπληρωθῇ *χρεολυτήσαντα*. Ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς ἐξέπεσαν τρία ἢ τέσσαρα τὸ πολὺ γράμματα. Ἴσως δὲ πρόκειται περὶ ὁμοίων περιπτώσεων ἐν τῇ πόλει τῶν Πλευρωνίων, περὶ ὧν λαλεῖ ὁ Πολύβιος XIII 1 ἀναφερόμενος εἰς τὰ τῶν Αἰτωλῶν καθόλου: «οἱ Αἰτωλοὶ διὰ τε τὴν συνήθειαν τῶν πολέμων καὶ διὰ τὴν πολυτέλειαν τῶν βίων ἔλαθον οὐ μόνον ἄλλους, ἀλλὰ καὶ σφᾶς αὐτοὺς κατάχρεοι γεννηθέντες». Ἀπὸ τοιούτων χρεῶν ἀπῆλλαξε πιθανῶς ὁ Λύκος τοὺς Πλευρωνίους, *χρεολυτήσας* ἤτοι ἀποτίσας αὐτά.

Ἀρ. 8.

Ἐπὶ τοῦ κατὰ μέτωπον λίθου ἐκ τῶν ἀποτελούντων ἐπίμηκες βάθρον ἀνδριάντος εὐρέθη ἡ ἐπιγραφή, ἥτις κατ' ἐμὸν ἀντίγραφον ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Kern, *Inscriptionen von Magnesia* α) Μ σελ. XIV no LIVa (=Dittenb., *Syll.* ἀρ. 923). Ὁ λίθος οὗτος εἶνε ἐπιγεγραμμένος ἔκ τε τῆς προσθίας πλατείας πλευρᾶς καὶ ἐκ τῆς δεξιόθεν στενῆς. Ἄνω ἀριστερόθεν εἶνε μικρὸν μέρος ἀποκεκρουμένον:

α)

... ΙΚΑΝΔΡΟΥ
... ΟΗΣΕ

τουτέστι:

ὁ δεῖνα Νικάνδρου
ἐπόησε

Ἀμέσως μετὰ τοῦτο ἀκολουθεῖ τὸ ἐξῆς ψήφισμα προξενίας:

β)

Στραταγέ]οντος Εὐπολέμου Ὑπαταίου προξενίαν Αἰτωλοῖ[[ἔδω]καν κατὰ τὸν νόμον Λυσικλεί Φαίδρου Ἀθηναῖοι. Ἐγγυοὶ | ... ΟΥΘΗΡΑΣ Δαμοκλέας Ὑπαταῖοι.

Στ. 1. *Εὐπόλεμος*· γνωστός εἶνε στρατηγὸς τῶν Αἰτωλῶν Εὐπόλεμος ἐκ τοῦ ἔτους 187/6 καὶ 176/5, ἀλλ' ὁ ἐνταῦθα μνημονευόμενος ἀνήκει πιθανῶς εἰς τὸν γ' αἰῶνα, διότι ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς μεταξὺ τῆς α) καὶ τῆς γ), ἂν δὲν εἶνε προγενεσττέρα, δὲν θὰ εἶνε ὁμοῦς καὶ μεταγενεσττέρα τῆς ὑπ' αὐτὴν ἐγκεκολαμμένης γ), ἥτις βεβαίως εἶνε ὅπως δῆποτε παλαιότερα τοῦ 200 πρὸ Χρ. Ἄν μάλιστα αὕτη δὲν εἶνε νεωτέρα τοῦ 217, τότε ὁ Εὐπόλεμος πρέπει νὰ ἐστρατήγησε κατὰ τι πρὸ τοῦ 220 ἔτος, διότι κατὰ τοῦτο καὶ τὰ ἀμέσως ἐπόμενα γνωρίζομεν τοὺς στρατηγούς. Τὰ γράμματα ἐν γένει νεωτερίζουσι πολὺ ὀλιγώτερον ἢ τὰ συνήθη ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ Θέρμου τῶν ἐγγὺς πρὸς τὰ 200 χρόνων· ἂν καὶ τὸ Α ἔχει ἤδη τοιοῦτον σχῆμα. Καὶ ἡ γραφή: Ἀθηναῖοι διὰ τοῦ ΟΙ ἀντὶ τοῦ κατόπιν ΩΙ μαρτυρεῖ ὑπὲρ τῆς παλαιότητας ταύτης ἐποχῆς αὐτῆς. — *Εὐπόλεμος ἱερομνήμων* Αἰτωλὸς ἐν Δελφοῖς ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ τοῦ ἔτους 271 παρὰ Collitz, *Dialekt-inschriften* ἀρ. 2564.

Μετὰ κενὸν διάστημα ἀκολουθεῖ κατωτέρω ἡ ἐπομένη ἐπιγραφή, διὰ τὴν χάραξιν τῆς ὁποίας μόλις ἤρκεσεν ὁ ἐν τῷ λίθῳ ἀπομείνας χώρος:

γ)

Στραταγέοντος Ἀγέλαου Ναυπακτίου τὸ
δεύτερον, ἱππαρχέοντος Πολεμάρχου Θυ-
ρισκαίου, γραμματεύοντος Σκόπα Τριχονέος,
ἔδοξε τοῖς Αἰτωλοῖς· Ἐπειδὴ Μάγνητες οἱ ἄ-
5 πὸ Μαιάνδρου ἀποστείλαντες πρεσβευτὰν
Μνασιπτόλεμον καὶ Ἰππόνικον, τὰν τε οἰκειότα-

- τα τῶν ποτὶ τὸ ἔθνος ἀνενεώσαντο καὶ τῶν εὐ-
νοϊαν ἐνεφάνιζαν. ἂν ἔχοντι ποτὶ τὸ κοινὸν
τῶν Αἰτωλῶν Μάγνητες, δεδόχθαι τῶν τε φιλί-
10 αν τῶν ποτ' αὐτοὺς διαφυλάσσειν καὶ τῶν πόλι-
ν αὐτῶν καὶ τῶν χώραν ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶμεν, καθ' ὅ,τι οἱ
πρεσβευταὶ ἐπαγγέλλοντι, καὶ μηθενὶ ἐξουσίαν εἶμεν
Αἰτωλῶν μηδὲ τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ κατοικούντων ἄγειν
μηθένα ἐκ τῆς χώρας τῆς Μαγνήτων, μηδαμῶθεν ὀρω-
15 μένους μήτε κατὰ γῆν μήτε κατὰ θάλασσαν. Εἰ δέ τις
κα ἄγχι, τὰ μὲν ἐμφανέα ἀναπράσσειν ἀεὶ τὸν στρατα-
γὸν τὸν ἑναρχον, τῶν δὲ ἀφανέων τοὺς συνέδρους κατα-
δικάζοντας ζαμίαν, ἂν κα δοκιμάζωντι, ὡς τὰ κοινὰ
βλαπτόντων, καὶ ἐκπράσσοντας τὰς καταδικὰς καὶ ἀπο-
20 διδόντας τοῖς ἀδικουμένοις κυρίῳ(ς) εἶμεν. Δεδόσθαι δὲ αὐτοῖς
καὶ ψᾶφρον ἱερομναμονικὰν ἐν τοῖς Ἀμφικτύονας, τὸ δὲ ψάφισμα τό-
δε ἀναγράφαι καὶ ἀναθέμεν ἐν Θέρμον καὶ ἐν Δελφούς.

Ἐπειδὴ τὸ ἔτος 217/216, καθ' ὃ ὑπὸ τοῦ Πο-
λυβίου IV 16, 10. V 3, 103, 9-105, 1. 107,
5 ἐ. ἀναφέρεται ὁ Ναυπάκτιος Ἀγέλαος στρατη-
γῶν τῶν Αἰτωλῶν, ἐθεωρήθη ὡς τὸ πρῶτον τῆς
στρατηγίας αὐτοῦ ἔτος, ἡ ἀνωτέρω ἐπιγραφή ἐτά-
χθη εἰς τὰ ἔτη 216-212 ἢ 208-205· διότι
εἷς τι ἐκ τούτων πρέπει νὰ συμπίπτῃ δευτέρα τοῦ
Ἀγέλαου στρατηγία, καὶ ἀναμφιβόλως μᾶλλον
εἰς τὰ 208-205, διότι εἰς τὸν αὐτὸν ἄνδρα δὲν
ἐδίδετο ἡ στρατηγία συχνότερον ἢ κατὰ ὀκταε-
τίαν περίπου, ὡς φαίνεται ἐκ τῆς διαδοχῆς τῶν
στρατηγῶν (ἴδε τὸν κατάλογον παρὰ Gillischewski,
De Aetolorum praetoribus κτλ., Dissert 1896).
Μολονότι δὲ ἐκ τοῦ Πολυβίου δὲν βεβαιούμεθα ὅτι
τότε πρῶτον, ἦτοι τὸ 217/216, ἐστρατήγησεν ὁ
Ἀγέλαος, ἐν τούτοις τὸ πιθανώτερον εἶνε τοῦτο·
διότι πραγματικῶς κατὰ τὸ 217 ὑποχωρεῖ τὸ κόμ-
μα τῶν τέως ἐν ἀρχαῖς ὄντων ἄκρως φιλοπολέμων
Αἰτωλῶν Δωριμάχου, Σκόπα καὶ τῶν ὁμοίων, ὑπε-
ρισχύουσι δὲ μετριοπαθέστεροι ἄνδρες, ὡς ἀντι-
πρόσωπος τῶν ὁποίων ἐμφανίζεται παρὰ Πολυβίῳ
ὁ Ἀγέλαος εἰς ταύτην τὴν περίστασιν κατὰ πρῶ-
τον. Διὰ τῆς ἐπικρατήσεως αὐτῶν διετηρήθη ἐπὶ
τινα χρόνον μετὰ τὸ 217 καὶ ἡ εἰρήνη ἐν Ἑλλάδι,
ἕως οὗ οἱ περὶ Δωριμάχου καὶ Σκόπαν πάλιν ἐξε-
νίκησαν καὶ τὰ πράγματα ἐκ νέου συνετάρραξαν.
(Πολυβ. V 107, 7). Διὰ τοῦτο καὶ ἐπανειλημ-
μένως ἐπανευρίσκομεν κατόπιν ἐν ταῖς ἐπιγρα-

φαῖς Θέρμου στρατηγήσαντας τοὺς δύο τού-
τους ὠμούς ἄνδρας τῆς Αἰτωλίας Πρβ. καὶ Be-
loch, *Griechische Geschichte* III 2 σελ. 348.
Ὅτι ὅμως καὶ αὐτὸς ὁ Ἀγέλαος δὲν ἦτο ξένος πρὸς
τὰς διὰ τοῦ Δωριμάχου καὶ Σκόπα βιαιοπραγίας
καὶ ληστείας τῶν Αἰτωλῶν, ἀλλὰ συνειργάζετο
μάλιστα μετ' αὐτῶν εἰς ταύτας, μαρτυρεῖ ὁ Πο-
λυβίος πάλιν ἐν IV 16, 17. — Ἀγέλαον ἱερο-
μνήμονα Αἰτωλῶν ἐν Δελφοῖς καὶ πιθανῶς αὐτὸν
τοῦτον τὸν ἡμέτερον μνημονεύει ἐπιγραφή τοῦ
ἔτους 227 ἢ 226 παρὰ Collitz, *Dialektinschr.* ἀρ.
2566.

Στ. 2. *Θυρμικαίου*· τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἀπαντᾷ
καὶ ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Collitz, *Dialektinschr.*
ἀρ. 2528.

Στ. 3. *Σκόπα Τριχονέος*· ἐκ τοῦ Πολυβίου
IV 27, 1. 37, 2 γνωρίζομεν ὅτι ἐστρατήγησε,
τὸ πρῶτον πάντως, ἐν ἔτει 220/219· τὸ δεύτερον
ἐστρατήγησεν ἐν ἔτει 212/211· ἐστρατήγησε δὲ
βεβαίως καὶ τρίτην φοράν, διότι κατὰ τὴν τρίτην
ταύτην στρατηγίαν ἔχομεν ἐν Θέρμῳ ψηφίσματα
προξενίας χρονολογούμενα· ἡ τρίτη αὕτη στρατη-
γία πίπτει πιθανῶς εἰς τὸ ἔτος 204/3, ὅποτε αὐ-
τὸς μετὰ τοῦ Δωριμάχου ἐδοκίμασαν οὐσιώδη
ὡς φαίνεται μεταρρύθμισιν τῆς πολιτείας τῶν Αἰ-
τωλῶν· πρβ. Πολυβ. XIII 1. Ἐπειδὴ ὅμως τὰ
σχέδια ταῦτα ἐναυάγησαν, ἐζήτησε τὴν τύχην του
εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ὅπου ἀνηγορεύθη ἀρχιστρά-

τηγος καὶ ἔλαβε μεγάλους μισθοὺς (Πολυβ. XIII 2). Περὶ τῶν μετὰ ταῦτα τυγῶν αὐτοῦ ἴδε Niese, *Geschichte der griech. und makedon. Staaten* II 563, 574, 672. Ἀπέθανεν ἐν Αἰγύπτῳ, φαρμάκῳ διαφθαρεὶς ἐν τῇ φυλακῇ ὡς ἀντάρτης (Πολυβ. XVIII, 37), ὀλίγον πρὸ τῆς κατὰ Μάρτιον τοῦ 196 ἀνακηρύξεως τῆς ἐνηλικιότητος Πτολεμαίου τοῦ Ε' (Πολυβ. XVIII 38). — Ὅσα ὁ Gillischewski, *De Aetolorum praetoribus* κτλ. σ. 7 ἐπερὶ τοῦ Σκόπα λέγει ὡς Ἡρακλειώτου δῆθεν δὲν εἶνε ὀρθά, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν Θέρμου, ἐν αἷς ὁ Σκόπας ῥητῶς ὀνομάζεται *Τριχορεὺς*.

Στ. 4. *Μάγνητες οἱ ἀπὸ Μαιάνδρου*· λέγεται καὶ οἱ ἐπὶ Μαιάνδρῳ (ῆ-ου), ὡς Μαγνησία ἢ ἐπὶ Μαιάνδρῳ. — Τί ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς τοιαύτας πρὸς τοὺς Αἰτωλοὺς συνθήκας τῶν πολιτειῶν τῶν ὑποκειμένων εἰς τὰς ληστρικές αὐτῶν ἐπιδρομὰς, μαρτυρεῖ ἐπιγραφή ἐκ Νάξου παρὰ Dittenb., *Syll.* ἀρ. 244. Πρβ. Πολυβ. IV 16, 10: Αἰτωλοὶ γοῦν τούτῳ τῷ τρόπῳ χρώμενοι καὶ ληστεύοντες συνεχῶς τὴν Ἑλλάδα, καὶ πολέμους ἀνεπαγγέλτους φέροντες πολλοὺς κτε.

Στ. 11. *καθ' ὅ,τι ὅπως, καθὼς*· πρβ. καθ' ὅ,τι ὁ βασιλεὺς ἐκέλευεν Dittenb., *Syll.* ἀρ. 216, 3.

Στ. 15. *εἰ δέ τις κα ἄρηι*· ἄρειν σημαίνει βία λαμβάνειν, ἀπάγειν τι ἐπὶ τῇ βάσει ὑποτιθεμένου δικαίου· ἐνῶ ληστεύειν κυρίως εἶνε τὸ ἀλλαχοῦ ἀπαντῶν ῥυσιάζειν.

Στ. 16. *ἀναπράσσειν*· πρὸς ἀπόδοσιν εἰς τοὺς κυρίους των. — *αἰ τὸν στραταγὸν τὸν ἑναρχον*· οὕτω λέγεται ἐν ἐπιγραφαῖς καὶ: τοὺς συνέδρους αἰ τοὺς ἐνάρχους, ὁ γραμματεὺς αἰ ὁ ἐν ἀρχαῖς ὢν, τοὺς ἄρχοντας τοὺς ἐνάρχους, τὸν στρατηγὸν αἰ τὸν ἑναρχον ὄντα, ἢ τὸς στραταγὸς τὸς αἰ στρατηγὸντας καὶ τοὺς Ἀμφικτύοντας τοὺς αἰ Ἀμφικτυονεύοντας.

Στ. 17-20 *τῶν δὲ ἀφανέων*-ζαμίαν, ἄν κα δοκιμάζωντι· ἤτοι ὑπολογιζομένου τοῦ ἀντιτίμου (ζαμίας, ποινῆς) τῶν ἀφανῶν, εἰς αὐτὸ ἔχουσι τὸ δικαίωμα (κύριοι εἰσιν) οἱ σύεδροι νὰ καταδικάζωσι τοὺς ληστεύσαντας ἄγοντας) πρὸς ὄφελος τῶν ληστευθέντων. — *Καταδικάζοντας*· τουτέστι κατὰ τῶν ἀγόντων (ὡς τὰ κοινὰ βλαπτόντων), ὅπερ καὶ λέγεται ἐν ὁμοίᾳ ἐπιγραφῇ παρὰ Michel, *Recueil* ἀρ. 25 σελ. 31: τῶν δὲ ἀφανέων καταδικάζοντας

τοὺς συνέδρους κατὰ τῶν ἀγόντων — ζαμίαν, ἄν κα δοκιμάζωντι, κυρίους εἶμεν (ἄλλως ἐν ἐπιγρ. παρὰ Dittenb., *Syll.* ἀρ. 247: καὶ τοὺς συνέδρους καταδικάζοντας τοῖς Κείοις τὰν τῶν ἀγόντων αὐτοὺς ζαμίαν, ἄν κα δοκ., κυρίους εἶμεν). Ἐκ τούτων δὲ τῶν ἐπιγραφῶν φαίνεται ὅτι τὸ ἐπὶ τοῦ λίθου τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς: κυρίους κατὰ παραδρομὴν οὕτω *χαρχθὲν* ὑπὸ τοῦ *χαράκτου* ἕνεκα τοῦ προηγούμενου: ἀδικουμένοις, ὀρθῶς διωρθώθη ἤδη ὑπὸ Dittenberger εἰς: κυρίους. — *κυρίους εἶμεν*· συντάσσεται πρὸς τὰς μετοχάς: καταδικάζοντας καὶ εκπράσσοντας καὶ ἀποδιδόντας. Πρβ. καὶ Ditt., *Syll.* ἀρ. 247: τὸν στραταγὸν αἰ τὸν ἑναρχον [τα] τὰ ἐν Αἰτωλίαν καταγόμενα ἀναπράσσοντα (οὕτως ὀρθότερον κατὰ Fränkel ἀντὶ καταδικάζοντα) κύριον εἶμεν.

Στ. 21. *ψᾶφον ἱερομνημονικάν*· ταύτην ἐμφανίζονται ἔχοντες οἱ Μάγνητες, παραχωρηθεῖσαν αὐτοῖς ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν, ἐν ἐπιγραφῇ παρὰ Colliz, *Dialektinschr.* ἀρ. 2529, ἐν ᾗ ἑνδεκα μὲν καταλέγονται ἱερομνημόνες Αἰτωλοί, εἰς δὲ Κεφαλὴν εἰς δὲ Μάγνης· ὁμοίως καὶ ἀρ. 2530.

Στ. 22. *ἐν' Θέρμον καὶ ἐν Δελφούς*· οὕτω λέγεται καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς: τὰν μίαν (στάλαν) ἐν Θέρμον, τὰν δὲ ἐν Δελφούς.

δ)

Ἡ δεξιὰ στενὴ πλευρὰ τοῦ αὐτοῦ λίθου φέρει ἐπιγραφὴν ἠκρωτηριασμένην ἄνω καὶ ἐλλιπῇ δεξιόθεν, διότι ἐνταῦθα συνεχίζετο ἐπὶ τοῦ ἀκολουθοῦ λίθου τοῦ βάρου, ὅστις παντελῶς ἐξηφανίσθη. Καὶ δεξιόθεν ἐν μέρει εἶνε ἀποκεκρουμένος ὁ λίθος:

ΑΙ

ΚΟΣΙΩΝΚΑΙΕΥΑ
ΤΙΜΙΑΦΑΝΕΡΑΝΠΟΙΟΥΝ
ΧΘΑΙΤΟΝΤΕΣΤΕΦΑΝ
5 ΤΑΝΑΝΑΓΓΕΛΛΟΜΕΝ
ΤΟΥΣΑΙΤΩΛΟΥΣΙΣΟΥ
ΤΟΙΔΕΔΩΚΑΝΤΙΑΙ
ΑΙΤΩΛΟΙΠΟΙΩΝΤΑΙΥ
ΝΑΡΧΟΝΚΑΙΜΑΓΝΗ
10 ΤΑΣΠΡΟΓΕΓΕΝΗΜΕΝ
ΕΝΤΟΥΣΦΙΛΟΥΣΤΟΥΣ
ΒΑΣΙΛΗΦΙΛΙΠΠΟΝΕΠΙ

ΦΙΣΣΕΩΝΚΑΤΑΧΩΡΙΞΑ
ΣΤΡΑΤΑΓΕΟΝΤΟΣΑΓΕ
15 ΓΡΑΦΑΕΝΤΕΔΕΛΦΟΥΣ

Στ. 1. ΑΙ. ἀκολουθεῖ κάθετος κεραία ὥστε πρέπει νὰ συμπληρωθῇ ΑΙΤΩΛΟΙ ἢ οὕτω πως. Καὶ πρὸ τοῦ ΑΙ διακρίνεται ἕτερον ΑΙ, ἀλλὰ τὰ πρὸ τούτου εἶνε παντελῶς ἀδιάκριτα. — Ὑπεράνω τοῦ 1^{ου} στίχου ἐξέπεσον δύο τοῦλάχιστον στίχοι.

Στ. 2. ΚΟΣΙΩΝ ἴσως εἶνε λείψανον ἀριθμοῦ ἀνδρῶν ἀποτελούντων ἀρχὴν τινα· π. χ. ἐν Τεγέα ὑπῆρχεν ἀρχὴ τριακοσίων ἀνδρῶν, πρβ. *Cauer, Delectus* σελ. 137 ἀρ. 117: οἱ τριακόσιοι διαγνόντω. — Ἄλλ' ἴσως προέρχεται καὶ ἐκ φράσεως ἀναλόγου π. χ. πρὸς τὴν ἐξῆς: στέφανον διδόντες ἀπὸ δραχμῶν — κοσίων. — ΚΑΙΕΥΑ· ἴσως: ΚΑΙΕΥΑΦΙΞΑΝΤΟ (οἶον: καὶ αὐτοὶ συναύξουν τὰλλα τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς ἐνδοξα καὶ ΤΙΜΙΑ, ὡς φέρεται ἀλλαχοῦ ἢ: διαφυλάξουν τὰ λοιπὰ τὰ ὑπάρχοντα καὶ τὰλλα ΤΙΜΙΑ).

Στ. 3. ΦΑΝΕΡΑΝΠΟΙΟΥΝ. ἴσως φανεράν ποιῶντες τὰν ἔχουσιν εὐνοίαν ποτὶ τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν.

Στ. 4. ΧΘΑΙΤΟΝΤΕΣΤΕΦΑΝ. βεβαίως δεδόχθαι τὸν τε στέφανον (μήπως ἀνειπεῖν;).

Στ. 6. ΙΣΟΥ· ἄρα γε: ἴσους καὶ ὁμοίους; Πρβ. καὶ *Dittenb. Syll.* ἀρ. 426, 12: παρασκευάζοντες ἑαυτοὺς εὐχρήστους καὶ ἴσους.

Στ. 8. ΑΙΤΩΛΟΙΠΟΙΩΝΤΑΙΥ· ἴσως: πρόνοιαν Αἰτωλοὶ ποιῶνται ὑπὲρ — ἢ τὰν ἐπιμέλειαν Αἰτωλοὶ ποιῶνται ὑπὲρ.

Στ. 9. ΝΑΡΧΟΝ· πιθανῶς: τὸν στραταγὸν αἰετὸν ἑναρχον.

Στ. 12. ΒΑΣΙΛΗΦΙΛΙΠΠΟΝ. βεβαίως πρόκειται περὶ τοῦ Φιλίππου Ε'.

Στ. 13. ΦΙΣΣΕΩΝ. ἴσως λείψανον τοῦ Ἀμφισσέων. — ΚΑΤΑΧΩΡΙΞΑ· πρβ. τὰ ὅπως δὲ καὶ ἐν τοῖς νόμοις καταχωρισθῇ ἢ: τοὺς δὲ νομογράφους καταχωρίσαι τοῦτο τὸ δόγμα εἰς τοὺς νόμους.

Στ. 15. ΓΡΑΦΑ· ἀντίγραφα ἢ ἀναγραφαί.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἔχει σχέσιν, ἴσως μάλιστα ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὸ προηγούμενον ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων ψήφισμα τοῦ κοινοῦ τῶν Αἰτωλῶν. Ἐγράφη βεβαίως στραταγέοντος Ἀργελαίου (στ. 14) καί, ὡς φαίνεται, κατὰ τὴν

αὐτὴν δευτέραν στρατηγίαν αὐτοῦ. Ἀλλὰ ποῖον ἄρα γε ἦτο τὸ περιεχόμενον αὐτῆς καθόλου; Ἐκ τοῦ 2^{ου} καὶ 3^{ου} στίχου ἤθελεν εἰκάσει τις, ὅτι ἴσως πρόκειται περὶ ἄλλου ψηφίσματος τοῦ κοινοῦ τῶν Αἰτωλῶν, ἐπαινούντων νῦν καὶ στεφανούντων τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Μαγνήτων, οἵτινες διεπραγματεύθησαν τὴν ἐν τῷ προηγούμενῳ ψηφίσματι γ) συνθήκην. Ἀλλὰ καὶ ἂν τοῦτο ἀληθεύῃ, τὰ κατωτέρω ὅμως (στ. 5 ἔ) περιέχουσι βεβαίως καὶ ἄλλα πράγματα. Ἰσως καὶ οἱ Μάγνητες ἀνταποδίδοντες τὰ ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν παρεχόμενα αὐτοῖς, ἀναγνωρίζουσιν εἰς αὐτοὺς δικαιώματα ἰσοπολιτείας καὶ τὰ τοιαῦτα (πρβ. στ. 6. τοὺς Αἰτωλοὺς ἴσους κτλ), ὁπότε ἤθελεν ὑποθέσει τις ὅτι περιείχοντο ἴσως ἐνταῦθα ἀποφάσεις προκληθεῖσαι ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τῶν εἰς Μαγνησίαν ἐπανελθόντων δύο πρεσβευτῶν περὶ τῆς ἐν Αἰτωλίᾳ ἀποδογῆς τῶν προτάσεων τῶν Μαγνήτων καὶ τῆς εἰς αὐτοὺς ἀπονομῆς μιᾶς ἱερομνημονικῆς ψήφου. Οὕτω π. χ. ψήφισμα τῶν Αἰτωλῶν ὑπὲρ τῶν Μυτιληναίων, ὅμοιον πρὸς τὸ ἀνωτέρω ὑπὲρ τῶν Μαγνήτων, προκαλεῖ ἀποφάσεις τῶν Μυτιληναίων σχετικὰς πρὸς τὰς ἀνακοινώσεις τῶν ἐξ Αἰτωλίας ἐπανελθόντων πρεσβευτῶν. (*Michel. Recueil* σελ. 31 ἀρ. 25.) Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν εἶνε ἱκανοποιητικὴ, διότι προδήλως καὶ ἄλλα πράγματα ἀκολουθοῦσι, τὰ ὅποια εἶνε τῶν Αἰτωλῶν ἀποφάσεις, καθὼς δεικνύει καὶ ἡ ὁριζουσα γλῶσσα τῆς ἐπιγραφῆς, οὐχὶ δὲ τῶν Μαγνήτων. Ἰσως δὲ εἰς τὰς ἀποφάσεις ταύτας μνεία ἐγένετο καὶ τῶν ἐν ἔτει 217 κατὰ τὴν κατάλυσιν τοῦ πολέμου συναφθεισῶν συνθηκῶν, συμπεριλαμβάνοντο δὲ νῦν καὶ οἱ Μάγνητες ἐν τοῖς φίλοις (στ. 11). Δυστυχῶς θεοικώτερόν τι συμπέρασμα ἀδύνατον εἶνε νὰ ἐξαγάγωμεν, διότι καὶ ἀδύνατον εἶνε νὰ συμπληρωθῇ ἐπαρκῶς ἡ ἐπιγραφή ἐν τινι οἰωδῇ ποτε σημείῳ.

Ἀρ. 9.

Ἐπὶ λίθων ἐξέδρας, ἀποτελούσης τόδε τὸ σχῆμα

οἵτινες πλὴν δύο ἐκλιπόντων εὐρέθησαν κατὰ χώραν καὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων ἀναμφιβόλως ἴσταντο εἰκόνες χαλκαῖ διαφόρων μελῶν τῆς δυναστείας τῶν Πτολεμαίων, φέρονται αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί:

α)

Βασιλέα Πτολεμαῖον
 βασιλέως Πτολεμαίου
 Μακεδόνα

β)

Πτολεμαῖον βασιλέως
 Πτολεμαίου Μακεδόνα

γ)

Βασίλισσαν Β [ερενίκαν]
 βασιλέως Μάγα
 Μακέταν

δ)

[Βασιλ]ισ[αν] αν
 [βασιλ]έως Πτ[ολεμαίου]
 Μακέταν

ε)

Βασίλισσαν [Βερενί]καν
 βασιλέως Πτολεμαίου
 Μακέταν

ς)

. βασιλέως
 [Πτολεμαίου] Μακεδόνα

ζ)

Ἀλ[έξανδρ]ον [βασιλ]έως
 Πτολεμαίου Μακεδόνα

η)

Μάγαν βασιλέως
 Πτολεμαίου Μακεδόνα

Κάτωθεν δὲ τῶν ἐπιγραφῶν β) μέχρις η) ἐν μιᾷ
 σειρᾷ :

θ)

Αἰτωλῶν τὸ κοινὸν ἀρετᾶς ἔνεκεν καὶ εὐεργεσίας
 τᾶς εἰς τὸ ἔθνος καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλλαντας.

Ὅτι κατὰ πρῶτον λόγον πρόκειται περὶ τινος
 βασιλευόντος Πτολεμαίου, οὐδεμία ἀμφιβολία
 ὑπάρχει, διότι εἷς καὶ μόνος τιτλοφορεῖται βα-

σιλεύς, ἐνῶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα φαίνονται εἶναι
 «βασίλισσα» (σύζυγοι ἢ θυγατέρες ἢ θυγατέρες
 καὶ μία σύζυγος) καὶ υἱοὶ πάντως, τέκνα βασι-
 λέων. Ὁ εἷς δὲ οὗτος βασιλεύς, εἰς ὃν ἡ πρώτη
 ἐπιγραφή α) ἀναφέρεται, δὲν δύναται νὰ εἶνε ἄλ-
 λος τις ἢ ὁ Πτολεμαῖος Γ' Εὐεργέτης, ὡς φαίνε-
 ται ἐκ τῶν κατόπιν ἀκολουθούντων προσώπων. Καὶ
 ὁ μὲν Πτολεμαῖος βασιλέως Πτολεμαίου τῆς ἐπι-
 γραφῆς β) εἶνε ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Εὐεργέτου
 Πτολεμαῖος, ὁ Φιλοπάτωρ κατόπιν ἐπικληθείς· ἡ
 δὲ βασιλίсса Βερενίκα βασιλέως Μάγα ἢ σύζυ-
 γος Πτολεμαίου Γ' Εὐεργέτου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βα-
 σιλέως τῆς Κυρήνης (περίπου 300-250) Μάγα καὶ
 τῆς Ἀπάμης θυγατρὶς Ἀντιόχου τοῦ Σωτήρος.
 Τὰ λοιπὰ πρόσωπα πρέπει νὰ εἶνε δύο μὲν θυγατέ-
 ρες τοῦ Πτολεμαίου Γ' Εὐεργέτου, τρεῖς δὲ υἱοί·
 ὥστε ἐν συνόλῳ κατὰ τὰς ἐπιγραφὰς ταύτας πρέ-
 πει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ὁ Πτολεμαῖος Γ' εἶχεν ἐξ τέ-
 κνα τοῦλάχιστον, ἥτοι τέσσαρας υἱοὺς καὶ δύο θυ-
 γατέρας. Ἀν ἐπὶ ἐνὸς ἐκ τῶν δύο ἐκλιπόντων λί-
 θων ἐφέρετο τὸ ὄνομα καὶ ἄλλου τέκνου, ἐβδόμου
 ἢ καὶ ὀγδόου ἴτως, ἀγνοοῦμεν. Καὶ τρεῖς μὲν τῶν
 υἱῶν ὀνομάζονται ἐνταῦθα: Πτολεμαῖος, ὡς ἐπίδο-
 ξος διάδοχος, Ἀλέξανδρος, Μάγας· ἀγνωστον
 δὲ μένει μόνον τοῦ τετάρτου τὸ ὄνομα, ὅστις ἦτο
 πρεσβύτερος τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τοῦ Μάγα, νεώ-
 τερος δὲ τοῦ διαδόχου Πτολεμαίου καὶ τῶν δύο θη-
 λέων, ἂν ἐτηρήθη ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς καὶ τῇ το-
 ποθετῇ τῶν ἀντιστοίχων εἰκόνων ἢ καθ' ἡλικίαν
 σειρᾷ. Ἡ ἑτέρα ἐκ τῶν δύο ἀδελφῶν ὀνομάζετο
 βεβαίως Βερενίκα, ὡς ἡ μήτηρ· διότι τὰ σωζό-
 μενα γράμματα . . . NIKAN τῆς ἐπιγραφῆς ε) οὐ-
 δεμίαν περὶ τούτου ἀμφιβολίαν ἀφήνουσι· ἡ δὲ
 ἄλλη, ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς ὁποίας ἐν τῇ ἐπι-
 γραφῇ δ) δὲν σώζεται εἰ μὴ ἡ τελευταία συλλαβή . .
 . AN, βεβαίως ὀνομάζετο Ἀρσινόα καὶ οὐχὶ Βε-
 ρενίκα, ὅπως ἐνόμισα ἄλλοτε, διότι ὁ χώρος ἐν τῇ
 λίθῳ ἀρκεῖ μόλις διὰ τὰ ἐξ γράμματα APΣINO,
 οὐχὶ δὲ διὰ πλείονα τούτων ἔστω καὶ κατὰ ἐν ἥτοι
 διὰ τὰ ἐπὶ γράμματα BEPENIK, διακρίνεται δὲ καὶ
 ἐλάχιστον τι ἔχονος τόξου ἐκ τοῦ O πρὸ τοῦ A, ὅπερ
 αἶρει πᾶσαν ἀμφιβολίαν περὶ τῆς συμπληρώσεως
 τοῦ κενοῦ. Ἀλλ' ἐκ τῶν ἱστορικῶν πηγῶν γνωρί-
 ζομεν ὅτι τὰ τέκνα τοῦ Πτολεμαίου Γ' Εὐεργέτου
 ἐκ τῆς συζύγου αὐτοῦ Βερενίκης, θυγατρὸς τοῦ

Μάγα, ἦσαν τρεῖς μὲν υἱοί, ὁ Πτολεμαῖος (Δ' Φιλοπάτωρ), ὁ Μάγας καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, τρεῖς δὲ θυγατέρες, ἡ Βερενίκη, ἡ Ἀρσινόη καὶ Βερενίκη ἄλλη. Ἡ ἐπιγραφή ἄρα διδάσκει ἡμᾶς νῦν ὅτι πρέπει εἰς τοὺς τρεῖς γνωστοὺς υἱοὺς νὰ προσθέσωμεν καὶ τέταρτον, τοῦ ὁποίου ὅμως τὸ ὄνομα ἐξέπεσεν ἐκ τῆς ε') ἐπιγραφῆς. Τούναντίον ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν δὲν φαίνεται ἂν ὑπῆρχε καὶ τρίτη θυγάτηρ, Βερενίκη, περὶ ἧς ὑποτίθεται ὅτι ἀπέθανε πρὸ τοῦ πατρὸς της, ὡς καὶ ἡ ἄλλη ἀδελφὴ Βερενίκη, ἀποθανοῦσα τὸ 238, καὶ ὁ υἱὸς Ἀλέξανδρος ὁ πρὸ τοῦ πατρὸς ὁμοίως ἀποθανών.

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἀνήκουσι βεβαίως εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 222 χρόνου, διότι ὁ Πτολεμαῖος Γ' Εὐεργέτης ἐβασίλευσε 247-222, καὶ δὴ ἐγγύτατα εἰς τοὺς περὶ τὸ 222, διότι πολυάριθμα ἤδη εἶνε τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἐξ ὧν ἡ Ἀρσινόη τοῦλάχιστον δὲν ἐγεννήθη πολὺ πρὸ τοῦ 222, ἐπειδὴ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς της ἦτο ἀκόμη παιδίον. Καὶ ἡ ἐν Ἑλλάδι δὲ κατάστασις, ἣτις ἔτρεψε τοὺς Αἰτωλοὺς εἰς στενωτέρον πρὸς τοὺς Πτολεμαίους σύνδεσμον, φέρει ἡμᾶς εἰς τὰ περιωρισμένα ταῦτα χρονικὰ ὅρια ὡς πρὸς τὴν χρονολόγησιν τῶν ὑπ' ὄψιν ἐπιγραφῶν. Τῷ ὄντι, ἐνῶ ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας Ἀντιγονοῦ τοῦ Δώσωνος (229-221/0) οἱ Αἰτωλοὶ εἰρήνευσαν πρὸς τοὺς Μακεδόνας, κατὰ δὲ τὸν Κλεομενικὸν πόλεμον ἔκλιναν μᾶλλον εἰς συμμαχίαν πρὸς τὸν Κλεομένη καὶ τὸν Ἀντίγονον, κατόπιν ἀφοῦ πλέον ὁ Ἄρατος παρεδόθη ὅλως εἰς τοῦτον, ἐνῶ ὁ Πτολεμαῖος μετὰ τὴν ἐν Δύμη μάχην ἐγκαταλιπὼν τοὺς Ἀχαιοὺς ἐστράφη ἐντελῶς πρὸς τὸν δεινὸν αὐτῶν ἀντίπαλον καὶ νικητὴν Κλεομένην, οἱ Αἰτωλοὶ παρὰ τὰς εἰρηνικὰς πρὸς τὸν Ἀντίγονον σχέσεις δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ μὴ συνδεθῶσι στενωτέρον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου. Ὅτε δὲ κατὰ τὸν χειμῶνα περὶ τοῦ 224 ὁ Ἀντίγονος ἐν Αἰγίῳ ἐκήρυξεν ἐπιστήμως τὴν συμμαχίαν αὐτοῦ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς, ἔτι δὲ πρὸς τοὺς Θεσσαλοὺς, Βοιωτοὺς, Φωκεῖς, Ἀκαρνανᾶς, Ἡπειρώτας, οἱ Αἰτωλοὶ ἠσθάνθησαν βεβαίως τὸ βάρος τῆς δυνάμεως ταύτης καὶ συμμαχίας, ἣτις ὅπωςδὴποτε ἠγείρετο ὡς φωβερὸν πρόχωμα κατὰ τῆς ἰδίας ἐαυτῶν πολιτικῆς. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κυβέρνησις, ἣτις ἀντηγωνίζετο πρὸς τὴν ἐν Ἑλλάδι δευτέραν μεγάλην δύναμιν, τὴν Μακεδονίαν, εὗρισκε νῦν συμ-

φέρον νὰ ἐνισχύσῃ τοὺς αὐτόθι φυσικοὺς ἀντιπάλους τῶν Μακεδόνων, ἐνῶ μέχρι πρὸ ὀλίγου ἢ πρὸς τοὺς Ἀχαιοὺς εὐνοία ἐκανόνιζε τὴν αὐτόθι πολιτικὴν της. Κατὰ τοῦτον λοιπὸν τὸν χρόνον, τὸν μετὰ τὸ τοῦ χειμῶνος τοῦ 224 καὶ τοῦ θανάτου τοῦ Πτολεμαίου Γ' Εὐεργέτου, πρέπει νὰ ἔλαβον οἱ Αἰτωλοὶ τοιαύτας ἀφορμὰς εὐνοίας ἐκ μέρους αὐτοῦ, ὥστε νὰ τιμήσωσι καὶ τοῦτον καὶ τὴν οἰκογένειάν του ὅλην διὰ τῶν εἰκόνων, εἰς ἃς ἀναφέρονται αἱ ἀνωτέρω ἐπιγραφαί.

Μακέταν· ἀπαντᾷ τὸ ἄρσεν. Μακέτας=Μακεδών, κατὰ τὸ Ἀλκέτας, ὅπερ εἶνε μακεδονικὸν καὶ ἡπειρωτικὸν ὄνομα· τὸ θηλ. Μακέτις καὶ Μακέτα. Καὶ Μάκεσσα ὑπάρχει ἐπὶ τῇ σημασίᾳ τοῦ μακεδονικῆ, οἷον Ἡμαθία Μάκεσσα. Μακετία δὲ ἡ Μακεττία λέγεται ἡ Μακεδονία. Πρβ. Kretschmer, *Einleitung in die Geschichte der griechischen Sprache* σελ. 285.

Ἄρ. 10.

Ἐπὶ βάθρου, ὅπερ ἔφερε ποτε ἀνδριάντα :

Ἄ πόλις τῶν Λαμνίων τὸν
στραταγὸν τῶν Αἰτωλῶν
Ἀγῆταν Λοχάγου Καλ[λιπο-
λίταν

Ὁ στρατηγὸς Ἀγῆτας ἀναμφιβόλως εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ Πολυβίου ἐν V 91, 1 ἀναφερόμενος ὡς στρατηγὴς τῶν Αἰτωλῶν ἐν ἔτει 218/217. Ἄν τότε τὸ πρῶτον ἢ τὸ δεύτερον, εἶνε ἄδηλον. Ἀλλ' ὅπωςδὴποτε φαίνεται ὅτι ἠκολούθησε μετὰ χρόνον ἱκανὸν καὶ ἄλλη αὐτοῦ στρατηγία καὶ δὴ ἡ ἐν ἔτει 201/200, ὡς θέλει ὁ Gillischewski (*De Aetolorum praetoribus etc.*, Dissert., 1896). Ἄν τοῦτο εἶνε ἀληθές, τότε πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι μετὰ τῶν ἐτῶν 218/217 καὶ 201/200 μεσολαβεῖ καὶ ἄλλη αὐτοῦ στρατηγία, διότι διόλου δὲν εἶνε πιθανόν ὅτι μετὰ δεκαοκτὼ ὅλων ἐτῶν διαθεσιμότητα οὕτως εἰπεῖν ἐξελέχθη ὁ Ἀγῆτας αὐθις στρατηγός· ὡς ἐκ τῆς σειρᾶς τῶν Αἰτωλῶν στρατηγῶν φαίνεται, οἱ αὐτοὶ ἄνδρες, ἂν μὴ συχνότερον, ἀλλὰ κατὰ ὀκταετίαν ὅμως πάντως ἀνελάμβανον τὴν ἀνωτάτην τῆς πολιτείας ἀρχήν. Τοιοῦτοτρόπως καθίσταται ἀβέβαιον εἰς ποῖον ἐκ τῶν μετὰ 218 καὶ 201 ἐτῶν ἀνήκει ἡ ἡμε-

τέρα ἐπιγραφῇ. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ λίθου καὶ ὑπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐπιγραφὴν εἶνε κεχαραγμένη μικροτέροις γράμμασιν ἢ ἀκόλουθος:

Ἀρ. 11.

Στραταγέοντος τῶν Αἰτωλῶν Στράτωνος,
ἱππαρχέοντος Λαδίκου Ἀρσινόος, γραμματ[ε]ύοντος
Ταυρίωνος Μυστακέος ἔδοξε τοῖς Αἰτωλοῖς [τῷ δέιν: Ἀ-
ρίστωνος καὶ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Μενεκράτει,
Σμυρναίοις, δεδόσθαι πολιτείαν κατὰ τὸν νόμον.

Εἶνε προφανὲς λοιπὸν ὅτι ἡ ὑπ' ἀρ. 10 εἶνε προγενεστέρα τῆς ὑπ' ἀρ. 11. καθόσον μάλιστα ὁ λίθος εἶνε αὐτὸ τὸ βᾶθρον τοῦ ἀνδριάντος καὶ σύγχρονος ἐπομένως τῇ ἀνεγέρσει αὐτοῦ ἢ πρώτη ἐπιγραφῇ. Ἀλλ' ὁ Στράτων οὗτος δὲν δύναται νὰ τεθῇ εἰς ἄλλο ἔτος ἢ εἰς τι ἐκ τῶν μεταξὺ 216 καὶ 213 ἢ περίπου 209 - 205 μόνων κενῶν ἐτῶν τῆς σειρᾶς 221 - 170, οὐχὶ δὲ εἰς τι τῶν πρὸ τοῦ 221. Διότι ἂν προηγείτο τοῦ ἔτους τούτου, τότε καὶ τοῦ Ἀγῆτα θὰ ὑπῆρχε προηγουμένη τις στρατηγία, ὅποτε ἡ ἱκανῶς ὑπὲρ τὰ εἴκοσιν ἔτη (μεταξὺ τοῦ 225 καὶ 200) ὁρᾶσις αὐτοῦ ὡς στρατηγοῦ θὰ ἦτο ἕνεκα τῆς ἡλικίας ὅπως διόλου ἀπίθανος· εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Αἰτωλοὶ δὲν ἦσαν ἐκλέξιμοι ὡς στρατηγοὶ πρὸ τοῦ 300 ἔτους τῆς ἡλικίας των, οὐδεὶς δὲ τῶν μεταξὺ 221 καὶ 170 στρατηγησάντων δεικνύει στάδιον δράσεως στρατηγοῦ ἐν ἐνεργείᾳ τόσον μακροχρόνιον· ἂν ὅχι, διότι ἐδαρύνοντο τοὺς αὐτοὺς ἄνδρας (μόνον ὁ Δωριμάχος καὶ ὁ Χαρίξενος πρὸ αὐτοῦ ἐστρατήγησαν τετράκις), ἀλλὰ διότι εἶχον χρεῖαν νεωτέρων ἀνδρῶν ὡς στρατηγῶν, οἱ Αἰτωλοὶ δὲν κατέφευγον φαίνεται εἰς τοὺς ὅπωςδῆποτε πρεσβυτέρους, προκειμένου περὶ τῆς ἀνωτάτης διοικήσεως τοῦ στρατοῦ καὶ τῆς πολιτείας των.

Διὰ τοῦτο πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἡ ἀνάθεσις τοῦ ἀνδριάντος εἰς τὸν Ἀγῆταν ἔγινε καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἐπομένως ἐχαράχθη κατὰ τὴν ἔτει 218/217 στρατηγίαν αὐτοῦ.

Μνημονεύεται καὶ Λόχαρος Ἀγῆτα Καλλιπολίτης ὡς ἱερομνήμων τῶν Αἰτωλῶν ἐν Δελφοῖς ἐν ἔτει 178/7 (Dittenberger, *Sylloge* ἀρ. 293), ὅστις θὰ εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ἐν ἔτει 179/178 στρατηγὸς αὐτῶν. Προδήλως ὁ Λόχαρος οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἀγῆτα, ἡλικίαν ἔχων τὴν ἐκ τοῦ νόμου τῶν

τριάκοντα ἐτῶν, ὅτε ἐστρατήγησε τὸ 179. Δεύτερος οὗτος λόγος ὅτι ὁ Ἀγῆτας ἀνήκει εἰς τὰ εἴκοσι τελευταῖα ἔτη τοῦ γ' αἰῶνος καὶ δὲν ἤρχισε τὸ στάδιόν του πρὸ τοῦ 218, ὡς στρατηγὸς τοῦλάχιστον.

Ἀρ. 12.

Ἐπὶ λίθου ἀποτελοῦντός ποτε βᾶθρον ἀνδριάντος ἐνφοκοδομημένου ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ Ἁγίου Νικόλαος παρὰ τὸ χωρίον Μόκιστα. Ἡ ἐκκλησία κεῖται δύο περίπου χιλιόμετρα δυτικῶς τοῦ τεμένους τοῦ Θέρμου καὶ εἶνε κτισμένη καθ' ὁλοκληρίαν σχεδὸν ἐκ λίθων ληφθέντων ἐκ τινος παρακειμένου βεβαίως ἀρχαίου ἱεροῦ. Κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους ἠγείρετο ἐνταῦθα ἡ αὐτὴ ἢ ἄλλη τις μεγαλοπρεπεστέρα ἐκκλησία· τὰς βυζαντινὰς αὐτοῦ εὐρεθείσας ἐπιγραφὰς ἶδε ἐν Ἑπετηρίδι Παρνασσοῦ τόμῳ 7^ῳ τοῦ ἔτους 1903 σελ. 208 ἐ.

Στραταγέοντος Στράτωνος

..... ἔδοξε τοῖς Αἰτω-
λοῖς Ἀριστομάχῳ Λυσίμ.....

Λακεδαιμονίῳ δεδόςθαι προ-

5 ξενίαν καὶ ἰσοπολιτεῖαν....

αὐτῷ καὶ ἐκγονοῖς κα.....

.. ΝΙΩΙ

..... ΑΙΤΩΛΟΙ

..... ΤΟΙΣΑΛΛΟΙΣ

..... ΕΝΓΥΟΣ (?)

ΤΑΣΠΡΟΞΕΝΙΑΣ

..... ΝΟΣΥ

Μετὰ τὸν 6^{ον} στίχον ἠκολούθει εἰς τὸ πρῶτον δεῦτερον ἄλλο ψήφισμα προξενίας, γραφὲν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ στρατηγοῦ Στράτωνος ὡς φαίνεται.

Ἀρ. 13.

Εἰς τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Νικολάου ἐπὶ βᾶθρου ἐνφοκοδομημένου:

Στραταγέοντος Νικάνδρου Τριχονέος τὸ δεύτερον

προξενίαν Αἰτωλοὶ ἔδωκαν κατὰ τὸν νόμον Εὐνωί(;))

... ΟΥ Νεαπολίται. Ἐγγυος Κυδρίων Δωριμάχου
Τριχονεύς.

Ὁ Νικάνδρος Τριχονεὺς ἐστρατήγησε τὸ δεύτερον ἐν ἔτει 184/183. Πρβ. τὰ κατ' αὐτὸν παρὰ Gillischewski, *De Aetolorum praetoribus* etc., Dissert., 1896, σελ. 50 ἐ. Ὁ Νικάνδρος Βίττου

Τριχονεύς ἱερομνήμων ἐν Δελφοῖς κατὰ τὸ ἔτος 178/177 (Dittenb., *Syll.* ἀρ. 293) πρέπει νὰ εἶνε ὁ αὐτὸς καὶ ὁ στρατηγός. Ὁ *Κυθρίων Δωριμέχου Τριχονεύς* (ἴδε ἀνωτέρω εἰς τὰ περὶ ἐπιγρ. 1. σ. 76) εἶνε βεβαίως υἱὸς τοῦ κατὰ τὰ τελευταῖα εἴκοσι περίπου ἔτη τοῦ γ' αἰῶνος ἐπανειλημμένως στρατηγήσαντος *Δωριμέχου Νικοστράτου Τριχονέος*.

Ἄρ. 14.

Ἐπὶ τεμαχίου λίθου, τὸ ὁποῖον ἀνῆκε μὲν ἀρχῆθεν εἰς τι ἐκ τῶν καταστραφέντων ὑπὸ τοῦ Φιλίππου Ε' μνημείων, μετὰ πολλοῦ δὲ ἄλλου ἀχρήστου καταστάντος ὕλικου αὐτῶν συνενωκοδομήθη εἰς τὸν ἀνατολικὸν στυλοβάτην τοῦ ναοῦ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὅτε οὗτος ἀνεκαινίσθη πιθανῶς μετὰ τὴν ἐπὶ Φιλίππου τελευταίαν καταστροφὴν τοῦ 206. Τὰ γράμματα εἶνε μετ' ἐπιμελείας ἐγκεκολλημένα, ἀπέχοντα κανονικῶς μικρόν τι ἀπ' ἀλλήλων, οὐδὲν ἴχνος ἀκρεμόνων (*apices*) παρουσιάζοντα.

..... ΟΥΝΤ.....

... ΛΥΚΡΙΤ.....

..... ΤΤΙΟΥ.....

Ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ ἴσως δύναται νὰ συμπληρωθῇ τὸ ὄνομα τοῦ ἐν τῇ χαλκῇ στήλῃ (ἀρ. 1 σελ. 69) μνημονευομένου στρατηγοῦ τῶν Αἰτωλῶν *Πολυκρίτου Καλλιέος*.

Ἄρ. 15.

Ἐπὶ τεμαχίου λίθου, τὸ ὁποῖον εὐκόλως ἀναγνωρίζεται ὡς ἐπιστύλιον, ἀνῆκον ἀρχῆθεν εἰς στοάν ὑπερκειμένην τοῦ ναοῦ. Πολλὰ τεμάχια τριγλύφων, ἐπιστυλίων καὶ πωρίνων σπονδύλων, φερόντων πρόδηλα τὰ ἴχνη τῆς διὰ πυρὸς καταστροφῆς τοῦ κτιρίου, εἰς ὃ ἀνῆκον, εἰρέθησαν ἀποτελοῦντα τοῖχον, ὡς ἀνάλημμα μικρὸν παραλλήλως τοῦ ἀνατολικοῦ στυλοβάτου τοῦ ναοῦ, ὅστις πρὸς τὸ μέρος τοῦτο ἤγγιζε σχεδὸν τὴν βραχὺδὴ ρίζαν τοῦ ὑπερκειμένου βουνοῦ Μέγα-Λάκκου. Ἐπειδὴ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ λόγος γίνεται περὶ *παστίδος*, συμπεραίνω ὅτι ὁ λίθος οὗτος μετὰ τῶν λοιπῶν τοῦ ἐν λόγῳ τοίχου ἀνῆκεν εἰς στοάν, ἥτις ὡς τῆς κατασκευῆς τοῦ ἐ-

δάφους καὶ τῆς θέσεως, ἐν ᾗ εὑρέθησαν οἱ λίθοι, καθίσταται ἀναμφίβολον ὅτι ὑπερέκειτο τοῦ ναοῦ πρὸς ἀνατολὰς αὐτοῦ. Τὰ εὐμεγέθη γράμματα εἶνε μετ' ἐπιμελείας ἐγκεκολλημένα καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἴχνους ἀκρεμόνων.

..... ΤΑΝΠΑΣΤΑΔΑ....

..... ΛΡΙΞΕΝΟΥΤΡΙΧΟΝΕ....

... ΣΣΕΟΣΒΡΥΤΩΝΟΣΦ....

Ὡς φαίνεται πρόκειται περὶ ἀναθέσεως *παστίδος* ἥτοι στοῦς, *στρατηγοῦντος Χαριξένου Τριχονέος* καὶ ἄλλων ἀρχόντων, οἷον ἐπιλεκταρχέοντων τοῦ δεινός *Ἀμφισσέος*, *Βρύττωνος* *Φυσκέος* ἢ *Φυταιέος*.

Τὰ καταστραφέντα ὑπὸ Φιλίππου Ε' μνημεῖα τοῦ Θείρου εἶνε πιθανώτατα τὰ κτισθέντα κατὰ τοὺς ἐνδοξότερους χρόνους τῆς αἰτωλικῆς συμπολιτείας ἥτοι μετὰ τὸν ὀλεθρὸν τῶν Γαλατῶν τὸ 279/278 μέχρι τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ γ' αἰῶνος. ὅποτε οἱ Αἰτωλοὶ ἤγον καὶ ἔφερον τὴν Ἐλλάδα σχεδὸν πᾶσαν, λαφυραγωγούντες καὶ ληστεύοντες τοὺς τε πλησίον καὶ τοὺς μακράν. Τὰ λείψανα τῶν κτιρίων τούτων δεικνύουσι παντάπασιν ἐνιαῖον χαρακτῆρα καὶ τὸ τέμενος ὅλον φαίνεται ὡς νὰ ἀπέκτησε συγχρόνως πάντα τὰ ἐν λειψάνοις σωζόμενα κτίρια αὐτοῦ. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε διόλου πιθανόν ὅτι ἔγινεν εἰς χρόνους προγενεστέρους τοῦ γ' αἰῶνος. Κατὰ τὸ 322 ἡ Αἰτωλία δὲν εἶχεν οὐδὲ τὰς πόλεις πάσας *τετειχισμένας* πρὸς Διοδώρου XVIII 24.25, ἐνῶ κατόπιν οὐδεμία πόλις καὶ κώμη κατελείφθη ἀνοχύρωτος, ὡς φαίνεται ἐκ τῶν σημερινῶν πανταχοῦ τῆς χώρας λειψάνων φρουρίων καὶ πύργων. Κατὰ δὲ τὸν γ' αἰῶνα ἡ ἀκμὴ αὐτῆς ἄρχεται κυρίως ἀπὸ τῶν ἐνδόξων κατὰ τῶν Γαλατῶν ἀγώνων. Διὰ τοῦτο μετὰ μεγίστης πιθανότητος, ἂν μὴ μετὰ τελείας βεβαιότητος, νομίζομεν ὅτι καὶ τὰς ἐκ τοιούτων προγενεστέρων τῆς ἐπὶ Φιλίππου καταστροφῆς μνημείων προερχομένας ἐπιγραφὰς δυνάμεθα νὰ θέσωμεν εἰς τοὺς μετὰ τὸ 279 καὶ πρὶ τοῦ 220 χρόνους.

Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ *Τριχονεύς Χαριξένος* πρέπει νὰ εἶνε ἐκεῖνος, ὅστις μετ' ἄλλων πολεμικῶν ἀνδρῶν τῆς Αἰτωλίας μνημονεύεται στρατηγήσας περὶ τὰ μέσα τοῦ γ' αἰῶνος (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 71).

Ἄρ. 16.

.....ΙΕΠΙΧΑΡΙΞΕΝ[ΟΥΣΤΡΑΤΑΓΟΥ....
ΚΡΑΤΕΟΣΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΑΙΤ[ΩΛΟΙ....
ΑΝΔΡΟΚΛΕΟΣΧΑ.....
ΠΡΟΞΕΝΙΑΝΤΑΛΛΟΣ[ΑΚΑΙ
 ΤΟΙΣ[ΑΛΛΟΙΣΠΡΟΞΕΝΟΙΣΔΕΔΟΤΑΙΕΓ
 [ΓΥΟΣ.....

Ἄρ. 17.

.....ΕΠΙΧΑΡΙΞΕΝΟΥΣΤΡΑΤΑΓ.....
ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΤΑΙΤΩΛΟΙ.....

.....ΛΕΟΥΣΚΟ.....
ΠΡΟΞΕΝΙΑΝ.....
ΠΡΟΞΕΝΟΙΣΔΕΔΟΤΑΙ.....

Ἀμφοτέραι αἱ ἀνωτέρω ἡκρωτηριασμένα ἐπιγραφαὶ ἦσαν ψηφίσματα προξενίας, κεχαραγμένα ἐπὶ στήλης εὐρεθείσης μετ' ἄλλων συντριμμάτων ὁμοῦ. Ὁ στρατηγὸς ἐν ἀμφοτέραις εἶνε ὁ αὐτός. Καὶ βεβαίως ὁ Χαρίζενος οὗτος εἶνε ὁ αὐτός καὶ ὁ ἀνωτέρω, διότι καὶ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων τὰ γράμματα ἀνήκουσιν εἰς τοὺς πρὸ τοῦ 220 χρόνους.

(ἀκολουθεῖ συνέχεια)

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΩΤΗΡΙΑΔΗΣ

ΕΥΡΗΜΑΤΑ ΑΝΑΣΚΑΦΗΣ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΟΣ ΑΝΤΡΟΥ¹

(Πίν. 3)

Πρὸ πολλοῦ τὸ παρὰ τὴν Φυλὴν ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ἄντρον εἶναι γνωστὸν διὰ τὴν ἐν αὐτῷ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα τελούμενην λατρείαν τοῦ Πανὸς καὶ τῶν Νυμφῶν. Τὸ χαρακτηριστικὸν ὄνομα Λυχνοσπηλαιὰ διδόμενον εἰς τὸ ἄντρον ὑπὸ τῶν περιόικων διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐν αὐτῷ εὕρισκομένων λύχνων, ἐπιγραφαὶ χαραγμέναι ἐπὶ τοῦ βράχου καὶ τὸ ἐντεῦθεν προσλθὼν ἀνάθημα τοῦ Τηλεφάνους, ἀνάγλυφον ἀφιερωμένον εἰς τὸν Πᾶνα καὶ τὰς Νύμφας, ἥδη ἀπὸ τοῦ 1847 εἰσαχθὲν εἰς τὸ Μουσεῖον, ἐμαρτύρουν κατηγορηματικῶς περὶ τῆς λατρείας ταύτης. Περιεμένετο λοιπὸν κατὰ τὰς ὑπὸ τῆς Ἀρχ. Ἑταιρείας ἐκτελεσθείσας ἀνασκα-

φὰς κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1900 καὶ 1901 νὰ ἀνευρεθῶσι πράγματα ἀναγόμενα εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Πανὸς καὶ τῶν Νυμφῶν καὶ ἡ προσδοκία αὕτη ἐπαρκῶς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ἐξεπληρώθη. Διότι ἂν καὶ κατὰ τὴν ἔκθεσιν τοῦ ἐνεργήσαντος τὰς ἀνασκαφὰς κ. Α. Σκιᾶ μόλις τὸ 1/3 τῆς φανερᾶς ἐκτάσεως τοῦ σπηλαίου ἀνεσκήφη (Πρακτικὰ 1901 σ. 33), εὐρέθησαν πολλὰ τεμάχια ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων, ἐξ ὧν ἀπετελέσθησαν δύο μὲν ἐντελῶς ἀκέραια, πέντε δὲ ἄλλων μέρη, ἔπειτα καὶ μικρότερα ἄλλα εὐρήματα οὐχὶ ἀνάξια λόγου. Κατὰ τὴν ἐπακολουθήσαντα ἀνασκαφὴν τοῦ σπηλαίου τῆς Βάρης ὑπὸ τῶν Ἀμερικανῶν ἐξήχθησαν βεβαίως πέντε, σχεδὸν τέλεια, συγκολληθέντα ἐκ πολλῶν τεμαχίων ἀνάγλυφα καὶ μέρη δύο ἄλλων, ἀλλ' ἐκεῖ κατωρθώθη νὰ ἀνασκαφῇ ὁλόκληρον τὸ ἄντρον, ἐπειδὴ δὲν ἐδυσχεραίνετο τὸ ἔργον τῆς ἀνασκαφῆς ὡς εἰς τὴν Λυχνοσπηλαιάν, ὅπου ἔδει νὰ ἀποσπασθῇ σκληρὸς καὶ παχὺς ἀσβεστολιθικὸς

¹ Περί τῶν ἀνασκαφῶν καὶ τῶν εὐρημάτων συντόμως διέλαθεν ἤδη ὁ ἐνεργήσας τὰς ἀνασκαφὰς κ. Α. Σκιᾶς ἐν τοῖς Πρακτικοῖς τοῦ 1900 σελ. 38. κ. ε. καὶ 1901 σ. 32 κ. ε., μὴ εὐκαιρήσας δὲ νὰ ἀσχοληθῇ ἰδιαιτέρως εἰς τὰ εὐρήματα ἔσχε τὴν καλωσύνην νὰ ἀναθέσῃ εἰς ἐμὲ τὴν ἐπεξεργασίαν τούτων ἐπιφυλάξας δι' ἑαυτὸν νὰ γράψῃ περὶ τῶν ἐν τῷ ἄντρῳ εὐρεθεισῶν ἐπιγραφῶν ὡς καὶ τῆς ἐν αὐτῷ λατρείας, ὅπως προσεχῶς θέλουσι δημοσιεῦθαι.

ἐπίπαγος κατασταλαχθείς ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ βράχου
ρέοντων ὑδάτων, ὅστις ἐκάλυπτε τὴν ἀρχαίαν ἐπι-
φάνειαν. Ἄλλ' ἐκτὸς τῶν ἀναγλύφων ἔχουσι ἀξίαν
καὶ τὰ ἄλλα μικρὰ εὐρήματα, οἷον χρυσᾶ κοσμή-
ματα ἢ ἀναθήματα, ἀγγεῖα ἢ τεμάχια τοιούτων,
πῆλινα εἰδώλια καὶ μέγα πλῆθος λύχνων. Τῶν
εὐρημάτων τούτων περιγραφὴν καὶ τὴν κατὰ τὸ
δυνατὸν ἐρμηνεῖαν ἐπιχειροῦμεν κατωτέρω ἀρχί-
ζοντες ἀπὸ τῶν ἀναγλύφων.

Ἀνάγλυφα

Ἦτο εὐλογον ἐν τῷ ἄντρῳ τοῦ Πανὸς καὶ τῶν
Νυμφῶν νὰ εὐρεθῶσι καὶ ἄλλα ὅμοια πρὸς τὸ τοῦ
Τηλεφάνους καὶ τὰ γνωστὰ ἀναθηματικά ἀνά-
γλυφα, ἅτινα συνήθως παριστῶσι σπήλαιον καὶ ἐν
αὐτῷ τὰς Νύμφας, τὸν Πᾶνα, καὶ ἐνίοτε τὸν Ἑρ-
μῆν καὶ Ἀχελῶον. Τῷ ὄντι πάντα τὰ εὐρεθέντα

ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ
ΔΙΟΦΕΙΟΗΣ
ΠΥΘΕΑΣ

ΡΟΛΙ-ΤΡΑΤΟΣ
ΘΕΟΤΙΜΟΣ
ΦΑΙΔΩΝ

ΛΥΛΟΣ
ΣΤΡΑΤΩΝ
ΕΥΧΑΡΙΔΗΣ
ΔΡΑΣΥΜΟΣ

ΠΑΥΣΙΑΣ
ΑΡΧΙΑΣ
ΑΡΙΣΤΟΝΙΚΟΣ
ΚΑΜΙΣΘΕΝΙΔΗΣ

ΤΟ.ΙΙΙ
ΙΜ.ΙΙΙ.ΟΟΣ
ΡΥΘΟΔΩΡΟΣ

Εἰκὼν 1.

τεμάχια ἀνήκουσιν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἀναγλύφων
τούτων, ἂν καὶ τινὰ διαφέρουσιν ἐντελῶς ἀπὸ τοῦ
γνωστοῦ τύπου¹.

1. Τὸ διὰ τοῦ τζιγγογραφήματος εἰκ. 1, ἀπεικο-
νιζόμενον ἀνάγλυφον συνεκολλήθη ἐκ πέντε τεμα-
χίων, ὧν τὰ τέσσαρα μὲν εὐρέθησαν κατὰ τὰς ἀνα-

σκαφὰς τὸ δὲ πέμπτον, ἢ κάτω πρὸς τὰ ἀριστερὰ
γωνία, εἶχεν ἤδη κατὰ τὸ 1895 εἰσαχθῆ εἰς τὸ
Μουσεῖον παρ' ἰδιώτου ὑποδείξαντος τὸ ἄντρον ὡς
τόπον προελεύσεως. Ἡ συναρμογὴ τῶν τεμαχίων
εἶναι τελεία, ἐπειδὴ αἱ κατὰ τὰ ῥήγματα ἐπιφά-
νεια διετηρήθησαν σχεδὸν ἀνέπαφοι. Εἶναι δὲ τὸ
ἀνάγλυφον συνήθους πεντελικοῦ μαρμάρου καὶ ἔχει
ὕψος 0,52, μῆκος 0,82 καὶ ὕψος τῶν ἀναγλύπτων
μορφῶν μέχρι 0,04. Ἐκ τῶν τεσσάρων πλευρῶν
ἢ κάτω στενοτέρα τῶν ἄλλων καὶ λεῖα ἔχει ἐπι-

¹ Τὴν νεωτάτην περὶ τῶν ἀναγλύφων τούτων ἐργασίαν ἴδε ἐν
American journal of Archaeology 1903 σ. 301 κ. ε., ὅπου περι-
γραφομένων τῶν ἐκ τοῦ σπηλαίου παρὰ τὴν Βάρην ἀναγλύφων δύνα-
ταί τις νὰ ἴδῃ πᾶσαν τὴν σχετικὴν βιβλιογραφίαν.

γραφὴν δηλοῦσαν τὰ ὀνόματα τῶν ἁφιερωτάντων τὸ ἀνάγλυφον, ὡς ταῦτα ἀπεδόθησαν κάτωθεν τῆς εἰκόνος τοῦ ἀναγλύφου. Φέρει δὲ ἡ αὐτὴ πλευρὰ τὴν συνήθη ὁδοντιστὶδῆ ἐξοχὴν χρησιμεύουσαν πρὸς στερέωσιν τοῦ ἀναγλύφου ἐπὶ τοῦ βράχου. ὅπου ἐντὸς ἀναλόγου κοιλότητος ἐνεσφηνοῦτο. Ὡς πρὸς τὴν μορφήν τὸ ἀνάγλυφον παρουσιάζει τὸ σύνθημα εἰς ἀναθηματικὰ ἀνάγλυφα εἰς μῆκος ἐκτεινόμενον ὀρθογώνιον σχῆμα καὶ μόνον ἡ ἀσθενὴς καμπὴ τῶν ἄνω γωνιῶν καὶ ἡ δὴλωσις τοῦ βραχῶδους ἐδάφους ἐπὶ τοῦ περιθωρίου ὡς καὶ τὸ κυματούμενον περιγράμματα τῶν τριῶν πλευρῶν ὑπενθυμίζουσι, ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν ἐν τῶν σπηλαιομόρφων ἀναγλύφων, ὅπου αἱ Νύμφαι καὶ ἡ ἀκολουθία των. Καὶ πράγματι. Ἰδοὺ αἱ φιλόχοροι Νύμφαι, ὁ ἐξάρχων τοῦ χοροῦ αὐτῶν Ἑρμῆς, ὁ ἐν τῷ σπηλαίῳ συλλατρευόμενος Ἀχελῷος κάτωθεν καὶ ὑπεράνω ἀριστερὰ ἐξηπλωμένος ἐπὶ τοῦ βράχου ὁ ἀπαραίτητος τραγόπους ἐταῖρος, ὁ Πάν. Ὁ Ἑρμῆς ἐνδεδυμένος μὲ χιτῶνα κοντόν ἐξωσμένον ὑψηλὰ καὶ μὲ χλαμύδα κομβωνομένην ἐπὶ τοῦ δεξιῦ ὤμου, ὑψώνων δὲ τὴν δεξιὰν χεῖρα κεκαμμένην κατὰ τὸν ἀγκῶνα, δι' ἧς βεβαίως ἐκράτει τὸ κηρύκιον διὰ χρώματος ἐνταῦθα ποτε παρασταθὲν, διευθύνεται πρὸς τὰ ἀριστερὰ μὲ ταχέα μεγάλα βήματα κρατῶν διὰ τῆς ἀριστερᾶς τὴν δεξιὴν τῆς πρώτης Νύμφης ὡς κορυφαῖος τοῦ χοροῦ, ὅστις προφανῶς θὰ χορευθῇ ἐν τῷ σπηλαίῳ περὶ τὸν ὡς ἐν ἀγροικίᾳ ἐξ ἀργῶν λίθων κατεσκευασμένον βωμόν. Αἱ Νύμφαι παρίστανται ἐνδεδυμέναι διὰ ποδῆρους χιτῶνος καὶ ἱματίου κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐπὶ τοῦ σώματος ἐρριμμένου, οὕτως ὥστε τὰ δύο ἄκρα αὐτοῦ νὰ συναντῶνται καὶ συσφίγγωνται ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου. Πρὸς τὰ κάτω διακρίνεται τὸ ἱμάτιον ἀπὸ τοῦ χιτῶνος μόνον ἐπὶ τῆς μεσαίας, ὅπου ὀλίγον ὑπὲρ τὰ σφυρὰ διακρίνει τις ἀσθενῶς δεηλωμένον τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου, ἐν ᾧ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης οὐδὲν φαίνεται ὡς ἐκ τοῦ ἐπιπροσθοῦντος βωμοῦ ἐπὶ δὲ τῆς τελευταίας χιτῶν καὶ ἱμάτιον συμπίπτουσι καθολοκληρίαν. Προσέτι τὸ ἱμάτιον τῆς μεσαίας διαφέρει καὶ κατὰ τοῦτο ἀπὸ τοῦ τῶν δύο ἄλλων, ὅτι τὸ διὰ τοῦ στήθους διαγωνίως διερχόμενον ἄκρον τοῦ ἱματίου παρίσταται χαλαρὸν καὶ οὐχὶ συνεσφιγμένον. Ὡς πρὸς τὴν στάσιν ἡ μὲν πρώτη καὶ δευτέρα ὁρῶνται μᾶλλον

κατ' ἐνώπιον ἢ ἐν κατατομῇ, ἐν ᾧ ἡ τρίτη μᾶλλον ἐν κατατομῇ καὶ αἱ πρῶται μὲν δύο φαίνονται ὡς βηματίζουσαι κεκινημένον τι βῆμα, ἐν ᾧ ἡ τρίτη παρίσταται ἐπὶ τῶν ἄκρων τῶν ποδῶν ὀρχουμένη. Ὁ ἐν τῷ σπηλαίῳ μετὰ τῶν Νυμφῶν συλλατρευόμενος Ἀχελῷος παρίσταται ἐνταῦθα οὐχὶ ὡς προσωπεῖον (Maske) ὡς συνήθως, ἀλλ ὅπως σπανιώτερον, μὲ τὸ ἐμπρόσθιον σῶμα ταύρου ἔχοντος ἀνθρωπίνην κεφαλὴν. Ἐπὶ τοῦ προσώπου κατὰ τὰ λοιπὰ πάντα ἀνθρωπίνου φαίνονται δύο μικρὰ κέρατα φυόμενα ὑπὲρ τὸ μέτωπον. Ἡ κόμη καὶ το γένειον εἶναι ἱκανῶς ἄφθονα καὶ ῥοώδη. Τέλος ὑπεράνω κατὰ τὸν τρόπον τῶν τράγων ἢ τῶν ποιμένων ἀνακεκλιμένος θεᾶται τὸν χορὸν ὁ Πάν. Εἶναι οὗτος τραγόπους καὶ ἰθυφαλλικός, ἀνακλίνεται δὲ ἐπὶ τοῦ βράχου τὸ μὲν δεξιὸν σκέλος ἔχων ἐντεταμένον πρὸς τὰ κάτω τὸ δὲ ἀριστερον ὑψώνων καὶ στηρίζων ἐπὶ ὑψηλότερον κειμένης προεξοχῆς. Καὶ εἶναι μὲν οἱ πόδες κατὰ μέγα μέρος κατεστραμμένοι, ὅμως, ὅπερ ὑπολείπεται, δεικνύει ἀσφαλῶς τὴν ῥηθεῖσαν στάσιν. Ὁ πῶγων φαίνεται ὑπὲρ τὸ μέτρον μέγας, διὰ τοῦτο ἡδυνάτο τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ὁ τεχνίτης θὰ ἐσκόπει ἐνταῦθα νὰ παραστήσῃ τὴν σύριγγα, ἣν θὰ ἔφερεν ὁ Πάν πρὸς τὸ στόμα διὰ τῆς ἀριστερᾶς, ὅμως τοῦτο δὲν κατορθώθη νὰ παρασταθῇ δι' ἑλλειψίν χώρου καὶ προνοίας ἐκ μέρους τοῦ ἐργασθέντος τοῦ ἀναγλύφου λιθοξόου. Ἡ δεξιὰ εὐρηται κάτωθεν τοῦ πῶγωνος κενή.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου δὲν εἶναι ἐπιμελὴς ἀλλὰ κοινὴ χειρωνακτικὴ, ὡς ἐκ τῆς εἰκόνος δύναται τις νὰ κρίνῃ. Ἡ διάκρισις τῶν ὑφασμάτων τοῦ χιτῶνος καὶ τοῦ ἱματίου δὲν εἶναι, ὡς θὰ ἡυχετό τις τελεία. Ἰδίως ἐπὶ τῆς μεσαίας Νύμφης, ὅπου εἶναι ὁρατὸν ἱκανὸν μέρος τοῦ χιτῶνος τὸ ἐπὶ τοῦ στήθους, δὲν βλέπει τις διαφόρους τὰς πτυχάς, ἅς σχηματίζει ἐπὶ τοῦ κατωτέρου μέρους τοῦ σώματος τὸ ἱμάτιον μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸ χιτῶνος, ἀπὸ τῶν ἐπὶ τοῦ στήθους ὑπὸ τοῦ χιτῶνος μόνου σχηματιζομένων, διὸ καὶ δὲν δύναται τις νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ ἱμάτιον καλύπτει τὰ σκέλη καὶ τὰς κνήμας τῆς Νύμφης, πρὶν ἢ μετὰ κόπου διακρίνῃ τὸ ὑπὲρ τὰ σφυρὰ κράσπεδον. Καὶ ἄλλως ὁ πολλαπλασιασμός τῶν πτυχῶν ὑπὸ τὸ ἐνείλημμένον μέρος τοῦ ἱματίου εἶναι τόσον δυσάρεστος, ὅσον

καὶ ἀπίθανος. Ἐπίσης αἱ πτυχαὶ αἱ διαγραφόμε-
ναι διαγωνίως ἐπὶ ἀμυρτέρων τῶν ποδῶν τῆς πρώ-
της εἶναι πολὺ ἀπίθανοι καὶ ὅχι ὠραῖαι. Ἀπλού-
στερον καὶ μετὰ μεγαλυτέρας ἐπιτυχίας ἔχουσιν
ἐκτελεσθῆ τὰ ἐνδύματα τῆς τελευταίας. Ὁ σχη-
ματισμὸς (Stilisierung) τῶν πτυχῶν ὅπισθεν τῶν
ποδῶν εἶναι πολὺ πιθανὸς διὰ τὴν ἀρκούντως σφο-
δρὴν πρὸς τὰ ἐμπρὶς ὀρχηστικὴν κίνησιν, ἁρμονικὴ
δὲ καὶ φαιδρὰ εἶναι ἡ εἰκὼν τῶν πτυχῶν τούτων,
ὅταν ἀκώλυτοι ἀπὸ τῆς ὀσφύος πρὸς τὰ κάτω κα-
ταχυνόμεναι κολποῦνται ἰσχυρῶς παρὰ τὰς κνή-
μας. Ἡ διαφορὰ αὕτη τῆς ἐργασίας μεταξὺ τῆς
τελευταίας καὶ τῶν δύο ἄλλων ἐξηγεῖται ἐπαρκῶς,
ἐὰν ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὸ πρότυπον διὰ τὴν τε-
λευταίαν Νύμφην ὡς ἔχον ὠρισμένης μορφῆς ἦτο
κατὰ πολὺ εὐληπτότερον διὰ τὸν ἡμέτερον λιθο-
ζόον, ὅστις ἐξάπαντος δὲν εἰργάζετο αὐτοτελῶς, ἢ
τὰ πρότυπα τῶν δύο ἄλλων Νυμφῶν, τὰ ὅποια
διὰ τὴν κατ' ἐνώπιον στάσιν θὰ παρουσίαζον πολυ-
πλοκωτέρας καὶ ὀλιγώτερον ὠρισμένης μορφῆς πτυ-
χῶν. Ἐκ τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Ἑρμοῦ ὁ μὲν χιτὼν
δὲν παρίσταται μετὰ ἰδιαίτερας λεπτότητος, ἀλλ'
ἡ χλαμὺς δεικνύει ἀπαραγνώριστον φυσικὴν ἀλή-
θειαν. Νομίζει τις, ὅτι βλέπει βαρὺ μάλλινον ὕ-
φασμα σχηματιζόμενον εἰς χονδροειδεῖς ἀλλὰ φυ-
σικὰς διὰ τὸ ὑποτεθὲν ὕψος πτυχάς, τοῦ ὁποίου
μὲ πολλὴν ἀλήθειαν ἐξαίρεται τὸ ἄκρον. Παρὰ
ταῦτα ἡ ἐπιτυχία αὕτη πρέπει μᾶλλον νὰ ἀπο-
δοθῇ εἰς τὸ ὅτι ὁ τραχὺς οὗτος λιθοζόος εἰργάσθη
ἐνταῦθα ἀμελέστερον καὶ ταχύτερον, παρ' ὅσον
συνήθειζεν, ἢ εἰς σπουδαίαν προσπάθειάν του νὰ
παραστήσῃ τὸ ἐνδύμα ὡς ἐν τῇ πραγματικότητι
τοῦτο ὑπάρχει.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν τοῦ ἀναγλύφου δυνά-
μεθα νὰ χρησιμοποιήσωμεν τὴν μόνην διατηρηθεῖ-
σαν κεφαλὴν τοῦ Ἀχελφίου δεικνύουσαν παρὰ τὸ
μέτωπον, τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν παρεϊάν, τὴν ἐπι-
φάνειαν πολὺ εἰς βάθος κεκινημένην, πρᾶγμα τὸ
ὁποῖον εἰς τὸσον βαθμὸν μόνον μετὰ τὸ μέσον τοῦ
Δ' αἰῶνος δύναται νὰ συμβαίνει. Συμπληρωματι-
κῶς κατόπιν ἔρχεται ἡ ἐπιγραφή, ἡ ὁποία κατὰ τὸν
χαρακτῆρα τῶν γραμμάτων μόνον μέχρι τοῦ τέλους
τοῦ Δ' αἰῶνος δύναται νὰ ἀναβιβασθῇ. Αὕτη ἀποδί-
δοται συμφώνως πρὸς ἀντίγραφον γενόμενον μετὰ
τῆς δυνατῆς ἀκριθείας, ἐπεὶ τῶν γραμμάτων

καταστάντων πολὺ ἀμυρῶν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ
ληφθῇ ἔκτυπον ἐπὶ χάρτου. Δέκα ὀκτὼ ἦσαν ἐν
ὄλῳ οἱ ἀφιερῶσαντες τὸ ταπεινὸν τοῦτο ἀνάγλυ-
φον καὶ τούτων τὰ ὀνόματα ἀναγινώσκονται μετ'
ἀσφαλείας ἐκτὸς τριῶν ὡς ἐξῆς: α' στήλη: Αρι-
στοκλῆς Διοπέθης Πυθέας, β': Πολ(ύ)στρατος
Θεότιμος Φαίδων, γ': (Φ)αῦλος Στράτων Ευχαρί-
δης Θράσυλλος δ': Παυσίας Αρχίας Ἀριστόνι-
κος Καλλισθενίδης ε': ... το ιμ ... θος
Πυθόδωρος,..... Ὡς πρὸς τὴν ὀρθογραφίαν παρά-
δοξον εἶναι τὸ (Φ)αῦλος, ἐν ᾧ ἔπρεπε Φάυλλος νὰ
γραφῇ. Ἡ μήπως πρέπει τότε Φαῦλος νὰ ἀναγνω-
σθῇ; Ὡς πρὸς τὴν γραφὴν ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ
παράστασις τῶν δύο λ διὰ τοῦ Μ, ὅπως τοῦτο
συμβαίνει δις, διὰ τὸ ὄνομα Θράσυλλος καὶ Καλ-
λισθενίδης.

Ἄλλ' ἂν ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν χρονολογίαν, αὕτη
δύναται νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ἐργασίαν τοῦ ἀνα-
γλύφου μόνον. Ἐπεὶ δὲ ὁ τύπος τοῦ Ἑρμοῦ καὶ
τῶν Νυμφῶν εἶναι ἀρχαιότερος, ὅπως καὶ ἡ μορφή
τοῦ ἀναγλύφου Διότι τὰ σώματα τοῦ Ἑρμοῦ καὶ
τῶν Νυμφῶν δὲν φαίνονται τὸσον ῥαδιναί, ὅσον θὰ
περιέμενέ τις κατὰ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος. Ἡ δὲ
μορφή τοῦ ἀναγλύφου θὰ ἔχῃ πιθανῶς τὴν γένε-
σιν τῆς ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ αὐτοῦ αἰῶνος, ἐπεὶ δὲ
ἡ ἡμίκυκλικὴ ἀκριβῶς σπηλαιοειδὴς μορφή τῶν
τοιούτων ἀναγλύφων Νυμφῶν εἶναι ἀποδεδειγμέ-
νον¹, ὅτι ὑπῆρχε ἤδη κατὰ τὸ α' ἡμισυ τοῦ Δ'
αἰῶνος, αὕτη δὲ εἶναι μεταβατικὴ τις μορφή με-
ταξὺ τῆς ἀρχαίας οὔσης ἀκριβῶς ὀρθογωνίου καὶ
ἀνηκούσης, καθόσον γνωρίζομεν, εἰς τοὺς χρό-
νους τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, ὅπως ἐπὶ τοῦ
γνωστοῦ ἀναγλύφου τοῦ Ἀρχάνδρου, ἢ καὶ ἀκόμη
ἀρχαιότερον, καὶ τῆς ῥηθείσης σπηλαιοειδοῦς. Πι-
θανὸν ὅμως εἶναι εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν
καὶ τοῦτο, ὅτι ὁ τεχνίτης τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν δὲν
παρέλαβε μορφὴν τινα, ἀπὸ τῶν παλαιότερων χρό-

¹ Τὸ ἐκ Βάρης ἀνάγλυφον ὅπ' ἀρ. 2009 τῶν γλυπτῶν τοῦ Ἑθν. Μουσείου ἀπεικονισμένον ἐν Amer. jour. of Arch. 1903 Pl. V) παριστῶν μετὰ περισσῆς γραφικότητος τὸ σπήλαιον δεικνύει ἐπιγρα-
φὴν ἀνήκουσαν εἰς τὸ α' ἡμισυ τοῦ Δ' αἰῶνος. Ὀλίγον νεώτερα εἶναι
τὰ σπηλαιόμορφα ἀνάγλυφα, ἀρ. 2007 καὶ 2008 ἀπεικονισμένα ἐν τῇ
αὐτῇ περιοδικῇ πίν. 3 καὶ 4. Πρὸ πολλοῦ ἄλλως εἶναι γνωστὸν τὸ
ἐν Βερολίνῳ ἀνάγλυφον τῆς συλλογῆς Sabouroff (Fide Furtwängler,
Sammlung Sabouroff I, T. 27), ὅπερ σπηλαιόμορφον ὄν καὶ μετὰ
κυματομενῶν περιθωρίων ἀνήκει ἐξάπαντος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ Δ'
αἰῶνος διὰ τὴν τεχνολογίαν του.

νων ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τοῦ ἐργαστηρίου διατηρηθεῖσαν, ἀλλ' ὅτι ἔχων πρὸ ἑαυτοῦ τὴν ἀκατέργαστον πλάκα τοῦ μαρμάρου ἀπέβλεψεν, δι' ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς λόγον, εἰς τὸ πῶς ταχύτερον καὶ ἀκοπώτερον νὰ τελειώσῃ τὴν ἐργασίαν καὶ διὰ τοῦτο περιωρίσθῃ εἰς τὸ νὰ ὑποδηλώσῃ μᾶλλον ἢ παραστήσῃ τὸ σπήλαιον, καθὼς ἦτο σύνηθες. Ἡ τελευταία αὕτη ὑπόθεσις γίνεται πιθανωτέρα, ἂν ἐνθυμηθῶμεν, ὅτι ἡ ἐν γένει ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου πολὺ ἀπέχει τοῦ νὰ εἶναι ἐπιμελής καὶ δόκιμος.

Ἐκ τῆς περαστάσεως δὲν ἐμάθομεν τι νέον καὶ ἄγνωστον πρότερον. Ἄλλῃ τις μορφή ἐκτὸς τῶν συνήθων ἐπὶ ἀναγλύφων Νυμφῶν παριστωμένων δὲν παρουσιάζεται οὐδὲ νέος τις τρόπος παραστάσεως. Μόνον ὅτι διὰ τοῦ Ἀχελῷου τούτου προστίθεται ἐν ἀκόμῃ παράδειγμα εἰς τὰ ὀλίγα ὑπάρχοντα, καθ' ἃ οὗτος παρίσταται μετ' ἀνθρωπίνης κεφαλῆς καὶ ταυρείου σώματος¹. Τὴν μορφήν ταύτην ὠνομάσαμεν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς περιγραφῆς Ἀχελῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ τῆς ὀνομασίας ταύτης δὲν ὑπάρχει παρὰ τοῖς ἀρχαιολόγοις τόση βεβαιότης, ὅση περὶ τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῶν Νυμφῶν ἀνάγκη νὰ σημειωθῇ δι' ὀλίγων, τί περὶ τούτου εἶναι παραδεδομένον. Ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας κεῖται, ὅτι ἡ ἐπὶ ἀναγλύφων Νυμφῶν μετὰ ἢ ἄνευ ταυρείου σώματος ἢ κεράτων καὶ ὧτων ταύρου παριστανόμενη κεφαλὴ ἀπεικονίζει ποτάμιον τινα θεόν. Τοῦτο βεβαιοῦται ἂν ἐνός μὲν διὰ τῆς βιβλιογραφικῆς παραδόσεως² καὶ ἂν ἑτέρου διὰ τῶν ὅχι ὀλίγων ιδίως ἐπὶ νομισμάτων παραστάσεων τέχνης, ὅπου ὁ ποτάμιος θεὸς παρίσταται ὡς ταῦρος ἢ ὡς ἄνθρωπος μετὰ μέρους ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν μελῶν τοῦ ταύρου. Οὐδεὶς δὲ ἄλλος θεὸς ἢ δαίμων παρίστατο οὕτω ἐκτὸς τοῦ Διονύτου καὶ τούτου σπανίως, ὅστις ὅμως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρχῃ ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν Νυμφῶν, πρῶτον μὲν, διότι οὐδεμία ὑπάρχει στενὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ Διονύσου καὶ τῶν κρηναίων ἢ ὀρεστιάδων Νυμ-

φῶν, ὅποῃ εἶναι αὗται ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων, ἔπειτα δὲ διὰ τὴν ἑλλειψίν παντὸς χαρακτηριστικοῦ σημείου (στεφάνου ἐκ κιστοῦ ἢ θύρσου). Ἀλλ' ἂν περὶ τοῦ ποταμίου θεοῦ οὐδεμία ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὑπάρχει ὅμως ζήτημα περὶ τοῦ τίς εἶναι κατ' ὄνομα ὁ ποτάμιος οὗτος θεός. Βεβαίως ἡ γραπτὴ παράδοσις ἀναφέρει πολλάκις τὴν κοινὴν λατρείαν τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦ Ἀχελῷου, ὅμως καὶ ἡ μετὰ τῶν γνωριμωτάτων ἀττικῶν ποταμῶν τοῦ Κηφισοῦ καὶ Ἰλισσοῦ¹ σχέσις ἐπίσης μαρτυρεῖται ἂν καὶ σπανιώτερον. Ἐντεῦθεν ἔπεται ὅτι βεβαιότης ὡς πρὸς τὴν ὀνομασίαν δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ, ἐκτὸς ὅταν φυσικὰ ὑπάρχῃ ἐπιγραφή, ὅπως ἐπὶ τινος ἀναγλύφου προερχομένου ἐκ τῶν παρὰ τὸν Ἰλισσὸν ἀνασκαφῶν (ἀπεικονισθέντος ἐν τῇ Ἐφημερίδι ταύτῃ 1894 πίν. 7), ὅπου κάτωθεν προσώπου ἀνθρωπίνου μετὰ κεράτων καὶ ταυρείων ὧτων ἀναγινώσκεται: *Αχελωιος*. Ἐπειδὴ ὅμως ὡς ὁ κατ' ἐξοχὴν ποτάμιος θεὸς ἐλατρεῖτο ὁ Ἀχελῷος καὶ πάντως στενότερον μετὰ τῶν Νυμφῶν συνεδέετο ἢ τις ἄλλος, εἶναι ὠρισμένως βέβαιον, ὅτι τὰς περισσοτέρας φορὰς ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν Νυμφῶν ἔχομεν τὸν Ἀχελῷον, πιθανὸν δέ, ὅτι ἔχομεν τὸν αὐτὸν καὶ ἐπὶ πάντων τῶν ἀναγλύφων τούτων. Οὕτως δὲν ἀποκλείεται εἰς τινας, ὀλίγας πάντως, ἀγνώστους εἰς ἡμᾶς περιπτώσεις καὶ ἡ ὀνομασία Κηφισὸς ἢ Ἰλισός, ἀλλὰ μετὰ τῆς ἐπιφυλάξεως ταύτης δυνάμεθα ἡσυχῶς νὰ καλοῦμεν πάντοτε Ἀχελῶν πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ εἴμεθα ὀρεστιάδων ὡς πρὸς τὴν ὀνοματοθεσίαν καὶ χάριν εὐκολίας.

2. Ἐν εἰκόνι 2 παρίσταται τὸ ἀριστερὸν κάτω μέρος ἀναγλύφου ἐκ συνήθους πεντελικοῦ μαρμάρου ὕψους 0,30 μήκους 0,20 καὶ μεγίστου ὕψους τοῦ ἀναγλύφου αὐτοῦ 0,015: "Ὅτι ἔχομεν τοῦ αὐτοῦ εἶδους ἀνάγλυφον, οἷον τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν, μανθάνομεν ἀποδύοντες πρὸς τὴν ἀριστερὰ μετὰ ταυρείου σώματος πάλιν παριστώμενον Ἀχελῷον. Ὅμως τὸ σωζόμενον ἀριστερὸν ἄκρον τοῦ ἀναγλύφου μαρτυρεῖ, ὅτι δὲν ἔγινεν ἐδῶ

¹ Ἐπὶ τεμαχίου ἀναγλύφου ἐν Ἀκροπόλει ποτὲ παρόντος (Bull. latino 1870 p. 68), ὅπερ πανταχοῦ ἀναζητήσας ὅμως δὲν εὑρον, καὶ ἀπεικονισθέντος ὑπὸ τοῦ Schöne, ἐν Griechische Reliefs 118, ὁ Ἀχελῷος παρίσταται οὕτως καὶ κατὰ 3/4 περίοπος. Ἐπίσης ἀλλ' ἐν κατατομῇ ἐπὶ τοῦ λαμπροῦ ἀναγλύφου ἐν Βερολίνῳ: Beschreibung der and. Skulpturen zu Berlin No 709A. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν τοῖς λατομείοις τῆς Πάρου γνωστοῦ ἀναγλύφου παρίσταται ὁμοίως καὶ κατ' ἐνώπιον.

² Roschers Lex., Flussgötter.

¹ Οὕτως ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ ἀναγλύφου τοῦ Ἐλέου (Ἐθν. Μουσείον 1783. Ἀρχαιολ. Ἐφημ. 1893 Πίν. 10) ἐκ τῶν δύο παριστανόμενων ποταμίων θεῶν ἀδύνατον νὰ μὴ εἶναι ὁ εἰς τοῦλάχιστον Κηφισὸς ἢ Ἰλισός. Πιθανῶς παρίστανται καὶ οἱ δύο καὶ παρ' αὐτοὺς αἱ Νύμφαι. Περὶ κοινῆς λατρείας τοῦ Πανὸς τῶν Νυμφῶν τοῦ Ἀχελῷου καὶ τοῦ Κηφισοῦ ἴδε Παυσ. 1,38,2.

ή δήλωσις τοῦ βραχὺδους ἐδάφους. ὅπως συνήθως. Μόνον ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀχελώου καὶ τῆς ἀνδρικήας μορφῆς ἀρχίζει ἐλαφρὸς τις κυματισμὸς τοῦ ἐδάφους, ὅστις πιθανῶς ὑψηλότερον θὰ ἐγίνετο ἐμφαντικώτερος πρὸς δήλωσιν τοῦ τόπου. Δὲν φαίνεται δέ, ὅτι τὸ ἀνάγλυφον θὰ ἐκάμπετο τοξευδῶς κατὰ τὰς ἄνω γωνίας, ἐπειδὴ ἡ κάμψις ἔπρεπε, νομίζω, νὰ προπαρασκευασθῇ ἤδη ἐπὶ τῆς σωζομένης ἀριστερᾶς πλευρᾶς, ἥτις ὅμως καὶ ἐφ' ἱκανοῦ ὕψους διατηρεῖται εὐθεῖα καὶ κάθετος πρὸς τὴν πλευρὰν τῆς βάσεως. Ἀλλ' ἡ κάμψις αὕτη εἶναι πιθανόν, ὅτι θὰ συνέβαινεν ἐπὶ τῆς ταινίας ἐκείνης τοῦ ἀνωμάλου ἐδάφους τῆς ἀρχομένης εὐθὺς ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν τοῦ Ἀχελώου, ἐν ᾧ αἱ ἐξωτερικαὶ πλευραὶ θὰ παρέμενον εὐθεῖαι. Τοιαύτην μορφήν ἔχει τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἀνάγλυφον τοῦ Τηλεφάνους τὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἀντρου προερχόμενον. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἀναγλύφου ἡ ταινία αὕτη τοῦ βραχὺδους ἐδάφους δὲν παρεστάθη μέχρι τῶν κάτω, ἐπειδὴ ὁ χώρος οὗτος ἐπεφυλάχθη διὰ τὴν παράστασιν τοῦ Ἀχελώου καὶ τῆς ἀνδρικήας μορφῆς. Ὡς πρὸς τὴν παράστασιν ἔχομεν τὸν Ἀχελῶον, ὅπως ἐν τῷ περιγραφέντι ἀναγλύφῳ μετὰ τῆς διαφορᾶς, ὅτι τὸ ἐνταῦθα ὁρώμενον κέρατα εἶναι ἀληθῶς ταύρειον ὡς πρὸς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἄνω διευθυνόμενον, ἐν ᾧ τὰ δύο μικρὰ κέρατα ἐπὶ τοῦ προηγηθέντος ἀναγλύφου ὁμοιάζουσι μᾶλλον πρὸς τὰ τοῦ τράγου¹. Ἡ πλησίον ἰσταμένη ἀνδρική μορφή ἀνήκει ἀναμφιβόλως εἰς τινὰ ἰκέτην. Τοῦτο συνάγομεν ἐκ τῆς ὅλης στάσεως τοῦ ἀνδρός, ἐπειδὴ ἡ δεξιὰ χεὶρ, ἥτις ἔδει νὰ ὑψοῦται κατὰ τὸν γνωστὸν τρόπον πρὸς ἀπονομὴν τῆς λατρείας, δὲν διατηρεῖται. Πρὸς τὰ δεξιὰ ἀναγνωρί-

ζει τις εὐκόλως τὸν γύψον, ὅστις ἐτέθη ἐκεῖ πρὸς συγκόλλησιν καὶ συγκράτησιν μερῶν τινῶν τοῦ ἱματίου τοῦ ἰκέτου. Ἀλλ' ὅπερ ἀκόμη δυνάμεθα νὰ ἀναγνωρίσωμεν εἶναι ἡ δεξιὰ κνήμη τοῦ ζωηρῶς βηματίζοντος Ἑρμοῦ, τοῦ ὁποίου πτυχὴ τις τῆς διανεμιζομένης γλαμύδος φαίνεται ἄνω ἀπέναντι τῆς κεφαλῆς τοῦ ἀνδρός, καὶ μέρος τοῦ μονολίθου ἀκατεργάστου βωμοῦ. Ἐπὶ τῆς κάτω οὐχὶ λείας πλευρᾶς ἀναγινώσκεται σαφῶς: Ἀριστιων. Διὰ τοῦ ὀνόματος ὀνομάζεται ὁ ἀφιερῶσας τὸ ἀνάγλυφον ἢ εἰς τις ἐξ αὐτῶν, ἂν ἦσαν πλείονες τοῦ ἐνός. Ἐκ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων δὲν δυ-

Εἰκὼν 2.

¹ Ἀξιοσημείωτον, ὅτι ἐνταῦθα μόνον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐν Βερολίνῳ ἐν Beschreibung κ.τ.λ. 709α, ὅπως καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν περιπτώσεων, ὅπου ὁ Ἀχελῶος παρίσταται ὡς προσωπεῖον, ἔχομεν ἀληθῶς ταύρεια κέρατα, πάντοτε δὲ ἄλλοτε ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων φαίνονται δύο μικρὰ ὀρθὰ κέρατα ὡς τὰ τοῦ αἰγιδίου ἢ τοῦ νεαροῦ ἀνθρωπομόρφου Πανός. Ὅτι ἡ παραποίησις αὕτη τῶν ἀρχαίων ταυρέων κεράτων εἶναι νεωτέρα, εἶναι ἄφ' ἑαυτοῦ φανερόν. Τὸ αὐτὸ πρᾶγμα βεβαιώνεται ἀκόμη καὶ διὰ τῆς σειρᾶς τῶν νομισμάτων ἐκείνων ἐκ τῶν σικελικῶν ἢ ἰταλικῶν πόλεων, αἵτινες ἀπετύπωνον ἐπὶ τῶν νομισμάτων των ἐπὶ μακρὸν χρονικὸν διάστημα τὸν παρ' αὐταῖς τιμώμενον ποτάμιον θεόν. Συμβαίνει δηλ., ὥστε ἐπὶ νεωτέρων νομισμάτων ἀναγομένων εἰς τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα νὰ παρίστανται κατὰ τὸν νεωτερικὸν τρόπον τὰ κέρατα ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς πληθὺς τῶν νομισμάτων τοῦ Β' αἰῶνος τὰ κέρατα τῶν ἀνθρωποπροσώπων ταύρων εἶναι ταύρεια (ἴδε Κατάλογον τοῦ Βρεττ. μουσείου ὡς πρὸς τὰ νομίσματα τῆς Γέλας Ἰδίας, Sicily σ. 73).

νάμεθα νὰ ὀρίσωμεν ἀκριβέστερον τὸν χρόνον τῆς ἐπιγραφῆς ἢ ὅτι αὕτη ἐχαράχθη κατὰ τὸν Δ' π. Χ. αἰῶνα. Ἐπίσης καὶ αἱ παριστανόμεναι μορφαὶ μικραὶ καὶ δυσδιάκριτοι ἄλλως δὲν λέγουσιν εἰς ἡμᾶς τι μᾶλλον ὠρισμένον. Παρὰ ταῦτα πιθανώτερον φαίνεται τὸ α' ἢ τὸ β' ἡμῖς τοῦ αἰῶνος ὡς ὁ χρόνος, εἰς ὃν ἀνήκει τὸ ἀνάγλυφον.

3. Τὸ ἐν τῇ παρακειμένῃ εἰκόνι, ἀρ. 3, ἀπεικονιζόμενον τεμάχιον ἀναγλύφου δεικνύει εἰς ἡμᾶς μίαν πολὺ ὡραίαν κεφαλὴν, ἀλλ' εἶναι τμήμα μικρὸν ἱκανῶς μεγάλου ἀναγλύφου πανταχόθεν ἀπο-

κεκρουμένον πλήν τῆς πρὸς τὰ δεξιὰ πλευρᾶς. Τὸ τεμάχιον εἶναι ἐκ πεντελικοῦ μαρμάρου συνήθους, ὕψους 0,23 μήκους 0,24 καὶ ὕψους τῆς ἀναγλύπτου κεφαλῆς ἕως 0,03. Ὅπισθεν τῆς κεφαλῆς βλέπει τις μέρος τοῦ περιθωρίου τοῦ ἀναγλύφου, τὸ ὁποῖον κυματούμενον, ὅπως φαίνεται, παριστᾷ τὸ βραχῶδες ἔδαφος. Τὸ αὐτὸ ἔδαφος δηλοῦται καὶ κάτωθεν τῆς κεφαλῆς, ἢ ὁποῖα παρίσταται μετὰ ὀλοκλήρου τοῦ λαιμοῦ καὶ πλέον οὐ. Μετὰ βεβαιότητος δὲ δύναται νὰ λεχθῇ, ὅτι, ὅπως κάτωθεν

τῆς κεφαλῆς αὐξάνει τὸ βραχῶδες περιθώριον εἰς πλάτος, οὕτω θὰ ᾤξανε καὶ ἄνωθεν αὐτῆς καὶ ὅτι χάριν τῆς παραστάσεως τῆς κεφαλῆς ἀπεκόπη μέρος τι τοῦ περιθωρίου τούτου. Τοῦτο καθίσταται βεβαιότερον, εὐθὺς ὡς ἀναλογισθῶμεν, ὅτι τὸ τεμάχιον ἀνήκει εἰς σπηλαιόμορφον ἀνάγλυφον Νυμφῶν καὶ ὅτι ἐπομένως ἡ κεφαλὴ αὕτη παριστᾷ τὸν Ἀγελῶν, ἐπειδὴ εἶναι γνωστὰ παραδείγματα τοιούτων ἀναγλύφων, ὅπου ὁ Ἀγελῶς παρίσταται μετὰ τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τοῦ βραχῶ-

Εἰκὼν 3.

δους περιθωρίου¹. Ὁ Ἀγελῶς χαρακτηρίζεται ἐκτὸς τούτου καὶ διὰ τοῦ μεγάλου, ὀξέος πρὸς τὰ ἄνω, ταυρείου ὠτός, ὅπερ ἀμέσως προσπίπτει εἰς τοὺς ὀφθαλμούς. Κέρατα δὲν ἔχει ἢ κεφαλὴ. Ἄν καὶ δύναται τις νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι μικρὰ κέρατα ἴσως ἔχουσι δηλωθῇ ὑπὸ τὸ μικρὸν ἐξόγκωμα ὑπὲρ τὸ

μέτωπον, ὡς φαίνεται ἐν τῇ φωτοτυπίᾳ. Ὡς πρὸς τοῦτο συνέβη, ὥστε μετὰ τὴν φωτογράφησιν τοῦ ἀναγλύφου νὰ ἀποσπασθῇ μετὰ προσοχῆς τὸ ἐξόγκωμα τοῦτο ἀποτελούμενον ἐξ ἐπικαθίσαντος σταλακτίτου καὶ νὰ φανῇ ὅτι οὐδεμία δῆλωσις κεράτων ἐνταῦθα ὑπῆρχεν. Ἐκτὸς τούτων δεόν νὰ σημειώσωμεν, ὡς μὴ εὐκόλως ὁρατὸν ἐπὶ τῆς εἰκό-
νος, ὅτι ἡ κόμη περιδένεται διὰ λεπτῆς ταινίας, ἢ ὁποῖα ὅπισθεν ἐπὶ τοῦ ἰνίου συγκρατεῖ μικρότε-
ρόν τινα πλόκαμον καὶ ὅτι ἔμπροσθεν φαίνεται μὲ

¹ Οὕτως ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου ἐν Brocklesby Park ἀπεικονισθέντος ἐν Müller - Wieseler 11 44, 555 καὶ ἐξ Ἀκροπόλεως προερχομένου, ἐπὶ τοῦ ἐν Βερολίνῃ: Beschreibung κ.τ.λ. No. 711, ἐπὶ τοῦ ἐκ Βάρης: American j. of Ar. 1903 Pl. VIII καὶ ἄλλων.

ικανήν σαφηνειαν καὶ ἡ χωρίστρα τῆς κόμης.

Ἐκτός τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀχελώου ἀκεραίας εὐ-
τυχῶς διασωθείσης μόνον μέρη ἐλάχιστα ἐξ ἄλλων
μορφῶν φαίνονται ἐπὶ τοῦ θραύσματος. Ἀριστερὰ
χεὶρ ἀπὸ τοῦ ἀγκῶνος καὶ κάτω διατηρηθεῖσα κρα-
τεῖ τὸ ἄκρον ἱματίου κατὰ τὸν ἀπαραινόμενον
τρόπον τῶν γυναικῶν, αἵτινες σύρουσιν οὕτω τὸ
ἄκρον τοῦ καὶ τὴν κεφαλὴν συνήθως καλύπτοντος
ἱματίου ἢ πέπλου καὶ κάτω πολὺ μικρότερα δε-
ξιὰ χεὶρ ὑψοῦται διατεθειμένη κατὰ τὸν τρόπον τῶν
ἱκετῶν. Δεξιὰ φαίνεται ἀκόμη ἐν ἁμρπον ἐξόγκωμα,
προδήλως ἡ κεφαλὴ μετὰ τοῦ λαιμοῦ τοῦ ἀνυψοῦν-
τος τὴν δεξιὰν ἱκέτου καὶ ἐν δεύτερον ἐξόγκωμα
δηλοῦν ἄλλον ἢ ἄλλην ἱκέτιδα. Ἡ ἀριστερὰ γυ-
ναικεία χεὶρ ἀνήκει βεβαίως εἰς Νύμφην ἱσταμέ-
νην ἤρεμον. Διότι ἡ Κυδέλη, ἥτις μόνη ἄλλως ἡ-
δύνατο νὰ ἔχη θέσιν ἐνταῦθα, ἔδει νὰ κρατῇ διὰ
τῆς ἀριστερῆς τὸ σχετικὸν τύμπανον¹. Ἡ Νύμφη
λοιπὸν μετὰ τῶν συντρόφων τῆς θᾶ ἔστατο ἤρε-
μος, ἐπειδὴ ὁρχησις συνοδευομένη μετὰ τῆς χρή-
σεως ταύτης τοῦ πέπλου εἶναι πολὺ ἀπίθανος. Παρί-
στανται δὲ αἱ Νύμφαι ἐνίοτε καὶ ὡς ἐφησυχάζου-
σαι ἐπὶ τῶν φερωνύμων ἀναγλύφων².

Ἄλλ' ὅς ἐπανελέθωμεν εἰς τὴν ὠραίαν κεφαλὴν.
Τὸ ταύρειον οὗς ἐφάνη ἐνταῦθα ἀρκετὸν πρὸς δη-
λωσιν τῆς φύσεως τοῦ Ἀχελώου, ἐν ᾧ τὰ κέρατα
παρελείφθησαν. Τὸ ἀνάπαλιν συμβαίνει ἐπὶ ἄλλων
ἀναγλύφων³, ὅπου πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἤρκεσαν
δύο μικρὰ κέρατα, τὰ δὲ ὦτα δὲν παρεστάθησαν
ὡς ταύρεια. Παρὰ ταῦτα ἐπὶ ὁμοίων ἀναγλύφων⁴
ὑπάρχουσι παραστάσεις τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀχε-

λῶου, ὅπου οὔτε κέρατα οὔτε ὦτα ζωώδη φαίνον-
ται. Πανταχοῦ τέλος, ὅπου ὁ ποτάμιος δαίμων παρί-
σταται διὰ προσωπίου κατ' ἐνώπιον τεθειμένου
ἔχομεν καὶ ὦτα καὶ κέρατα ταύρεια¹. Τοῦτο δὲ
καὶ ἐπιβεβαιώνει ὅτι ἀρχαιότερα ἐκ τῶν παραστά-
σεων τούτων τοῦ Ἀχελώου εἶναι ἡ μετὰ τοῦ προ-
σωπίου, ὅπερ καὶ ἄλλως εἶναι εὐκόλον νὰ δειχθῇ.
Ἐπειδὴ ἡ ποικιλία αὐτῆς τῶν παραστάσεων τοῦ
ποταμίου δαίμονος ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν Νυμ-
φῶν δὲν ἐξηγεῖται ἄλλως εἰμὴ ἂν δεχθῶμεν ἐξέλι-
ξιν τινα ἀναχωροῦσαν ἀπὸ τοῦ σημείου, ὅπου ὁ
Ἀχελῶος παρίστατο ὡς τέλειος ταῦρος, καὶ διευ-
θυνομένην ὡς πρὸς τέλος πρὸς τὴν τελείαν αὐτοῦ
ἐξανθρώπισιν. Καὶ τέλειον μὲν ταῦρον δὲν ἔχομεν ἐπὶ
τῶν ἡμετέρων ἀναγλύφων ἀλλὰ τὴν σύγχρονον ἢ
ἴσως καὶ νεωτέραν παράστασιν διὰ τοῦ προσωπίου
μεθ' ἀπάντων τῶν ταυρείων χαρακτηριστικῶν, δηλ.
τῶν κεράτων καὶ ὠτων. Μετὰ ταύτην ἔρχονται αἱ
παραστάσεις, καθ' ἃς μεταβατικὰς οὔσας παραλεί-
πονται ὅτε μὲν τὰ ταύρεια ὦτα ὅτε δὲ τὰ κέρατα
καὶ τέλος ἡ παράστασις τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀχε-
λῶου ἄνευ οὐδενὸς ζωώδους σημείου. Καὶ αἱ ἐπὶ
τῶν δύο ἀνωτέρω περιγραφέντων ἀναγλύφων πα-
ραστάσεις, ὅπου παρίσταται ἐμπρόσθιον ταύρειον
σῶμα μετ' ἀνθρωπομόρφου κεφαλῆς, ὅσον νὰ κα-
ταταχθῶσιν εἰς τὰς μεταβατικὰς, διότι καὶ κατ'
αὐτὰς δὲν παριστῶνται τὰ θηριώδη ὦτα². Οὕ-
τως ἐρμηνεύεται καὶ τὸ μοναδικὸν φαινόμενον,
ὅπερ παρουσιάζει τὸ ὑπὸ ἐξέτασιν ἀνάγλυφον, τὸ
νὰ δεικνύη τὸν Ἀχελῶον μεθ' ἐνὸς μεγάλου ταυ-
ρείου ὥτος καὶ ἄνευ κεράτων. Ἄν μέχρι τοῦδε οὐ-
δὲν ἄλλο ὑπάρχη ὁμοίον παράδειγμα, τοῦτο δὲν
εἶναι λόγος νὰ ἀμφιβάλλωμεν ὡς πρὸς τὴν δεκτὴν
γενομένην ὀνομασίαν τῆς κεφαλῆς, ἐπειδὴ ἡ ἔστω
μοναδικὴ αὕτη παράστασις προσαρμόζεται ἄριστα
ὡς μέλος τῆς ἀνωτέρω ἐκτεθείσης σειρᾶς τῆς ἐξε-
λίξεως.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνάδωσιν τῆς κόμης διὰ ταινίας
ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα παραδείγματα³. Μόνον εἰς

¹ Ἡ Κυδέλη ἐλατρεῖτο ἐν τοῖς ἄντροις καὶ ἡ μετὰ τῶν Νυμ-
φῶν λατρεία αὐτῆς εἶναι καὶ δι' ἔργων τέχνης μεμαρτυρημένη ὡς ἐπὶ
τοῦ ἐν τοῖς λατομείοις τῆς Πάρου ἀναγλύφου τοῦ Ἀδάμαντος (Mül-
ler-Wieseler II T. 63, 11) καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκ Μουσταφάδων ἀναγλύ-
φου (Arch. Zeitung 1880 T. XVIII σ. 187). Πρὸς καὶ τὸ ἐν τῷ
ἄντροι τῆς Βάρης καθήμενον ἄγαλμα πιθανότατα τὴν Κυδέλην παρί-
σταν (Amer. j. of Arch. 1903 p. 268 κ. ε.).

² Οὕτως ἐπὶ τοῦ ὠραίου ἐν Ἀνδρῶν ἀναγλύφου (ἴδε τελευταίαν ἀ-
πεικόνισιν καὶ περιγραφὴν παρὰ Arndt-Amelung, Einzel. N° 1329)
ἡ μεσαία κἀθεται σύρουσα κατὰ τὸν ρηθέντα τρόπον τὸ ἱμάτιον. Ἰδε
καὶ ἀνάγλυφον Βάρης, παραπομπὴ ἀνωτέρω, Pl. VII καὶ VIII.

³ Τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα εἶναι τὰ πολυαριθμότερα ἢ τὰ πάσης ἄλ-
λης τάξεως. Πρὸς ἐστῶσαν τὸ ἐκ Βάρης (παραπ. ἀνωτ. Pl. VIII),
τὸ ἐξ Ἐλευσίνος ἐν τῷ Ἐ. Μουσείῳ ἐπίσης (Bulletin C. H. 1881
Pl. VII p. 351) καὶ ἄλλα ἐν ὅλῳ 8 ἐπὶ 15 ἀναγλύφων μετὰ σαφοῦς
παραστάσεως τοῦ Ἀχελώου.

⁴ Παραδείγματα τὸ ἀνωτέρω μνημονευθὲν ἐν Brocklesby Park
καὶ τὸ ἐν Βερολίῳ: Beschreibung κ.τ.λ. N° 711.

¹ Οὕτως ἐπὶ [τοῦ ἐν Ἀνδρῶν, τοῦ ἐν Βερολίῳ ἐκ Μεγάρων (Sam.
Sabouroff T. 27) τοῦ ἐκ Βάρης (ἀνωτ. παραπ. Pl. VII) καὶ ἄλλων.

² Μοναδικὴ εἶναι ἡ παράστασις τοῦ Ἀχελώου ἐν τῷ ἀναγλύφῳ
τῆς Πάρου (ἴδε ἀνωτ.). Κατὰ ταύτην ὁ Ἀχ. παρίσταται κατ' ἐνώπιον
μετὰ τῶν ἐμπροσθίων ταυρείων ποδῶν καὶ κεφαλῆς μετὰ κεράτων καὶ
ὠτων ταύρου. Ἡ παράστασις δὲν δύναται νὰ λεχθῇ μεταβατικὴ ἀλλὰ
πιθανῶς εἶναι νεωτέρα τῆς τοῦ ἀπλοῦ προσωπίου.

³ Οὕτως ἐπὶ τῶν ἐν Βερολίῳ: Beschreibung 709a καὶ 711.

νεωτέρους χρόνους προσεπάθουν διὰ τῆς καταχυνομένης ἀφθόνου κόμης ὡς καὶ δι' ἄλλων μέσων νὰ παραστήσωσι τοὺς ποταμίους θεοὺς ὡς τινὰς προσωποποιήσεις τοῦ ῥέοντος ὕδατος. Τοῦτο ὁμοῦς δὲν ἐπεχειρεῖτο κατὰ τοὺς ἀρχαιότερους χρόνους τῶν ἀναγλύφων, ὅπου ὁ Ἀχελῷος παρευρίσκεται μετὰ τῶν Νυμφῶν ἐν τῷ ἄντρῳ ὡς θεότης ἀπολαύουσα ἀπὸ κοινοῦ τὴν προσφερομένην λατρείαν καὶ οὐχὶ ὡς ἀπλῆ προσωποποιήσις τοῦ ἀπὸ τοῦ βράχου ἐν τῷ σπηλαίῳ καταρρέοντος ὕδατος.

Ἵνα ὀρίσωμεν ἤδη τὸ τεχνικὸν ὕφος (Stil), εἰς ὃ ἀνήκει ἡ κεφαλὴ, ἃς προσπαθήσωμεν νὰ ἐρμηνεύσωμεν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κεφαλῆς ἕκαστον χωριστά, ὅπως οὕτω εὖρωμεν τὸν λόγον τῆς εὐχαρίστου ἐντυπώσεως, ἣν ἀποκομίζομεν ἀποβλέποντες εἰς αὐτήν. Ὁ πώγων παρίσταται ὡς συμπαγῆς μᾶζα μόλις κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν κυμαινόμενος καὶ ἀρκοῦντως μέγας καλύπτει μίαν ἰσχυρὰν σιαγόνα πείθουσιν περὶ τῆς ἰσχυρᾶς θελήσεως τοῦ ἀτόμου τούτου. Θέλησιν ἀλλὰ καὶ δύναμιν παριστᾷ καὶ τὸ ἰσχυρὸς εἰς βάθος ἀνεπτυγμένον κρανίον ὑποβάσταζόμενον ὑπὸ ῥωμαλέου αὐχένος καὶ κοσμοῦμενον διὰ πυκνῆς ἀφθόνου κόμης. Τὸ κάτω χεῖλος ἱκανῶς ἀνεπτυγμένον καὶ ἐλαφρῶς ἐξογκούμενον εἶναι ἐν ἄλλο ἄδρῳ χαρακτηριστικὸν τοῦ προσώπου, ἐν ᾧ ἡ ὠραία διατεθειμένη ρίς μετὰ τῶν λεπτῶν ῥωθῶνων, ἡ ἀκύμαντος ἐπιφάνεια τῶν παρειῶν μετὰ τοῦ ἠδέως πρὸς τὰ κάτω καταφερομένου μύστακος ἀποδίδουσι ἑκτακτὸν ἡρεμίαν καὶ προάτητα. Ὁ πρὸς τὰ ἔξω ὠραῖα ἀνοιγόμενος ὀφθαλμὸς καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐλαφρῶς κυματοῦμενον μέτωπον λαλοῦσι περὶ τινος ὄντως ἡγεμονικῆς ἀξιοπρεπειᾶς. Ἀλλὰ τὰ χαρακτηριστικὰ ταῦτα ἐν γένει γνωρίζομεν μάλιστα ἐκ τῶν ἀνδρικῶν κεφαλῶν τῆς ζωφόρου τοῦ Παρθενῶνος καὶ ἐκ τῶν ἔργων, ὅσα πρὸς ταύτας ὁμοιάζουσι. Ἡ κάλλιστα σφζομένη π. χ. κεφαλὴ τοῦ Ποσειδῶνος τῆς ζωφόρου δεικνύει τὴν αὐτὴν ἡρεμίαν τῶν ἐπιφανειῶν τοῦ προσώπου, τὸ αὐτὸ ἰσχυρὸν κρανίον καὶ ἰσχυρὸν συμπαγῆ πώγων. Καὶ ὅτι μὲν ἡ κόμη καταπίπτει εἰς μικροὺς πλοκάμους ἐπὶ τοῦ αὐχένος τοῦ Ποσειδῶνος εἶναι διαφορὰ ἀσήμαντος, ἀλλ' ὅτι ὁ ὀφθαλμὸς τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀχελῷου ἀνοίγεται ὀρθῶς πρὸς τὰ ἔξω, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Ποσειδῶνος παρίσταται κατὰ τὸν οὐχὶ τελείως ὑπερνικηθέντα ἀρ-

χαϊκὸν τρόπον τῆς παραστάσεως τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐν τῇ κατ' ἐνώπιον στάσει, ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ παρίσταται ἐν κατατομῇ, καὶ ὅτι ὁ πώγων εἶναι στρογγυλότερος, ἐν ᾧ ὁ τοῦ Ποσειδῶνος κλίνει μᾶλλον πρὸς τὸ ἀρχαῖον σφηνοειδὲς σχῆμα, δὲν σημαίνουσι ἄλλο τι εἰμὴ ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀχελῷου εἶναι κατὰ τι νεωτέρα ἐκείνης τοῦ Παρθενῶνος οὕσα ἄλλως τῆς αὐτῆς σχολῆς καὶ τοῦ αὐτοῦ ὕφους. Ἐπίσης ἀδιαφιλονέικητος εἶναι ἡ ὁμοιότης τῆς ἡμετέρας κεφαλῆς πρὸς τὰ σφζόμενα ἔργα, ἅτινα θεωροῦνται ἀποδίδοντα μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπήχησιν τοῦ Φειδιακοῦ Διός, ὡς λ. χ. τὸ χαλκοῦν νόμισμα τῶν Ἡλείων καὶ τὸ ἐν Δρέσδῃ ἀγαλμα τοῦ Διός. Μετὰ τοῦ τελευταίου ἔχει κοινὸν καὶ τὴν χωρίστραν τῆς κόμης. Ἀλλὰ δὲν ἀρκεῖ τοῦτο μόνον. Τολμῶ νὰ εἶπω ὅτι ἐκ τῶν ἔργων, ὅσα θεωροῦνται ὡς ἱκανὰ ὁπωσδήποτε, ἵνα δώσωσιν εἰς ἡμᾶς ἔννοιάν τινα περὶ τῆς ὑμνουμένης εἰρηνικῆς καὶ μεγαλείου ἐκφράσεως τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διός, οὐδὲν κατὰ τοῦτο ὑπερβαίνει τὴν κεφαλὴν ταύτην τοῦ ἀναγλύφου. Ὁ ἐν Δρέσδῃ Ζεὺς¹, ἂν μὴ ὁ θεατὴς ἴσταται πολὺ πλησίον, παράγει ἐντύπωσιν μεγαλείου καὶ εὐάρεστον, ἀλλ' ἡ κεφαλὴ μόνη ἐκ τοῦ πλησίον ὀρωμένη δεικνύει νεκρὰς μορφὰς καὶ τὸ ὕφος ἐκεῖνο τῶν ἀντιγράφων τῶν ῥωμαϊκῶν χρόνων, τὸ ὁποῖον δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν γλυκανάλατον. Τὸ ἐν τῷ Ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ τῆς Φλωρεντίας χαλκοῦν ἀγαλμάτιον τοῦ Διός² παρέχει τῷ ὄντι ἄδρως τὴν ὀλυμπίαν ἐκφράσιν καὶ ὑπερέχει μάλιστα διὰ τὴν θαυμαστὴν ἐπεξεργασίαν τῆς κόμης καὶ τοῦ πώγωνος. Ἀλλ' εἶναι ἀγαπητὸν καὶ μέγα, ὅτι ἐν τῇ ἀπλῇ καὶ βεβαίῳ μετὰ σπουδῆς γενομένη ἐργασίᾳ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου ὁ τεχνίτης ἐπέτυχεν τὸ αὐτὸ τοῦτο καὶ δι' ὀλιγωτέρων μέσων, ὅπερ καὶ ὁ μετὰ περισσῆς προφανῶς ἐπιμελείας ἐργασθεὶς τὸ ἀγαλμάτιον τῆς Φλωρεντίας, δηλ. τὴν ἡπίαν καὶ ἀληθῆ ταύτην μεγαλειότητα. Καὶ τοιοῦτον τι δὲν εὕρισκει τις, καθόσον γνωρίζω, ἐπὶ ἐπιτυμβίων ἢ ἄλλων ἀναγλύφων τῶν αὐτῶν χρόνων καὶ τούτου ἕνεκα ἐπέμεινα εἰς τὸ νὰ ἐξάρω τὴν ἐξαιρετικὴν σχεδὸν εἰπεῖν θέσιν τῆς κεφαλῆς ταύτης. Παράδειγμα τῶν λόγων μου ἔστω ἡ ἐπιτυμβία

¹ Id. Festschrift für Benndorf σ. 99 κ. ε.

² Amelung: Führer d. d. Ant. in Florenz σ. 263, N° 258.

στήλη του Τυννίου Τύννωνος Τριχορυσίου¹ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Μουσείῳ ἀνήκουσα εἰς τοὺς ἀμέσως μετὰ τὴν ζωφόρον τοῦ Παρθενῶνος χρόνους. Πάντα ἐνταῦθα τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κεφαλῆς ἀνήκουσι ὡς πρὸς τὸ ὕψος εἰς τὴν φειδιακὴν σχολὴν τῆς ζωφόρου, ἔχουσιν ὅμως αἱ μορφαὶ τι τὸ κοινὸν καὶ δὲν δύνανται νὰ παραβληθῶσιν πρὸς τὰς πολὺ εὐγενεστέρας μορφὰς τῆς κεφαλῆς τοῦ Ἀχελῷου.

Ὡς πρὸς τὴν χρονολογίαν εἶδομεν, ὅτι ὁ τεχνίτης θὰ εἰργάσθῃ τὸ ἀνάγλυφον κατὰ τοὺς μετὰ τὸν Παρθενῶνα χρόνους. Πόσον ὅμως κάτω δὲν δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν, ἐπειδὴ ἡ ἰσχυρὰ ἐπίδρασις τῆς φειδιακῆς τέχνης ἐξηκολούθησε καὶ μέχρι τῶν μέσων τοῦ Δ' π. Χ. αἰῶνος². Εἶναι δυνατόν τὸ ἀνάγλυφον νὰ ἐποιήθῃ καὶ περὶ τὸ 360 π. Χ., ὅμως πρέπει νὰ σημειωθῇ, ὅτι οὐδεμία παρατηρεῖται ἰσχυρὰ ἐπίδρασις τῶν νεωτέρων τούτων χρόνων³. Διότι ὁ πῶγων καὶ ἡ κόμη παραμένουσι συμπαγεῖς ἀδιατάρακτοι μᾶζαι καὶ ἡ ἐπιφάνεια τοῦ προσώπου ἤρεμος, ἐλλείπει δὲ πᾶσα ἐκείνη ἡ λεπτομερεστέρα ἐπεξεργασία ἢ διευθυνομένη πρὸς τὸ βάθος καὶ κινουσα εἰς κύμανσιν τὴν τέως ἤρεμον ἐπιφάνειαν ἢ τὰ ἔργα τοῦ Δ' αἰῶνος γενικῶς χαρακτηρίζουσα οὐδαμῶς δὲ ἀπαντῶσα κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Παρθενῶνος ἢ τοὺς ἀμέσως μετ' αὐτόν.

4. Ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 4 τζιγκογραφῆματι ἔχομεν πανταχόθεν θραυσθὲν τεμάχιον ἀναγλύφου μεγίστου ὕψους 0,20 καὶ πάχους 0,05 τῆς πλακός. Ἐκ τῆς παραστάσεως διατηρεῖται σχεδὸν ἀκεραία μία Νύμφη καὶ μικρὸν μέρος μιᾶς ἄλλης. Τὸ ἰδιάζον εἶναι, ὅτι ἐν ᾧ χορεύει ἡ βηματίζει ὀρχηστικῶς ἢ καλύτερον σφζομένη Νύμφη δὲν κρατεῖ τὴν κατόπιν διὰ τῆς χειρός, ὡς εἶναι τὸ κανονικόν

ἐν τῷ χορῷ τῶν νυμφῶν. Κατωτέρω θὰ σημειωθῇ ὁμοία περίπτωσις. Ἡ κόμη τῆς Νύμφης ταύτης εἶναι διὰ ταινίας δεδεμένη, εἶναι δὲ πολὺ χαρίεσσα ἢ πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ ἄνω κλίσις τῆς κεφαλῆς τῆς χορευούσης καλλυνσμένη ἔτι μᾶλλον διὰ τοῦ ὀπισθεν ὠραῖα διανεμιζομένου μικροῦ πλοκάμου. Ἡ ὀλιγώτερον διατηρουμένη φαίνεται ὡς κατ' ἐνώπιον παριστωμένη, ὅμως καὶ ἡ Νύμφη αὕτη θὰ ἦτο κατὰ τι πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐστραμμένη, ἵνα οὕτω δύναιτο νὰ παρακολουθῇ τὴν προηγούμενην σύντροφόν της εἰς τὸν χορόν. Ἄς σημειωθῇ ἀκόμη, ὅτι ὁ δεξιὸς σφζόμενος ὤμος τῆς δευτέρας Νύμφης μένει γυμνός. Καὶ εἶναι μὲν τὸ λοιπὸν σῶμα κε-

Εἰκὼν 4.

καλυμμένον, ὅμως καὶ ἡ περιορισμένη αὕτη γυμνότης εἶναι τι ἀσύνηθες εἰς τὰς Νύμφας. Ὡς πρὸς τὴν μορφήν τοῦ ἀναγλύφου ἢ τι ἄλλο οὐδὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Ἡ ἐργασία φαίνεται ἀρκετὰ καλή.

5. Ἐν εἰκ. 5 ἔχομεν τὸ ἀριστερὸν κάτω ἄκρον ἀναγλύφου ἐκ μαρμάρου συνήθους πεντελικοῦ ὕψους 0,23 καὶ πάχους τῆς πλακός 0,015. Τὸ ὅλον σχῆμα τοῦ ἀναγλύφου θὰ ἀπετέλει τι μεῖζον τοῦ ἡμικυκλίου, τὸ ὅποιον θὰ εἶχε τότε μέγιστον ὕψος περίπου 0,40 καὶ μῆκος τὸ αὐτό. Ὅλως ἰδιάζον εἶναι ἐν τούτῳ τὸ μικρὸν πάχος τῆς πλα-

¹ Ἀρ. Γλυπτῶν 902, Conze, Die att. Grabreliefs T. CXVIII

² Ἐκτός τῆς σαφῆς ἐπίδρασιν φειδιακῆς τέχνης δεικνύουσης Εἰρήνης τοῦ Κηφισοδότου ἴδε καὶ τὸ ἀνάγλυφον ἐν Παλέρμῳ: Arndt. A. Einzelauf. 560, ὅπερ ἀσφαλῶς κατὰ τὸ 354 π. Χ. χρονολογούμενον ὁμοιάζει μεγάλως πρὸς ἔργα τοῦ τέλους τοῦ Ε' αἰῶνος.

³ Τὴν ἐπίδρασιν τῶν χρόνων τούτων δεικνύει τὸνναντίον ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἀχελῷου ἐπὶ τοῦ ἐκ Βῆρης ἀναγλύφου, Amer. Journ. pl. VIII, ὅπου μέτωπον ὀφθαλμός καὶ τὰ ὑπὸ τοῦτον μέρη ὅλως κεκίνημένα. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπεικονίσει ταύτῃ δυσκόλως παρατηρεῖται τὰς λεπτομερείας. Ἐπίσης ἡ κεφαλὴ τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς ἐν τῷ ὠραίῳ νομίσματι τῶν Συρακουσίων, ἀπεικονισθέντι ἐν Blumer, Monnaies Greques Pl. B, 16, ἣν ὑπέδειξε μοι εὐμενῶς ὁ κ. Σβορώνος, παρουσιάζει μὲν πολλὰς ὁμοιότητας πρὸς τὸν Ἀχελῷον τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν δεικνύει ὅμως ἐναργῶς καὶ τὴν ἐπίδρασιν τῶν νεωτέρων χρόνων, εἰς οὓς ἀνήκει (μεταξὺ 345-317 π. Χ.).

κός. Τὸ μεγαλύτερον τοῦ ἡμικυκλίου¹ σχῆμα παρατηρεῖται καὶ ἐπὶ ἄλλων ἀναγλύφων Νυμφῶν καὶ ἀποτελεῖ βεβαίως τὸ τέλος τῆς ἐξελιζέως, ἣν ἔσχεν ἡ μορφή τοῦ ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν ἀπὸ τοῦ γνωστοῦ ἀναγλύφου τοῦ Ἀρχάνδρου καὶ ἐξῆς. Ἐκ τῆς παραστάσεως οὐδὲν βλέπομεν ἀσύνηθες. Ἡ ἀνδρική μορφή ἡ ἐξωσμένη διὰ βραχέος χιτῶνος καὶ χλαμύδος, ἥς ἐν ἄκρον φαίνεται μετὰ τῆς χειρὸς καὶ τοῦ δεξιοῦ σκέλους, εἶναι ὁ ἐξάρχων τοῦ χοροῦ Ἑρμῆς, τοῦ ὁποῖου ἡ δεξιὰ χεὶρ παρίσταται κενὴ καὶ ἄνευ κηρυκίου. Δεξιὰ κάτω φαίνεται ἀκόμη ὁ δεξιὸς πούς τῆς πρώτης Νύμφης.

6. Ἐν τῷ πίνακι ἀρ. 3, ἀπεικονίζεται τὸ σπουδαιότατον τῶν ἐκ τοῦ ἀντροῦ προερχομένων καὶ ἐν γένει ἐν πολὺ ἐνδιαφέρον ἀνάγλυφον. Τὰ τέσσαρα τεμάχια, ἐξ ὧν ἀποτελεῖται, εὐρέθησαν χωριστὰ κατὰ τὰς ἀνασκαφὰς καὶ προσηρμόσθησαν μόνον μετὰ τὴν μεταφορὰν αὐτῶν εἰς τὸ Μουσεῖον². Αἱ γραμμαὶ τῶν ῥωγμῶν φανεραὶ οὔσαι ἐν τῇ φωτοτυπίᾳ πείθουσι πάντα, ὅτι τὰ τεμάχια ταῦτα συνανήκουσι καὶ τὸ ἀνάγλυφον εἶναι πλῆρες. Ἡ διατήρησις ὅμως δυστυχῶς δὲν εἶναι ἐπίσης καλὴ, ἐπειδὴ πᾶσαι αἱ κεφαλαὶ πλὴν τῆς τοῦ Πανός εἶναι σχεδὸν τελείως κατεστραμμένα. Ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ κεφαλὴ τοῦ Πανός ἔμεινεν ἀλώβητος, πείθεται τις, ὅτι ἡ καταστροφὴ τῶν κεφαλῶν δὲν ἔγινεν ἐπίτηδες, ἀλλ' ὅτι οἱ καταστροφεῖς περιωρίσθησαν εἰς τὴν θραύσιν εἰς τεμάχια καὶ τὴν ἀπόρριψιν τούτων. Ὅμοια φαίνεται καὶ ἡ τύχη τοῦ ἀναγλύφου μετὰ τῆς λαμπρᾶς κεφαλῆς τοῦ Ἀχελώου, ἐν ᾗ ἐπὶ τοῦ πρώτου περιγραφέντος φαίνεται, ὅτι ἡ ἀπόκρουσις τῶν κεφαλῶν ἐγένετο ἐπίτηδες.

Τὸ ἀνάγλυφον ἔχει μέγιστον ὕψος 0,53 μῆκος 0,52 καὶ πᾶχος τῆς πλακῆς περίπου 0,12. Τὸ ὕψος τῶν ἀναγλύπτων μορφῶν ἀπὸ 0,005 ἕως 0,03. Ἀποτελεῖται δὲ ἐκ μαρμάρου οὐχὶ τοῦ συνήθους πεντελικοῦ ἀλλὰ τινος χονδρόκοκκου πολὺ πρὸς τὸ πάριον ὁμοιάζοντος.

Ἡ σχετικῶς στενὴ καὶ τραχέως εἰργασμένη ταινιοειδὴς κάτω ἐπιφάνεια ἐχρησίμευε βεβαίως,

¹ Πρὸς τὸ ἐξ Ἑλευσίνος ἐν τῷ Ε. Μουσείῳ καὶ ἄλλα.

² Ἐν τῷ Μουσείῳ εὗρον συνηρμόσμενα, δὲν γνωρίζω ὑπό τινος, τρία τεμάχια, ὅτε μετὰ βραχείαν ἔρευναν παρατήρησα μετὰ χαρᾶς, ὅτι καὶ ἄλλο τεμάχιον ἀνήκει εἰς τὸ ἀνάγλυφον. Τοῦτο ἦτο το δεξιὸν κάτω ἄκρον.

ἵνα ἐντεθῇ εἰς αὐλακὰ τίνα ἐπὶ τοῦ βράχου πρὸς στερέωσιν. Τοῦτο δὲ φαίνεται, ὅτι καὶ ἤρκεσε, ἐπειδὴ οὐδαμοῦ ὑπάρχει ὁπῆ τις πρὸς γόμφωσιν ἡλου τινός, ὅπως ἐπὶ ἄλλων ἀναγλύφων συμβαίνει. Ἐπιγραφή τις οὐδαμοῦ εἶναι χαραγμένη, οὐδ' ἐπεφυλάχθη πού τόπος πρὸς τοῦτο.

Ἡ μορφή τοῦ ἀναγλύφου ἀποκλίνει βεβαίως κατὰ τι ἀπὸ τῆς συνήθους τῶν ἀναγλύφων Νυμφῶν. Πρὸ παντὸς ἐπειδὴ δὲν εἶναι σαφὴς ἡ παράστασις τοῦ σπηλαίου, ὅπερ εἶναι τὸ σπουδαιότερον χαρακτηριστικὸν τῶν τοιούτων ἀναγλύφων. Καὶ ὅμως ἄντρον παρίσταται βεβαίως καὶ ἐνταῦθα. Ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν Νυμφῶν δηλοῦται ἄρκετὰ ἐμφαντικῶς τὸ κυματούμενον περιθώριον τοῦ σπηλαίου, τὸ ὁποῖον μόνον ἦτο ἀνάγκη νὰ διακοπῇ μετὰ τῆς κεφαλῆς τῆς δεξιᾶ καθημένης μορφῆς καὶ τῶν ποδῶν τοῦ Πανός χάριν τῆς παραστάσεως τῶν μορφῶν τούτων. Ἐκτὸς τούτου ἔχει ἀποκρουσθῇ τμήμα τι τοῦ περιθωρίου κατὰ τὴν αὐτὴν θέσιν. Πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐπίσης διεκόπη ἡ παράστασις τοῦ σπηλαίου χάριν τῆς ἐκεῖ ὁρωμένης κεφαλῆς τοῦ λέοντος. Ὅμοιον τι εἶδομεν, ὅτι συμβαίνει ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρω περιγραφέντος ἀναγλύφου ὑπ' ἀριθ. 2. Ἀλλ' ὅπερ συνετέλεσε μᾶλλον εἰς τὴν παραποίησιν ταύτην τοῦ ἀρχικοῦ τοξοειδοῦς περιγράμματος τοῦ σπηλαίου εἶναι, ὅτι παρεστάθησαν ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου τέσσαρες ἐν ὅλῳ μορφαὶ ὑπὲρ τὸ σπήλαιον καὶ ἔνεκα τούτου ἦτο ἀνάγκη νὰ μὴ ὑψωθῇ πολὺ ἐν τῷ μέσῳ καὶ κανονικῶς τὸ τοξοειδὲς περίγραμμα ἀλλὰ νὰ μετασχηματισθῇ οὕτω, ὥστε νὰ ὁμοιάζῃ πρὸς ἀκανόνιστον βραχὺδὴ προεξοχὴν διαιρουσαν τὸ ἀνάγλυφον εἰς δύο ζώνας. Διὰ τῆς προσθήκης τῆς ὑπεράνω ζώνης τὸ σχῆμα τοῦ ἀναγλύφου πλησιάζει νὰ γίνῃ ὀρθογώνιον, ὅμως παρὰ τοῦτο αἱ ἄνω γωνίαι κάμπτονται ὀλίγον τοξοειδῶς καὶ αἱ τρεῖς φαινόμεναι πλευραὶ παρουσιάζουσιν ἀσθενῆ τινα κυματισμὸν δηλωτικὸν τοῦ βραχὺδους ἐδάφους, ὅπερ ἄλλως παρίσταται καὶ πανταχοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἀναγλύφου. Ἐκ τούτων γίνεται φανερόν, ὅτι ἡ μορφή τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν εἶναι νεωτέρα καὶ τοῦ τελείως σπηλαιομόρφου μετὰ δηλώσεως τοῦ βραχὺδους ἐδάφους σχήματος καὶ δὲν προέρχεται κατ' εὐθείαν ἐκ τοῦ ἀρχικοῦ ὀρθογωνίου σχήματος τῶν ἀναγλύφων. Ἡ μορφή ἡ προη-

γρηθείσα τῆς τοῦ ἐν λόγῳ ἀναγλύφου εἶναι ἐκείνη, καθ' ἣν ὑπὲρ τὸ ἰσχυρῶς ἐντεινόμενον τόξον τοῦ σπηλαίου ὑπάρχει μόνον γωνία τις διὰ τὸν ἐκεῖ κατακεκλιμένον Πᾶνα ἢ τὸ ποίμνιόν του καὶ οὐδὲν πλέον¹. Ἐντεῦθεν ἔπεται, ὅτι ἡ μορφή αὕτη εἶναι ἡ νεωτέρα ἐξ ὧν τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν καὶ καθόσον γνωρίζω ἡ νεωτάτη ἐξ ὧν τῶν μορφῶν τοῦ εἰδικοῦ ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν.

Ἐλθωμεν ἤδη εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς παραστάσεως. Πρὸς τὰ κάτω καὶ ἀριστερὰ παρίσταται κρήνη μετὰ κεφαλῆς λέοντος ὡς ὑδρορρόης καὶ σκάφης πρὸς ὑποδοχὴν τοῦ ὕδατος. Ἡ σκάφη ἄ-

νωθεν ὀρθογώνιος ἀλλὰ πρὸς τὰ κάτω σχεδὸν σφαιρική στηρίζεται, ἢ διὰ τὴν ἀκρίβειαν παρίσταται στηριζομένη, ἐπὶ ποδῶν ἀποτελουμένων ἐκ πλακῶν σχεδὸν τετραγώνων καὶ περικοσμουμένων κατὰ τὸ ἄνω καὶ κάτω ἄκρον διὰ λεπτῆς ἐκτύπου ταινίας. Ἄνωθεν ὑπάρχει ἡ κεφαλὴ τοῦ λέοντος ἐλάχιστα ἀπὸ τοῦ ἐδάφους ἐξέχουσα καὶ ὄχι τελείως διατηρουμένη, ἐπειδὴ ἡ ῥωγμὴ ἀκριβῶς ἐνταῦθα ἀπέβη μεγαλυτέρα. Ὅμως μέρος τοῦ παρατηρουμένου χάσματος ὀφείλεται εἰς τὸν τεχνίτην αὐτὸν τοῦ ἀναγλύφου, ὅστις εἶχε διατρυπήσει τὸ μάρμαρον καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ πάχος, ἐκεῖ ὅπου ἦτο τὸ

Εἰκὼν 5.

στόμα. Περὶ τοῦ σκοπίμου τῆς διατρυπήσεως ταύτης τοῦ μαρμάρου δύναται τις νὰ πεισθῇ, ἂν μάλιστα ἴδῃ ἐκ τῶν ὀπισθεν τὸ ἀνάγλυφον, ὅτε σαφῶς θὰ διακρίνῃ τὰ κτυπήματα τῆς σμίλης. Τί ἐπεθύμει ὁ τεχνίτης νὰ κάμῃ διὰ τούτου εἶναι πρόδηλον. Δὲν ἠρέσθη εἰς τὴν σαφῇ παράστασιν τῆς κρήνης, ἀλλ' ἠθέλησε καὶ ὕδωρ πραγματικῶς νὰ καταστάξεται ἐπὶ τῆς σκάφης. Ὑδωρ, ὅποιον ὑπῆρχεν ἐν τῷ ἄντρῳ, ἠδύνατο νὰ τροφοδοτῇ καὶ τὴν μικροσκοπικὴν ταύτην κρήνην. Ἄλλ' ἂν τὸ ὑδραυλικὸν τοῦτο σχέδιον τοῦ λιθοξόου ἐτέθη πράγ-

ματι εἰς ἐφαρμογὴν δὲν δύναται νὰ βεβαιωθῇ, ἐπειδὴ ἡ σκάφη κάτω ἢ ὁ κρουνὸς οὐδὲν παρουσιάζουσι σημεῖον τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ὕδατος.

Πρὸς τὴν κρήνην ταύτην σπεύδουσι χορεύουσαι αἱ Νύμφαι. Τῆς πρώτης τούτων σφύζεται ὅπωςδὴ ποτε καὶ ἡ κεφαλὴ καὶ ἐντεῦθεν βλέπομεν, ὅτι ἡ Νύμφη αὕτη ἦτο ἐνδεδυμένη δι' εὐρυχώρου ἱματίου καλύπτοντος ἅπαν τὸ σῶμα καὶ τὴν κεφαλὴν πλὴν παντὸς τοῦ προσώπου κατὰ τὸν τύπον τὸν γνωστὸν ἐν τῇ Ἀρχαιολογίᾳ τῆς κεκαλυμμένης χορευτρίας¹. Ἀλλὰ καὶ αἱ δύο ἄλλαι Νύμφαι φαίνονται

¹ Ἴδε ἀνάγλυφον ἐκ Βάρης, Amer. Journ. Pl. VII, VIII, καὶ IX. καὶ ἀνάγλυφον Brocklesby Park.

¹ Heydemann, Verhüllte Tänzerin, 4tes Hallwinckelmannsprogramm.

επίσης ἐνδεδυσμένοι, καὶ ὡς ἐξ ἄλλων ἐντελῶς ὁμοίων χορευτριῶν γνωρίζομεν καὶ κατωτέρω θέλει ῥηθῆαι κεφαλαὶ τούτων ὡς τῆς πρώτης ἦσαν ἐπίσης κεκαλυμμένοι. Ὡς πρὸς τὴν στάσιν τῆς κεφαλῆς τῆς δευτέρας καὶ τρίτης ἐκ τοῦ σχήματος τῶν τεθραυσμένων ἐπιφανειῶν κρίνοντας οὐνόμεθα τόσον μόνον νὰ εἰπώμεν, ὅτι τῆς μὲν δευτέρας ἦτο πρὸς τὰ ὀπίσω ἐρριμμένη τῆς δὲ τρίτης ὀρθία. Διαφορὰ ὑπάρχει μόνον κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν χειρῶν καὶ τὴν στάσιν τοῦ κορμοῦ. Αἱ Νύμφαι δὲν κρατοῦνται διὰ τῶν χειρῶν, ὡς ἐν τῷ ἀναγλύφῳ 4, καὶ προβάλλουσι πᾶσαι τὸν ἀριστερόν πόδα γυμνὸν μετὰ φανεράς ὀρχηστικῆς κινήσεως. Ἡ πρὸς τὰ δεξιὰ μορφή φαίνεται ὡς καθημένη καὶ ἀνακεκλιμένη συγχρόνως, ἐν ᾧ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος στηρίζεται ἐπὶ τοῦ βράχου, τὴν ἡμισὺ δὲ σχεδὸν κάτω σῶμα, ἢ ἵνα εἰπώμεν ἀκριδέστερον, ἀπὸ τοῦ μικρὸν ὑπὲρ τὰ αἰδοῖα μέρους καὶ κάτω, δὲν παρίσταται καὶ ἀντ' αὐτοῦ ὑπάρχει τὸ βραχῶδες μόνον ἔδαφος. Ἡ μορφή εἶναι ἀνδρική. Τὸ γένειον περιγράφεται ἀσφαλῶς διὰ τοῦ περιγράμματος τοῦ θραύσματος, ἢ δὲ κόμη εἶναι διὰ ταινίας ἀναδεδωμένη. Ἐν τῇ ἀριστερᾷ κρατεῖ κατὰ τὸν χαρακτηριστικὸν τρόπον τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας κενόν, ἄνευ δηλ. τῶν ὑπερχειλιζόντων καρπῶν, τὴν δὲ δεξιὰν ὑψώνει πρὸς τὴν ἑγγὺς Νύμφην. Οὐδὲν ἔχνος ἐνδύματος φαίνεται. Ἀκόμη ἐν τῇ κάτω σειρᾷ τῶν παραστάσεων καὶ παρὰ τὴν εἰσοδὸν ἢ ἐκτὸς τοῦ σπηλαίου παρίσταται αἷξ στρέφουσα πρὸς τὰ ὀπίσω τὴν κεφαλὴν.

Ὑπὲρ τὸ σπήλαιον ἔχομεν ἐν πρώτοις τὸν ἄριστα διατηρηθέντα τραγόπουν Πᾶνα, κερασφόρον, μετὰ ὀξέων ὧτων τράγου, διὰ μὲν τῆς ἀριστερᾷς κρατοῦντα καμπύλην ῥάβδον, τὸ ῥοικὸν λαγωδόλον, καὶ ἔδυσά τι, οἶον χλαμύδα, τὴν δὲ δεξιὰν ὑψώνοντα μετὰ ἐμφάσεως. Ἐκ τῆς μορφῆς οὐδὲν ἐλλείπει ἐκτὸς τῆς ἀριστερᾷς κνήμης, ὅμως ἢ διεύθυνσις αὐτῆς δύναται νὰ καθορισθῇ, ἐπειδὴ κάτω καὶ πρὸς τὰ ἐμπρὸς ὑπελείφθη ὁ δίχτηλος ἄκρος πούς καὶ ἀφοῦ τὸ ἄκρον τοῦ δεξιοῦ ποδὸς φαίνεται ὀλίγον τι κάτω τοῦ ἀριστεροῦ γόνατος τὰ σκέλη παρίστανται οὕτω διασταυρούμενα καὶ ὁ Πᾶν βηματίζει ἢ σταματᾷ βηματίζων. Τὸ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾷς χειρὸς ἐνδύμα θὰ περιέμενέ τις νὰ εἶναι δέρμα αἰγός, ὡς εἶναι τοῦτο σύνηθες εἰς τὸν Πᾶνα,

ἀλλὰ πρὸς δῆλωσιν τούτου οὐδὲν ἐνταῦθα ἔγινε. Ἡ ἀριστερόθεν τοῦ Πανὸς μορφή εἶναι τελείως κατεστραμμένη κατὰ τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ὅτι ἡ μορφή αὕτη εἶναι ἀνδρική εἶναι ἀσφαλές, ἐπειδὴ τὸ φαινόμενον ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἄμορφον ἐξόγκωμα εἶναι ὑπόλοιπον τοῦ γενείου. Ὡς ἐν τῇ εἰκόνι βλέπει τις ἀπὸ τοῦ ἡμίσεος στήθους καὶ κάτω ἡ μορφή παρίσταται ὡς κεκρυμμένη ὀπισθεν τοῦ βραχῶδους περιθωρίου τοῦ σπηλαίου καὶ μόνον ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ὀλόκληρος παρεστάθη. Αὕτη ἂν καὶ σχεδὸν κατεστραμμένη κατὰ τὸ ἄκρον δὲν φαίνεται, ὅτι ἐκράτει τι, ἐπειδὴ τινες τῶν δακτύλων παρίστανται ἐκτεταμένοι. Περὶ τῆς κόμης ἢ τῶν ὧτων οὐδὲν οὐνόμεθα νὰ εἰπώμεν. Ἡ περαιτέρω ἐπὶ τοῦ βράχου ὡς ἐπὶ καθίσματος ἄνευ ὑπεστρωμένου ἐνδύματος καθημένη μορφή εἶναι νεανική. Τὸ ἀγένειον, αἰ ὡς μαλακαὶ παριστανόμεναι μορφαὶ τοῦ σώματος καὶ ἡ ἄτριχος ἤδη εἶναι βέβαια χαρακτηριστικά. Ἐκ τοῦ προσώπου οὐδὲν τι περισσότερον σφύζεται. Καὶ αἱ δύο χεῖρες κρατοῦσιν ἐπὶ τοῦ στήθους σύριγγα, ἣτις δὲν ἔχει ὀρθογώνιον ἀλλὰ τραπεζίου σχῆμα τοιοῦτον: Οἱ πόδες κάτω διασταυροῦνται τῆς μὲν ἀριστερᾷς κνήμης προεκτεινομένης, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ ὑπολειφθέντος τύπου τοῦ πέλματος, τῆς δὲ δεξιᾷς συστελλομένης πρὸς τὰ ὀπίσω. Τέλος κατὰ τὸ ἄκρον ὑπὲρ τὴν κρήνην παρίσταται οὐχὶ μορφή τις, ὡς αἱ ἄλλαι, περὶ τὸν βραχῶδη τοῦτον τόπον πλανωμένη ἀλλ' ἄγαλμα μονίμως ἐδῶ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ἰδρυμένον, διότι τοῦτο εἶναι ἐρμαϊκὴ στήλη. Ἐρμαϊκὴ στήλη οὐχὶ ἢ τῆς τετραγώνου ἐργασίας, ἀλλὰ τοιαύτη, ὥστε πλὴν τῶν ποδῶν καὶ τῶν χειρῶν τὸ λοιπὸν σῶμα παρίσταται ὡς ἐν τῇ φύσει. Οἱ πόδες παριστῶνται διὰ στήλης κυρτουμένης πρὸς τὰ ἔξω καὶ σμικρυνομένης καθόσον προχωρεῖ πρὸς τὰ κάτω. Τὴν κύρτωσιν δὲ ταύτην παρουσιάζει σαφῶς ἂν καὶ εἰς μικροτέραν κλίμακα καὶ ὁ φυσικὰ παριστῶμενος κορμός. Ἐκ τῶν χειρῶν μόνον τὸ τρίτον μέρος τοῦ βραχίονος παρίσταται. Ἡ μορφή εἶναι νεανική οὐδενὸς ὑπάρχοντος γενείου καὶ ἰθυφαλλική, ὡς δύναται τις νὰ βεβαιωθῇ ἐκ τῶν λειψάνων κατὰ τὴν σχετικὴν θέσιν. Ἀκόμη πρέπει νὰ σημειωθῇ, ἂν καὶ μὴ τελείως ἀσφαλές, ὅτι τὸ δεξιὸν σφύζομενον ὅπως δῆποτε οὐς φαίνεται ὑπὲρ τὸ μέτρον μέγα καὶ ὀξὺ

ἄνω, ὡς τὰ τῶν Σατύρων. Ἄλλο τι περισσότερον δὲν ἠδυνήθηεν νὰ παρατηρήσω.

Ἄν ἤδη τραπῶμεν ἐπὶ τὴν ἐρμηνείαν τῶν περιγραφεισῶν μορφῶν ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἐκ πασῶν τούτων αἱ Νύμφαι μόνον καὶ ὁ Πάν εἶναι δυνατόν μετ' ἀσφαλείας νὰ ὀνομασθῶσιν. Περὶ τῶν λοιπῶν τεσσάρων, αἵτινες καὶ σπάνιαι ἢ πρωτοφανεῖς ἐπὶ ἀναγλύφων Νυμφῶν εἶναι καὶ δὲν διατηροῦνται, ὡς θὰ ἡῦχέτο τις, δὲν δυνάμεθα εἰμὴ νὰ προτείνωμεν ὀνομασίας, αἱ ὁποῖαι πιθανώτεραι ἄλλων ἀλλ' ὅχι καὶ ἀπολύτως βέβαιαι δύνανται νὰ εἶναι.

Καὶ λοιπὸν ἄς ἀρχίσωμεν τὴν ἐρμηνείαν ἀπὸ τῆς κάτω πρὸς τὰ δεξιὰ παριστωμένης μορφῆς, ἐπειδὴ ἡ πρόδηλος αὐτῆς πρὸς τὰς Νύμφας σχέσις ἴσως βοηθήσῃ πρὸς τοῦτο. Ἐκ τῆς περιγραφῆς ἀνωτέρω εἶδομεν, ὅτι ἡ μορφή εἶναι ἀνδρική, γυμνή, ὅτι κρατεῖ κέρας τῆς Ἀμαλθείας καὶ ὅτι, ὅπερ παράδοξον, τὸ ἀπὸ τῶν ἰσχυίων καὶ κάτω μέρος τοῦ σώματος οὐδαμῶς παρίσταται. Ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον βέβαιον εἶναι, ὅτι ἡ τοιαύτη παράστασις ἐσχεδιάσθη καὶ ἐξετελέσθη ἐκ προθέσεως ὑπὸ τοῦ τεχνίτου καὶ δὲν ἔμεινε, ὡς θὰ ἔλεγέ τις, τὸ ἔργον ἀτελές. Διότι τὸ παριστῶμενον μέρος τοῦ σώματος, ὡς καὶ πᾶσαι αἱ τοῦ ἀναγλύφου μορφαί, δεικνύουσι, ὅτι ὁ τεχνίτης οὐδαμοῦ ἀφῆκε ἀτελῆ τὴν ἐργασίαν. Εἶναι διὰ τοῦτο ἀπίθανον πᾶσαν μὲν τὴν δυνατόν ἐπιμέλειαν νὰ κατέβαλεν ὁ τεχνίτης διὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἄνω μέρους τοῦ σώματος οὐδὲν δὲ νὰ ἔπραξε οὐδὲ καὶ σχεδιάσμά τι διὰ τὸ κάτω, τοὺς πόδας. Καὶ τοῦτο μὲν ἔχει καλῶς οὕτως, ἀλλ' ὁ τεχνίτης δὲν κατέστησεν ἐπίσης σαφές, ἂν τὸ μὴ φαινόμενον μέρος τοῦ σώματος κρύπτεται ὀπισθεν προεξοχῆς τινος τοῦ βράχου, ἢ ἂν πρέπει νὰ ἐννοοῦμεν, ὅτι τὸ μέρος τοῦτο ἐνυπάρχει ἐν τῇ γῇ αὐτῇ, μεθ' ἧς ὁ δαίμων οὗτος τότε θὰ ἔχῃ σχέσιν. Δυνατὸν νὰ ἀληθεύῃ τὸ δεύτερον, ὅμως τότε δὲν δικαιούμεθα νὰ ἀναφέρωμεν ὡς ἀναλόγους τὰς γνωστὰς τῆς Γῆς, τῆς Περσεφόνης καὶ Νυμφῶν τινων παραστάσεις, καθ' ἃς ἡ κεφαλὴ μετὰ ἡ ἄνευ τοῦ ἀνωτέρω μέρους τοῦ σώματος ἐξέχει ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, ἐν ᾧ τὸ λοιπὸν σῶμα ὑπάρχει ἐν τῇ γῇ. Διότι ἡ διεύθυνσις τοῦ σώματος ὑψομένου καθέτως ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς καὶ ἡ στάσις τῆς κεφαλῆς δεικνύουσιν, ὅτι τὰ

ὄντα ταῦτα εὐρίσκονται ἐν κινήσει, ἀνέρχονται πρὸς τὸ φῶς, ἢ ὅτι ἄρτι ἀνῆλθον, φαινόμενα τὸσον μόνον, ὅσον ἦτο εἰς αὐτὰ ἀναγκαῖον. Τὸ αὐτὸ δὲν συμβαίνει διὰ τὴν μορφήν τοῦ ἀναγλύφου, ἐπειδὴ κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἀνακεκλιμένος, δὲν δύναται νὰ σκεφθῇ τις, ὅτι ἀνῆλθεν ὁ δαίμων οὗτος ἀπὸ τοῦ ἐδάφους. Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ὁ θέλων νὰ ἐκλέξῃ τὴν δευτέραν ῥηθεῖσαν ἐκδοχὴν πρέπει νὰ παραδεχθῇ, ὅτι ἡ μορφή παρεστάθη οὕτως ἀπλῶς μόνον ἵνα δηλωθῇ ἡ σχέσις αὐτῆς πρὸς τὴν γῆν ἢ καὶ κατὰ συνήθειάν τινα. Περὶ τοῦ τί φαίνεται εἰς ἡμᾶς πιθανώτερον θέλομεν εἰπεῖ κατωτέρω, ἐπειδὴ πρὸς τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ ὁρισθῇ τίς ἡ μορφή αὕτη ἢ πῶς τοῦλάχιστον κατὰ τὸ εὐλογώτερον δύναται νὰ κληθῇ.

Ἡ δεξιὰ χεὶρ τοῦ δαίμονος ὑψώνεται πρὸς τὴν πλησίον Νύμφην, ἀλλ' εἶναι ἡ διάθεσις τῆς ἄκρας χειρὸς ἀόριστος καὶ δὲν ἐκφράζει οὐδὲν περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς κινήσεως. Νὰ συλλάβῃ καὶ κρατήσῃ τὴν Νύμφην, δὲν θὰ σκοπῇ βεβαίως ὁ δαίμων, διότι χαλαρῶς συγκλείουσιν οἱ δάκτυλοι τῆς ἑαυτοῦ χειρὸς. Ἀλλ' ὅπως ἐπὶ μεταγενεστέρων ῥωμαϊκῶν σαρκοφάγων¹ ποτάμιοι θεοὶ ὑψώνουσι τὴν χεῖρα, ἵνα δείξωσι τὴν συμμετοχὴν των εἰς τὰ γεγονότα, τῶν ὁποίων ὑπάρχουσι μάρτυρες, ἐπειδὴ ταῦτα συμβαίνουσιν εἰς τὴν περιοχὴν των, κατὰ τὸν αὐτὸν περίπου τρόπον ὑψώνεται καὶ ἐνταῦθα ἡ χεὶρ τοῦ δαίμονος. Εἶπον περίπου, ἐπειδὴ ἀφ' ἐτέρου ἡ χεὶρ διευθύνεται σαφῶς πρὸς τὴν Νύμφην ἢ καὶ ἄπτεται ἤδη αὐτῆς μάλιστα, πρᾶγμα ὅπερ ἔχει ὡς προϋπόθεσιν τὴν στενὴν σχέσιν τοῦ δαίμονος πρὸς τὰς Νύμφας. Ἀλλὰ στενῶς πρὸς τὰς Νύμφας συνδεδεμένος εἶναι ὁ Ἑρμῆς, ὅστις ὅχι μόνον ὡς κορυφαῖος τοῦ χοροῦ παρίσταται ἀλλὰ καὶ ἱστάμενος ἀπέναντι τῶν Νυμφῶν καθημένων ἢ ἱσταμένων ἐπίσης καὶ ἐπιδεικνύων τι εἰς αὐτάς ἢ ἄλλο τι πράττων². Καὶ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἔχει εἰς δύο περιπτώσεις³ ἐπὶ ἀναγλύφων Νυμφῶν. Ἀλλ' ἐν πρώτοις παράδοξον εἶναι, ὅτι ὁ ὑποτιθέμενος Ἑρμῆς ἐνταῦθα κάθηται, ἐν ᾧ αἱ Νύμφαι χορεύουσι, ἔπειτα, ἂν τοῦτο γίνῃ δεκτὸν

¹ Roscher, Lex. 12, sp. 1493.

² Ἰδε ἀνάγλυφα ἐκ Βάρης, ἀνωτ. παραπ. Pl. VI καὶ VII καὶ τὸ ἐν Ἀνδρῶν.

³ Ἰδε Schöne Griech. Rel. 118 καὶ ἀνάγλυφον ἐν Κοπεγχάγῃ, Hartwig, Bendis T. I.

ὡς ἐξαίρεσις οὐχὶ πολὺ πρὸς τὰ παραδεδομένα ἀντιτιθεμένη, τὸ γεγονός δὲ, ὅτι ἡ μορφή εἶναι πωγωνοφόρος, ἀρκεῖ νὰ ἀποκλείσῃ ὠρισμένως τὸν Ἑρμῆν. Ἐπειδὴ Ἑρμῆς πωγωνοφόρος κατὰ τοὺς χρόνους, εἰς οὓς ἀνήκει τὸ ἀνάγλυφον, εἶναι πρᾶγμα ἀδύνατον¹. Ἐκτὸς τῶν τὴν ἀρχαίαν μορφήν διατηρούντων Ἑρμῶν ἐπὶ τῶν στηλῶν ἡ τέχνη εἶχεν πρὸ πολλοῦ παύσει νὰ παριστᾷ τὸν θεὸν μετὰ γενείου.

Ἐὰν ὅμως ἡ μορφή, περὶ ἧς ὁ λόγος, παρίσταται ὡς ἐχομένη τῆς γῆς καὶ κρατῇ ἐν τῇ ἀριστερᾷ τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας, εἶναι δυνατόν τότε νὰ ἔχωμεν ἐδῶ χθονίαν τινα θεότητα, ὡς τὸν Πλούτωνα τὸν καὶ Εὐβουλέα ἐπονομαζόμενον, γνωστὸν ἐκτὸς τῆς φοβερᾶς αὐτοῦ ὄψεως ὡς θεοῦ τοῦ Ἄδου καὶ διὰ τὴν ἡπῖαν αὐτοῦ ιδιότητα ὡς εὐνοικοῦ εἰς τοὺς ἀνθρώπους θεοῦ προάγοντος τὴν εὐφορίαν καὶ τοῦ ὁποίου συχνὸν σύμβολον εὐρίσκομεν τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας². Τὴν ὀνομασίαν ταύτην θὰ ἐστήριζε καὶ ἡ ἀνάμνησις, ὅτι ὁ Πλούτων ἐλατρεῖτο εἰς χάσματα γῆς (Στράβων, 13, 44), ὅποια συνήθως ἦσαν τὰ Πλουτώνια, μετὰ τοῦ ὑπολογισμοῦ, ὅτι τοιοῦτον πλουτώνιον χάσμα ἦτο δυνατόν νὰ ὑπῆρχεν ἐντὸς τοῦ ἄντρου τοῦ Πανὸς καὶ τῶν Νυμφῶν ἐπὶ τῆς Πάρνηθος. Τοιοῦτόν τι ὅμως οὔτε παρεδόθη οὔτε διὰ τῶν ἀνασκαφῶν κατὰ τινα τρόπον ὑπεδείχθη. Ἐν γένει ἄλλως καὶ ἡ γραπτὴ παράδοσις καὶ ἡ τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν οὐδέποτε θέτουσιν εἰς ἄμεσον σχέσιν τὸν Πλούτωνα μετὰ τῶν Νυμφῶν. Βεβαίως ὁ Πausanias ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς τραπεζῆς τοῦ Κολώτου ἐν Ὀλυμπίᾳ (5, 20, 3) ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐτέρας πλευρᾶς παρίσταντο ὁ Πλούτων, ὁ Διόνυσος, ἡ Περσεφόνη καὶ δύο Νύμφαι, ὅμως πᾶς τις βλέπει, ὅτι τὸ πρᾶγμα οὐκ ἔχει οὕτω καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου. Ἐν γένει ἡ τακτικὴ συναναστροφή τοῦ Πλούτωνος εἶναι αἰ ἐλευσινιακαὶ θεότητες ἢ ἄλλαι καθαρῶς χθόνιαι. Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν γενικῶν τούτων λόγων καὶ ἡ λεπτομέρεια, ὅτι Πλούτωνα ἄνευ ἐνδύματος δὲν ἔ-

¹ Ἐπὶ τοῦ πρότερον ἐν Worsley νῦν δὲ ἐν Brocklesby Park ἀναγλύφου ὁ Ἑρμῆς ἐθεωρεῖτο εἰς παλαιότερους χρόνους ὡς πωγωνοφόρος. Τοῦτο ὅμως ἐδείχθη, ὅτι ἐστρεφότο ἐπὶ κακῆς ἀπεικονίσεως. (Pottier BCH, 1881, p. 352.5).

² Ἰδὲ ἀνάγλ. ἐκ Τεγέας, ἀρ. Γλυπτῶν Ἑθν. Μουσείου 1422 Arndt-Amelug Einzelaufn. 1253 καὶ ἀνάγλ. τῆς Villa Albani. Zoega. Baissir. T. I, T. V. I καὶ ἐπὶ ἀγγείων π. χ. Monum. d. Inst VI T. 58, V, 45 κτλ.

χομεν ἐν ταῖς μέχρι τοῦδε γνωσταῖς παραστάσεσι ἀλλὰ πάντοτε μάλιστα διὰ χιτῶνος καὶ ἱματίου ἐνδεδυμένον ἐνισχύει ἡμᾶς ἐτι μᾶλλον, ὥστε καὶ καὶ ταύτην τὴν ἐρμηνείαν τῆς μορφῆς νὰ θεωρήσωμεν ἀπίθανον. Διὰ τοὺς αὐτοὺς σχεδὸν λόγους δὲν δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν Ἀγαθὸν Δαίμονα, ὅστις κατὰ τινὰς μετὰ μεγάλης πιθανότητος οὐδεὶς ἄλλος εἶναι ἢ αὐτὸς οὗτος ὁ Πλούτων δι' ἄλλου εὐφημιστικοῦ ὀνόματος οὕτω καλούμενος¹.

Οἰκειότερος πρὸς τὰς Νύμφας, ἢ ὁ Πλούτων καὶ ὁ Ἀγαθὸς Δαίμων, εἶναι βεβαίως ὁ Διόνυσος, ὅστις θεὸς ὢν ἀρχικῶς τῆς ὑγρᾶς φύσεως καὶ τῆς εὐφορίας εἶναι ἐπομένως συγγενέστερος πρὸς τὰς Νύμφας. Ἐπεκαλεῖτο διὰ τὴν ιδιότητά του ταύτην Δευδρίτης καὶ Ἄνθιος, ὡς τοιοῦτος δὲ συνελατρεῖτο ἐν Φλυᾷ τῆς Ἀττικῆς μετὰ τῶν Ἰσμηνίδων Νυμφῶν (Paus. I, 31, 4). Ἀλλὰ γνωστοῦ ὄντος, ὅτι ὁ γενειῶν Διόνυσος παρίστατο πάντοτε ἐνδεδυμένος καὶ μάλιστα μετὰ πολλῆς τρυφῆς, (πρβλ. τὸν λεγόμενον Σαρδανάπαλον, ὡς καὶ πᾶσαν παράστασιν γενειοφόρου Διονύσου ἀπὸ τῶν χρόνων τῆς ἐλευθέρας τεχνουργίας καὶ κάτω, δυνάμεθα μετ' ἀσφαλείας νὰ εἰπώμεν ὅτι Διόνυσος ἐνταῦθα δὲν παρίσταται.

Ὅτι αἱ Νύμφαι ἐλατρεύοντο παρὰ θεραπευτικὴν τινα πηγὴν, ὅπου βεβαίως αἱ ἱαματικαὶ θεότητες καὶ πρὸ πάντων ὁ Ἀσκληπιὸς ἐδίδαξαν ἡμᾶς τὸ ἀνάγλυφα τῶν Νυμφῶν τὰ εὐρεθέντα ἐγγύτατα τοῦ ὑπὸ τὴν Ἀκρόπολιν Ἀσκληπιείου². Ἐντεῦθεν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποτεῖθῃ, ὅτι καὶ ὁ Ἀσκληπιὸς ἴσως ἐλατρεῖτο ἐν τῇ Νυμφαίῳ τῶν Φυλασίῳ καὶ ὅτι παρεστᾶθη ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν, ὅμως ἡ ὀνομασία Ἀσκληπιὸς

¹ Περὶ τούτου ἴδε Rohde, Psyche I, σελ. 254 σημ. 2 καὶ Furtwängler, Sitzungsber. d. bayer. Akad. 1897 s. 411. Ἀπεικονίσεις τοῦ Ἀγαθοῦ Δαίμονος ἴδε Schöne, Griech. Rel. 109 καὶ Ath. Mitt. 1891 s. 25 (ἐξ ἀναγλύφων ἐχόντων ἐπιγραφάς). Ἀξιοσημείωτον εἶναι, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἐκ Μεγάρων προερχομένου σπηλαιομόρφου ἀναγλύφου ἐν Βισολίνῳ (Furtw., Samml. Sab. I. 27, παρίσταται παρὰ τὸν Δία Πᾶνα καὶ ἄλλας μορφάς καὶ ἀνδρική τις ἐπιμελῶς ἐνδεδυμένη μορφή κρατοῦσα κέρας Ἀμαλθείας, ἥτις ὑπὸ μὲν τοῦ Wieseler καλεῖται Ἀγαθὸς Δαίμων ὑπὸ δὲ τοῦ Furtwängler Πλούτων. Ἀλλ' ἐκεῖ ἡ μορφή εἶναι διὰ χιτῶνος καὶ ἱματίου ἐνδεδυμένη καὶ κᾶθηται πλησίον ἀδουχοῦσης θεότητος πιθανώτατα τῆς Περσεφόνης κατὰ τὸν Furtw. Ἐκτὸς τούτου τὸ ἀνάγλυφον εἶναι τὸ μόνον σπηλαιομόρφον, ὅπου δὲν ὑπάρχουσιν αἱ Νύμφαι.

² Οὕτω τὸ γνωστὸν ἀνάγλυφον τοῦ Ἀρχάνδρου (A. M. V, Pl. VII S. 206 κ. ἐ. καὶ ἄλλων ἀναγλύφων Νυμφῶν συντρίματα (A. M. 11 s. 210).

εἰς τὴν περίπτωσιν ταύτην εἶναι ἀνάγκη καὶ δι' ἄλλων λόγων νὰ ὑποστηριχθῇ. Ἀντιθέτως ἐνταῦθα ὀφείλομεν ταχέως νὰ παραιτηθῶμεν ἀπὸ τὴν ἐρμηνείαν ταύτην, ἐπεὶ αἱ γνωσταὶ ἀπεικονίσεις τοῦ Ἀσκληπιοῦ πολὺ ἀπέχουσι ἀπὸ τοῦ νὰ εἶναι ὁμοιοὶ πρὸς τὴν ὑπὸ ἐξέτασιν μορφήν, ἵνα παραλίπωμεν ὅτι ἐδικαιούμεθα νὰ περιμένωμεν ὡς χαρακτηριστικὸν τὸν ἱερὸν ὄφιν. Ἑρμῆς λοιπὸν ἢ Πλούτων ἢ Ἀγαθὸς Δαίμων ἢ Διόνυσος ἢ Ἀσκληπιὸς εἶναι ἐρμηνεύει, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκάστη φαίνεται μὲν μέχρι τινὸς πιθανὴ καὶ δυνατὴ ἴσως καὶ διὰ πλειοτέρων λόγων νὰ ὑποστηριχθῇ, ὅμως πᾶσαι ἐλέγχονται ἐπὶ τέλους, ὅτι προσκρούουσι πρὸς τὰς μέχρι τοῦδε γνώσεις ἡμῶν περὶ τῶν θεοτήτων τούτων. Παρὰ ταῦτα εἶναι πάντοτε δυνατόν μία τις τούτων π. χ. ἡ ὀνομασία τοῦ δαίμονος ὡς Πλούτωνος νὰ ἀποδειχθῇ ποτε, μάλιστα δι' εὐρημάτων ἐν τῷ μέλλοντι, ὡς ἡ μόνη ἀληθής. Ἐν τῷ παρόντι ὅμως ἐπεὶ τοῦτο δὲν δυνάμεθα νὰ δείξωμεν καὶ δὲν ὠφελεῖ νὰ τραπῶμεν ἐπὶ τὴν μαντικὴν θὰ ἐξακολουθήσωμεν τὴν ἔρευναν, μὴ εὕρεθῇ τις ὀνομασία, ἥτις νὰ μὴ ἀντίκειται πρὸς τὰ ἤδη γνωστά, ὅτε καὶ τοῦτο μόνον θὰ εἶναι ἀρκετὸν κέρδος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μνημονευθεισῶν θεοτήτων ὁ Ἑρμῆς μόνον παρίσταται καὶ πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν Νυμφῶν, οὐδεμία δὲ οὐδέποτε ἐκ τῶν ἄλλων¹. Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ Ἑρμοῦ ὑπάρχει καὶ ἄλλος τις δαίμων πολὺ οἰκεῖος πρὸς τὰς Νύμφας καὶ πολλάκις ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων παριστῶμενος, ἐννοῶ τὸν γνωστὸν Ἀχελῷον. Ἡ δὲ θέσις, ἣν κατέχει ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου ἡ ὑπὸ ἔρευναν μορφή, εἶναι ἀκριβῶς ἐκείνη, τὴν ὁποίαν βλέπομεν πολλάκις νὰ καταλαμβάνῃ ἡ παράστασις τοῦ Ἀχελῷου. Εἶναι λοιπὸν ἐνταῦθα ὁ αὐτὸς Ἀχελῷος παριστῶμενος μετὰ μεγαλυτέρου μέρους τοῦ σώματος καὶ ἀνθρωπίνου τούτου ἀντὶ ταυρείου; Νομίζομεν, ὅτι ἡ ὀνομασία αὕτη δύναται νὰ ἀποβῇ πολὺ πιθανή. Διότι ἡ ἀντίρρησις, ὅτι ἡ τοιαύτη παράστασις τοῦ Ἀχελῷου θὰ εἶναι πρωτοφανής καὶ ὅτι δὲν στηρίζεται δι' ἄλλων ἀναλόγων, δὲν φαίνεται ἔχουσα ἐνταῦθα σπουδαίαν ἰσχύν. Ἐπειδὴ, ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω κατὰ τὴν περιγραφὴν τῶν

¹ Τὸ ἀνάγλυφον τῆς Πάρου δεικνύει πολλὰς μορφὰς ἀλλ' οὐδεμία δύναται νὰ ταυτισθῇ πρὸς τινὰ ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν.

ἄλλων ἀναγλύφων ἢ ἐπὶ τούτων παράστασις τοῦ Ἀχελῷου δὲν εἶναι μία τις καὶ μόνη στερεοτύπως ἐκάστοτε ἐπαναλαμβανομένη. Παρίσταται δὴλ. οὗτος ὡς προσωπεῖον, μετ' ἀνθρωπίνης κεφαλῆς καὶ τοῦ ἐμπροσθίου σώματος ταύρου, μετὰ κεφαλῆς μόνης, μετὰ κεφαλῆς καὶ τοῦ λαιμοῦ, μετὰ ἢ ἄνευ τῶν ταυρείων ὠτων καὶ κεράτων, τὸ ὅποιον βέβαια σημαίνει ποικιλίαν παραστάσεων ἐπιτρέπουσαν νὰ δεχόμεθα ὡς δυνατὴν καὶ νέαν διάφορον παράστασιν, ἀρκεῖ αὕτη νὰ δύναται νὰ προσαρμόζεται ὡς μέλος τῆς ἀνωτέρω σειρᾶς. Ἀλλὰ τότε τί ὁμαλώτερον ἢ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν ἀφ' ἐνὸς μὲν τὴν παράστασιν, καθ' ἣν ὁ Ἀχελῷος παρίστατο μετ' ἀνθρωπίνης κεφαλῆς μετὰ κεράτων ἢ ταυρείων ὠτων καὶ ταυρείου ἐμπροσθίου σώματος καὶ ἀφ' ἐτέρου κεφαλᾶς τελείως ἐξανθρωπισθείσας, νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι ἡ ἐξανθρωπίσις ἤθελε προχωρήσει καὶ περαιτέρω, ἐπὶ τοῦ ταυρείου δὴλ. σώματος. Ὅτι δὲ τοιαύτη ὑπῆρξε πράγματι ἡ ἐξέλιξις τῶν παραστάσεων τοῦ Ἀχελῷου, ὥστε ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς τελείως ταυρείου μορφῆς νὰ καταλήξῃ εἰς τὴν τελείως ἀνθρώπινον, οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Ἡδὴ κατὰ τὸν Ε' αἰῶνα ἔχομεν παραστάσεις ποταμίων θεῶν μετ' ἀνθρωπίνου σώματος. Περὶ τούτου τὸ ἀνάγλυφον τοῦ Ἑλέλου ἐν τῷ Ἑθνικῷ Μουσείῳ (Ἀρχαιολ. Ἐφημερίς 1893 πίν. 10), ὅπου δύο ποτάμιοι θεοί, πιθανώτατα ὁ Κηφισὸς καὶ ὁ Ἰλισὸς, οὐδὲν τὸ θηριῶδες ἔχοντες ἐκτὸς τοῦ ἐνὸς παρουσιάζοντος κέρατα, ἵνα παραλίπωμεν τοὺς ἀμφιβαλλομένους ποταμίους θεοὺς τοῦ ἀνατολικοῦ τῆς Ὀλυμπίας καὶ τοῦ δυτικοῦ τοῦ Παρθενῶνος ἀετώματος. Ὁ Ἀχελῷος αὐτὸς καὶ δι' ἐπιγραφῆς μεμαρτυρημένος παρίσταται ἐπὶ τοῦ γνωστοῦ νομίσματος τοῦ Μεταποντίου¹, μετ' ἀνθρωπίνου σώματος καὶ μόνον ὠτων ταυρείων καὶ κεράτων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ἐν γένει τὴν τελείαν ἐξανθρωπίσιν τῶν ποταμίων θεῶν καὶ εἰς χρόνους οὐχὶ νεωτέρους δύναται τις νὰ παρακολουθήσῃ ἐπὶ τῶν νομισμάτων πόλεων τινῶν τῆς Σικελίας καὶ Ἰταλίας². Ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀρκούντως γνωστά, ὥστε νὰ

¹ Ἰδε Friedländer, von Sallet, Berliner Münzkabinet 678.

² Οὕτως ὁ ποταμὸς Κράθις τελείως ἀνθρωπόμορφος ἐπὶ νομισμάτων τῆς Πανδοσίας τοῦ β' ἡμίσεος τοῦ Ε' αἰῶνος (Head, Hist. Num. S. 90). Πρβλ. καὶ Roscher, Lexikon, Flussgötter.

μὴ εἶναι ἀνάγκη νὰ παρατείνωμεν τὸν περὶ τούτων λόγον. Ἡμᾶς ἐνδιαφέρει καὶ πάλιν νὰ τονώσωμεν, ὅτι καὶ ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων Νυμφῶν οὐδεμία παρατηρεῖται στασιμότης ἀλλ' ἡ αὐτὴ κίνησις πρὸς τὴν ἐξανθρωπίσιν τῶν παραστάσεων τοῦ Ἀχελῷου. Ἐὰν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψει, ὅτι τὸ ἀναγλύφον ἡμῶν τοῦτο εἶναι ἀσφαλῶς μὲν νεώτερον τοῦ Δ' πιθανῶς δὲ καὶ τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος, ὡς κατωτέρω θέλει δειχθῆ, ἐνθυμηθῶμεν δὲ ὅτι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἶχεν ἤδη εὐρεθῆ ὁ τύπος τοῦ ἀνακεκλιμένου καὶ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους στηριζομένου ποταμίου θεοῦ¹, πρὸς ὃν ἡ ἡμετέρα μορφή προδήλων ὅτι ὁμοιάζει, θέλωμεν εὖρει τότε εὐλογον τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς ὡς Ἀχελῷου. Τούτου τεθέντος τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας δὲν παρουσιάζει οὐδεμίαν ὀυσκολίαν, τούναντίον ἀρμόζει διὰ τὸν Ἀχελῶν ὡς ἄριστα. Καθ' ὅς ἔχομεν παραδόσεις τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας ἦτο αὐτὸ τοῦτο τὸ κέρας τοῦ Ἀχελῷου, ὃ ἀπέκλασεν ὁ Ἡρακλῆς κατὰ τὴν περίφημον πάλην, (Διόδ. 4, 25. Στράβ. 10, 458) ἢ κατ' ἄλλους ὁ Ἀχελῷος ἀντήλλαξε τὸ κέρας τῆς Ἀμαλθείας, ὃ εἶχε, λαβὼν τὸ ἑαυτοῦ κέρας, τὸ ὁποῖον εἶχε ἀποσπάσει ὁ Ἡρακλῆς (Ἀπολλοδ. 2, 7 καὶ Σχολ. Ἰλιάδ. 21, 194). Γνωστὸν ἐξ ἄλλου εἶναι ὅτι οἱ κατακεκλιμένοι μεταγενέστεροι ποτάμιοι θεοὶ ἔχουσι πολλάκις τὸ κέρας τοῦτο ἐν τῇ ἀριστερᾷ. Καὶ ἡ κίνησις τῆς δεξιᾶς χειρὸς τῆς ἐκτεινομένης πρὸς τὰς Νύμφας δικαιολογεῖται ἐπίσης. Διότι ὁ Ἀχελῷος εἶναι οἰκεῖος πρὸς τὰς Νύμφας, ἀφοῦ καὶ ὡς πατὴρ αὐτῶν ἀναφέρεται². Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ μὴ παρασταθῇ καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸ σῶμα ὁ Ἀχελῷος ἡμῶν οὗτος δὲν σημαίνει τι ἄλλο ἢ ὅτι ἐπανελήφθη ἡ ἐπὶ τῶν ἄλλων παραστάσεων τοῦ Ἀχελῷου συνήθεια, καθ' ἣν μέρος μόνον τοῦ σώματος ἐξεῖχε τοῦ ἐδάφους. Εἶναι δυνατόν, ὡς εἴπομεν, ἡ μορφή νὰ παρίσταται ὡς ὀπισθεν προεξοχῆς τινος τοῦ ἐδάφους ἢ τοῦ βράχου ἀποκρυπτομένη, ὅπως ἱκανὰ περὶ τούτου παραδείγματα ὑπάρχουσι καὶ ἐνταῦθα ἐν τῷ ἀναγλύφῳ ἡμῶν δύναται τις νὰ ἴδῃ τὴν ὑπὲρ τὸ σπήλαιον τῶν Νυμ-

¹ Τὸ πρωτότυπον τοῦ γνωστοῦ Νεῖλου τοῦ Βατικανοῦ ἀποδίδεται εἰς τὴν ἀρχαιότεραν ἀλεξανδρινὴν ἐποχὴν, τὸν Γ' π. Χ. αἰῶνα. Ἰδε Amelung, Skulpturen d. Vatic. Museums σ. 131.

² Πλάτ. Φαίδρ. 263.

φῶν ἀπὸ τοῦ μέσου μόνον στήθους καὶ ἄνω φαινομένην μορφήν, ἣτις φανερῶς ἀποκρύπτεται ὀπισθεν τοῦ βραχίονος περιθωρίου τοῦ σπηλαίου. Τὸ αὐτὸ νὰ δεχθῶμεν καὶ διὰ τὸν πιθανολογηθέντα Ἀχελῶν νομίζω ὀλιγώτερον πιστευτὸν ἢ τὴν ἄλλην ἐκείνην ἐκδοχὴν τῆς ἀποσιωπῆσεως, ὥς εἴπωμεν οὕτω, μέρους τοῦ σώματος κατὰ τὴν ἐν ταῖς παραστάσεσι τοῦ Ἀχελῷου συνήθειαν. Καὶ τοῦτο, ἐπειδὴ ἰδίως δὲν δικαιολογεῖται ἐπαρκῶς ἡ ὑπαρξίς τῆς προεξοχῆς ταύτης τοῦ βράχου ἐν τῷ σπηλαίῳ, οὔτε παρεστάθῃ σαφῶς, ἂν τοιαύτη τις ἐμελετήθη νὰ παρασταθῇ. Δὲν δύναται δέ τις νὰ εἴπῃ, ὅτι δι' ἑλλειψιν χώρου ἀπεσιωπῆθη ἡ παράστασις, ὅπως τοῦτο συχνάκις παρατηρεῖται ἀκριβῶς ἐπὶ ἀναγλύφων Νυμφῶν, ὅπου ὁ Πᾶν μάλιστα ἀλλὰ καὶ ὁ Ἑρμῆς καὶ αἱ Νύμφαι δὲν παρίστανται ὁλόκληροι δι' ἑλλειψιν τόπου¹.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐδείχθη, ὅτι πολλοὶ λόγοι συμβάλλουσιν, ὥστε ἡ προταθεῖσα ἐρμηνεία νὰ ἀποδῇ εἰς μέγαν βαθμὸν πιθανή. Ὡς ἴδωμεν τώρα μὴπως δύναται νὰ ἀντιταχθῇ τι κατὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης Ἀληθῶς ἡ στάσις αὕτη τοῦ κατακεκλιμένου ὑπενθυμίζει ἐκτὸς τῶν ποταμίων θεῶν τῶν Ἀλεξανδρινῶν χρόνων καὶ τοὺς θεοὺς τῶν ὀρέων παρασταθέντας τὸ πρῶτον κατὰ τὴν αὐτὴν περίπου ἐποχὴν. Ἐπίσης ἡ ὕψωσις τῆς χειρὸς πρὸς δῆλωσιν συμμετοχῆς καὶ τὸ κέρας αὐτὸ τῆς Ἀμαλθείας, ἂν καὶ σπανίως τὸ τελευταῖον, παρατηροῦνται καὶ ἐπὶ παραστάσεων δαιμόνων τῶν ὀρέων. Ἐκτὸς τούτου ὥς ἐρωτήσωμεν τώρα, μὴ ἄρ' ἔτι σημαίνει τι ἡ παραπλεύρως ἀρκούντως ἐμφαντικῶς παρασταθεῖσα αἰξ; Τῷ ὄντι εἶναι παράδοξον, ὅτι ἐν ᾧ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀναγλύφων αἰγες ἢ μόνον κεφαλαὶ αἰγῶν παρίστανται ἐπὶ τοῦ περιθωρίου τοῦ σπηλαίου καὶ ὑπεράνω παρὰ τὸν Πᾶνα δηλοῦσαι ἡτὴν ποιμενικὴν ιδιότητα τοῦ θεοῦ ἢ τὸν τόπον, ὅπου οὗτος διατρίβει, ἐνταῦθα παρὰ μὲν τὸν Πᾶνα καὶ ὑπεράνω οὐδὲν ἔχνος παραστάσεως αἰγὸς βλέπομεν, κάτω δὲ μίαν καὶ σχετικῶς μεγάλην παρὰ τὸν ὑπ' ἡμῶν ὀνομασθέντα Ἀχελῶν. Μὴ λοιπὸν αὕτη χρησιμεύῃ ὡς σύμβολον τῆς παρακειμένης μορφῆς; Καὶ διὰ μὲν τὸν Ἀχελῶν ἡ ἐν

¹ Ἰδε ἀνάγλυφον Ἀρχάνδρου, ἀνάγλυφον Ἑθν. Μουσ. Arndt, Einzelauf. 1244, ἀνάγλυφον ἐκ τοῦ Ἀμφικραεῖου, Reisch, Fests. f. Benndorf S. 142 κ. ε. κ. τ. λ.

γένει τὸν ποτάμιον θεὸν ἢ αἰξὶ δὲν μαρτυρεῖται ὡς χαρακτηριστικὴ ἀλλὰ παρὰ δαίμονας ὁρέων εὐρίσκειται ἂν καὶ σπανίως¹. Εἶναι φανερόν, ὅτι τὰ συστατικά ταῦτα δὲν εἶναι τόσο ἐνδεῖς ὑπὲρ τῆς προταθείσης ὀνομασίας ὡς δαίμονος τοῦ ὄρους. Ἀπλούστατα, ἢ αἰξὶ δυνατόν νὰ ἐτεθῇ ἐκεῖ ὅλως τυχαίως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς παρασημασίας. Ἐπειτα ἐὰν ὀλίγιστα παραδείγματα δύνανται νὰ ἀχθῶσιν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς ἐρμηνείας ταύτης, ὅμως ἢ θέσις, ἣν καταλαμβάνουσι συνήθως οἱ ὄρειοι δαίμονες, δὲν εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῆς ὑπὸ ἐξέτασιν μορφῆς. Διότι ἢ θεότης τοῦ ὄρους τοποθετεῖται ἐν τῇ ὑψιλοτέρᾳ σειρᾷ τῶν παραστάσεων (ὅταν βεβαίως ὑπάρχουσι πλείονες τῆς μιᾶς), ἐν ᾧ ἐν τῇ κάτω σειρᾷ κατακλίνονται οἱ ποτάμιοι θεοί². Συμφώνως πρὸς ταῦτα ὁ δαίμων τοῦ ὄρους καὶ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου μόνον ἐν τῇ ἄνω σειρᾷ τῶν παραστάσεων ἡδύνατο νὰ ἔχη θέσιν. Οὕτω βλέπομεν, ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑποστηριχθῇ ἄλλη τις ἐρμηνεία, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἰσχυρὸς λόγος ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀχελώου ἢ τοῦ ποταμίου θεοῦ, καθὰ εἴπομεν ἀνωτέρω. Ἐχομεν λοιπὸν παράστασιν τοῦ Ἀχελώου ἐπὶ ἀναγλύφου Νυμφῶν νέαν καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσαν, παράστασιν ἀφ' ἑνὸς μὲν ὁμοιάζουσαν πρὸς τὰς τῶν κατακεκλιμένων ποταμίων θεῶν ἀφ' ἑτέρου δὲ συνδεομένην πρὸς τὰς γνωστὰς παραστάσεις ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων ὡς πρὸς τὴν οὐχὶ τελείαν παράστασιν τοῦ σώματος.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν λοιπῶν μορφῶν καὶ ἀρχίζομεν ἀπὸ τὸν ἄριστα διατηρούμενον Πᾶνα. Ὁ Πᾶν οὗτος δὲν παρίσταται ἐδῶ ὡς ὁ μουσικὸς τῶν Νυμφῶν, αὐλῶν τὴν σύριγγα ἵνα χορεύωσιν αὐταί. Εἶναι ὁ θηρευτὴς Πᾶν, διότι φέρει μόνον τὸ ῥοικὸν λαγωβόλον καὶ οὐδεμίαν σύριγγα, ἔρχεται δὲ φανερώς ἀπὸ τοῦ κυνηγίου

πολλάκι δ' ἀργινόντα διεδραμεν οὖρεα μακρὰ
πολλάκι δ' ἐν κνημοῖσι διήλασε θῆρας ἐναίρων

¹ Οὕτως ἐπὶ ἀναγλύφῳ τινὸς ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Καπιτωλίου, ἴδε Roseher's Lexikon II. 2 Sp. 2118-2119, ὅπου τρεῖς διάφοροι ὁρέων δαίμονες. Ὁ εἰς τούτων κρατεῖ κέρα. Ἀμαλθείας. Παρ' ἄλλον τινα φαίνεται ὅτι βόσκει τραγοειδὲς ζῷον. Ἐπὶ νομισματοῦ τῆς Ἐφέσου παρίσταται ὁ ὄρειος θεὸς Πείων μετὰ κέρατος Ἀμαλθείας: Jahrbuch 1888 S. 294.

² Ἰδε χαρακτηριστικὸν παράδειγμα παρὰ Robert, Sarkophagenr. II s. 17.

ὅτε εἰς μίαν στιγμὴν θαυμαστὸν θέαμα παρουσιάζεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του. Αἱ φίλαι Νύμφαι εἶναι ἐκεῖ εἰς τὸ ἀγκυπητὸν τῶν ἄντρων καὶ χορεύουσαι διευθύνονται πρὸς τὴν κρήνην

φοιτῶσαι πυκνὰ ποσὶν ἐπὶ κρήνῃ μελανύδρῳ
μέλπονται· κορυφὴν δὲ περιστένει οὖρεος ἡχώ¹.

Πληρούμενος τότε συγκινήσεως ὑψώνει τὴν δεξιὰν ζωηρῶς μετὰ τῆς παλάμης καὶ τῶν δακτύλων ἀνοικτῶν καὶ φαίνεται ὡς νὰ σταματᾷ χάριν τοῦ θεάματος. Τοιαύτη εἶναι ἢ θέσις τοῦ Πανὸς ἐνταῦθα. Ἀλλ' ἐρωτᾶται, διατί ὁ Πᾶν οὗτος νὰ μὴ φέρῃ καὶ τὴν σύριγγα, ὅπως πλειστάκις παρὰ τὸ λαγωβόλον ὑπάρχει καὶ ἢ σύριγγα. Ἀντὶ τούτου βλέπομεν, ὅτι σύριγγα ἔχει ὁ παρὰ τὴν ἐρμαϊκὴν στήλην καθήμενος νεανίας κρατῶν αὐτὴν διὰ τῶν δύο χειρῶν ἐπὶ τοῦ στήθους ἢ ὡς ἐτοιμαζόμενος νὰ συρίξῃ ἢ ὡς πρὸ ὀλίγου παύσας. Μὴ λοιπὸν εἶναι ἢ νεανικὴ αὕτη μορφή νεαρός τις Πᾶν παριστώμενος μετ' ἀνθρωπίνων σκελῶν; Εἰς τοῦτο ἄγει ἡμᾶς ἢ σκέψις, ὅτι δύσκολον θὰ ἦτο νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τούτου ὁ μουσικὸς Πᾶν, ἐν ᾧ αἱ Νύμφαι κάτω χορεύουσι, καὶ ὅτι ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν Νυμφῶν τοῦλάχιστον ὁ φέρων τὴν σύριγγα πρέπει νὰ εἶναι Πᾶν. Τὸ δὲ νὰ παριστῶνται δύο Πᾶνες ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου οὐδὲν ἔχει τὸ παράδοξον. Οἱ ἀρχαῖοι ἤδη ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Αἰσχύλου ἐγνώριζον πλείονας τοῦ ἐνός Πᾶνα². Ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐξ ἀγγείων τοῦλάχιστον, εἶναι γνωστὰι παραστάσεις ἐν τῇ αὐτῇ σκηνῇ δύο Πανῶν, τοῦ ἐνός τραγόποδος, τοῦ ἐτέρου μετ' ἀνθρωπίνων σκελῶν, ὅπου ἕκαστος φέρει μόνον σύριγγα ἢ μόνον λαγωβόλον³. Ἀλλὰ καὶ ἐξ ἀναγλύφου Νυμφῶν ἔχομεν, ὡς νομίζω, παράδειγμα. Εἶναι τοῦτο ἐν ἐκ τῶν τοῦ σπηλαιῶ τῆς Βάρης⁴

¹ Ὀμηρικὸς ὕμνος εἰς Πᾶνα.

² Ἰδε Roseher's Lex. III, s. 1412.

³ Οὕτως ἐπὶ ἐρυθρομόρφῳ ὑδρείᾳ τοῦ Βρετανικοῦ Μουσείου, Catalog of vases III. E 228 p. 181, καὶ ἄλλα παραδείγματα ἴδε αὐτοὶ ἐν τῇ σημειώσει.

⁴ Ἰδε Amer. Journ. ἀνωτέρω, Pl. VIII p. 310. Ὑποθέτω ὅτι τὴν συγγραφέα τῆς ἀρίστης περὶ τῶν ἀναγλύφων τῆς Βάρης διατριβῆς Ida Carleton Thallon παρέπεισε εἰς τὸ νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου παρίσταται ἄπλοῦς θνητὸς κυνηγὸς ἢ ἔλλειψις τῶν κερμάτων. Ἀλλὰ Πᾶν ἄνευ κερμάτων ἀπαντᾷ πολλάκις (Roseher's Lex. III, s. 1425). Ἐπὶ νομισμάτων τῆς Σεγέστης παρίσταται νεαρός κυνηγὸς μετὰ ὕψισθεν κρεμαμένου κωνικοῦ πύλου μετὰ κέρα-

παρουσιάζον ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ὑπὲρ τὸ σπήλαιον ἄκρου κατακείμενον τραγόπου Πᾶνα κρατοῦντα σύριγγα καὶ λαγωβόλον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐτέρου νεανικὴν μορφὴν μετὰ κωνικοῦ πύλου ἀναβαίνουσιν τὸ ὄρος καὶ κρατοῦσαν λαγωβόλον. Δὲν διστάζω νὰ δεχθῶ, ὅτι ἡ μορφή αὕτη εἶναι ὁ ἀγρεὺς Πάν, ἐπειδὴ πολὺ ἀπίθανος φαίνεται ἡ παρὰστασις ἀπλοῦ θνητοῦ κυνηγοῦ ἐπὶ τοῦ ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου. Ἡ σμικρότης τῆς μορφῆς οὐδὲν σημαίνει ἐνταῦθα, ἐπειδὴ ὁ Πάν συνηθέστατα παρίσταται μικρὸς τὸ ἀνάστημα. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν ὡς πρὸς τὴν ιδιότητα τοῦ τραγόποδος ἢ νεαροῦ Πανὸς συμβαίνει τὸ ἀντίθετον ἢ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου ἐκ Βάρης. Τοῦτο οὐδὲν σημαίνει. Ἐπειδὴ παρὰ τοῖς παλαιαῖς δὲν εἶχον χωρισθῇ ἀκριβῶς αἱ ιδιότητες τοῦ τραγόποδος καὶ ἀνθρωπομόρφου Πανός. Διὰ τοῦτο ἡ διαφορὰ μὲν αὕτη δὲν βλάπτει, ἢ παραβολὴ δὲ τῶν δύο ἀναγλύφων συντελεῖ σπουδαίως εἰς τὴν κραταίωσιν τῆς γνώμης, ὅτι ἐπὶ ἐκάστου τῶν δύο τούτων ἀναγλύφων παρίστανται δύο διάφοροι Πᾶνες. Ἐκτὸς τούτων, ἵνα ἐπανέλθωμεν εἰς τὸ ἐκ Πάρνηθος ἀνάγλυφον, πολὺ ὀλίγον πιθανὰ φαίνονται ἄλλαι τινὲς ἐρμηνεῖαι. Ἡ δυνάτο τις π. χ. νὰ ὀνομάσῃ νεαρὸν Σάτυρον, πρὸς τὸν ὅποιον ὁπωσδήποτε ἄρμοζει ἢ σύριγγ. Ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις αὕτη δὲν ὑποστηρίζεται περισσότερον. Οὐδὲν ἔχνος τῆς χαρακτηριστικῆς μικρᾶς οὐρᾶς φαίνεται πού ὅπισθεν, πρᾶγμα, ὅπερ ἐνταῦθα ἦτο καὶ εὐκόλον νὰ παρασταθῇ, ἐπειδὴ τὸ ἀνάγλυφον εἶναι ἰσχυρῶς ἔκτυπον. Ἡ ἴσως ἤθελέ τις παρὰ χθ' ἐκ τῆς μεγάλῃς ὁμοιότητος τῆς μορφῆς ταύτης πρὸς τὸν Δάφνιν τοῦ γνωστοῦ συμπλέγματος τοῦ Πανὸς διδασκάλου καὶ τοῦ νεαροῦ Δάφνιδος, ὥστε τὸν αὐτὸν ὥραϊον νεανίαν νὰ παραδεχθῇ καὶ ἐνταῦθα. Ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνεῖαν ταύτην πρέπει νὰ λεχθῇ, ὅτι πρῶτον μὲν ἡ ὁμοιότης παραστάσεώς τινος πρὸς ἄλλην δὲν ἔχει πάντοτε ὡς ἀκολουθίαν καὶ τὴν ταυτότητα τῶν παριστωμένων, ἔπειτα δὲ καὶ ἂν τεθῇ, ὅτι ἐνταῦθα παρίσταται ὁ Δάφνις, δὲν ἡξεύρω πῶς θὰ δικαιολογηθῇ ἢ παρουσία αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἀναθηματικοῦ τούτου εἰς τὸν Πᾶνα καὶ τὰς Νύμφας ἀναγλύφου, καθόσον οὐδεμίαν ἄλ-

των (Holm, Geschichte Siciliens im Altert. III T. IV, 12 καὶ 11) καὶ ἄνευ τούτων, ἐρμηνεύεται δὲ ὡς Πάν. — Δύο Πᾶνες ἀλλ' ὁμοίους ἴδε ἐν Α. Μ. 1896 σ. 276.

λὴν ἔχομεν ἀναλογίαν. Μετὰ μεγάλῃς λοιπὸν πιθανότητος δυνάμεθα νὰ καλέσωμεν τὴν νεανικὴν μορφὴν Πᾶνα¹.

Εἶναι φανερόν, ὅτι ὁ τραγόπους Πάν ἀνυψῶν τὴν δεξιὰν δὲν ἀποβλέπει πρὸς τὴν παρ' αὐτὸν ἐγκεκρυμμένην μορφὴν. Ἐὰν ἡ χειρονομία τοῦ Πανὸς ἀπέβλεπε ταύτην, ἢ χεὶρ πρῶτον ἔδει νὰ παρασταθῇ ἐν κατατομῇ, ὡς ἡ τοῦ κάτωθεν Ἀχελώου, ἐπίσης καὶ τὸ ὄλον σῶμα ἔπρεπε νὰ εἶναι περισσότερον πρὸς τὰ ἀριστερὰ ἐστραμμένον. Ὁ Πάν εἶναι σχετικὸς πρὸς τὰς Νύμφας, ἢ δὲ ἐγκεκρυμμένη μορφή παρίσταται μόνον καθ' ἑαυτὴν καὶ κατὰ παρατακτικὸν τρόπον. Ἡ ἐρμηνεῖα αὐτῆς διὰ τοῦτο εἶναι ἰδιαιτέρως δύσκολος καὶ ἐπειδὴ μάλιστα οὐδὲν χαρακτηριστικὸν σύμβολον ὑπάρχει καὶ τὸ πρόσωπον εἶναι ἐντελῶς κατεστραμμένον. Ὡς πρὸς τὸν τρόπον τῆς παραστάσεως οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὸ ὑπόλοιπον κάτω σῶμα κρύπτεται ὀπισθεν τῆς βραχύδους ὀφρύος, ἥτις καὶ ἀρκούντως δηλοῦται. Ὅτι ἡ μορφή ἀνέρχεται ὡς ἡ Γῆ ἀπὸ τοῦ ἐδάφους δὲν εἶναι πιθανόν διότι ὁ τρόπος, καθ' ὃν ἐκτείνεται ἢ ἀριστερὰ χεὶρ ἐπὶ τοῦ βράχου, δεικνύει ἡρεμίαν. Ἀλλὰ τίς λοιπὸν εἶναι ὁ πωγωνοφόρος οὗτος ὁ ὀπισθεν τῶν βράχων ὑπὲρ τὸ σπήλαιον τῶν Νυμφῶν κρυπτόμενος; Εἶναι δυνατόν βεβαίως νὰ εἶναι θεὸς τις ἢ δαίμων, ὅστις ἐλατρεῖτο μετὰ τῶν Νυμφῶν ἐν τῷ ἄντρῳ τῶν Φυλασίων ἢ ἐκεῖ που πλησίον. Καὶ τῷ ὄντι ἐκ τῆς γραπτῆς παραδόσεως δυνάμεθα νὰ συναγάγωμεν, ὅτι πλησίον ἐπὶ τοῦ λεγομένου Ἀρματος ὑπῆρχε βωμὸς τοῦ Διὸς Σημαλέου, ἂν μὴ καὶ αὐτὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Παρνηθίου Διός. Τοῦτο ἐξάγεται, ἂν συνδυάσῃ τις τὰς περὶ τοῦ πράγματος πληροφορίας τοῦ Παυσανίου καὶ Στράβωνος. Ὁ πρῶτος δηλ. (1, 31, 2) ἀναφέρει, ὅτι ἐπὶ τῆς Πάρνηθος ὑπῆρχε χαλκοῦν ἄγαλμα τοῦ Διὸς Παρνηθίου καὶ βωμὸς τοῦ Διός

¹ Εὐκαίρον εἶναι νὰ παραθέσωμεν τὸ παρὰ Νόννη, Διονυσ. XIV, 87 κ. ἑ. χωρίον περὶ δύο Πανῶν ἀνταποκρινόμενον, πρὸς τὸ ἡμέτερον ἀνάγλυφον, ὡς ἀνωτέρω ἡρμηνεύθη:

τοῖσιν ἔσαν δύο Πᾶνες ὁμήλυδες, οὓς τέκεν Ἑρμῆς
κεκρυμμένη φιλόττι μιγείε διδυμάοσι Νύμφαις·
τόν μὲν ὀρεστιάδος Σωποῦς μετανεύμενος εὐνὴν
μαντιπόλου σπέρμηνε θεηγόρον ἔμπλεον ὁμοῦ,
Ἀγρέα θηροφόνου μελέτη πεπυκασμένον ἄγρης·
τόν δὲ νομαῖς ὄϊων Νόμιον φίλον, ὁππότε Νύμφης
δέμνιον ἀγραύλοιο διέστιχε Πηνελοπείης
ποιμενὴν σύριγγι μεμηλότα· τοῖς ἄμα Φόρδας

Σημαλέου και ἄλλος βωμὸς τοῦ Ὀμβρίου ἢ Ἀπημίου Διός, ὃ δὲ Στράβων (IX, 404), ὅτι οἱ Πυθαίσται ἐν Ἀθήναις ἐτήρουν ἀπὸ τῆς ἐσχάρας τοῦ Ἀστραπαίου Διὸς πρὸς τὸ Ἄρμα τοῦτο καὶ ὁπόταν ἤθελον ἰδεῖ ἀστραπὴν δι' αὐτοῦ διερχομένην ἔκρινον, ὅτι εἶναι κατάλληλος καιρὸς νὰ ἀποστείλῃσιν τὴν θυσίαν πρὸς τὸν ἐν Δελφοῖς Ἀπόλλωνα. Ὅτι λοιπὸν ὁ Σημαλέος Ζεὺς εἶναι ὁ διὰ τοῦ Ἄρματος ἀστράπτων εἶναι πρόδηλον. Ἐπίσης βέβαιον εἶναι, ὅτι τὸ Ἄρμα εἶναι ὑπὲρ τὴν Φυλὴν καὶ γειτονικὸν τοῦ Νυμφαίου. Ἀλλ' ἡ κατὰ ταῦτα ὀνομασία τῆς μορφῆς ὡς Διὸς εἶναι πολὺ ἀπίθανος. Ἐπειδὴ αἱ παραστάσεις τοῦ Διὸς δεικνύουσι πάντοτε ἢ τὸ σκῆπτρον ἢ ἄλλο τι σύμβολον (ἀετόν, κεραυνόν, θρόνον), ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τοῦλάχιστον εἶναι ἀπαραίτητον χαρακτηριστικὸν διὰ τὸν ἄνακτα τῶν θεῶν. Ἀλλ' ἴσως ἔχομεν ἐνταῦθα τὸν θεὸν τοῦ ὄρους, ὅπως κάτω ἔχομεν τὸν ποτάμιον θεόν¹. Κατὰ τῆς ἐρμηνείας ταύτης ἀληθῶς οὐδὲν δύναται σπουδαίως νὰ ἀντιταχθῇ, εἰμὴ ὅτι στερούμεθα τῆς εὐκταίας ἀναλογίας, καθ' ἣν θεὸς τοῦ ὄρους νὰ παρίσταται ὄρθιος καὶ ὅπισθεν τῶν βράχων κεκρυμμένος. Ἡ συνηθεστάτη παράστασις τῶν θεοτήτων τούτων εἶναι ὁμοία πρὸς τὴν τῶν ποταμίων, παρίστανται δηλαδὴ καὶ οὗτοι ἀνακεκλιμένοι ἐπὶ βράχου, σχεδὸν μοναδικὸς δὲ εἶναι ὁ οὕτω ἐρμηνευόμενος νεαρὸς δαίμων, ὅστις κάθηται καὶ δὲν ἀνακλίνεται ἐπὶ τοῦ περιφήμου συμπλέγματος τοῦ Φαρνεσείου Ταύρου. Ἀλλῃ ἐρμηνεία, ἣτις εἶναι ἐπίσης δυνατή, εἶναι ὅτι ἡ μορφή αὕτη παριστᾷ Σιληνὸν ἢ ἡλικιωμένον Σάτυρον. Μάλιστα ἡ ἐρμηνεία αὕτη ἔχει τὸ πλεονέκτημα, ὅτι κατὰ ταύτης οὐδὲν δύναται νὰ ἀντιταχθῇ. Δαίμονες τῶν ὀρέων καὶ τῶν δασῶν καὶ ἐν γένει τῆς ὑπαίθρου φύσεως, ὡς εἶναι οἱ Σιληνοὶ καὶ Σάτυροι, δύνανται ἄριστα νὰ παριστῶνται ὅπισθεν τῶν βράχων. Ἐξ ἀγγείων ἔχομεν πάμπολλα παραδείγματα, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ἀναγλύφων εὗρηται τινα. Π. χ. ἐπὶ ἀναγλύφου ἐν Ince Blundell Hall (ἴδε ἀπεικόν. ἐν Arch Zeit.

¹ Οὕτως ἐπὶ τῆς ἤδη μνημονευθείσης ἀναγλύπτου πρὸς διακόσμησιν χρησιμοποιηθείσης πλακὸς τῆς Villa Ludovisi (ἴδε ἀπεικ., Robert, Die ant. Sarkophagenr. II s. 17), ὅπου παρίσταται κρίσις τοῦ Πάριδος, ἃν μὲν βλέπομεν τὸν πωγωνοφόρον εὐρωστον δαίμονα τοῦ ὄρους Ἰδης, κάτω δὲ τινα ποτάμιον θεόν. Ἡ ἴδη λοιπὸν ἡδύνατο νὰ ἔχῃ ἄρρενα δαίμονα. Τὸ αὐτὸ ἡδύνατο νὰ συμβῇ καὶ διὰ τὴν Πάρνηθα, (ἃν καὶ εἶναι παραδεδομένον καὶ ὁ Πάρνης) ἐξηγουμένου τοῦ πράγματος κατὰ μεταφοράν.

1877 T. 12,2, s. 124 κ.ε.) κάτω μὲν παρίστανται κρούων τὴν λύραν ὁ Ὀρφεύς, ὑπεράνω δὲ ὅπισθεν ὀφρύων κεκρυμμένοι κατὰ τὸ ἡμισυ τρεῖς μορφαί, αἵτινες παρὰ τὴν ἀτελῆ ἀπεικόνισιν φαίνεται ὅτι εἶναι Σάτυροι (καὶ Μαινάς ἴσως). Ὁ Σιληνὸς Μαρσύας παρίσταται ἐπίσης ὅπισθεν βράχου ἐπὶ σαρκοφάγου καὶ νομισμάτων τῆς Ἀπαμείας¹. Ὁ σιληνοειδὴς Πολύφημος, ἄλλος οὗτος κάτοικος τῶν βράχων, παρίσταται ὁμοίως ἐπὶ τινος ἀναγλύφου τοῦ Ἐθν. Μουσείου². Ἐπειτα οἱ Σιληνοὶ ἢ Σάτυροι δὲν εἶναι ἄσχετοι πρὸς τὰς Νύμφας καί, ὅπερ σπουδαιότερον, εὐρίσκονται καὶ ἐπὶ ἀναγλύφων Νυμφῶν. Π. χ. ἐπὶ τοῦ ἐν τοῖς λατομείαις τῆς Πάρου γνωστοῦ ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν εὗρηται ὁ Σιληνός³ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ζώνῃ τῶν παραστάσεων χαρακτηριζόμενος διὰ τῆς φαλακρᾶς αὐτοῦ κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τινος πηλίνου ἀναγλύφου Νυμφῶν ἐκ Μυρίνης βλέπει τις προσωπεῖον τοῦ Σιληνοῦ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ σπηλαίου⁴. Ἐκ τούτων φαίνεται μὲν πιθανώτερα ἡ ὀνομασία Σιληνός ἢ δαίμων τοῦ ὄρους, πάντως ὅμως μένει ἡ ἐκλογή ἐλευθέρα μεταξὺ τῶν δύο τούτων. Ἴνα μὴ δὲ χρονοτριβήσωμεν περισσότερον περὶ εἰκασίας, ἃς ἴδωμεν τέλος τίνα παριστᾷ ἡ ἐρμαικὴ στήλη. Εὐτυχῶς περὶ ταύτης οὐδεμία δύναται νὰ ὑπάρξῃ ἀμφιβολία. Ἡ ἐρμαικὴ στήλη παριστᾷ τὸν δαίμονα τῶν ἀγρῶν καὶ τῆς φυσικῆς ὁρμῆς πρὸς διαιώνισιν τῶν εἰδῶν Πρίαπον. Διότι οἱ πλεῖστοι Ἑρμαῖ οἱ παριστῶντες τὸν Πρίαπον δεικνύουσι τὴν πρὸς τὰ ὀπίσω κύρτωσιν τοῦ κορμοῦ τὴν ἐπικαλουμένην διὰ τὴν φύσιν τοῦ δαίμονος λόρδωσιν. Ἐν ᾧ οἱ Ἑρμαῖ οἱ παριστῶντες τὸν Ἑρμῆν ἢ Διόνυσον ἢ Πᾶνα οὐδέποτε, καθόσον γνωστόν, παρυσιάζουσι τοιοῦτόν τι. Ὁ Πρίαπος οὗτος εἶναι διττῶς ἀξιόλογος. Πρῶτον μὲν διότι, καθόσον γνωρίζω, δὲν εὐρέθη μέχρι τοῦδε Πρίαπος ἐπὶ ἀττικῷ ἀναγλύφου⁵, ἔπειτα δὲ ὅτι οὗτος εἶναι ἀγένειος

¹ Ἡ σαρκοφάγος εὕρηται νῦν ἐν Κοπεγχάγῃ. Ἰδε Robert, Sarkophagenr. III, T. 68, 208. Νομίσματα τῆς Ἀπαμείας τοιαῦτα ἴδε παρὰ Blumer, Kleinasiatische Münzen I, Taf. VII, 14 καὶ 15.

² Ἀρ. Γλυπτῶν 1455. Ἀπεικ. καὶ περιγρ. ἐν Bulletin C. H. 1890 pl. IX.

³ Καὶ ἐπὶ τῶν ἀρχαιότερων ἀπεικονίσεων ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῆς νεωτάτης φωτογραφίας τοῦ ἐνταῦθα Γερμανικοῦ ἰνστιτούτου, ἣν εἶδον, διακρίνεται ἡ φαλακρὰ κεφαλὴ.

⁴ Bull. C. H. 1883 pl. 16.

⁵ Καὶ εἰς ἐν ἀνάγλυφον ἐκ τῶν νεωστὶ εἰσαχθέντων εἰς τὸ Ἐθ.

καὶ νεανικὸς καὶ οὕτω προστίθεται ἐν ἀκόμῃ παρὰδειγμα εἰς τὰ ὀλίγα ὑπάρχοντα, καθ' ἃ ὁ δαίμων παρίστατο νεαρός ¹. Συνήθως παρίσταται οὗτος ὡς ἀνὴρ ἡλικιωμένος μετὰ γενείου καὶ κόμης περιτυλιγμένης δι' ὑφάσματος κατ' οὐχὶ ἐλληνικὸν τρόπον, ἐπειδὴ ἡ καταγωγή τοῦ δαίμονος εἶναι, ὡς γνωστόν, ἀσιατική. Ἡ δὲ παράστασις τοῦ δαίμονος τούτου τῶν ἀγρῶν δικαιολογεῖται πληρέστατα ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν. Διότι ἀνεξαίρετως σχεδὸν ὁ Πριάπος παρίσταται ἐπὶ βραχῶδους ἐδάφους ἐν τῇ ἐξοχῇ ἰδρυμένος. Ὁ Πausanίας ἀναφέρει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ ἐν ὑπαίθρῳ ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος ὑπάρχοντος ἀγάλματος τοῦ Πριάπου (IX, 31, 2): καὶ ἄγαλμα Πριάπου θέας ἄξιον· τούτῳ τιμαὶ τῷ θεῷ δίδονται μὲν καὶ ἄλλως, ἐνθα εἰσὶν αἰγῶν νομαὶ καὶ προβάτων ἧ καὶ ἑσμοὶ μελισσῶν. Οἱ δὲ στίχοι τοῦ Θεοκρίτου (Εἰδ. 1, 21)

δεῦρ' ὑπὸ τῶν πετέαν ἐπιδώμεθα· τῷ τε Πριήπῳ
καὶ τῶν κρηνιάδων τούναντιον, ἅπερ ὁ θῶκος
τῆνος ὁ ποιμενικός καὶ ταὶ δρύες.

ἀνταποκρίνονται τελείως πρὸς τὰ ἐπὶ ἀναγλύφου παριστώμενα. Ἐκτὸς τῶν μορφῶν τοῦ ἀναγλύφου, τῶν ὁποίων ἀνωτέρω ἐπεχειρήσαμεν τὴν ἐρμηνείαν, εἶναι καὶ ἡ παράστασις τῆς κρήνης ἁξία λόγου τινός. Διότι ἐπὶ ἀναγλύφῳ τοιαύτῃ παρὰστασις εἶναι πρωτοφανὴς καθόσον γνωρίζω. Ἐκτὸς τούτου, ὡς ἀνωτέρω ἐν τῇ περιγραφῇ ἐλέχθη, ὁ τεχνίτης τοῦ ἀναγλύφου δὲν ἐσχόπησε εἰκόνα μόνον κρήνης νὰ ἀπεργασθῇ ἀλλὰ καὶ πραγματικὴν κρήνην, ἀφ' ἧς νὰ ἐκρέη ὕδωρ. Οὕτως ἔχομεν ἐνταῦθα ἀλλόκοτον συνδυασμὸν εἰκόνος καὶ τοῦ πράγματος αὐτοῦ, χωρὶς νὰ ληφθῇ φροντίς ὥστε ἡ εἰκὼν νὰ προσαρμοσθῇ πρὸς τὸ πρᾶγμα, ὅπως θὰ συνέβαινεν, ἐὰν ἡ σκάφη παρί-

Μουσεῖον καὶ προερχομένων ἐκ τῶν ἐν Σουνίῳ ἀνασκαφῶν τοῦ κ. Στάη παρίσταται ἐπίσης Ἑρμῆς Πριάπου ἐν τῇ κατ' ἐνώπιον στάσει, ἐνδεδυμένος καὶ κατὰ τὸν ἰδιάζοντα τρόπον ἀνασηκῶν τὸ ἔνδυμα.

¹ Παράδειγματα νεαροῦ Πριάπου ἴδε ἐν Archäol. epigr. Mitt. aus Oest. I s. 81 κ.ε. Αὐτόθι ἴδε τὸ ἐπὶ ἀναγλύπτου βωμοῦ παριστάμενον ἄγαλμα νεαροῦ Πριάπου. Παιδικὸς Πρ. ὑπὸ Σιληνοῦ διδασκόμενος τὸ ὁδηγεῖν ἄρμα παρὰ Zoega, Bassiril., Tav. 80. Ἄγαλμα ἀγενείου Πρ. ἀναφέρει ὁ Braun ἐν Bulletino 1843 σ. 51. Καὶ ἐπὶ τοιχογραφίας ἐν Πομπηΐ: Welcker A. D. IV, 15. Μεταξὺ τῶν ἀποκρύφων εὐρημάτων τῆς Casa dei Vettii ἐν Πομπηΐ ὑπάρχει καὶ ἄγαλμα νεαροῦ Πριάπου, ὡς κατὰ τὸ παρελθὸν θέρος κατὰ τὴν ἐκεῖ ἐπίσκεψίν μου ἐσημείωσα.

στατο κάπως μεγαλυτέρα, ὥστε νὰ δύναται νὰ δεχθῇ τὸ ἐκ τοῦ παρασκευασθέντος κρουνοῦ καταρρέον ὕδωρ. Εἰς τὴν τοιαύτην παράστασιν τῆς κρήνης δὲν ἔφθασε βεβαίως ὁ τεχνίτης οὗτος αἴφνης καὶ διὰ μιᾶς. Εἶναι εὐλογον νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἂν τι ὀφείλεται εἰς τὴν πρωτοβουλίαν αὐτοῦ τοῦτο θὰ εἶναι μόνον ὁ συνδυασμὸς δύο προϋπαρχόντων πραγμάτων, πρῶτον μὲν τῆς εἰκονικῆς παραστάσεως τῆς κρήνης, περὶ ἧς πλεῖστα ἔχομεν παραδείγματα ἐξ ἀγγειογραφῶν, ἔπειτα δὲ τῆς πιθανῆς συνηθείας, καθ' ἣν ἐπὶ τινῶν τῶν ἐν τῷ ἄντρῳ ἀνατεθειμένων ἀναγλύφῳ καταρροῦτο δι' ἀνοιγομένης ὀπῆς καὶ τῆς σχετικῆς κατασκευῆς νὰ ἐκρέη ὕδωρ, ὅποιον ὑπῆρχεν ἐξάπαντος ἐν τοιούτῳ ἱερῷ σπηλαίῳ τῶν Νυμφῶν καὶ τοῦτο, ἵνα δηλοῦται ἡ στενὴ σχέσις τῶν Ναϊάδων πρὸς τὸ ὕδωρ κατὰ τὸ

... καὶ ἐν ὕδασι κόσμια ταῦτα
ὕμεων, ὧ κοῦραι, μυρία τεγγόμενα ¹.

Τὴν τελευταίαν ταύτην συνηθειαν δυνάμεθα ὡς πιθανὴν νὰ ἀποδείξωμεν ἐπὶ δύο τοῦλάχιστον παραδείγματων. Ἐπὶ τοῦ ὠραίου μικροῦ ἀναγλύφου ἐξ Ἑλευσίνος τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου ² ὑπάρχει ὑπὲρ τὰς Νύμφας καὶ ὑπὸ τὸν γυρὸν τοῦ σπηλαίου ἱκανῶς εὐμεγέθους στρογγύλη ὀπή, τῆς ὁποίας ὑποθέτω σκοπὸς οὐδεὶς ἄλλος ἢ το εἰμὴ νὰ δεχθῇ σωλῆνα τινα πρὸς ἐκροὴν ὕδατος. Διότι πολὺ ἀπίθανον εἶναι, ὅτι ἡ μεγάλη αὕτη ὀπή θὰ ἐχρησίμευσε, ἵνα ἐμπαγῇ ἐκεῖ γόμφος τις πρὸς στερεώσιν τοῦ ἀναγλύφου. Τοιαύτη γόμφωσις θὰ ἦτο μοναδικὴ καὶ οὐδαμῶς ἄλλως θὰ ἦτο ἀναγκαία διὰ τὸ μικρὸν ἀνάγλυφον. Ἀλλὰ καὶ δεύτερον ὑπάρχει καὶ ἀσφαλεστερον παράδειγμα ἐπὶ τινος ἀναγλύφου ἐκ Θηβῶν προερχομένου καὶ τώρα ἐν τῷ μουσεῖῳ τοῦ Λούβρου ἀποκειμένου, ὅπου παρίσταται ὁ χορὸς τῶν Νυμφῶν, τὸ προσωπεῖον τοῦ Ἀχελῷου καὶ μεγάλη τις ἀγνώστου ὀνόματος κατακεκλιμένη μορφή. Ὑπὲρ ταύτην φαίνονται ἐντὸς κοιλώματος ὀπαί, οὐδένα προφανῶς ἔχουσαι σκοπὸν κατὰ τὸν περιγράψαντα τὸ ἀνάγλυφον Löwy ἢ νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς κρουνοί. Ἄν λοιπὸν ταῦτα οὕτως ἔχουσι δὲν φαίνεται πολὺ παράδοξον, ὅτι ὁ

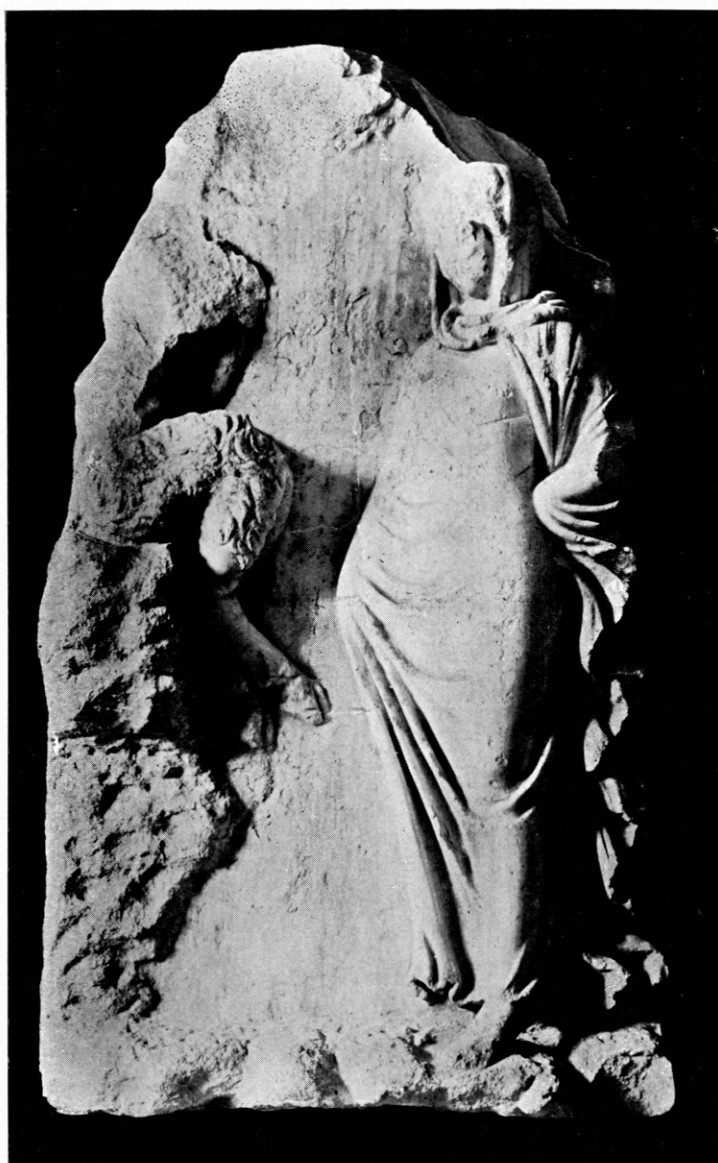
¹ Anth. Pal. IX, 326.

² Bulletin C. H. 1881 pl. 7 p. 356.

τεχνίτης τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν ἐπεχείρησε τοιαύτην παράστασιν τῆς κρήνης. Δὲν εἶναι ἄλλως μοναδικόν, ὅπερ συμβαίνει ἐνταῦθα. *Ἀς ἐνθυμηθῶμεν τὰς μεταγενεστέρας παραστάσεις² Νυμφῶν κρατουσῶν φιάλας, ἀφ' ὧν ἐκρέει ὕδωρ ἢ τῶν Σα-

τύρων, οἵτινες μάτην προσπαθοῦσι νὰ κλείσωσι τὸν ἀνοιχθέντα καὶ ὕδωρ ἐκχύνοντα ἀσκόν. Καὶ ἐπὶ τῶν παραστάσεων τούτων ἔχομεν τὸν αὐτὸν συνδυασμὸν εἰκόνος καὶ πράγματος.

*Ἀν τῶρα ρίψωμεν ἐν βλέμμα εἰς τὴν ὅλην

Εἰκὼν 6.

παράστασιν τοῦ ἀναγλύφου, παρατηροῦμεν, ὅτι τὴν μὲν δρᾶσιν οὕτως εἰπεῖν ἀσκοῦσιν αἱ πρὸς τὴν κρήνην χορεύουσαι Νύμφαι καὶ κατὰ δεύτερον λό-

¹ *Ide Röm. Mitt. 1897 S. 146 (Löwy).

² Περὶ τούτων ἴδε E. Curtius: Die Plastik der Hellenen an Quellen und Brunnen καὶ Daremberg II, 2 p. 1236.

γον ὁ ἄνω τὴν σύριγγα ἔχων νεαρὸς Πάν. Πρὸς τὰς Νύμφας συνδέονται ὁ Ἀχελῷος καὶ ὁ τραγόπους Πάν, ἕκαστος διὰ τῆς ἀνυψώσεως τῆς δεξιᾶς ἐκφράζων κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον τὸν θαυμασμὸν ἢ τὴν συμπάθειάν του. Ὁ πιθανολογηθεὶς Σιληνός, ὁ ἐρμῆς τοῦ Πριάμου ὡς καὶ ἡ αἶξ κάτω ἐνθυμί-

ζουσι τὸν τόπον, ὅπου ταῦτα συμβαίνουσι, ὅστις εἶναι τὸ ὄρος, ὅπου καὶ τὸ σπήλαιον τῶν Νυμφῶν μετὰ τῆς μελανύδρου κρήνης.

Ἡ ἐργασία τοῦ ἀναγλύφου δὲν φαίνεται ἴση πανταχοῦ. Ὁ τραγόπους Πάν π. χ., ὁ κορμὸς τοῦ Ἀχελφού καὶ Πριάπου εἶναι ἐπιμελῶς καὶ ἐπιτυχῶς ἐργασμένοι. Ἐπιτυχῆς εἶναι ἡ παράστασις τῆς τραγείας φύσεως τοῦ Πανὸς καὶ ἐπὶ τοῦ προσώπου. Ἡ ῥίς δηλ. εἶναι χονδροτέρα, τὸ ἄνω χεῖλος προεξέχον καὶ γυμνὸν τριχῶν, καὶ ὁ μύσταξ κρέμαται χαρακτηριστικῶς. Ἐπίσης καὶ τὸ λοιπὸν σῶμα καὶ ἰδίως τὰ τράγεια σκέλη εἶναι μετὰ περισσῆς ἐπιμελείας ἐργασμένα. Τοῦναντίον ἀμελῆ καὶ χονδροειδῆ ἐργασίαν δεικνύουσιν ὁ νεαρὸς Πάν, ὁ ὀνομασθεὶς Σιληνὸς κατὰ τὴν ἀριστερὰν χεῖρα, ὅπερ μόνον μέλος καὶ διατηρεῖται πως καὶ ἡ αἰξ. Κοινὴ καὶ χειρωνακτικὴ εἶναι καὶ ἡ ἐργασία τῶν Νυμφῶν. Αἱ πτυχαὶ εἶνε δυσανάλογως μεγάλαι, φυσικῶς ἀπίθανοι καὶ ἄνευ λεπτότητος ἐργασμένοι. Δυσάρεστον ἐντύπωσιν ἐμποιοῦσιν ἰδίως αἱ ἄνευ οὐδενὸς νοῦ εὐθεῖαι βαθεῖαι καὶ μακραὶ πτυχαὶ ἀριστερὰ τοῦ προβαλλομένου ποδὸς τῆς γ' Νύμφης. Ἐκ τῶν μορφῶν τούτων τοῦ ἐνδύματος γεννᾶται ἡ ἐντύπωσις, ὅτι ὁ τεχνίτης ἡμῶν ἀδεξιῶς μετέφρασε τὸ πρωτότυπον εἰς τὸ ἴδιον ἔργον. Τὸ πρωτότυπον θὰ ἦτο βεβαίως μεγαλύτερον καὶ αἱ πτυχαὶ ἀφθονώτεραι. Τοῦτο σμικρύνων ὁ τεχνίτης τοῦ ἀναγλύφου ἠρκέσθη νὰ ἀποδώσῃ χονδροειδῆ σύνοψιν τῶν κυριωτέρων πτυχῶν χωρὶς νὰ φροντίσῃ νὰ κάμῃ αὐτὰς λεπτότερας, ὥστε νὰ ἀρμόζουσι πρὸς τὸ σμικρυνθὲν ὅλον.

Ὡς πρὸς τὸ πρότυπον τῶν Νυμφῶν τοῦ ἀναγλύφου εἰμεθα εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν θέσιν ἃν οὐχὶ νὰ δείξωμεν αὐτὸ τοῦτο ἀλλὰ διὰ τῆς βοηθείας καὶ ἄλλων ἔργων ἐκ τοῦ αὐτοῦ προτύπου ἐξαρτωμένων νὰ ἀναπαραστήσωμεν τοῦτο μετὰ πολλῆς ἀκριβείας. Ὁ τύπος τῆς κεκαλυμμένης χορευτρίας, οἷος παρίσταται διὰ τῆς α' Νύμφης, εἶναι πολὺ γνωστὸς ἐξ ἀγγείων, ἀναγλύφων καὶ πηλίνων εἰδωλίων ἰδίως μετὰ τὴν περὶ τούτου ἐργασίαν τοῦ Heydemann τὴν ἀνωτέρω μνημονευθεῖσαν. Τὸν τύπον τοῦτον δεικνύει καὶ τεμάχιον ἀναγλύφου Νυμφῶν εὑρεθὲν κατὰ τὴν διάλυσιν τοῦ τουρκικοῦ προμαχώνος τῶν Προπυλαίων καὶ ἐν τῷ μουσεῖῳ

τῆς Ἀκροπόλεως ἀνακείμενον¹. Τὸ τεμάχιον τοῦτο χάριν παραβολῆς παραθέτομεν ἐν εἰκ. 6. Περὶ αὐτοῦ ἦτο βέβαιον, ὅτι ἀνῆκεν εἰς ἀνάγλυφον Νυμφῶν ἕνεκα τοῦ πρὸ τῆς Νύμφης ἐπὶ βράχου καθημένου Πανὸς καὶ τῇ βοηθείᾳ τούτου ὁ Hauser ἐν τῷ σπουδαίῳ αὐτοῦ βιβλίῳ, *Die neuattischen Reliefs*², ἀνεῦρεν ὅτι αἱ ἐπὶ μαρμαρίνου τινὸς ἀμφορέως τῆς Villa Borghese παριστώμεναι χορεύτριαι χορεύουσαι μετὰ πυρριχιστῶν ὑπὸ τοὺς ἥχους τῆς σύριγγος τοῦ Πανὸς καθημένου ἀπαράλλακτα ὡς ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τῆς Ἀκροπόλεως δέον νὰ προέρχωνται ἐξ ὁμοίου ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου Νυμφῶν. Εἰς τὸ συμπέρασμα τοῦτο ἤχθη ὁ Hauser πρὸ πάντων διὰ τὴν μεγίστην ὁμοιότητα τῆς Νύμφης τοῦ ἀναγλύφου πρὸς μίαν ἐκ τῶν χορευτριῶν καὶ προσέτι, ἐπειδὴ ὁ καθ' ὅλα ἀπὸ

Εἰκὼν 7.

τῶν προτύπων ἐξαρτῶμενος νεοαττικὸς τεχνίτης τοῦ ἀμφορέως προσεπάθησε καὶ τὸ βραχῶδες περιθώριον τοῦ σπηλαίου νὰ μετασχηματίσῃ εἰς περιτυλιγμένον παραπέτασμα. Ἀλλ' ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως ὑπάρχουσι δύο μόνον χορεύτριαι φθαρέντος τοῦ μέρους, ὅπου ὑπῆρχεν ἡ τρίτη. Ταύτην ἀνεῦρε ὁ αὐτὸς ἐρευνητὴς ἐπὶ τινος ἐκαταίου τῆς συλλογῆς Torlonia³, ἔργου ἐπίσης νεοαττικοῦ, ὅπου παρίστανται τρεῖς χορεύτριαι, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ δύο εἶναι αἱ αὐταὶ πρὸς τὰς τοῦ ἀμφορέως. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου εὐρέθησαν οὕτω κατὰ τὸν Hauser καὶ αἱ δύο ἐλλείπουσαι Νύμφαι ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου τῆς Ἀκροπόλεως, αἵτινες ἐξάπαντος θὰ ἦσαν ὅμοιαι κατὰ τὸν τύπον πρὸς τὰς χορευτρίας τῶν νεοαττικῶν ἐκείνων ἔργων. Τοὺς τύπους

¹ Ἡ νεωτάτη περιγραφή Arndt-A. παρὰ Einzelaufn. 1274.

² *Neuatt. Rel.* s. 139 x. ε.

³ Hauser, s. 41 N° 56.

δὲ τῶν τριῶν τούτων κεκαλυμμένων χορευτριῶν παρέστησε ἐν τοῖς πίναξι τοῦ ἀνωτέρω μνημονευθέντος βιβλίου του ὑπ' ἀρ. 34, 35 καὶ 36. Τοὺς αὐτοὺς ἀναπαριστῶμεν καὶ ἡμεῖς ἐνταῦθα, ἐν εἰκ. 7, ἵνα δειχθῇ σαφῶς, ὅτι τὴν ὀρθότατα ἐξενεχθεῖσαν εἰκασίαν τοῦ Hauser ἐπιβεβαιώνει λαμπρῶς τὸ ἡμέτερον ἀνάγλυφον ἐκ Πάρνηθος. Διότι ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου ἡμῶν βλέπομεν καὶ τὰς δύο ἄλλας Νύμφας ἐντελῶς ὁμοίας πρὸς τοὺς τύπους 35

καὶ 36. Ἄλλ' ἐκτὸς τούτου ὑπάρχουσιν ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Ἀκροπόλεως δύο τεμάχια συνανηκόντα ἀναγλύφου παριστῶντα δύο κεκαλυμμένας χορευτρίας, τὰ ὅποια μετηνέχθησαν ἀπὸ ἐτῶν τινων ἐκ τοῦ Ἑθν. Μουσείου εἰς τὸ τῆς Ἀκροπόλεως, ἵνα, καθὼς ἔμαθον, δοκιμασθῇ, ἂν συναρμόζουσι πρὸς τὸ ἀνωτέρω περιγραφέν τοῦ Πανὸς καὶ τῆς Νύμφης τεμάχιον. Περὶ τῆς προελεύσεως τῶν τεμαχίων τούτων δὲν ἠδυνήθην νὰ μάθω τι

Εἰκὼν 8.

ἀκριβέστερον, διότι οὔτε δημοσίευμά τι περὶ τούτων εἶδον οὔτε ἐν τῷ εὐρετηρίῳ τοῦ Ἑθν. Μουσείου ἠδυνήθην νὰ εὕρω μνείαν τινὰ περὶ αὐτῶν. Εἶναι ταῦτα τὰ ἐν τῇ εἰκ. 8 ἀπεικονιζόμενα, πρὸς τὴν ὁποίαν εὐθὺς ὡς ἀποβλέψῃ τις, ἀναγνωρίζει δύο κεκαλυμμένας χορευτρίας τοῦ τύπου τῆς 1^{ης} καὶ 2^{ης} Νύμφης τοῦ ἡμετέρου ἀναγλύφου καὶ ὅτι ἡ 1^η χορεύτρια εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν πρὸ τοῦ Πανὸς Νύμφην τοῦ παλαιοῦ ἀναγλύφου τῆς Ἀκροπόλεως. Ἀλλὰ καὶ αἱ οὕτω ὀνομασθεῖσαι χορεύτριαι

εἶναι Νύμφαι, ἐπειδὴ πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῆς 1^{ης} διακρίνεται τὸ διὰ τοῦ αἰγείου ποδὸς χαρακτηριζόμενον ἄκρον τῆς αἰγίδος τοῦ Πανός, ὅστις ὀρθὸς πρὸ τῶν Νυμφῶν τούτων θὰ ἡῦλει τὴν σύριγγα ἢ ἄλλως πως θὰ ἐξῆρχε τοῦ χοροῦ. Ἐχομεν δηλ. ἐνταῦθα καὶ τρίτον ἀνάγλυφον Νυμφῶν, ὅπου ἐπαναλαμβάνονται οἱ αὐτοὶ τύποι τῶν χορευτριῶν οἱ καταδειχθέντες ὑπὸ τοῦ Hauser. Καὶ ἐπὶ τῶν τριῶν ἡ πρώτη Νύμφη εἶναι τοῦ αὐτοῦ τύπου 34, πρᾶγμα ὅπερ ὑποδεικνύει, ὅτι ἡ σειρά

των Νυμφῶν θὰ ἦτο ἐπὶ πάντων, ὅποια ἐπὶ τοῦ ἐκ Πάρνηθος ἀναγλύφου. Περὶ τούτου βεβαιούμεθα, ἂν παρατηρήσωμεν, ὅτι καὶ τὸ μετὰ δύο Νυμφῶν ἀνάγλυφον ἔχει τὴν 2^α Νύμφην ὅπως καὶ τὸ ἐκ Πάρνηθος. Ἀλλ' ἡ αὐτὴ σειρὰ δὲν ἐτηρήθη ἐπὶ τῶν νεοαττικῶν ἔργων τῶν ἀνωτέρω μνημονευθέντων. Ἐπὶ τοῦ ἀμφορέως π. χ. πρώτη ὑπῆρχε (ἐπειδὴ νῦν δὲν ὑπάρχει κατατρίβέντος ἐκεῖ τοῦ ἀγγείου) ἡ 2^α τῶν ἡμετέρων ἀναγλύφων ἔπειτα ἦρχετο ἡ 1^η καὶ εἶτα ἡ 3^η. Ἀλλ' ἄς ἴδωμεν πρῶτον ἐγγύτερον τὰ ἀνάγλυφα τῶν Νυμφῶν τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως καὶ ἄς ὀνομάσωμεν χάριν συντομίας τὸ μὲν μετὰ μιᾶς σφισμένης Νύμφης διὰ τοῦ στοιχείου Α τὸ δὲ μετὰ τῶν δύο διὰ τοῦ Β. Ἡ ὁμοιότης τῶν δύο τούτων ἀναγλύφων εἶναι καταφανής, ἀλλὰ καὶ τὸ μέγεθος εἶναι τὸ αὐτό. Ἡ πρώτη Νύμφη ἔχει ὕψος 0,49, καὶ ἂν ὑπάρχῃ διαφορά τις, ἐπειδὴ δὲν σφίζεται ὁλόκληρος ὁ πούς ἐπὶ τοῦ Β, αὕτη θὰ συνίσταται εἰς χιλιοστόμετρα. Ὡσαύτως αἱ πτυχαὶ τοῦ ἱματίου εἶναι μία πρὸς μίαν αἱ αὐταί. Ὡς πρὸς τὴν ἐργασίαν ὑπάρχει διαφορά τις, ἐπειδὴ ἐπὶ μὲν τοῦ Α δὲν βλέπομεν τὰς πολλὰς μικρὰς καὶ ἀτάκτους πτυχὰς, ἐκεῖ ὅπου τὸ ἔνδυμα συσφίγγεται ἐπὶ τοῦ κορμοῦ, τὰς ὁποίας βλέπομεν ἐπὶ Β. Ἐπίσης διαφορά τις ὑπάρχει καὶ ὡς πρὸς τὴν κλίσιν τῆς κεφαλῆς τῆς 1^{ης} Νύμφης. Ἐπὶ τοῦ Β ἡ κεφαλὴ κλίνει περισσότερον πρὸς τὰ ἐμπρός. Ἀλλ' αἱ διαφοραὶ αὗται εἶναι ἀσήμαντοι. Ἐξάπαντος τὰ ἀνάγλυφα ταῦτα ὡς πρὸς τὰς Νύμφας, ἐπειδὴ ὁ Πάν παρίστατο διαφόρως ἐπὶ ἑκατέρου, εἶναι τόσον ὁμοία, ὥστε ἀνάγκη νὰ ὑποθέσωμεν, ἢ ὅτι τὸ ἐν εἶναι ἀντίγραφον τοῦ ἄλλου ἢ ὅτι καὶ τὰ δύο εἶναι πιστὰ ἀντίγραφα τοῦ αὐτοῦ προτύπου. Ἄν ἀληθεύῃ ἡ πρώτη ὑπόθεσις δὲν πρέπει νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὸ ἐν τοῦτο εἶναι τὸ ἀρχικὸν πρωτότυπον ἔργον. Διότι κατὰ τὸ τεχνικὸν ὕψος αἱ Νύμφαι αὐτὰι ἀνήκουσι εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Οὐδετέρου δὲ ἐκ τῶν ἀναγλύφων ἡ ἐργασία εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ ἀναβιβασθῇ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Ὁ Arndt περιγράφων ἄγαλμα κεκαλυμμένης χορευτρίας¹ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Jakobsen, ἥτις ἂν ὄχι ἐντελῶς ὁμοία κατὰ τὴν διάθεσιν τῶν

¹ Ἴδε P. Arndt, La Glyptothek Ny Carlsberg Pl. 65 καὶ τὸ σχετικὸν κείμενον.

ποδῶν καὶ τῆς κεφαλῆς ὅμως τὸ αὐτὸ ἀκριβῶς ὕψος δεικνύει, εὐλόγως ὁρίζει τὸ ὕψος τοῦτο ὡς τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ τῶν Νικῶν τῆς Ἀκροπόλεως ἐκ τοῦ θωρακίου. Εἶναι δηλ. ἡ τέχνη αὕτη τῶν Νικῶν τοιαύτη, ὅπως καὶ ἄλλων ἔργων ἀνηκόντων εἰς τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος, ὥστε τὸ ἔνδυμα προσκολλώμενον στενῶς ἐπὶ τοῦ σώματος νὰ ἀφίνη νὰ φαίνωνται πᾶσαι αἱ μορφαὶ αὐτοῦ, ὅπου δὲ οὐδὲν ἔχει τὸ ἔνδυμα νὰ καλύψῃ ἐκεῖ νὰ ἀναπτύσσεται ζωηρὸν παίγνιον ἀφθόνων πτυχῶν. Τὸ αὐτὸ γενικὸν χαρακτηριστικὸν παρατηρεῖ τις βεβαίως καὶ ἐπὶ τῶν Νυμφῶν, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι λόγοι ὡς ἡ λεπτομέρεια π. χ. ὅτι τὸ ἱμάτιον τῆς Νύμφης τοῦ ἀναγλύφου Α παρουσιάζει τὸ χαρακτηριστικῶς παριστώμενον κράσπεδον (Salkante), ὅπερ ἀπαντᾷ συνήθως ἐπὶ ἔργων τοῦ φειδιακοῦ κύκλου¹, οὐδεμίαν ἀμφιβολίαν καταλείπουσιν, ὅτι τὸ πρωτότυπον τῶν Νυμφῶν τούτων ἐποιήθη μετὰ τῶν χρόνων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου καὶ τῶν πρώτων δεκάδων τοῦ 4^{ου} αἰῶνος. Ἀλλὰ ἂν κατὰ τὸ ὕψος εἶναι σύγχρονοι αἱ Νύμφαι πρὸς τὰς μνημονευθείσας Νίκας, ὅμως πολὺ ὑπολείπονται αὐτῶν κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν. Ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου Α δὲν βλέπει τις ὡς πρὸς τὸ ὅλον σῶμα καὶ ἰδίως τὸ στήθος σχεδὸν οὐδεμίαν διαμορφωσιν (Modellierung), ἀλλ' ἀντὶ ταύτης δυναμένης νὰ ἐπιτευχθῇ δι' ἐπιτηδείου χρήσεως πτυχῶν παγεράν λειότητα οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην δηλοῦσαν ζωὴν. Ἐπὶ τοῦ Β ἔχομεν τοῦναντίον παραχῶδη εἰκόνα πολλῶν μικρῶν ἀδεξιῶς χαραχθεῖσων πτυχῶν, ὅπερ μόνον καταδίδει ἀσφαλῶς τὴν μεταγενεστέραν ἀντιγράφουσαν χεῖρα. Ἐπὶ καλλιτεχνικῶς ὑψηλότερας βαθμίδος ἴσταται τὸ μνημονευθὲν ἐν Κοπεγχάγῃ ἄγαλμα ὀρχηστρίδος καὶ ὅμως καὶ τοῦτο κρίνεται δι' ἰσχυρῶν ἐπιχειρημάτων ὡς νεώτερον ἀντίγραφον.

Καὶ αἱ τοῦ ἐκ Πάρνηθος ἀναγλύφου Νύμφαι εἶναι ἀντίγραφα πιστὰ, ὡς δύναται τις νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος πρὸς τὰ ἀνωτέρω ἐξετασθέντα ἀνάγλυφα, τοῦ αὐτοῦ πρωτοτύπου. Μόνον κατὰ τὸ μέγεθος αἱ Νύμφαι ὑπελείφθησαν, ἐπειδὴ ἡ 1^η ἔχει ὕψος 0,23 ἀπέναντι τῶν 0,49

² Π. χ. ἐπὶ τῆς ζωοφόρου τοῦ Παρθενῶνος βλέπει τις τοῦτο συχνὰ ὡς καὶ ἐπὶ ἄλλων μνημείων τῶν δεικνύντων ἐπίδρασιν τῆς φειδιακῆς τέχνης μέχρι καὶ τῆς Εἰρήνης τοῦ Κηρισσοδότου (πρὸς. Furtwängler, Beschr. der Glyptothek s. 207).

τῶν ἄλλων ἀναγλύφων, καὶ τοῦτο εὐλόγως, ἐπεὶ αἱ Νύμφαι ἐνταῦθα δὲν δεσπόζουσι τοῦ παντός χώρου τοῦ ἀναγλύφου, ὡς ἐκεῖ. Κατὰ τὰ ἄλλα ἡ ὁμοιότης προβαίνει μέχρι τῶν ἐλαχίστων. Ὅμως, ἐπεὶ αἱ Νύμφαι ἦτο ἀνάγκη νὰ πλησιάσωσι περισσότερο πρὸς ἀλλήλας δι' ἔλλειψιν χώρου, ἀπεκόπη καὶ μέρος τῶν πτυχῶν ὡς τὸ κάτω πρὸς τὰ δεξιὰ τῆς 1^{ης} Νύμφης. Ἐπειτα παρὰ τὴν σμίχρυνσιν τῶν μορφῶν, τινὲς μὲν ἐκ τῶν πτυχῶν παρελείφθησαν, αἱ δὲ κυριώτεραι δὲν ἐσμικρύνθησαν μετὰ δεξιότητος, ὥστε φαίνονται δυσανάλογως μεγάλα καὶ χονδροειδεῖς. Καὶ ταῦτα μὲν ἐξηγοῦνται οὕτως, ἐκ τῆς ἀδεξιότητος τοῦ ἀντιγραφέως, ἀλλ' ἅς ἐρωτήσωμεν, ὅποιον ἦτο τὸ πρωτότυπον τῶν τριῶν τούτων ἀναγλύφων τὸ ἀνερχόμενον μέχρι τοῦ τέλους τοῦ Ε' π. Χ. αἰῶνος. Ἦτο ἄρα γε ἀνάγλυφον συνενώνον καὶ τὰς τρεῖς μορφάς, ἢ μήπως τότε μὲν ἐποιήθησαν ἀγάλματα Νυμφῶν ἢ Χαρίτων ἢ ἄλλων τοιοῦτων, ἐνὸς τῶν ὁποίων ἀντίγραφον ἐμνημονεύσαμεν ἀνωτέρω, κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ χρόνους καὶ ἴσως ἐκ τῶν ἐργασθέντων τις τὰ δύο μεγαλύτερα ἀνάγλυφα συνέθεσε πρῶτος ἐπὶ τοῦ ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου τοὺς ὡς ἀγάλματα πρότερον ὑπάρχοντας τύπους; Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην δυνάμεθα μετὰ πεποιθήσεως νὰ ἀπαντήσωμεν, ὅτι τὸ πρωτότυπον ἦτο ἀνάγλυφον ἀναθηματικὸν περιλαμβάνον καὶ τὰς τρεῖς γυναικείας μορφάς. Ἐπεὶ αὗται ἀποτελοῦσι σύστημα μετὰ τόσον λεπτοῦ ὑπολογισμοῦ καὶ καλλιτεχνικῆς δεξιότητος συντεθειμένον, ὥστε νὰ εἶναι πολὺ ἀπίθανον, ὅτι τοῦτο ἠδύνατο νὰ συντεθῇ ἐν χρόνοις νεωτέροις. Ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ τῆς πρώτης βλέπει πρὸς τὰ ἐμπρὸς ἐλαφρῶς κλίνουσα πρὸς τὰ κάτω καὶ ἡ τῆς τελευταίας στρέφεται πρὸς τὰ ὀπίσω, ἡ τῆς μεσαίας Νύμφης κεφαλὴ συμπληρῶναι ἄριστα τὸ μεταξὺ κενὸν ῥιπτομένη ζωηρῶς πρὸς τὰ ὀπίσω καὶ καταλαμβάνουσα οὕτω μεγαλύτερον εἰς πλάτος χώρον. Ἐπειτα ἡ διάθεσις τῶν χειρῶν τῆς πρώτης καὶ τῆς τελευταίας, καθ' ἣν αἱ κατὰ τὰ δύο πέρατα τοῦ συστήματος χεῖρες ὁμοιάζουσι κατὰ τὴν διεύθυνσιν φερόμεναι πρὸς τὰ κάτω, ὅπως καὶ αἱ δύο ἄλλαι τῶν ἐσωτερικῶν ὡς πρὸς τὸ σύστημα πλευρῶν, ἐπεὶ δὲ κάμπτονται καὶ αἱ δύο κατὰ τὸν ἀγκῶνα, δὲν εἶναι οὐδαμῶς τυχαία. Ἀναγνωρίζει τις τὸν γνωστὸν

νόμον τῶν παρ' ἄλληλα τοποθετημένων ἔργων τὴν καὶ ἐπὶ τῆς ἀρχαϊκῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἐλευθέρως ἀναπτύξεως τῆς τέχνης ἐφαρμοζόμενον (Πρὸβλ. μνημεῖον Δέρμιος καὶ Κιτύλου, Τυραννοκτόνους, Κόρας τοῦ Ἑρεχθείου). Προσέτι αἱ δύο αὗται Νύμφαι ὁμοιάζουσι κατὰ τοῦτο, ὅτι μείζον μέρος τοῦ ἑαυτῶν στήθους παρίσταται κατ' ἐνώπιον. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιστοιχοῦσιν μορφῶν ὡς ἐντὸς ἀρμονικοῦ πλαισίου ἐτεθῇ ἡ διαφέρουσα τῶν δύο ἄλλων μεσαία Νύμφη. Τὸ δὲ νὰ προβάλλωσι πᾶσαι αἱ Νύμφαι κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον τὸν ἀριστερὸν πόδα καὶ ὁ παρὰ τοῦτον ὅμοιος σχηματισμὸς τῶν πτυχῶν εἶναι τι, τὸ ὅποιον συνδέει τὰ τρία μέλη τοῦ συστήματος εἰς ἓν εὐκόλον νὰ νοηθῇ ἀρμονικὸν ὅλον. Οὕτω ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου συστήματος βλέπομεν ἐφαρμοζόμενον τὸν θεμελιώδη νόμον μιᾶς ἀρμονικῆς συνθέσεως, καθ' ὃν τὰ μέλη ταύτης ὀφείλουσι κατὰ τι μὲν νὰ ὁμοιάζουσι, κατὰ τι δὲ νὰ διαφέρουσι ἀπ' ἀλλήλων. Ἀλλὰ τοιοῦτον μετ' ἐμπνεύσεως καὶ λεπτότητος συντεθειμένον σύστημα δὲν δύναται νὰ εἶναι ἔργον ἐνὸς ἐκ τῶν τεχνιτῶν τῶν ἡμετέρων ἀναγλύφων ἱσταμένων πολὺ κάτω, ἀλλὰ μάλιστα τῶν χρόνων ἐκείνων καθ' οὓς ἐποιήθησαν οἱ τύποι τῶν Νυμφῶν. Τὸ πρωτότυπον δηλαδὴ τῶν ἡμετέρων ἀναγλύφων ἦτο καὶ τοῦτο ἀναθηματικὸν ἀνάγλυφον Νυμφῶν, κατὰ τὸ τέλος τοῦ Ε' αἰῶνος ποιηθέν.

Ὅτε ὁ Hauser ἔγραφε τὸ βιβλίον του, τῷ 1889, μὴ ἔχων ἄλλο ἀνάγλυφον ἐκτὸς τοῦ τῆς Ἀκροπόλεως μετὰ μιᾶς Νύμφης δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναπαραστήσῃ ἀκριβέστερον, ὅποιον ἦτο τὸ πρωτότυπον, ἐξ οὗ ἦντλησαν οἱ νεοαττικοὶ τεχνῖται. Ἐνόμιζε μάλιστα, ὅτι δὲν ὤφειλε νὰ ἐμπιστευθῇ περισσότερο εἰς τὸ ἀνάγλυφον ἐκεῖνο, ἐπεὶ τοῦτο ἠδύνατο νὰ μὴ εἶναι ἀκριβὲς ἀντίγραφον καὶ ὅτι οἱ νεοαττικοὶ τεχνῖται ἐμιμήθησαν πιστότερον τὸ πρωτότυπον. Ἡμεῖς ὅμως τώρα ἔχοντες καὶ δύο ἄλλα ἀνάγλυφα ἀντίγραφα δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν ὅτι ἐν τούτοις ἔγινε πιστοτέρα ἢ ἀντιγραφή τοῦ πρωτοτύπου ἢ ἐπὶ τῶν νεοαττικῶν ἔργων. Διότι οἱ νεοαττικοὶ τεχνῖται δὲν ἀπεμειμούντο τὸ ἀνάγλυφον τῶν Νυμφῶν ἀλλ' ἀπέβλεπον πρὸς ἐκλογὴν εὐαρέστων μορφῶν χάριν τῶν διακοσμητικῶν τῶν ἐργασιῶν. Ὁ τεχνίτης τοῦ ῥηθέντος ἀμφορέως π. χ. ἐγκατέμιξε καὶ πυρριχιστὰς με-

ταξὺ τῶν χορευτριῶν τῶν ληφθεισῶν ἀπὸ τοῦ ἀναγλύφου τῶν Νυμφῶν καὶ τὰς μορφὰς ταύτας ἔθηκεν εἰς ἀπόστασιν μετὰ τὴν ἀλλήλων ὥστε τὸ λαμπρὸν σύστημα τοῦ πρωτοτύπου οὐδὲ καὶ ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν. Οὕτω συνέβη, ὥστε ἡ χορεύτρια τοῦ τύπου 34 κλίνει ἀντιθέτως πρὸς τὴν τῶν ἀναθηματικῶν ἀναγλύφων πρὸς τὰ ὀπίσω προφανῶς, ἵνα οὕτω συμφωνήσῃ μετὰ τοῦ πρὸ αὐτῆς πυρριχιστοῦ ὁμοίως κλίνοντος τὸ σῶμα. Ὁμοίως ἐξηγεῖται διατὶ καὶ οἱ πόδες εἶναι διαφόρως διατεθειμένοι. Ἐπὶ τοῦ Ἐκαταίου τῆς συλλογῆς Torlonia δὲν ἐτηρήθη ἐπίσης ἡ ἀρχικὴ σειρὰ τῶν χορευτριῶν, ἐπειδὴ μία μόνη παρίσταται ἐπὶ ἐκάστης τῶν τριῶν πλευρῶν τοῦ μνημείου τούτου.

Ἄν ἡ παρέκκλισις αὕτη ἀπεμάκρυνεν ἡμᾶς ὀλίγον μακρότερον τοῦ θέοντος ἀπὸ τοῦ θέματος, ὅμως τὸ ἐξ αὐτῆς κέρδος ὑπῆρξεν ἀξιόλογον. Διότι ἐκτὸς τοῦ ἐν τῇ Γλυπτοθήκῃ τοῦ Μονάχου νεοαττικοῦ ἀναγλύφου ἀπουιμουμένου τὰς ἐκ τοῦ θωρακίου Νίκας δὲν ἔχομεν ἄλλην περίπτωσιν, ὅπου νὰ σφύζεται καὶ τὸ πρωτότυπον καὶ τὸ νεοαττικὸν ἀντίγραφον. Διὰ τοῦτο δὲν θὰ παρέλθῃ ἄνευ ἐνδιαφέροντος τὸ ὅτι διὰ τριῶν σφυζομένων πιστῶν ἀντιγράφων κατωρθώθη ὡς ἔγγιστα νὰ ὀρισθῇ τὸ πρωτότυπον, ὁποῦν ἐξαρθῶνται τὰ πρὸ πολλοῦ γνωστὰ νεοαττικὰ ἔργα καὶ νὰ κατανοηθῇ καὶ ἄλλην μίαν φοράν ὁ τρόπος τῆς ἐργασίας τῶν νεοαττικῶν τούτων τεχνιτῶν.

Ἐπανερχόμενοι εἰς τὸ ἀνάγλυφον ἡμῶν παρατηροῦμεν, ὅτι, ὡς ἐκ τῆς παραβολῆς τῶν δύο τοῦ μουσείου τῆς Ἀκροπόλεως ἀναγλύφων ἐδείχθη, εἶναι τοῦτο ὡς πρὸς τὰς Νύμφας πιστὸν ἀντίγραφον, ἐὰν ἐξαιρέσωμεν τὸ μέγεθος, ἀρχαιότερου πρωτοτύπου καὶ ὅτι ἡ πιστότης αὕτη τῆς ἀντιγραφῆς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς εὑρεσιν τῆς χρονολογίας τοῦ ἀναγλύφου. Εἶναι ἀνάγκη νὰ καταταχθῇ εἰς ἐποχὴν ἐστερημένην αὐτοτελείας καὶ ἀρκουμένην εἰς τὴν πιστὴν ἀπομίμησιν τῶν ἀρχαιότερων ἤδη κλασσικῶν γενομένων ἔργων, ἐποχὴν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ Β' αἰῶνος π. Χ. καὶ κάτω. Ἴσως τις εἶναι διατεθειμένος νὰ κατέλθῃ ἀκόμη κάτω εἰς τὸν Α' αἰῶνα, ἐπειδὴ συνήθως τὸν αἰῶνα τοῦτον θεωροῦσι ὡς τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν τὸ πρῶτον ἤρχισαν νὰ ἀντιγράφουν πιστῶς. Ἀλλὰ τοῦτο πιθανώτερον ὂν διὰ τὰ ἀνάγλυφα τῆς Ἀκροπό-

λεως, τὰ ὅποια, ὡς φαίνεται, καὶ κατὰ τὸ μέγεθος ἀντιγράφουν τὸ πρωτότυπον, δὲν εἶναι ἀναγκαῖον διὰ τὸ ἐκ Πάριου ἀνάγλυφον, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπάρχει ἀναμφιδόλως καὶ τις πρωτοτυπία ὡς πρὸς τὴν συνένωσιν τῶν μορφῶν, ἧτις δὲν εἶναι πανταχοῦ παρατακτική, καὶ ἰδίως ὡς πρὸς τὴν ἐκτάκτως ἐπιτυχῇ παράστασιν τοῦ Πανός, δύσκολον δὲ εἶναι νὰ δευχθῇ, ὅτι πᾶσαι αἱ ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου μορφαὶ εἶναι, ὡς αἱ Νύμφαι πιστὰ ἀντίγραφα προϋπαρχόντων ἔργων¹. Διὰ ταῦτα χωρὶς νὰ ἀποκλείωμεν καὶ τὸν Α' π. Χ. αἰῶνα ἐπιθυμοῦμεν νὰ εἰπωμεν ὅτι ὁ Β' αἰῶν, ἐποχὴ, καθ' ἣν ὡς γνωστὸν ἡ ἑξὶς τῆς ἀντιγραφῆς εἶχεν ἐπιδώσει εἰς μέγαν βαθμὸν ἐν ᾧ τὸ δημιουργικὸν πνεῦμα δὲν εἶχε τελείως ἐκλείπει², δύναται ἄριστα νὰ θεωρηθῇ ὡς ὀρθὴ χρονολογία. Πρὸς τὸν αὐτὸν χρόνον ὁδηγεῖ ἡμᾶς καὶ ἡ παράστασις τοῦ ἔρμου τοῦ Πριάπου, ἐπειδὴ τοιοῦτος ἔρμης, μέχρι τῶν ἰσχυῶν ὡς ἐν τῇ φύσει παριστώμενος, ἐμφανίζεται μόνον ἐπὶ τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς³ οὐχὶ δὲ ἀρχαιότερον. Δύναται λοιπὸν ἡ παράστασις αὕτη νὰ χρησιμεύσῃ ὡς terminus post quem. καθ' ὃν τὸ ἀνάγλυφον οὐδέποτε δύναται νὰ εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ Γ' π. Χ. αἰῶνος.

Εἰς τοὺς αὐτοὺς ἐλληνιστικοὺς χρόνους πρέπει νὰ ἀποδοθῇ καὶ ἡ τοιαύτη παράστασις τῆς κρήνης, ὅπως καὶ αἱ ἀνάλογοι παραστάσεις τῶν Σιληνῶν, Νυμφῶν, δελφίνων ὡς μορφῶν κρήνης δὲν δύναται νὰ ἀναβιβασθῶσι ὑπὲρ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν. Ἐκ τῶν λεπτομερειῶν ἡ παράστασις τοῦ λαγωδόλου ὡς ἀκανονίστως κυρτῆς ῥάβδου οὐδὲν περισσότερον προσθέτει ὡς πρὸς τὴν ἀκριβεστέραν χρονολογίαν τοῦ ἀναγλύφου. Τὸ λαγωδόν οὕτω παρίσταται ἤδη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ μόνον τὸ κανονικῶς κυρτὸν ἐμφαίνει νεωτέρους ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἡ σύριγξ μετ' ἀνίσων αὐλῶν, ὅπως, ἐνταῦθα, εἶναι μεμαρτυρημένη ἐπὶ

¹ Ὁ ὡς ἀνθρωπόμορφος Πάν ἐρμηνευθεὶς νεανίας δὲν δύναται νὰ ὀνομασθῇ πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ Δάφνιδος τοῦ γνωστοῦ συμπλέγματος, ἐπειδὴ ἐπὶ τοῦ τελευταίου ἡ σύριγξ κρατεῖται ἐγγύτερον πρὸς τὰ χεῖλη καὶ ὁ δεξιὸς ποὺς σύρεται περισσότερον πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἴσως δὲ καὶ ἡ ὑπάρχουσα ὁμοιότης νὰ εἶναι μόνον σύμπτωσις.

² Ἰδε Furtwängler, Statuenkopien im Altertum S. 544 κ. ε. τῶν Abhandl. der Akad. zu München 1897.

³ Τὸ ἐν τῷ Ἐθν. Μουσείῳ ὑπ' ἀρ. 313 ἄγαλμα ἐκ Ῥαμνουῦντος ἔργον τοῦ Δ' αἰῶνος δέον νὰ μὴ ὑπαχθῇ εἰς τὴν σειρὰν τῶν ἔργων (Αρχ. Ἐφημ. 1891 π. 7.).

τῆς ἐλληνιστικῆς ἐποχῆς, ἐν ᾧ ἀρναϊότερον μὲν ἢ σύριγγ παρίσταται μετ' ἰσων αὐλῶν κατὰ τοὺς νεωτέρους δὲ ῥωμαϊκοὺς χρόνους μετ' αὐλῶν ἀνηκόντων εἰς δύο μεγέθη, ὥστε πρὸς τὰ κάτω ἐξέχουσιν οἱ μετὰ τοῦ μεγαλυτέρου μεγέθους ἴσοι πρὸς ἀλλήλους ἀπὸ τῶν μικροτέρων ἐπίσης ἰσων. Τὸ κέρας τῆς Ἀναλθειας παρίσταται ἐνταῦθα κενόν, ὅπως εἰς παλαιότερους χρόνους τοῦτο πολλάκις παρίστατο. Οὕτως ἐκ τῶν λεπτομερειῶν δὲν κερδίζομεν τι πλεότερον. Ἀπομένει λοιπὸν νὰ ἀρκεσθῶμεν εἰς τὴν διὰ τῆς παραστάσεως τῶν Νυμφῶν μάλιστα ὁριθεῖσαν χρονολογίαν σαλευομένην μεταξὺ τοῦ Β' καὶ Α' π. Χ. αἰῶνος.

7. Ἐν εἰκ. 9 παρίσταται μικρὸν τεμάχιον ἀναγλύφου ἐκ μαρμάρου, ὡς φαίνεται, χονδροκόκκου καὶ ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ προηγουμένου ἀναγλύφου,

Εἰκὼν 9.

μήκους 0,16, ὕψους 0,09 καὶ πλάτους 0,02, ὕψους τῆς ἀναγλύπτου παραστάσεως μέχρι 0,005. Ὡς ἐκ τοῦ μικροῦ πλάτους τῆς πλακῆς δυνάμεθα νὰ εἰκασθῶμεν, οὐδεμία θὰ ὑπῆρχε δὴλωσις σπηλαίου ἐπὶ τοῦ ἀναγλύφου, ὅπερ οὕτω θὰ ἐπλαισιοῦτο καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας πλευράς διὰ τοῦ αὐτοῦ περιθωρίου, τὸ ὁποῖον βλέπομεν διατηρούμενον κατὰ τὴν ἀριστερὰν πλευράν. Ἐπὶ τῆς πλακῆς παρίσταται πωγωνοφόρος ἀνὴρ προχωρῶν πρὸς τὰ δεξιὰ, ἐν ᾧ διὰ μὲν τῆς δεξιᾶς κρατεῖ ἐπ' ὤμου εὐθεῖαν καθόσον διατηρεῖται ῥάβδον τὴν δὲ ἀριστερὰν ἔχει πρὸς τὰ κάτω καὶ ἐμπρὸς τεταμένην, εἴτε διότι ἐκράτει τι εἴτε διὰ τὸ γοργὸν βᾶδισμα. Ἡ μορφή αὕτη δύναται μετὰ πολλῆς πιθανότητος νὰ ὀνομασθῇ Πάν, καὶ Πάν ἀγρεύς ἐκ τοῦ κυνηγίου ἐπανερχόμενος κρατῶν ἐπ' ὤμου τὸ λαγωδόν.

Διότι τὸ φέρειν ἐπ' ὤμου τὴν ῥάβδον εἶναι γνώρισμα κυνηγοῦ, οὐδεὶς δὲ θνητὸς κυνηγὸς ἠδύνατο νὰ παρασταθῇ τόσον μέγας ἐπὶ ἀναθηματικοῦ ἀναγλύφου προερχομένου ἐκ τοῦ ἀντρου τοῦ Πανός. Τὸ αὐτὸ στηρίζει καὶ ἡ μορφή τοῦ σφριζομένου γενείου οὕτα χαρακτηριστικὴ τοῦ γενείου τοῦ Πανός κρεμαμένου οὕτως καὶ αἰωρουμένου ὡς ἐπὶ τῶν τράγων. Ἐπὶ τοῦ ἐκ Πειραιῶς προερχομένου ἀναγλύφου τοῦ Ἐθν. Μουσείου, ὑπ' ἀρ. γλυπτῶν 1382, παρίσταται ῥωμαλέος Πάν κάτωθεν μεγάλου χονδρῶν δένδρου φέρων ἐπ' ὤμου τὸ λαγωδόν καὶ παρουσιάζων ὅμοιον πρὸς τὸ τοῦ περιγραφομένου γενεῖον, ἀραιὸν ὁγλ. οὕτω καὶ τραγοειδές. Ὁ αὐτὸς Πάν παρίσταται, ὡς οἱ πλεῖστοι γενειῶντες Πᾶνες, μετὰ τραγείων σκελῶν¹. Κατὰ ταῦτα καὶ ὁ ἐκ Πάρνηθος Πάν θὰ παρίστατο τραγόπους, ἂν καὶ κατὰ τὴν περίπτωσιν ταύτην ἔδει νὰ ἀρχίζῃ τὸ τριχωτὸν δέρμα ὀλίγον κατωτέρω τοῦ συνήθους.

Ἐπὶ τοῦ τεμαχίου τούτου παρίσταται βεβαίως ὁ Πάν κατὰ διάφορον τρόπον ἢ ἐπὶ τῶν ἀναγλύφων τῶν Νυμφῶν. Διότι ἐν ᾧ ἐπὶ τούτων ὁ Πάν παρίσταται σχετικῶς εἰς μικρὸν μέγεθος ἀρκούμενος νὰ καταλάβῃ γωνίαν τινὰ ὑπὲρ ἢ ὑπὸ τὸ σπήλαιον ἐνταῦθα, δυνάμεθα νὰ εἰπωμεν, δευτέρως τοῦ χώρου τοῦ ἀναγλύφου καὶ εἶναι ἐξάπαντος πρωτεύον πρόσωπον, ἐπειδὴ τὸ ἀνάγλυφον βεβαίως θὰ ἦτο μικρῶν διαστάσεων, ἂν κρίνωμεν ἐκ τοῦ μικροῦ πλάτους τῆς πλακῆς. Ἐκτὸς τούτου καὶ τὸ στενὸν καὶ ἰδιόζον περιθώριον, δεικνύει ὅτι ἐνταῦθα ἔχομεν μικρὸν ἀναθηματικὸν πῖνακα, ὅπου ἐκτὸς τοῦ Πανός μόλις θὰ ἦτο χώρος διὰ μορφὴν τινὰ ἰκέτου ἢ δι' ἐπιγράμματα τι. Ἀληθῶς ὁμοίου πῖνακος τεμάχιον μετὰ παραστάσεως τραγείου ποδός καὶ λειψάνων ἐπιγραφῆς προέρχεται ἐκ τῶν αὐτῶν ἀνασκαφῶν τοῦ ἀντρου καὶ ἀπόκειται ἐν τῷ ἐπιγραφικῷ μουσεῖῳ (ὑπ' ἀριθ. 178).

8. Ἐπὶ μικροῦ τεμαχίου πλακῆς πεντελικοῦ μαρμάρου μήκους 0,12, ὕψους 0,06 καὶ πλάτους 0,019 ἀπεικονιζομένου δὲ διὰ τοῦ ἐπὶ διαφανοῦς χάρτου ληφθέντος ἀντιτύπου (ἀρ. 10) ἔχομεν τρόπον παραστάσεως σπάνιον ὡς πρὸς τὸ τεχνικὸν μέρος. Ἐπὶ τοῦ μαρμάρου δηλ. ἐχαράχθησαν δι'

¹ Σπανιώτατα γενειῶντες Πᾶνες εἶναι ἀνθρωποσκελεῖς. Ἴδε π. χ. ἐν παραδείγματι ἐπὶ ἀγγείου ἐν Antiqu. du Bosp. Cim pl. 63, 1-3.

όξείος όργάνου αϊ φαινόμεναι γραμμαϊ άνευ ούδε-
μιζς δηλώσεως έκτύπου ανάγλύφου, ώστε επί τής
αύτης επιπέδου επιφανείας νά εύρίσκεται ό έντός
των γραμμών ύπάρχων χώρος μετά τοϋ έκτός
αύτων¹. Είναϊ άκριβώς ό αύτός τρόπος τής έγγα-
ράξεως, τόν όποϊόν βλέπομεν εφαρμοζόμενον επί
άγγείων έκ μετάλλου καϊ μάλιστα κατόπτρων.
Επί μαρμάρου ό τρόπος ούτος δέν ήσκήθη ειμή
σπανιώτατα. Άρχοϋμαι νά αναφέρω τόν έν Βερο-
λίνω επιτύμβιον ανάγλυφον τοϋ Μητροδώρου², άν
καϊ επ' αύτοϋ τόν πεδϊόν διακρίνεται από των πα-
ραστάσεων διά έλαφρῆς στίξεως γενομένης δι' αϊχ-
μηροϋ όργάνου.

Ός πρὸς τήν παράστασιν εϊναϊ φανερόν, ότι
έχομεν ένταϋθα τράγον μάλλον ἢ κριόν, ό όποϊος

πατεϊ επί τοϋ διά γραμμών ως άνωμάλου δηλω-
θέντος εδάφους. Ό τράγος λοιπόν ούτος καϊ ή
όμοιότης τής πλακῆς πρὸς τήν τοϋ άνωτέρω περι-
γραφέντος ανάγλύφου καθιστῶσι πιθανόν, ότι καϊ
τό τεμάχιον τοϋτο άνήκει εϊς όμοιον άναθηματικόν
πίνακα, όπου θά παρίστατο ό Πάν μετά τοϋ τρά-
γου. Μικρόν άγαλμάτιον τοϋ Πανός εξ 'Επιδαύ-
ρου (Γλυπτῇ 282) δεικνύει επί τής έαυτοϋ βάσεως
καϊ ίχνη των ποδῶν τετραπόδου, πιθανῶς τράγου.
Τό ζῶον ήτο ιερόν εϊς τόν Πάνα, όπως μακθάνο-
μεν πρὸ πάντων έκ τοϋ έξῆς χωρίου τοϋ Λουκί-
νου (Δίς κατηγ. 10), όπου έρωτώμενος πῶς διά-
γει ό εξ 'Αρκαδίας μετοικήσας θεός έν μέσῳ των
'Αθηναίων αποκρίνεται μεταξύ άλλων: «οἷς ἢ
τρὶς τοϋ έτους άνιόντες οἱ 'Αθηναῖοι) επιλεξάμενοι

Εἰκὼν 10.

τράγον ένορχιν θύουσί μοι πολλῆς τής κινάβρας
ἀπόζοντα, εἴτ' εύχοϋνται τὰ κρέα, ποιησάμενοί
με τής εύφροσύνης μάρτυρα καϊ ψιλῶ τιμήσαντες
τῷ κρότῳ. Πλὴν άλλ' έχει τινά μοι ψυχαγωγίαν
ό γέλως αύτων καϊ ή παιδιά».

9. Έκ των άνασκαφών τοϋ άντρου προέρχεται
καϊ τόν μόνον λείψανον περιόπτου γλυπτοϋ έργου,
όπως άπεικονίζεται παραπλεύρως (εϊκ. 11). Τό τε-

¹ Ανάγλυφά τινά επιτύμβια τοϋ 'Εθν. Μουσείου, ως τό υπ' άρ.
1117 τοϋ Γλαυκίου καϊ τής Εϋδοϋλης παρουσιάζουσι όμοιότητά τινά
έν τούτῳ, ότι δέν έχει διακριθῇ ό έξω των μορφῶν πρὸς τόν έντός
χώρον διά τής παραστάσεως διαφόρου ύψους. Έν τούτοις όμως διά
τής πλατύσεως πρὸς τὰ έξω των γραμμών τοϋ περιγράμματος φαί-
νεται άρχομένη ή ρηθεΐσα διάκρισις.

² 'Ιδε Berlin, Beschreibung κ.τ.λ. 766A καϊ 1358. Έν τῷ
'Εθν. Μουσείῳ δέν εἶδον όμοιον χάραγμα, άλλ' έν τῷ μικρῷ μου-
σεΐῳ τῆς 'Ακροπόλεως δύο τεμάχια υπ' άρ. 2705 καϊ 3707.

μάχιον τοϋτο έκ πεντελικοϋ μαρμάρου άπετελέ-
σθη έκ δύο συντριμμάτων προσαρμοζόντων καϊ
έχει μήκος 0,11. Η όπισθεν επιφάνεια εϊναϊ τε-
λειῶς κατεστραμμένη. Τό κατώτερον, ως έν τῇ εϊ-
κόνι παρίσταται άκρον, άποτελεΐται από μικρόν
έξεχούσης λείας επιφανείας, έν ᾧ κατὰ τόν άνώτε-
ρον άκρον ή τρίχωσις παύει καϊ όσον έκ τοϋ σω-
ζομένου δυνάμεθα νά κρίνωμεν επί μείζονος ή τόν
ήμικύκλιον μέρους. Τό τριχωτόν λοιπόν μέρος τοϋ
σκέλους, διότι εϊναϊ πρόδηλον ότι πρόκειται περι
τραγείου σκέλους άγάλματος Πανός, περιορίζεται
μεταξύ των δύο τούτων λείων επιφανειῶν καϊ έχει
μήκος 0,09, έν ᾧ τόν πάχος εϊναϊ σχεδόν άλλο
τόσον. Τό πρὸς τὰ άνω άκρον φαίνεται ως άρχή
τοϋ γόνατος ή τινος τοιοϋτου μέρους, όπου τὰ

ὅστ'α καλύπτει εὐθύς τὸ δέριμα. Ἀλλὰ τότε ἡ παράστασις εἶναι ἐντελὲς ἀσυνήθης καὶ ὁμολογῶ, ὅτι δὲν εὔρον μεταξὺ τῶν παραστάσεων τοῦ Πανὸς οὐδεμίαν ἔχουσαν τὸ σκέλιος τριχωτὸν ἐπὶ τό-

Εἰκὼν 11.

σον μόνον βραχὺ διάστημα, οὐδὲ δικαιολογεῖται διὰ τὸ ἐν τῇ ἀπεικονίσει πρὸς τὰ κάτω παριστῶμενον λεῖον μέρος δέον νὰ ἐξέλθῃ τοῦ λοιποῦ τριχωτοῦ σώματος. Φαίνεται διὰ τοῦτο ἀδύνατον νὰ ἔχωμεν ἐνταῦθα τμήμα τοῦ μηροῦ μέχρι τοῦ γό-

νατος. Ἀλλὰ τότε τί ἄλλο μέρος τοῦ ποδὸς δύναται νὰ ἔχῃ τόσον πυκνὴν τρίχωσιν; Ἡ παραβολὴ ἄλλων ἀγαλμάτων τοῦ Πανὸς καὶ ἰδίᾳ τῶν δύο γνωστῶν τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου ἐδίδαξέ με, ὅτι τρίχωσις ἂν καὶ ἀραιὰ ὡς ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τῶν ἀστραγάλων καὶ τῶν δύο χηλῶν. Ἄν λοιπὸν δεχθῶμεν, ὅτι τὸ τεμάχιον τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν μεταξὺ ἀστραγάλων καὶ χηλῶν χώραν ἐρμηνεύεται τότε ἄριστα ἡ λεία ἐκείνη ἐξέχουσα ἐπιφάνεια ὡς ἀρχὴ τῆς ὀνυχώδους χηλῆς. Τοῦτου τεθέντος τὸ ἀγαλμα τοῦ Πανὸς πρέπει νὰ ᾔτο ὑπὲρ τὸ φυσικὸν μέγεθος. Ὅμως καὶ διὰ τῆς ἐκδοχῆς ταύτης δὲν ὑπερνικῶνται πᾶσαι αἱ δυσκολίαι. Διότι τὸ τριχωτὸν μέρος δεικνύει κυρτὴν ἐπιφάνειαν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὸ ὑποδείχθην τοῦ ποδὸς μέρος. Ἀναγκάζομενοι ἔθεν νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὴν πρώτην ἐξενεχθεῖσαν ὑπόθεσιν, ὅτι τὸ τεμάχιον ἀνήκει εἰς τὸ ὑπὲρ τὸ γόνυ μέρος τοῦ μηροῦ ἐρμηνεύομεν τὴν ἐξέχουσαν λείαν ἐπιφάνειαν, ὡς μέρος τοῦ ἐνδύματος, ἂν καὶ τοῦτο δὲν στερεῖται δυσκολίας.

Κ. ΡΩΜΑΙΟΣ

(Ἡ συνέχεια ἐν προσηγεῖ τεύχει)

ΑΡΧΑΙΑΙ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙ ΙΣΤΩΝ

(Πίν. 4).

Οἱ ἐπὶ τοῦ πίνακος 4 εἰκονιζόμενοι δύο χαλκοῖ σωλῆνες ἀνήκουσιν εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ ἀειμνήστου Ι. Δημητρίου δωρηθεῖσαν τῷ ἔθνικῳ ἀρχαιολογικῷ Μουσείῳ συλλογὴν Αἰγυπτιακῶν ἀρχαιοτήτων. Διὰ τὴν ἄδειαν τῆς δημοσιεύσεως αὐτῶν ἐνταῦθα καὶ τὴν παρασκευὴν τοῦ πίνακος 4 ὀφείλω θερμὰς εὐχαριστίας εἰς τοὺς διευθύνοντας τὴν ἀρχαιολογικὴν ἐφημερίδα.

Οἱ σωλῆνες ἐχύθησαν ἐκ χαλκοῦ καὶ εἶναι μόνον κάτωθεν ἀνοικτοί, ἄνω δὲ ὀριζοντίως κεκλει-

σμένοι. Εἰς τὰς πλευρὰς ἐκάστου σωλῆνος ὑπάρχουσι τέσσαρες κάθετοι κρίκοι ἀνὰ δύο ἐκατέρωθεν, ἕτερος δὲ κρίκος ὀλίγον μικρότερος εὑρίσκεται ἐπὶ τοῦ ἄνω ἄκρου τοῦ σωλῆνος. Ὁ μεγαλείτερος σωλῆν (1) ἔχει κατὰ τὸ ἄνω μέρος καὶ δύο ἄλλους μικροτέρους ὀριζοντίους κρίκους.

Τοῦ 1 τὰ μέτρα ἔχουσιν ὡς ἑξῆς. Ὑψος 0,935. Πλάτος τῆς ὀπῆς κάτω 0,10. Ἀπόστασις τοῦ μικροτέρου κρίκου ἀπὸ τῆς ἄνω ἀκμῆς 0,07. Ἀπόστασις μεταξὺ τῶν δύο μικροτέρων κρίκων 0,11.

Ἀπόστασις ἀπὸ τῶν δύο ἀνωτέρων μεγαλειτέρων κρίκων 0,08. Ἀπόστασις μεταξύ τῶν μεγαλειτέρων κρίκων 0,27. Ὁμοία εἶναι καὶ ἡ ἀπόστασις μεταξύ τῶν κατωτέρων κρίκων καὶ τοῦ κάτω ἄκρου τοῦ σωλῆνος. Τοῦ δὲ σωλῆνος 2 τὰ μέτρα εἶναι. Ὑψος 0,81. Πλάτος κάτω 0,10. Πλάτος ἄνω 0,065. Ἀπόστασις μεταξύ τῶν κρίκων 0,225. Ἀπόστασις μεταξύ τῶν ἄνω κρίκων καὶ τοῦ ἄνω ἄκρου 0,224, καὶ μεταξύ τῶν κάτω κρίκων καὶ τοῦ κάτω ἄκρου 0,235.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου τούτου σωλῆνος εὔρηται καὶ ἡ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πίνακος εἰκονιζομένη ἱερογλυφικὴ ἐπιγραφή (3), κεχαραγμένη ἐπιμελῶς δι' ἐνὸς ὀξέως ἐργαλείου, καὶ περιοριζομένη διὰ γραμμῆς ἐκατέρωθεν.

Ἡ ἐπιγραφή αὕτη δύναται νὰ μεταρρασθῇ ὡς ἑξῆς.

«Ὁ τῷ Ὀνούριδι ἀγαπητός, κυρίῳ ἀμφοτέρων τῶν πτερῶν, καὶ τῇ Ἀθῶρ, κυρίᾳ τῆς οὐρᾶς, ὁ προϊστάμενος τῆς πόλεως καὶ μέγας ἄρχων *Κεμνύ*, ὁ υἱὸς τοῦ *Γουῦ*».

Ὁ κατὰ τὸν ἀνωτέρω τρόπον ὀνομαζόμενος εἶναι βεβαίως ὁ ἀναθέσας τοὺς δύο σωλῆνας (διότι εἶναι βέβαιον, ὅτι καὶ οἱ δύο σωλῆνες ἀνετέθησαν ὁμοῦ). εἰς τὸν Θεὸν Ὀνουριν καὶ εἰς τὴν Θεάν Ἀθῶρ.

Καθ' ὅσον γνωρίζω, οὐδὲν εἶναι μέχρι τοῦδε γνωστόν περὶ στενῆς σχέσεως τοῦ Ὀνούριδος πρὸς τὴν Ἀθῶρ, ἀλλ' ὅμως οὗτοι κατῴκουν πλησίον ἀλλήλων, καὶ ἡ μὲν Ἀθῶρ ἦτο κυρία τῆς Δενδερᾶ, ὁ δὲ Ὀνουρις τῆς Θινὸς (Thinis), ὣν ἡ μὲν πρώτη πόλις ὑπήγετο εἰς τὸν ἑβδομον ἡ δὲ δευτέρα εἰς τὸν ὄγδοον νομὸν τῆς Ἀνω Αἰγύπτου, ἦτο δ' ὡς ἐκ τούτου δυνατόν, ὅτι ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἐορτῆς τινος

ὁ Ὀνουρις ἐπιβαίνων ἱεροῦ πλοίου ἐπεσκέπτετο τὴν Ἀθῶρ τῆς Δενδερᾶ.

Βέβαιον εἶνε ἀναμφιβόλως, ὅτι οἱ δύο σωλῆνες προέρχονται ἐκ πλοίων καὶ εἶναι κορυφαὶ ἰστών, καὶ ἐπειδὴ τὰ αἰγυπτιακὰ πλοῖα εἶχον πάντοτε μόνον ἓνα ἰστόν,¹ ἀνήκουσιν εἰς δύο διαφόρους ἱερὰς νῆας. Μολονότι δὲ δὲν εὔρον ἀκριβῶς ὁμοίας κορυφὰς ἰστών, ἐν τούτοις μεταξύ τῶν ἐν Καίρῳ ἀποκειμένων ἐκ τοῦ Μπερσέ προερχομένων εὐρημάτων ὑπάρχει ἐν μικρὸν ὁμοίωμα τοιαύτης κορυφῆς, εὔρεθὲν πλησίον μικροῦ πλοίου² καὶ κατεσκευασμένον ἐκ κυανῆς ὑαλομάζης, ὡς ἀπομιμούμενον πιθανῶς χαλκοῦν πρότυπον. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῆς εἰκόνος πλοίου τινος ἐκ Μπενί-Χασάν παρατηροῦνται ὅμοιοι κρίκοι πρὸς τοὺς τῶν Ἀθηναϊκῶν σωλῆνων καθ' ὅμοιον τρόπον κατασκευημένοι, διάφοροι δὲ τὸν ἀριθμόν.³

Ὁ χρόνος εἰς ὃν ἀνήκουσιν αἱ κορυφαὶ τῶν ἰστών δὲν εἶναι φυσικῶς τῷ λόγῳ δυνατόν νὰ ὀρισθῇ ἀκριβῶς. Τὰ τε ὀνόματα καὶ οἱ τίτλοι ὑπενθυμίζουσιν τοὺς χρόνους τοῦ μέσου κράτους,⁴ τουτέστιν τὴν τρίτην πρὸ χρ. χιλιετηρίδα, καὶ ἡ πάτινα δὲ καθὼς καὶ ὁ χαλκὸς μοὶ ἐφάνησαν ἀμέσως ἐκ πρώτης ὀψεως, ὅτι ἦσαν ὅμοια πρὸς εὐρήματα τοῦ Μπενῆ Χασάν καὶ τοῦ Μπερσέ.

Ὁ χαρακτήρ τῆς γραφῆς δὲν ἀντίκειται εἰς τὴν χρονολογίαν ταύτην.

FR. W. VON BISSING

¹ Ἴδε π. χ. *Ermann* Aegypten σ. 640 καὶ. Dümichen Flotte einer aegyptischen Königin.

² Εἰσέτι ἀδημοσίευτον καὶ καθ' ὅσον ἐνθυμοῦμαι, οὐδαμοῦ μνημονεύεται.

³ *Beni Hassan* ed. Grifflik πιν. 29. Ὁ *Cecil Torr*, ancient ships οὐδὲν γνωρίζει περὶ ὁμοίων κορυφῶν ἰστών.

⁴ Πβλ. *Lieblein* Namenwörterbuch 1887, 1867, 510, 1554.

ΚΑΤΑΛΟΓΟΙ ΛΥΚΑΙΟΝΙΚΩΝ

(Πίναξ 5).

Περὶ τοῦ ἀγώνος τῶν Λυκαίων, ὅστις ἐτελεῖτο ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ὄρους ἐν Ἀρκαδίᾳ πολὺ ὀλίγα μόνον γνωρίζομεν¹.

Ὁ Πίνδαρος, ἐν ᾧ γίνεται ἡ ἀρχαιοτάτη μνεΐα τῶν Λυκαίων, ὀνομάζει ταῦτα ἐν Ὀλυμπίῳ. IX, 102 *Ζητὸς παρὰ γυρίν Λυκαίου*, ὅπως παρήγυρις ὀνομάζεται συνήθως ἀλλαχοῦ ἢ ἐορτῇ τῶν Ὀλυμπίων, καὶ αἱ λοιπαὶ μεγάλαι μετ' ἀγώνων τελοῦμεναι Ἑλληνικαὶ ἐορταί. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐν δυσὶν ἄλλοις διαφόροις χωρίοις τῶν ᾠδῶν τοῦ Πινδάρου μνημονεύονται ἐν παρόδῳ τὰ Λύκαια ὡς ἀγών. ἐν ᾧ ἐνίκησαν ἐπίσης οἱ διὰ τῶν σχετικῶν ᾠδῶν ἐξυμνούμενοι νικηταὶ τῶν Ὀλυμπίων καὶ τῶν Νεμεῶν.

Ὁ Πανσανίας² εἶνε μετὰ ταῦτα ὁ μόνος συγγραφεύς, ὅστις ποιεῖται ὅπως δὴ ποτε μακρότερον περὶ τούτων λόγον. Γνωρίζων οὗτος (VIII, 38, 5) ἡμῖν τὸν τόπον, ἔνθα ἐτελοῦντο τὰ Λύκαια, τὸν ἱππόδρομον τοῦ Λυκαίου καὶ τὸ τοῦτο συννημμένον στάδιον, διδάσκει ὅμως ἡμᾶς ταυτοχρόνως, ὅτι καθ' ὃν χρόνον αὐτὸς ἐπεσκέφθη τὸ Λύκαιον, οἱ ἀγῶνες ἢ οὐδόλως πλέον ἐτελοῦντο, ἢ ἀλλαχοῦ ἐτελοῦντο, διότι καὶ κατὰ τοὺς δύο τρόπους δύναται νὰ ἐξηγηθῇ ἡ φράσις αὐτοῦ «τὸ δὲ ἀρχαῖον τῶν Λυκαίων ἦγον τὸν ἀγῶνα ἐνταῦθα». Καὶ ἐν ἀρχαίαις ἐπιγραφαῖς σπανίως μόνον μνημονεύονται τὰ Λύκαια³. Μετὰ τὸν συνοικισμὸν τῆς Μεγαλοπόλεως τὰ Λύκαια δὲν κατηργήθησαν, τοῦναντίον φαίνεται ὅτι τότε καὶ ἐπὶ μακρὸν μετὰ

ταῦτα χρόνον νέαν ὁλως προσέλαβον ταῦτα ζῶν, διότι τότε ἐκτίσθησαν τὰ διάφορα οἰκοδομήματα ἐξ ὧν ἀπαρτίζεται ὁ ἱππόδρομος τοῦ Λυκαίου⁴. τοῦτ' αὐτὸ δὲ μαρτυρεῖται καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω ὑφ' ἡμῶν δημοσιευμένων ἐπιγραφῶν. Ὅτι ὅμως ἀρχικὴ αἰτία, ἐξ ἧς ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐπῆλθε μετὰ ταῦτα ἡ κατάργησις αὐτῶν, εἶνε ὁ συνοικισμὸς τῆς Μεγαλοπόλεως, ὅστις ἐπέφερε τὴν ἐρήμωσιν τῶν γειτονευουσῶν κωμῶν τῶν Παρρασίων, εἰς ἃς θὰ ᾤτο ἀνατεθειμένη ἡ ἐπιμελεία τῶν Λυκαίων, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀναμφισβήτητον.

Ἀμέσως μετὰ τὴν ἱδρυσιν τῆς Μεγαλοπόλεως, ἐκ πολιτικῶν πάντως λόγων, ὅπως ικανοποιηθῶσιν οἱ Παρράσιοι, οἵτινες κατ' ἐξοχὴν συνεβάλλοντο εἰς τὸν συνοικισμὸν ταύτης, οἱ διευθύνοντες τὰ τῆς Μεγαλοπολεως ἐθεώρησαν ἀναγκαίαν τὴν διατήρησιν τῶν ἀγώνων ἐν τῷ ἀρχαίῳ τόπῳ τῆς τελείσεως αὐτῶν, ἀλλὰ βραδύτερον, ὅτε ἀφ' ἑνὸς μὲν οἱ συνέχοντες τοὺς Μεγαλοπολίτας πρὸς τὰ χωρία τοῦ Λυκαίου στενοὶ δεσμοὶ σὺν τῷ χρόνῳ διελύοντο, ἀφ' ἑτέρου δὲ καὶ ἡ συντήρησις τῶν ἀναγκαιῶν διὰ τὴν τέλεσιν τῶν ἀγώνων οἰκοδομημάτων, καὶ πρὸ πάντων ἡ συντήρησις τῶν ἀμαξιτῶν ὁδῶν διὰ τὴν ἀνάβασιν εἰς τὸ Λύκαιον, δὲν θὰ ἐγένετο μετὰ τῆς δεούσης ἐπιμελείας ὡς ἐκλιπόντων τῶν κατοίκων τοῦ Λυκαίου, κατηργήθησαν, ἄγνωστον ἀκριδῶς πότε, τὰ ἐπὶ τοῦ Λυκαίου τελούμενα Λύκαια, καὶ ἐξηκολούθησαν ἴσως ταῦτα νὰ τελῶνται ἐν Μεγαλόλει⁵. Τότε δ' ἴσως με-

¹ Daremberg- Saglio ἄρθρον *Lykaia* τοῦ Fougères, σελ. 1433 κέ. Ἐκεῖ καὶ πᾶσα ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

² Πινδ. Ὀλυμπίων. VII, 153. Νεμεῶν. X, 48.

³ Π6λ. Immerwahr *Die Kulte und Mythen Arkadiens* σ. 5.

⁴ IP. 428 (Σικυῶνος), 673, 1136 (Ἐπιδάουρου), CIG 1515. Ἴδε πλείονα Fougères ἔ. ἀ. 1433, 6.

⁵ Fougères ἔ. ἀ. σελ. 1433. Καὶ τα εἰδικώτερον εἰς τὸν ἱππόδρομον ἀνήκοντα κτίρια, ἅτινα ἐγὼ ἀπεκάλυψα διὰ τῆς ἀνασκαφῆς μου εἰς τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἀνήκουσιν, ὡς φαίνεται ἐκ τοῦ τρόπου τῆς οἰκοδομίας, ὅστις εἶναι ἀπολύτως ὁ αὐτὸς πρὸς τὰ γνωστὰ ἐξ ἐκείνων τῶν χρόνων κτίσματα τῆς Μεσσήνης Μαντινείας κλ.

² Fougères 1435.

τεφέρθησαν εἰς Μεγαλόπολιν καὶ οἱ ἀνδριάντες τῶν Λυκαίων, ὧν μόνον τὰ βάρη ἐμείναν ἐν τῷ Λυκαίῳ, ὡς μαρτυρεῖ ὁ Παυσανίας (VIII, 38, 4).

Ὅτι τὰ Λύκαια ἐτελοῦντο τῇ ἐπιμελείᾳ τῶν Μεγαλοπολιτῶν καὶ κατὰ τοὺς Ῥωμαίους χρόνους ἀκόμη, μαρτυρεῖται ἐξ ἐπιγραφῶν ἐν Μεγαλόπολει καὶ Λυκοσοῦρα¹ εὐρεθεισῶν, ὅτι ὅμως καὶ ἐν Μεγαλόπολει ἐτελοῦντο δὲν μαρτυρεῖται μὲν σαφῶς, ἀλλ' ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀνωτέρω χωρίου τοῦ Παυσανίου, ἐξ οὗ φαίνεται ὅτι ταῦτα δὲν ἐτελοῦντο πλέον ἐπὶ τοῦ Λυκαίου.

Ὅτι ταῦτα ἠνώθησαν μετὰ τῶν Καισαρείων, ὡς δέχεται ὁ Fougères (ἔ. ἀ. σελ. 1435) δὲν ἐξάγεται ἐκ τῶν μνημονευθεισῶν ἐπιγραφῶν, τούναντίον δὲ προκύπτει ἐκ τούτων σαφῶς, πρὸ πάντων δὲ ἐκ τῆς φράσεως ἐν τε τοῖς Λυκαίοις τῆς ἐκ Λυκοσοῦρας ἐπιγραφῆς (Ἀρχ. Ἐφ. 1896 σελ. 219), ὅτι τὰ Λύκαια καὶ τὰ Καισάρεια ἦσαν δύο διάφοροι ἑορταί, ἡ δὲ παράλειψις τοῦ καὶ πρὸ τοῦ Καισαρείας ἐπῆλθε προφανῶς ἕνεκα τῆς ὁμοήχου ἀρχῆς τῆς λέξεως ταύτης.

Τὰ Λύκαια ἦσαν οἱ κατ' ἐξοχὴν ἀγῶνες τοῦ Ἀρχαδικοῦ ἔθνους, ἐπομένως ἦτο πολὺ φυσικόν, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὐτῶν ἀνήγετο εἰς τοὺς παλαιωτάτους μυθολογικοὺς χρόνους. Ὁ Παυσανίας συμφωνῶν πρὸς τὴν παράδοσιν τοῦ Παρίου χρονικοῦ θεωρεῖ ταῦτα ἀρχαιότερα καὶ τῶν Παναθηναίων, μόνον δὲ τῶν Ἐλευσινίων νεώτερα². Λέγεται, ὅτι ἰδρύσε ταῦτα Λυκάων, ὁ σύγχρονος τῷ Κέχροπι υἱὸς τοῦ Πελασγοῦ, ὅστις ὤκισε συγχρόνως καὶ τὴν ὡς ἀρχαιωτάτην τῶν πόλεων φερομένην Λυκόσουραν³.

Εἰς τὰς περὶ τῶν Λυκαίων παραδόσεις ἴσως πρέπει νὰ συγχωνευθῇ καὶ τὸ λεγόμενον περὶ τοῦ ἐν Λυκοσοῦρα ἐδρεύσαντος, ἀρχαίου βασιλέως καὶ ἐνὸς τῶν γεναρχῶν τῶν Ἀρχάδων, Ἀζᾶνος⁴, ὅτι ἐπὶ τῇ τελευτῇ αὐτοῦ ἐτέθησαν ἄθλα καὶ δὴ ἵπποδρομιαί, ἴσως δ' ἐκ τοῦ ἐπιταφίου τούτου ἀγῶνος, ὅστις εἶνε πολὺ πιθανόν ὅτι ἐγένετο ἐπὶ τοῦ

Λυκαίου, καθιερώθησαν μετὰ ταῦτα τὰ Λύκαια.

Ἐξ ἐπιγραφῶν διαφόρων τόπων, ἐν αἷς ἀναφέρονται νικηταὶ ἄλλων ἀγῶνων νικήσαντες καὶ τὰ Λύκαια, ἐγνωρίζομεν ὅποια εἶδη τῶν γυμνικῶν ἀγῶνων ἐτελοῦντο ἐν τῷ Λυκαίῳ¹, εἰδικῶς δὲ περὶ τῶν ἵπποδρομιῶν μαρτυρεῖ ὁ Παυσανίας· ἀλλ' ἤδη διὰ τῶν ὑφ' ἡμῶν κατωτέρω δημοσιευμένων ἐπιγραφῶν ἔχομεν ὁλόκληρον τὴν εἰκόνα τῶν ἀγῶνων, οἵτινες ἐτελοῦντο ἐκεῖ.

Ἐκ τοῦ χωρίου τοῦ Πινδάρου (Νεμεον. X, 48) προκύπτει, ὅτι εἰς τοὺς νικητὰς τῶν Λυκαίων ἐδίδετο ὡς ἄθλον χαλκοῦν τι σκεῦος, χαλκός².

Ὁ Immerwahr λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τινος χωρίου τοῦ Ξενοφώντος³ καὶ ὑπολογίζων τὸν χρόνον, καθ' ὃν ἡ στρατιὰ τοῦ Κύρου ἦτο πιθανώτατα ἐν Πέλταις, ἐνθα ἐτέλεσε τὰ Λυκαία Ξενίας ὁ Ἀρκάς, θέλει νὰ ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ ἑορτὴ τῶν Λυκαίων καὶ ἐπομένως καὶ ὁ ἀγὼν ἐτελοῦντο τὸ βραδύτερον περὶ τὰ μέσα Μαΐου, τὴν γνώμην δὲ ταύτην ἡσπάσθησαν καὶ ἄλλοι μετὰ ταῦτα⁴.

Ὁμολογῶ, ὅτι δυσκολεύομαι νὰ συμφωνήσω πρὸς τὴν γνώμην ταύτην. Θὰ ἦτο ὅλως διόλου παράδοξον ἐνῷ οἱ πλεῖστοι τῶν Ἑλληνικῶν ἀγῶνων, καὶ τὰ Ὀλύμπια, ἐτελοῦντο ἐν χώραις θερμοτάταις, εὐπροσίτοις καὶ εὐχειμέροις ἐν τῷ μέσῳ τοῦ θέρους, νὰ τελῶνται ἐπὶ τοῦ Λυκαίου οἱ ἀγῶνες τὸν Μάϊον, ἐπότε καὶ αἱ κακοκαιρίαι ἠδύναντο νὰ δυσκολεύσωσι τὴν ἐκεῖσε μετὰβασιν, καὶ τὸ ψῦχος θὰ καθίστα τὴν διαμονὴν ἐκεῖ, καὶ δὴ ἐν ὑπαίθρῳ, ἀδύνατον.

Μόνος ὁ χρόνος τοῦ μεγάλου θέρους ἀπὸ τοῦ τέλους περίπου τοῦ Ἰουνίου μέχρι τοῦ τέλους Αὐγούστου, εἶνε συμφώνως πρὸς τὴν φύσιν τοῦ τόπου κατὰλληλος διὰ τὴν διαμονὴν ἐν ὑπαίθρῳ καὶ μάλιστα τῶν μὴ Ἀρχάδων πανηγυριστῶν, καὶ τὴν ἀκίνδυνον ὅπως ὅποτε τέλεσιν τῶν γυμνικῶν ἀγῶνων ἐπὶ τοῦ Λυκαίου. Διὰ τοῦτο δὲ πιστεύω, ὅτι κατὰ τὸ θέρος ἐτελοῦντο τὰ Λύκαια, χωρὶς βεβαίως νὰ δύναμαι ἐπὶ τοῦ παρόντος νὰ ἀποδείξω τοῦτο καὶ δι' ἄλλων λόγων πλὴν τῆς ὑπὸ

¹ Excav. at Megalopolis σελ. 140. Ἐφημ. Ἀρχαιολ. 1896 σελ. 218-219 (Λεονάρδος).

² Immerwahr ἔ. ἀ. σελ. 3. Πβλ. Jacoby, das Marmor Parium σελ. 80.

³ Παυσ. VIII, 2, 1-2.

⁴ Παυσ. VIII, 4, 5 καὶ V, 1, 8. Περὶ τῶν Ἀζάνων καὶ τῆς Ἀζανίας ἐπὶ τοῦ Λυκαίου πβλ. Curtius Pelopon. I, 165.

¹ Fougères σελ. 1433.

² Immerwahr σελ. 6.

³ Ἀνάβ. I, 2, 10. Ἐνταῦθ' (ἐν Πέλταις) ἔμεινεν ἡμέρας τρεῖς ἐν αἷς Ξενίας ὁ Ἀρκάς τὰ Λύκαια ἔθυσσε καὶ ἀγῶνα ἔθηκε· τὰ δὲ ἄθλα ἦσαν στελεγγίδες χρυσαῖ.

⁴ Fougères σελ. 1433. Schoemann-Lipsius, Allert σελ. 530.

τῆς φύσεως τοῦ τόπου προκυπτούσης ἀνάγκης τῆς τελέσεως αὐτῶν ἐν θέρει.

Εἶνε τῇ ἀληθείᾳ δύσκολον μετὰ τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ Immerwahr ἐν σχέσει πρὸς τὸ χωρίον τοῦ Ξενοφῶντος νὰ θελήσῃ τις νὰ ἀπορρίψῃ τὴν γνώμην τούτου περὶ τοῦ χρόνου τῆς τελέσεως τῶν Λυκαίων, ἀλλὰ μοὶ φαίνεται, ὅτι δύναται τις νὰ ἀντιτάξῃ τὴν ἐξῆς παρατήρησιν. Ἦτο ὄντως δυνατόν νὰ ἐορτάσῃ ἐν Πέλταις αὐτὰ τὰ Λύκαια ὁ Ξενίας καὶ ὁ καὶ νὰ θύσῃ ὡς ἐν τοῖς Λυκαίοις;

Τὸ κύριον μέρος τῆς θυσίας ἐν τοῖς Λυκαίοις ἀπετέλει κατὰ τὰς ἀρχαίας παραδόσεις ἡ ἐν ἀπορρήτῳ τελουμένη ἀνθρωποθυσία, ἀλλ' αὕτη φυσικῶς τῷ λόγῳ μόνον ἐπὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Λυκαίου Διὸς ἦτο δυνατόν νὰ τελεσθῇ. Ἐγὼ νομίζω μᾶλλον, ὅτι τὸ ἔθυσσε τὰ Λύκαια δύναται νὰ εἶνε τρόπος ἐκφράσεως τοῦ Ξενοφῶντος ἀντὶ τοῦ ἔθυσσε τῷ Λυκαίῳ Διὶ ἡ πιθανώτερον τοῖς Λυκαίοις θεοῖς ἦτοι τῷ Διὶ ὁμοῦ καὶ τῷ Πανί. Ἡ ἀκολουθοῦσα τέλεσις τῶν ἀγώνων οὐδεμίαν ἔχει σημασίαν, διότι αὕτη ἡ δύνατο νὰ ἐγένετο μόνον πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν στρατιωτῶν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν τελουμένη ἄλλως τε καὶ ἄλλοι ἀγῶνες ἐν τῇ καθόδῳ τῶν αὐτῶν στρατιωτῶν¹.

Χωρὶς νὰ θέλω νὰ ἀναμιχθῶ εἰς τὴν συζήτησιν περὶ τῆς φύσεως τοῦ Λυκαίου Διός,² ἐπειδὴ τὸ ζήτημα ἐσχετίσθη ὁπωσδήποτε πρὸς τὸν χρόνον τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων ἃς μοὶ ἐπιτραπῇ νὰ παρατηρήσω τινὰ ὡς πρὸς τοὺς θετικὸς λόγους, δι' ὧν ὁ Immerwahr καταπολεμεῖ τὴν γνώμην, ὅτι ὁ Λύκαιος Ζεὺς ἦτο θεὸς τοῦ μεγάλου θέρους. Ὁ Immerwahr προφανῶς ὑποτιμᾷ τὴν σημασίαν, ἣν ὁ καύσων τοῦ θέρους, καὶ δὴ κατὰ τὸν Ἰούλιον καὶ μετὰ ταῦτα ἀκόμη, εἶχε διὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Λυκαίου. Δέχεται ὅτι ἐπὶ τοῦ Λυκαίου δὲν ἤσκειτο ἡ γεωργία καὶ ὅτι οἱ κάτοικοι τούτου ὡς πλουσίου εἰς ὕδατα δὲν ἠσθάνοντο καὶ πάρα πολὺ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ὑπερβολικοῦ καύσωνος τοῦ θέρους. Σήμερον ἐπὶ τοῦ Λυκαίου ἡ γεωργία εἶνε τοσοῦτον προωδευμένη, ὥστε τὰ ἐπ' αὐτοῦ χωρία συνήθως παράγουσι σιτηρὰ τοσαῦτα ὥστε νὰ πωλῶσι καὶ εἰς τὰ ἀφορώτερα Ἀρκαδικὰ

χωρία τοῦ Μαινάλου, δὲν βλέπω δὲ τὸν λόγον, διατὶ νὰ μὴ ἐγίνετο τὸ αὐτὸ καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα. Εἶνε ἀληθές, ὅτι διὰ τῆς μερικῆς καταστροφῆς τῶν δασῶν αἱ καλλιεργήσιμοι γαῖαι ἠυξήθησαν σήμερον, ἀλλ' ὅμως εἶναι πιθανώτατον, ὅτι αἱ παμπληθεῖς μικραὶ κοιλάδες, αἵτινες εὐρίσκονται ἐπὶ τοῦ Λυκαίου θὰ ἦσαν καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα ψιλαὶ δένδρων καὶ θὰ ἐκαλλιεργούντο. Τούτου τεθέντος δύναται πᾶς τις νὰ κατανοήσῃ ὁποῖαν σημασίαν θὰ εἶχεν ὁ θερινὸς καύσων πρὸ πάντων ἐπὶ τοῦ Λυκαίου, ἔνθα ὡς ἐκ τοῦ ψυχροῦ κλίματος οἱ δημητριακοὶ καρποὶ ὠριμάζουσι πολὺ ἀργὰ ἐν τῷ θερί.

Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὸ Λύκαιον εἶνε πλούσιον εἰς ὕδατα, καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα θὰ ἦτο ἔτι πλουσιώτερον, ὡς μαρτυροῦσι τὰ εἰς διάφορα μέρη αὐτοῦ σφζόμενα εἰσέτι λείψανα μεγάλων δεξαμενῶν, ἀλλὰ ταῦτα οὔτε ἐπέρκουν οὔτε ἦτο δυνατόν νὰ χρησιμεύσωσι πάντα εἰς τὰς ἀνάγκας τῆς γεωργίας. Πρέπει δὲ τις νὰ ἴδῃ μεθ' ὁποίας ἀγωνίας περιμένουσι τὴν σήμερον οἱ κάτοικοι τοῦ Λυκαίου τὰς βροχὰς κατὰ τὸ θέρος διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅλην τὴν σημασίαν τῆς ἐν τῇ πηγῇ Ἀγνοῖ τελουμένης ὑπὸ τοῦ ἱερέως τοῦ Λυκαίου Διὸς θαυματοποιίας¹.

Μετὰ τὴν ὡς ἄνω ἐξιστόρησιν τῶν γνωστῶν μέχρι τοῦδε περὶ τῶν Λυκαίων ἐξ ἀρχαίων μαρτυριῶν, ἣν ἔκρινα ἀναγκαῖον νὰ προτάξω ἐνταῦθα ἀκολουθῶν κατὰ τὸ πλεῖστον τὸν Fougières (ἔ. ἀ.) προβαίνω εἰς τὴν δημοσίευσιν τῶν ἀκολουθῶν δύο ἐπιγραφῶν (πίν. B, 1 καὶ 2).

Καὶ αἱ δύο εὐρέθησαν κατὰ τὰς ὑπ' ἐμοῦ διευθυνομένας ἀνασκαφὰς τῆς ἀρχαιολογικῆς ἐταιρείας ἐν τῷ ἵπποδρόμῳ τοῦ Λυκαίου ὡς ἐξῆς.

Πλησίον τοῦ ΝΔ ἄκρου τοῦ ἵπποδρόμου ἀπεκαλύφθη ἐν μέγα οἰκοδόμημα τῆς 4 ἑκατονταετηρίδος, ὅπερ πιθανώτατα ἦτο ξενῶν, ἐντὸς δ' ἐνὸς τῶν δωματίων τοῦ οἰκοδομήματος τούτου μετοικοδομηθέντος εἰς Βυζαντινοὺς χρόνους εὐρέθησαν αἱ δύο ἐπιγραφαὶ ἐστρωμέναι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ὡς βάσεις στύλων καὶ ἔχουσαι τὰ γράμματα πρὸς τὰ κάτω.

Ἀρχικῶς ἡ θέσις τῶν δύο ἐπιγραφῶν ἦτο ἀλλοχου, καὶ δὴ πλησίον τοῦ ΝΑ ἄκρου τοῦ ἵππο-

¹ Ξενοφ. Ἀνάβ. IV, 8, 26. Καὶ ὁ μέγας Ἀλέξανδρος τελεῖ ἐν Πέλ. Stengel Kultusaltert. σελ. 170.

² Immerwahr σελ. 18 κέ.

¹ Παισ. VIII, 38 3.

δρόμου, ἔνθα κατὰ μῆκος τῆς Ν πλευρᾶς ὑπάρχουσιν ἀκόμη, ἐν μέρει ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν θέσει, μεγάλοι καὶ μακροὶ τιτανόλιθοι ἔχοντες ἄνω ἐπιμηκες ἀνοιγμα πρὸς ἔνθεσιν στηλῶν ὁμοίων πρὸς τὰς ἐπιγραφὰς ἡμῶν. Πρὸ τῆς πλευρᾶς ταύτης ἴσως διείρχετο τότε ὁδὸς, καὶ ἐπὶ ταύτης ἦσαν ἐκτεθειμέναι αἱ στήλαι τῶν νικητῶν.

Καὶ αἱ δύο εἶνε ἐκ μαρμάρου, οὐτινος ἡ ἐπιφάνεια ἔχασε τὴν ἀρχικὴν λευκὴν ὄψιν ἐκ τοῦ χρόνου.

Ἡ πρώτη (πίν. 5, 1) εἶνε στήλη ὀλίγον στενωτέρα ἄνω, ἔχουσα ἐξέχουσιν κορωνίδα ἀποκρουσθεῖσαν. Ἀποτελεῖται ἐκ τριῶν τεμαχίων καὶ ἔχει ὕψ. 0,70, πλ. κάτω 0,41, πλ. ἄνω παρὰ τὴν κορωνίδα 0,39 καὶ πλάχ. 0,07.

Τὰ γράμματα εἶναι ὁπωσδήποτε ἐπιμελῶς κεχαραγμένα, φαίνεται δ' ὅτι ὁ χαράκτης προσεπάθησεν, ἀλλ' οὐχὶ μετ' ἀπολύτου ἐπιτυχίας, νὰ τηρήσῃ τὴν στοιχηδὸν γραφὴν. Γίνεται πρὸς τούτοις ἀμέσως καταφανές, ὅτι δὲν ἐχαράχθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὁλόκληρος ἡ ἐπιγραφὴ, διότι ἀπὸ τοῦ 23 στίχου τὰ γράμματα εἶναι πλησιέστερον ἀλλήλων καὶ ἡ στιχηδὸν γραφὴ γίνεται ἔτι ἄνωμαλωτέρα· διάφορος δὲ πάλιν εἶνε ἡ γραφὴ τῶν ἐπτά τελευταίων στίχων.

Αἰτία τοῦ φαινομένου τούτου εἶνε, ὅτι ἡ στήλη ἔχει τρεῖς διαφόρους ἐπιγραφὰς, αἵτινες ὡς ἐκ τοῦ εἶδους τοῦ περιεχομένου αὐτῶν προκύπτει, ἐγράφησαν εἰς διαφόρους χρόνους.

Αἱ ἐπιγραφαὶ ἀναγινώσκονται ὡς ἑξῆς :

- Ἐπὶ ἱερῇ Εὐκαμπίδαι Ἐσ. ντιδ
αι Λυκαιονίκαι· τελέαι συνωρ
ιδι Δαμίας Τίμωνος Ἀλεῖος, τε
θρίππωι πωλικῶι Εὐπόλεμος Δ
5 ἀμίδος Ἀρκάς, τελέαι τεθρίππωι
Χιονίδας Εὐαίνετω Ἀρκάς, ἵππ
ωι κελετι Φιλόνικος Φιλόνικ
ω Ἀργεῖος, Θεοτηλες(sic) Νικασίππω
στάδιον παῖδας Ἀρκάς, Θρασύδ
10 ημος Θεάρο(κενὸν δι' ἐν γράμμα) Ἀθηναῖος πάλαν π
αῖδας, Νικίας Μνασίαυ παῖδας πυ
γμ(ἡ ἀπεξεσμένον) ἄν Ἀρκάς, Ἀρίστιππος Ἀριστ
οκλέους ἄνδρας δόλιχον Ἀρκάς, Λ
υσίλοχος Περίλα ἄνδρας στάδιον Ἀ
15 ργεῖος, Δείνων Δεινίαυ ἄνδρας διάυλο

ν Ἀρκάς, Ἀρίστομένης Ἀριστέος πάλ
αν ἄνδρας Ἀργεῖος, Ἀγησίστρατος Περί
λα πένταθλον Ἀργεῖος, Ἀνδρόμαχος Λυ
σιάννακτος ἄν[δ]ρῶν πυγμ(ἡ ἐξεσμένον) ἄν Ἀλεῖος
20 Ἀντήνωρ Ξεναγέος Μιλήσιος ἄνδρ
ας πανκράτιον, ὀπλίταν Πάντιχ
ος Λέοντ(ι)ος(;) Ἀρκάς.

- 23 Λυκαιον[ικαι ἐπὶ . . .] αι ἱερῇ τῷ Πανός·
ἄνδρας δόλιχον Ἀρίστιππος Ἀριστοκλέος Ἀρ
25 κάς, παῖδας στάδιον Δεινίας Λαάνδρου Ἀρκάς,
ἄνδρας στάδιον Ἀριστόδαμος Ἀριστομάχου Ἀρ
γείος, ἄνδρας διάυλον Ἀρχέδαμος Ἀρχία Ἀργεῖος,
ἄνδρας πένταθλον Ἀνδρόβιος Εὐδαμίδα Λα
κεδαιμόνιος, ἄνδρας ὀπλίταν Ἀμύνανδρος Πε
30 ριάνδρου Ἀκαρνάν, παῖδας πάλαν Αἰσαγένης
Ἀγαθία Ἀρκάς, ἄνδρας πάλαν Σελείδας Ἀλεξαν
δρίδα Λακεδαιμόνιος, παῖδας πυγμᾶν Δίυλλος
Ἐπιγένω Ἀρκάς, ἄνδρας πυγμᾶν Διεύχης Ξενο-
στράτου
Ἀρκάς, ἄνδρας πανκράτιον Εὐάνωρ Εὐάρχω Ἀρκάς,
35 τελέαι συνωρίδι Ἀμφαίνετος Πεδαρέτω Ἀρκάς,
ἵππωι κελετι Πασικλῆς Ἀ[σ]ίντου Λακεδαιμόνιος
τῷ Διός
37 Ἐπὶ Ξενοστράτῳ ἱερῇ
Λυκαιονίκαι· ἄνδρας δό
λιχον . . . ιστατορα . . . λια
40 ας παῖδας στάδιο[ν]
ς Τελευτία
νδρα(ς) στά[διον]

Καὶ ἡ δευτέρα στήλη (πίν. 5, 2) ἔχει σχῆμα ὅμοιον περίπου πρὸς τὴν πρώτην, εἶνε δὲ τετραυ-
σμένη κατὰ τὸ ἄνω ἄκρον καὶ ἔχει ὕψ. 0,75, πλ.
0,46 καὶ πλάχ. 0,16.

Ἡ γραφὴ κατὰ τὸν γενικὸν χαρακτῆρα ὁμοιά-
ζει πρὸς τὴν τῆς πρώτης στήλης, ἀλλ' ἐπὶ ταύ-
της ἡ χάραξις ἐγένετο μετὰ πολὺ μεγαλειτέρας
ἀμελείας· ἔχει δὲ καὶ ἡ δευτέρα στήλη δύο ἐπι-
γραφὰς καταφανῶς διακρινόμενας ἐκ τῆς διαφορᾶς
τοῦ τρόπου τῆς χαράξεως καὶ τῆς μεγαλειτέρας
ἀμελείας μεθ' ἧς ἐγράφη ἡ δευτέρα ἐπιγραφὴ ἀπὸ
τοῦ 14 στίχου.

Ἀναγινώσκονται καὶ τῆς δευτέρας στήλης αἱ
ἐπιγραφαὶ ὡς ἑξῆς :

[Λυσι]ίλοχος Ἀλέξανδρος
... λης Ἰππαργος

	Ἀντιφάνης	Κερκίδας
	Ἀναξικράτης	γροφεύς
5	Ἀγησίας	δαμιοργῶν
	Ὀνάσιμος	ἐστάτας
- [Ἐπὶ] ἱερεῖ Ἀγησιστράτῳ Πανός.
 [Θ]εός. Λυκαιονῆκαϊ· συνωρίδι Λάγρος Πτολεμαίου Μακεδῶν, πωλικῶι τεθρίππῳ Δαμόλυτος Ἀλεξιμένεος Ἀλείος, κέλητι Ὀνόμαντος Ἐρυμάνθου Ἀργεῖος, τελέῳι τε θρίππῳ Ἐπαίνετος Σιλάνου Μακεδῶν, ἄνδρας δόλιχον Ἀγεύς Ἀριστοκλέας(ς).
 14 Νῆκαϊ Λυκαίοις ἐπὶ <ε>ἱερεῖ Λεοιοι(;)· δόλιχον Ἀργεῖος, στάδιον παιδῶν Τελλίας Ἀρκάς, στάδιον ἄνδρας Μακεδῶν Ἡράκλειτος, πένταθλον Ἀρκάς Ἀλεξιθῖος, δόλιχον ἄνδρας Φιλιστίδας Ἀργεῖος,
 20 διάυλον ἄνδρας Φιλοκράτης Συρακόσιος, παιδῶν πάλαν Θεοτέλης Ἀρκάς, [παιδ]ας πύξ Θεογεῖτων Ἀρκάς, ἄνδρας πάλαν Ἀριστοδάμος Ἀργεῖος, ἄνδρας πύξ Τιμοδώρος Ἀρκάς,
 25 παγκράτιον ἄνδρας Ἀριστώνυμος Ἀργεῖος, ὀπλίταν Φιλοκράτης Συρακόσιος, συνωρίδι τελέαι Ρόδιος Νικαγόρας, τεθρίππῳ πωλικῶι Θεαρίδας Ἀρκάς, κέλητι Ἀριστοτέλης Λακεδαιμόνιος,
 30 τεθρίππῳ τελέῳι Βούβαλος ἐκ Κασσανδρείας

Ἡ διάλεκτος τῶν ἐπιγραφῶν καὶ τῶν δύο στηλῶν εἶναι ἡ κοινὴ Ἀχαιο-Δωρικὴ διάλεκτος¹, ἥτις, ὡς φαίνεται, λίαν ἐνωρὶς ἦτο ἐν χρῆσει καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ. Πλείονες Ἀρκαδιοὶ τύποι διεσώθησαν ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιγραφῇ τῆς πρώτης στήλης, ἔνθα πρὸς τοῖς ἄλλοις αἱ γενικαὶ τῶν εἰς ος ὀνομάτων, τῶν Ἀρκάδων τοῦλάχιστον πάντων, λήγουσιν εἰς ω, τὰ δὲ ὀνόματα εἰς ας ἔχουσιν εἰς τὴν γενικὴν τὴν κατάληξιν αυ. Τούναντίον ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐπιγραφῇ τῆς αὐτῆς στήλης ἀπαντᾷ σπανιώτερον καὶ ἡ εἰς ω γενικὴ (στίχ. 33, 34 καὶ 35) ὁμοῦ μετὰ τοῦ συνηθεστέρου τύπου εἰς ου· τῶν εἰς ας ὀνομάτων ἡ γενικὴ ἔχει μόνον τὴν κατάληξιν α ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ.

Ἐν τῷ 10 στίχῳ τῆς πρώτης στήλης ἀπαντᾷ καὶ ἡ ἀττική γενικὴ εἰς ο, ἀλλὰ τοῦτο βεβαίως

προέρχεται ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φέρων τὸ ὄνομα εἶνε Ἀθηναῖος.

Τὸ ἐν τῷ 7 στίχῳ τῆς αὐτῆς στήλης κέλητι ἀντὶ κέλητι εἶναι ἄγνωστον, ἃν ὀρεῖται εἰς ἰδιωτισμὸν Ἀρκαδικόν, ἢ ἃν εἶνε σφάλμα τοῦ χαράκτου, εἰς ὃν πάντως πρέπει νὰ ἀποδοθῇ τὸ ἐν τῷ 8 στίχῳ Θεότηλες ἀντὶ Θεοτέλης.

Ἐν τῷ 12 στίχῳ πρὸ τοῦ α τοῦ πυγμαῖν διακρίνεται ἐν ἡμιεξηλειμμένον Η, εἶνε δὲ παράδοξον, ὅτι ἐν τῇ αὐτῇ λέξει ἐξηλείφθη ἐν Η πρὸ τῆς καταλήξεως καὶ ἐν τῷ 19 στίχῳ, ἀλλ' ἐκεῖ ἐν τούτοις ἐγράφη πυγμαῖν καὶ ὅχι πυγμαῖν. Ταῦτα ὀφείλονται πάντως εἰς τὴν ἀβεβαιότητα τοῦ χαράκτου, ὅστις ἐδίσταζεν ἴσως ἂν ἔπρεπε νὰ γράψῃ πυγμαῖν ἢ πυγμαῖν· ἀντὶ τούτων ἐπὶ τῆς δευτέρας στήλης εἶνε γεγραμμένον πάντοτε τὸ κοινότερον πύξ¹

Ἐσφαλμένως ἐπὶ τῆς αὐτῆς πρώτης στήλης ἐγράφη πρὸς τούτοις καὶ τὸ ἐν στίχῳ 22 Λεοντίος ἀντὶ Λέοντος.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας στήλης λείπουσιν, ἐκ τῶν ὀνομάτων τοῦλάχιστον, παντελῶς οἱ Ἀρκαδιοὶ ἰδιωτισμοί. Τὸ εἰσεῖ τοῦ 14 στίχου πρέπει νὰ ἀποδοθῇ πάντως εἰς ἀμέλειαν τοῦ χαράκτου, ὅστις καὶ δι' ἄλλην σπουδαιοτέραν ἀμέλειαν δέον νὰ κατηγορηθῇ, ὅτι δηλαδὴ ἐνῶ ἐν τῷ 12 στίχῳ ἐπεχείρησε νὰ ἀναγράψῃ τὸν νικητὴν τοῦ δολίχου, ὅστις ἦτο Ἀργεῖος, ἀφίνει τὴν φράσιν ἡμιτελῇ καὶ ἐπαναλαμβάνει ταύτην ὀλόκληρον ἐν τῷ 19 στίχῳ, παραλείπων δὲ τὴν ἀμέλειαν αὐτοῦ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κατ' εὐθείας γραμμὰς χάραξιν τῶν στίχων.

Ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ δὲν μοι ἦτο δυνατόν νὰ ἀναγνώσω τὴν μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως Εὐκαμπίδα λέξιν ἐν τῷ 1 στίχῳ· ὡς ἐκ τοῦ καλῶς διατηρουμένου τέλους τῆς λέξεως ταύτης ΤΙΔΑΙ, φαίνεται ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἦτο ὄνομα τι πατρωνυμικόν ἢ γενεαλογικόν, ἀκολουθοῦν καθ' ὁμοίαν πτώσιν τῷ ὀνόματι τοῦ ἱερέως, ἴσως δ' ἐκ τούτου δύναται νὰ μαρτυρηθῇ, ὅτι οἱ ἱερεῖς τοῦ Λυκαίου Διός, διότι περὶ τοιούτου πρόκειται πάντως ἐν ταῦθα, ἐλαμβάνοντο ἐξ ὠρισμένου τινὸς γένους.

Ἐπίσης ἀδύνατον εἶναι νὰ ἀναγνωσθῇ καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως ἐν τῷ 23 στίχῳ, δυσκολίας δὲ παρουσιάζει καὶ ἡ ἀνάγνωσις τῶν λειψάνων τῶν τελευταίων στίχων τῆς στήλης ταύτης.

¹ R. Meister. Griech. Dial. II 81 κέ.

¹ H62. Robert ἐν Hermes 1900 σελ. 145.

Ἐπὶ τῆς δευτέρας στήλης δὲν δύναμαι νὰ ἐννοήσω πῶς ἐκαλεῖτο ὁ ἱερεὺς ἐν τῷ 14 στίχῳ, ἴσως Ἀέθιος (= Αἰθιος;).

Τὰ πλεῖστα τῶν ὀνομάτων εἶνε ἐκ τῶν συνηθῶν καὶ τῶν ἰδιαζόντων μάλιστα εἰς τὰς χώρας ἐξ ὧν κατὰγονται οἱ φέροντες ταῦτα. Τινὰ τούτων (*Πάρτιχος* στήλ. 1 στίχ. 21, *Σελεύδης*¹ στήλ. 1 στίχ. 31, *Ἀσίνας* στήλ. 1 στίχ. 36, ἐκ τοῦ α καὶ σίνομαι, Bechtel-Fick Personenn. 251) τὸ πρῶτον ἀπαντῶσιν οὐδεμίαν ὅμως ἀνωμαλίαν παρυσιάζουσι κατὰ τὸν σχηματισμόν.

Καὶ ἐπὶ τῶν δύο στήλῶν ἀναγράφονται νικηταὶ τῶν ἀγώνων τῶν Λυκαίων· καὶ ἐπὶ μὲν τῆς πρώτης στήλης ἀναγράφονται οἱ νικηταὶ τριῶν περιόδων χρονολογουμένων ἐκάστοτε διὰ τῶν ὀνομάτων τῶν ἱερέων τοῦ Διὸς (στίχ. 37 τοῦ Λυκαίου βεβαίως) ἢ τοῦ Πανός.

Κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸν ἄλλον Ἀρκαδικὸν κατάλογον νικητῶν τῶν Ὀλυμπίων τῆς Τεγέας², ἔνθα ἀνεγράφησαν οἱ νικηταὶ διαφόρων περιόδων ἐφάπαξ, ἐπ' ἀγνώστῳ τινι εὐκαιρίᾳ εἶνε ἐνταῦθα καταφανές ὅτι ἐπὶ τῶν στήλῶν ἡμῶν οἱ νικηταὶ τῶν διαφόρων περιόδων τῶν Λυκαίων ἀνεγράφησαν κατὰ διαφόρους ἐποχάς, πιθανώτατα δ' ἐκάστοτε μετὰ τὴν τέλει τῶν ἀγώνων ἐκάστης περιόδου. Εἴπομεν καὶ ἀνωτέρω ὅτι, ὡς ἐκ τῆς διαφορᾶς τοῦ τρόπου τῆς γραφῆς, εἶνε πρόδηλον, ὅτι δὲν ἐγράφησαν ἐφάπαξ αἱ διάφοροι ἐπὶ τῶν δύο στήλῶν ἐπιγραφαί, ἀλλὰ τότε οὐδὲν πιθανώτερον τοῦ ὅτι ἐγράφοντο αὗται ἐκάστοτε μετὰ τὴν τέλει τῶν ἀγώνων.

Ὡς θὰ δεῖξωμεν κατωτέρω αἱ ἐπὶ τῶν δύο στήλῶν πέντε ἐπιγραφαὶ ἀναγράφουσι τοὺς νικητὰς πέντε ἀκολουθουσῶν ἀλλήλαις περιόδων, προκύπτει δ' ἐκ τούτου, ὅτι τὴν ἐπωνυμίαν κατὰ τὴν ἀναγραφὴν τῶν Λυκαίωνικῶν εἶχε ἐναλλάξ ὁ ἱερεὺς τοῦ Διὸς καὶ ὁ ἱερεὺς τοῦ Πανός. Ἐκ τοῦ Παυσανίου (VIII, 38) γνωρίζομεν, ὅτι παρὰ τὸν Ἰππόδρομον τοῦ Λυκαίου ὑπῆρχε ναὸς τοῦ Πανός, ἐκ τούτου

δὲ καὶ ἔνεκα ἄλλων λόγων¹ φαίνεται ὅτι ἀρχῇθεν τὰ Λύκαια ἦσαν ἀφιερωμένα εἰς τὸν ἰδίως Ἀρκαδικὸν Θεὸν τὸν Πᾶνα· τοῦτο δ' ἐπικυροῦται καὶ διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν, ἔνθα πρὸς χρονολογίαν τῶν ἀγώνων λαμβάνεται ἐξ ἴσου καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως τοῦ Πανός μεθ' ὅλην τὴν ὑπεροχὴν, ἣν ἐν τοῖς ἱστορικοῖς τοῦλάχιστον χρόνους εἶχεν ἐν τῷ Λυκαίῳ ἢ λατρεία τοῦ Διὸς καὶ ἐπομένως καὶ ὁ ἱερεὺς αὐτοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος φαίνεται, ὅτι ἐθεωρεῖτο ὁ κατ' ἐξοχὴν ἱερεὺς ἐπὶ τοῦ Λυκαίου καὶ διὰ τοῦτο δὲ ἀναγράφεται ἀπλῶς ὡς ἱερεὺς, ἄνευ τοῦ ὀνόματος τοῦ Θεοῦ (στίχ. 1 στίχ. 1, στήλ. 2 στίχ. 14) ἐνῶ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἱερέως τοῦ Πανός τίθεται πάντοτε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ τούτου.

Ὅπως συνηθῶς ἐν ταῖς τοῦ εἶδους τούτου ἐπιγραφαῖς, ἢ ἀναγραφῇ τῶν ὀνομάτων τῶν νικητῶν ἄρχεται ἀμέσως μετὰ τὸν ὀρισμὸν τῆς χρονολογίας, ὡς ἀπλοῦν δὲ εἰσαγωγικὸν χρησιμεύει ἡ λέξις *Λυκαίωνικαι*, ἢ *ῥῖκαι Λυκαίοις*.

Ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας στήλης φαίνεται, ὅτι ἀναγράφονται καὶ τὰ ὀνόματα διαφόρων ἀρχόντων ἢ ἄλλων προσώπων σχετιζομένων πρὸς τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀγώνων. Καὶ ὁποῖου μὲν εἶδους ἀρχόντες ἦσαν οἱ ἐν τοῖς τρισὶ πρώτοις στίχοις ἐν διπλῇ σειρᾷ ἀναγραφόμενοι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξακριβωθῇ, δύναται τις δὲ μόνον νὰ ὑποθέσῃ, ὅτι ἦσαν οἱ Ἑλλανοδίκαι ἢ ὅπως ἄλλως ἐκαλοῦντο οἱ κριταὶ τῶν Λυκαίων. Ὁ ἱππαρχος (ἰδ. στίχ. 2) εἶνε συνηθὴς ἀρχὴ καὶ ἐν Ἀρκαδίᾳ, ἀλλ' ἐν τούτοις εἶνε βέβαιον, ὅτι ἐνταῦθα ἡ λέξις χρησιμεύει ὡς ὄνομα κύριον προσώπου, διότι εἶναι τεθειμένη μετὰ δύο προφανῶς κυρίων ὀνομάτων (Ἀλέξαρχος-Κερκίδας²).

Μόνον κατόπιν τῶν τριῶν τελευταίων ὀνομάτων ἀκολουθεῖ καὶ ἡ ὀνομασία τῆς ἀρχῆς καὶ δὴ *γροφεύς, δαμιοργῶν, ἐστάτας*.

Ὁ τύπος *γροφεύς* ἀπαντᾷ πρὸ πάντων ἐν Ἡλικᾷ ἐπιγραφαῖς καὶ ἐν ἐπιγραφαῖς τοῦ Ἀργεὺς³ ὁ Ἀρκαδικὸς τύπος ἀντὶ τούτου εἶνε *γραφής*⁴.

Δαμιοργῶν ὑποθέτω ὅτι εἶνε μᾶλλον γενικὴ τοῦ πληθυντικοῦ σημαίνουσα, ὅτι τὸ πρόσωπον

¹ Καλὸν θεωρῶ νὰ ὑπομνήσω ἐνταῦθα τὸν ὁμοίως Λακεδαιμόνιον Ὀλυμπιονίκην *Σελεύδαν* (Παυσ. VI, 16, 6. Forster, Die Sieger in den Olympischen Spielen N° 799), ὅστις δὲν εἶναι γνωστόν κατὰ ποίαν Ὀλυμπιάδα ἐνίκησεν.

² Collitz-Bechtel Dialektinschr. 4231 (CIG. 4513).

¹ Eougeres i. d.

² Pape Eigenn. Bechtel-Fick Personenn. σελ. 161.

³ Collitz-Rechtel D. In. 1152.

⁴ Dial. In. 1230 καὶ 1236.

ἦτο ἐκ τοῦ σώματος τῶν *δαμιοργῶν*, διότι ἐν Ἀρκαδίᾳ συνήθως οἱ *δαμιοργοὶ*¹ ἦσαν πλείονες.

Ἐστάτας ὡς ὀνομασία ἀρχῆς τὸ πρῶτον ἤδη ἀπαντᾷ, εἶναι ὅμως, ὡς ἐκ τῆς σημασίας τῆς λέξεως προφανές, ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη ἀνεφέρετο εἰς τοὺς ἀγῶνας, ἀντιστοιχοῦσα ἴσως πρὸς τὸν ἐν Ὀλύμπῳ *ἀλυτάρχην*.

Ἐστάτας εἶνε προδήλως διαλεκτικὸς τύπος ἀντὶ τοῦ ἐνστάτης, τοῦτο δὲ παρήγεται ἐκ τοῦ ἐνίστασθαι, ὅπερ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἔχει καὶ τὴν σημασίαν τοῦ *παρασκευάζειν*, *διασκευάζειν*², εἶναι δ' ὡς ἐκ τούτου ἡ λέξις ἀρκούντως δηλωτικὴ τῶν καθηκόντων τοῦ τῆς ἀρχῆς ταύτης ἐπιτετραμμένου προσώπου.

Τὰ ἀγωνίσματα εἶναι τὰ παραδιδόμενα συνήθως ὡς τελούμενα καὶ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσιν, λείπουν δὲ αἱ ἐξ ἄλλων ἀγώνων γνωσταὶ ὑποδιαιρέσεις τοῦ ἀγῶνος τοῦ δρόμου καὶ τῶν διαφόρων ἡλικιῶν τῶν παιδῶν³.

Ἡ τάξις τῶν ἀγώνων δὲν εἶνε ἡ αὕτη ἐπὶ πασῶν τῶν ἐπιγραφῶν οὐδὲ μνημονεύονται δὲ πάντοτε πάντες οἱ ἀγῶνες.

Οἱ ἵππικοι ἀγῶνες ἢ ἀκολουθοῦσι μετὰ τοὺς γυμνικοὺς ἢ ἀναγράφονται πρὸ τούτων· τῶν δὲ γυμνικῶν ἀγώνων ἅπαξ μόνον προτάσσονται οἱ ἀγῶνες τῶν παιδῶν, ἐπὶ πασῶν δὲ τῶν λοιπῶν ἐπιγραφῶν γίνεται ἑναρξίς τούτων διὰ τοῦ *δολίχου* τῶν ἀνδρῶν, ὃ ἀκολουθεῖ τὸ στάδιον καὶ μετὰ ταῦτα ὁ δίαυλος, ἐπονται δὲ καὶ τὰ λοιπὰ ἀγωνίσματα, καὶ δὴ οὕτως ὥστε μετὰ τὸν δίαυλον ἀκολουθεῖ ἡ πάλη ἢ τὸ πένταθλον, μετὰ δὲ τὴν πάλην ἢ πυγμὴ καὶ ταύτη πάλιν τὸ παγκράτιον. Ὁ *ὀπλίτης* ἀναγράφεται ἐν τέλει τῶν γυμνικῶν ἀγώνων, μόνον δ' ἅπαξ εὑρίσκεται ἐν τῷ μέσῳ⁴.

¹ Ἴδε τελευταῖον Pauly Wissowa Enc. σελ. 2859 περὶ τῶν ἐν Ἀρκαδίᾳ *δαμιοργῶν*.

² Πρὸς πιστοποίησιν τῆς σημασίας ταύτης φέρονται πλείστα παραδείγματα ἐξ ἀρχαίων συγγραφέων, ὧν λίαν χαρακτηριστικὸν εἶνε Δημ. 10, 21. οὐδὲν πόπωτ, ὃ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, τῶν πραγμάτων ἐνεστήσαοθ' οὐδὲ κατεσκευάσαοθ' ὀρθῶς. Ἡ ἐνστάσις τοῦ ἀγῶνος ἀπαντᾷ ἐν τῇ προκειμένῃ σημασίᾳ καὶ ἐν *Αἰσχ. κατὰ Τιμόχου* 132.

³ Mie ἐν Philol. 1901 σελ. 163.

⁴ Εἰς τὰς τρεῖς πληρεστέρας ὁπωσδήποτε ἐπιγραφὰς ἡ τάξις τῶν ἀγώνων εἶναι ἡ ἐξῆς: Ἐπὶ *ἱερεῖ Εὐκαμπίδα* συνωρίδι, τεθρίπῳ πωλικῷ, τελέῳ τεθρίπῳ, ἵπῳ κέλῃτι, στάδιον παῖδας, πάλαν παῖδας, παῖδας πυγμάν, ἄνδρας δόλιχον, στάδιον, δίαυλον, πάλαν, πένταθλον, πυγμάν, παγκράτιον, ὀπλίταν. Ἐπὶ *ἱερεῖ* αἱ τῷ Πανόσῳ ἄνδρας, δόλιχον, παῖδας στάδιον, ἄνδρας στάδιον, δίαυλον, πένταθλον, ὀπλίταν, παῖδας πάλαν, ἄνδρας πάλαν, παῖδας πυγμάν, ἄν-

Ἡ τάξις αὕτη τῶν γυμνικῶν ἀγώνων εἶνε κατὰ τὰ κύρια σημεῖα, πρὸ πάντων ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἑναρξιν διὰ τοῦ *δολίχου* καὶ τὴν ἀκολουθίαν τῶν παλαιστικῶν ἀγωνισμάτων, ἢ καὶ διὰ τὰ Ὀλύμπια γὰρ τὰς μαρτυρίας τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ἕνεκα ἄλλων εἰδήσεων παραδεκτὴ γενομένη τάξις¹. ὥστε οὐδεὶς ὑπάρχει λόγος νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν δὲν ἀναγράφονται οἱ ἀγῶνες, καθ' ἣν τάξιν καὶ ἐτελέσθησαν ἐκάστοτε.

Οἱ ἀγῶνες τῶν παιδῶν ἐπὶ μιᾷς μὲν ἐπιγραφῆς προηγούνται ἐν συνόλῳ τῶν ἀγώνων τῶν ἀνδρῶν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος ἀγὼν τῶν παιδῶν προηγεῖται τοῦ ὁμοίου ἀγῶνος τῶν ἀνδρῶν· ἀλλὰ καὶ οἱ δύο οὗτοι τρόποι παραδίδονται² ὡς συνηθιζόμενοι ἐν ἀρχαίοις ἀγῶσιν, ὥστε καὶ τοῦτο προσεπιμαρτυρεῖ, ὅτι οἱ ἀγῶνες ἀναγράφονται ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν, καθ' ἣν τάξιν ἐτετέλεσθησαν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τάξις δὲν εἶναι πάντοτε ἀκριβῶς ἡ αὕτη, ὀφείλομεν βεβαίως νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἦτο δυνατόν νὰ γίνωσιν καὶ παραλλαγαὶ τῆς τάξεως ἐνίων ἀγώνων κατὰ διαφόρους περιόδους.

Οἱ ἵππικοι ἀγῶνες π. χ. ἄλλοτε μὲν ἐτελοῦντο ἐν ἀρχῇ, ἄλλοτε δὲ ἐν τέλει· καὶ τοῦ πεντάθλου δὲ ἡ τάξις ἦτο ἄλλοτε ἄλλη.

Κατὰ τοὺς γυμναστικοὺς κανόνας ἀμετάβλητος ὤφειλεν, ὡς φαίνεται, νὰ εἶνε μόνον ἡ τάξις τῶν δρομικῶν ἀγώνων, καὶ τῆς πάλης, πυγμῆς, παγκράτιου, πρὸ πάντων δὲ τῶν δύο τελευταίων.

Βεβαίως εἰς ἀγῶνας ὡς τὰ Ὀλύμπια, ἔνθα ἡ συρροὴ τῶν ἀθλητῶν ἦτο πάντοτε μεγάλη, δὲν θὰ ἐγίνετο ἀνάγκη νὰ γίνηται ἀλλαγὴ τῆς τάξεως τῶν ἀγώνων, μολονότι καὶ ἐκεῖ μαρτυρεῖται ἅπαξ τοῦλάχιστον γενομένη τοιαύτη³, ἀλλ' ἐν ἀγῶσι δευτερευούσης ὁπωσδήποτε σημασίας καὶ ἐπὶ δυσπροσίτου μέρους τελουμένοις, ἦτο δυνατόν ἕνεκα πολλῶν λόγων πρὸ πάντων δ' ἴσως ἐκ τῆς

δρας πυγμάν, παγκράτιον, συνωρίδι, ἵπῳ κέλῃτι. Ἐπὶ *ἱερεῖ Αἰσοῖ* δόλιχον, στάδιον παῖδων, στάδιον ἄνδρας, πένταθλον, (δόλιχον ἄνδρας), δίαυλον ἄνδρας, παῖδων πάλαν, παῖδας πύξ, ἄνδρας πάλαν, ἄνδρας πύξ, παγκράτιον ἄνδρας, ὀπλίταν, συνωρίδι τελέξ, τεθρίπῳ πωλικῷ, κέλῃτι, τελέῳ τεθρίπῳ.

¹ Mie. Philologus 1901 σελ. 164. P. Stengel Cultusalt. 176. Weniger das Hochfest des Zeus σελ. 150 (Beiträge zur alten Gesch. 1904) τοῦλάχιστον διὰ τὸν μετὰ τὴν 77 Ὀλυμπιάδα χρόνον.

² Πλουτ. συμμ. II, 5.

³ Πaus VI, 15, 5.

μειζονος συρροῆς ἀθλητῶν ἀγωνίσματος τινος ἢ ἐκ τῆς ἐπισημότητος τούτων νὰ προτιμᾶται ἀγών τις ἐν τῇ τάξει, ἢ καὶ ἐνίοτε καθόλου νὰ παραλείπεται ἄλλος ἔνεκα ἐλλείψεως ἀθλητῶν.

Ὡς ἐκ τῆς σχετικῆς γειτνιάσεως τοῦ Λυκαίου πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν καὶ τῶν λοιπῶν στενῶν σχέσεων, δι' ὧν συνεδέοντο πρὸς τὴν Ὀλυμπίαν οἱ Ἀρκάδες, εἶναι πιθανώτατον, ὅτι τὰ Λύκαια ἐτελοῦντο κατ' ἀπομίμησιν κατὰ τὸ δυνάτον πιστὴν τῶν Ὀλυμπίων. Τοῦτο φαίνεται ἄλλως τε καὶ ἐκ τῆς παραλείψεως τῶν υποδιαίρέσεων τῶν ὁρομικῶν ἀγώνων καὶ ἐκ τῆς διαίρέσεως τῶν ἀγωνιστῶν εἰς παῖδας ἀπλῶς καὶ ἀνδρας ἄνευ τῆς διακρίσεως διαφόρων ἡλικιῶν, ἅτινα, ὡς ἐμνημονεύσαμεν ἤδη καὶ ἄνωτέρω, ὑπῆρχον εἰς τοὺς πλείστους τῶν λοιπῶν ἀγώνων πλὴν τῶν Ὀλυμπίων· ὥστε μοι φαίνεται, ὅτι εἶναι δίκαιον νὰ χρησιμεύσωσι καὶ ἀντιστρόφως αἱ ἐπιγραφαὶ ἡμῶν πρὸς καθορισμὸν ἀμφισβητουμένων τινῶν σημείων ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν Ὀλυμπιακῶν ἀγώνων. Ἰδίᾳ δ' ὡς πρὸς τὴν τάξιν τῶν ὁρομικῶν ἀγώνων ἐπιβεβαιοῦται διὰ τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν ἔτι μᾶλλον ἢ γνώμη, ὅτι ἤρχιζον οὗτοι διὰ τοῦ δολίχου, ἐναντίον τῆς γνώμης τοῦ Robert¹, ἥτινι φαίνεται συντασσόμενος καὶ ὁ Lipsius², ὅτι διὰ τοῦ σταδίου ἐγίνετο ἡ ἑναρξίς τούτων.

Ἄξιον παρατηρήσεως εἶνε πρὸς τούτοις καὶ ἔτι μᾶλλον βεβαίως τὴν ὁμοιότητα τῶν Λυκαίων πρὸς τὰ Ὀλύμπια καὶ τὸ ὅτι ἐν τοῖς καταλόγοις ἡμῶν μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ νικητοῦ δὲν τίθεται πάντοτε τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς, ἀλλὰ συνηθέστερον μόνον τὸ τῆς πατρίδος, ὅπερ, ὡς φαίνεται, ἐγίνετο καὶ ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἀναγραφαῖς τῶν Ὀλυμπιονικῶν, διότι ἄλλως δὲν ἐξηγεῖται, ὅτι ἐν τοῖς σωζομένοις ἀποσπάσμασι τούτων³ σπανιώτατα μόνον εὐρίσκεται καὶ τοῦ πατρὸς τοῦ Ὀλυμπιονίκου τὸ ὄνομα⁴. Εὐτυχῶς καὶ διὰ τὴν χρονολογίαν τῶν ἡμετέρων ἐπιγραφῶν, παρέχονται ἀσφαλὴ μαρτύρια. Ὅτι χρονικῶς δὲν ἀπέχουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων αἱ δύο στήλαι, μαρτυρεῖται ἐκ τῆς μεγάλης ὁμοιότητος τοῦ χαρακτῆρος τῆς γραφῆς, ἃν ὅμως

συγκρίνῃ τις τὰς δύο στήλας πρὸς ἀλλήλας θὰ ὁμολογήσῃ, ὅτι, ἂν ὑπάρχῃ χρονικὴ τις διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο, τότε ἀρχαιότερα πρέπει νὰ εἶναι ἡ πρώτη, διότι καὶ ἡ στιχηδὸν γραφὴ εἶναι πῶς ἐπιμελεστέρα παρ' ἐκείνη, καὶ οἱ Ἀρκαδιοὶ ἰδιωτισμοὶ ἀπαντῶσι συχνότερον ἐπὶ ταύτης, ἐνῷ ἐξελίπον σχεδὸν παντελῶς ἀπὸ τῆς δευτέρας.

Μεταξὺ τῶν Λυκαιονικῶν τῆς πρώτης στήλης ἀναφέρεται (στίχ. 20) καὶ τις Ἀντήνωρ Ξεναγέος Μιλήσιος Παγκρατιστής. Ἀλλ' ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν Ὀλυμπιονικῶν τοῦ Ἰ Ἀφρικανοῦ⁵ ἀναφέρεται καὶ τις Ἀντήνωρ Ἀθηναῖος ἢ Μιλήσιος νικήσας παγκράτιον κατὰ τὴν 118 Ὀλυμπιάδα, τῷ 308 π. Χ. Καὶ διὰ τὴν ταυτωνυμίαν ὡς καὶ διὰ τὴν ταυτότητα τῆς πατρίδος, ἀκόμη δὲ καὶ ἔνεκα τοῦ αὐτοῦ εἶδους τοῦ ἀγῶνος, ἐν ᾧ ἐνίκησεν ὁ τε Λυκαιονίκης καὶ ὁ Ὀλυμπιονίκης Ἀντήνωρ, νομίζω ὅτι δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι εἶνε ἀμφότεροι τὸ αὐτὸ πρόσωπον· τούτου δὲ τεθέντος ἔχομεν μίαν σχετικὴν χρονολογίαν διὰ τὰς ἐπιγραφὰς ἡμῶν, τὸ τέλος τοῦ 4 π. Χ. αἰῶνος, ὅπερ ἄλλως τε καὶ διὰ τοῦ σχήματος τῶν γραμμάτων ἀρκούντως βεβαιοῦται. Ἀλλ' ἡ χρονολογία τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν ὀρίζεται ἀκριβέστερον διὰ τῆς δευτέρας στήλης.

Ἐπὶ ταύτης (στίχ. 8) ἀναφέρεται ὡς νικητῆς τῆς συνωρίδος ὁ Λάγος Πτολεμαίου Μακεδῶν, ὅστις διὰ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἀμέσως μαρτυρεῖται, ὅτι ἀνήκει εἰς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν τῶν Λαγιδῶν Πτολεμαίων, ἧς ἰδρυτὴς ἦτο Πτολεμαῖος ὁ Ι Σωτήρ. Ἀλλὰ κατὰ τὸ τέλος τοῦ 4 αἰῶνος διὰ τοῦ ὀνόματος Λάγος Πτολεμαίου μόνον ὁ ἐκ τῆς Θαΐδος² νόθος υἱὸς τοῦ Πτολεμαίου Σωτῆρος, ἡδύνατο νὰ ἐννοῇται, ἀφοῦ ἄλλως τε πλὴν τοῦ πατρὸς τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ στρατηγοῦ τοῦ Φιλίππου, Λάγου, οὐδεὶς ἐκ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν Πτολεμαίων ἔφερε μετὰ ταῦτα τὸ ὄνομα τοῦτο.

Ὡς γνωστὸν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ὁ Πτολεμαῖος παρέλαβε περὶ τὸ 323 τὴν ὥραιαν τούτου ἐταίραν Θαΐδα, ἐκ ταύτης δ' ἐγέννησεν ἕνα υἱὸν τὸν Λεοντίσκον ἐπονομαζόμενον

¹ Jul. Afric. Rutgers σελ. 68. Forster ἑ. ἀ.

² Ἀθῆν. ΙΓ, 576 e. Αὕτη δὲ ἡ Θαΐς (καὶ) μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρου θάνατον καὶ Πτολεμαίῳ ἐγαμήθη τῷ πρώτῳ βασιλεύσαντι Αἰγύπτου καὶ ἐγέννησεν αὐτῷ τέκνον Λεοντίσκον καὶ Λάγον, θυγατέρα δὲ Εἰρήνην.

¹ Robert. Hermes 1900 σελ. 156.

² Lipsius, Ber. d. Sächs. Ges. 1900 σελ. 22.

³ Hermes 1900, 144.

⁴ Π6λ. ἐν τούτοις Diels ἐν Hermes XXXVI σελ. 78.

καὶ Λάγον, ὡς ὀρθῶς εἰκάζει ὁ Strack¹ καὶ μίαν θυγατέρα τὴν Εἰρήνην. Ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμῶν ὁ Πτολεμαῖος ὀνομάζεται ἄνευ τοῦ βασιλικοῦ τίτλου, ὃν οὗτος προσλαμβάνει ἐν ἐπισήμοις ἐγγράφοις ἀπὸ τοῦ 305 π. Χ., ἐπομένως ἡ ἐπιγραφή κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἶνε προγενεστέρα τοῦ ἔτους τούτου.

Ὁ Πτολεμαῖος ἦτο, ὡς γνωστὸν, σύμμαχος τοῦ Κασσάνδρου, ὅστις ὤφειλε νὰ ἀπολαύῃ ἰδιαιτέρας ἀγάπης ἐν Μεγαλοπόλει, ἔνθα τῷ 313 εἶχεν ἀποκαταστήσῃ τὴν τάξιν καὶ διορίσει ἐπιμελητὴν τὸν Δάμιν². λοιπὸν φαίνεται, ὅτι, ὅτε ὁ Πτολεμαῖος ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἑλλάδα κατὰ τὸ 308 π. Χ., ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Λάγον³, ὅστις μεταδὰς ἴσως πρὸς ἐπίσκεψιν τῶν ὑπὸ τοῦ Κασσάνδρου κατεχομένων πόλεων συνεώρτασεν ἐν Μεγαλοπόλει τὰ Λύκαια, ὁμοῦ μετ' ἄλλων ἐπισήμων Μακεδόνων.

Ὅτι ἡ ἐορτὴ τῶν Λυκαίων, καθ' ἣν ἡγωνίσθη ὁ Λάγος εἶχεν ὅλως ἑκτακτον χαρακτῆρα φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πλην τῶν ἱππικῶν ἀγώνων μόνον ὁ δόλιχος ἐκ τῶν γυμνικῶν ἐξετελέσθη· ὅτι δὲ πρὸς τιμὴν τῶν Μακεδόνων ἰδίᾳ ἐτελέσθησαν τότε τὰ Λύκαια, προκύπτει καὶ ἐκ τοῦ ὅτι δύο ἐκ τῶν τεσσάρων νικητῶν τῶν ἱππικῶν ἀγώνων εἶνε Μακεδόνες. Εἶνε δὲ περίεργον, ὅτι καὶ ὁ δεύτερος αὐτὸς νικητὴς φέρει τὸ ὄνομα τοῦ γνωστοῦ ναυάρχου τοῦ Πτολεμαίου, τοῦ Ἑπαινέτου.

Ὁ Λάγος θὰ ἐγεννήθη περὶ τὸ 322, ὥστε περὶ τὸ 307 ἢ 306, ὅτε θὰ ἐτελέσθησαν τὰ Λύκαια, ἐν οἷς ἀνεδείχθη νικητὴς θὰ ἦγε μόλις τὸ 16 ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ· ἀλλ' ὅμως μοὶ φαίνεται, ὅτι προκειμένου περὶ τοιοῦτου ὑψηλοῦ προσώπου, καὶ ἐν ἱπποδρομίᾳ μάλιστα, ἔνθα ὡς γνωστὸν μόνον τῶν ἵππων τὰ προσόντα ἐξητάζοντο, τὸ μικρὸν τῆς ἡλικίας οὐδόλως πρέπει νὰ ξενίσῃ ἡμᾶς.

Ὅρισθείσης ἀκριβῶς τῆς χρονολογίας τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης δυνάμεθα, ὑποθέτω καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιγραφῶν τὴν χρονολογίαν ἀκριδέστερον νὰ ὀρίσωμεν, ἀφοῦ διὰ τὸν ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιγραφῇ τῆς πρώτης στήλης Λυκαιονίχην Ἀντήνορα γνωρίζομεν, ὅτι τῷ 308 π. Χ. ἐνίκα ἐν Ὀλυμπίᾳ.

¹ Strack, die Dynastie der Ptolemäer σελ. 190, 5.

² Διοδ. XVIII. 71. Niese Maked. Staat. σ. 315. Pauly-Wissowa Enc. ἐν λέξει Δάμις. Ὑπομνηστικῶς ἐνταῦθα, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ ἐνός τῶν Ἀρκάδων ἀγωνιστῶν ἐν τῇ πρώτῃ ἐπιγραφῇ τῆς πρώτης στήλης ὀνομάζεται Δάμις.

³ Niese ἔ. ἀ. I σελ. 321.

Ὁ Ἀντήνωρ ἐν τῇ ἐπιγραφῇ ἡμῶν εἶνε ἤδη ἀνὴρ, δὲν δύναται ἐπομένως νὰ ἀπέχη πολὺ ἡ χρονολογία τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν ἀπὸ τοῦ 308 ὁθέντος ὅτι ὁ χρόνος τῆς δράσεως ἐνός ἀθλητοῦ εἶνε ὅπωςδὴποτε περιωρισμένος· ἂν δεχθῶμεν, ὅτι καὶ τὰ Λύκαια ἐτελοῦντο περιοδικῶς κατὰ τετραετίαν¹, τότε δυσκόλως θὰ ἡδύνατο μεταξὺ τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς τῆς δευτέρας στήλης, ἥτις χρονολογεῖται περὶ τὸ 307 καὶ τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς τῆς ὀλίγον ἀρχαιότερας πρώτης στήλης, ἐν ἣ μνημονεύεται ὁ Ἀντήνωρ, νὰ παρεμπίπτωσι πλείονες περίοδοι Λυκαίων, ἢ ὅσαι ἀκολουθοῦσι μετὰ τὴν πρώτην ἐπιγραφὴν ἐπὶ τῆς αὐτῆς πρώτης στήλης.

Λοιπὸν ὀρισθείσης περὶ τὸ 307 τῆς χρονολογίας τῆς πρώτης ἐπιγραφῆς τῆς δευτέρας στήλης πρέπει κατὰ τὰ ἀνωτέρω καὶ αἱ λοιπαὶ τῆς πρώτης στήλης ἐπιγραφαὶ νὰ ταχθῶσιν ἀναλόγως, ὁπότε προκύπτει, ὅτι ἡ πρώτη ἐπιγραφή τῆς στήλης ταύτης ἐχαράχθη περὶ τὸ 319.

Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικόν, ὅτι ἐπὶ πασῶν τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν, οἱ ἐξ Ἀρκαδίας Λυκαιονίκαὶ ἀναγράφονται μόνον διὰ τοῦ ἐθνικοῦ αὐτῶν ὀνόματος ὡς Ἀρκάδες χωρὶς νὰ ὀνομάζηται καὶ ἡ πόλις, ἥτις ἦτο ἰδιαιτέρα αὐτῶν πατρίς. Πανταχοῦ ἀλλαχοῦ ἐνθα ἀναφαίνονται Ἀρκάδες ἐν ἐπιγραφαῖς ἢ ἐν ἀρχαίοις συγγράμμασιν, συνήθως μετὰ τὸ ἐθνικὸν ὄνομα ἀκολουθεῖ καὶ τὸ ὄνομα τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος πολὺ συχνὰ εὑρεται τὸ ὄνομα τῆς πατρίδος μόνον, σπανιώτατα δὲ μόνον τὸ ἐθνικόν². Ὁ ἐπὶ τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν ἀπαντῶν τρόπος θὰ εἶχεν ὅλως ἰδιάζοντα λόγον, σχετιζόμενον βεβαίως πρὸς τὴν φύσιν τῶν Λυκαίων ὡς τῆς κατ' ἐξοχὴν ἐθνικῆς ἐορτῆς τῶν Ἀρκάδων.

Ὅσονδὴποτε διηρημένοι καὶ ἂν ἦσαν οὗτοι, φαίνεται ὅτι ἐπὶ τοῦ Λυκαίου συνερχόμενοι, ἐπὶ τῆς ἀρχικῆς κοιτίδος τῶν προπατόρων αὐτῶν, ἐθεωροῦντο ὡς εἷς λαός, ὡς οἱ αὐτόχθονες οἱ προσέληνοι Ἀρκάδες, ὡς τοιοῦτοι δὲ συσσωματωμένοι ἀντετάσσοντο πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους Ἕλληνας, οἵτινες ὡς βλέπομεν ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν ἡμῶν ἐνταῦθα συνήρχοντο περισσότερον ἢ εἰς οἰονδὴποτε ἄλλον δευτερεύοντα Ἑλληνικὸν ἀγῶνα.

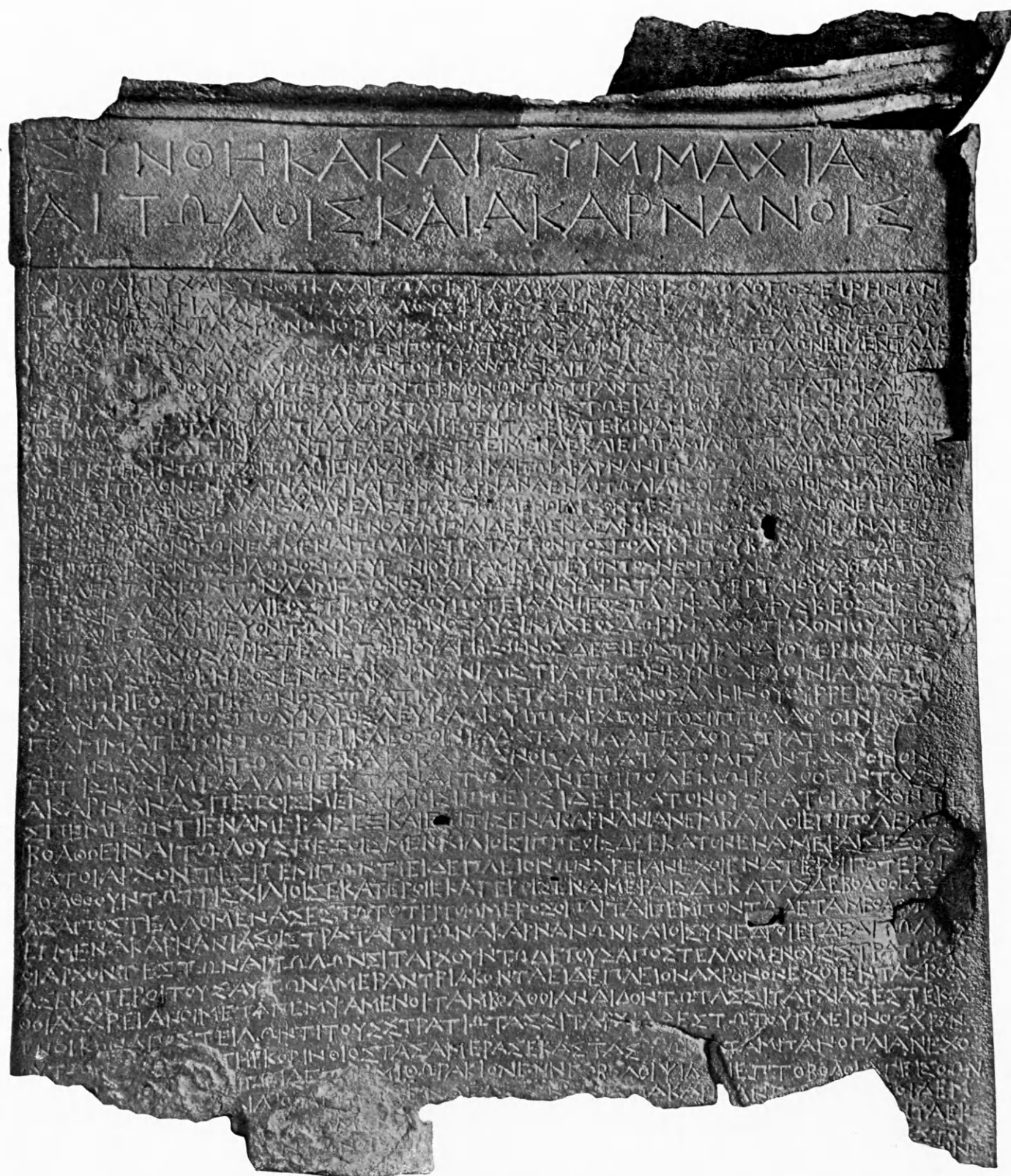
Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

¹ Fougerès ἔ. ἀ. σελ. 1433.

² Ἴδε Ἀρκάδας Ὀλυμπιονίκας ἐν Forster ἔ. ἀ. Πρὸς καὶ Παυσ. V, 27, 2 καὶ ἀλλαχοῦ. Ἴδε καὶ ἐν Ξεν. Ἄν. τοὺς διαφόρους ἀρκάδας ἄξιωματικούς, ἰδίᾳ I, 2, 1. I, 2, 3. I, 2, 9. II, 1, 10. II, 5, 37.

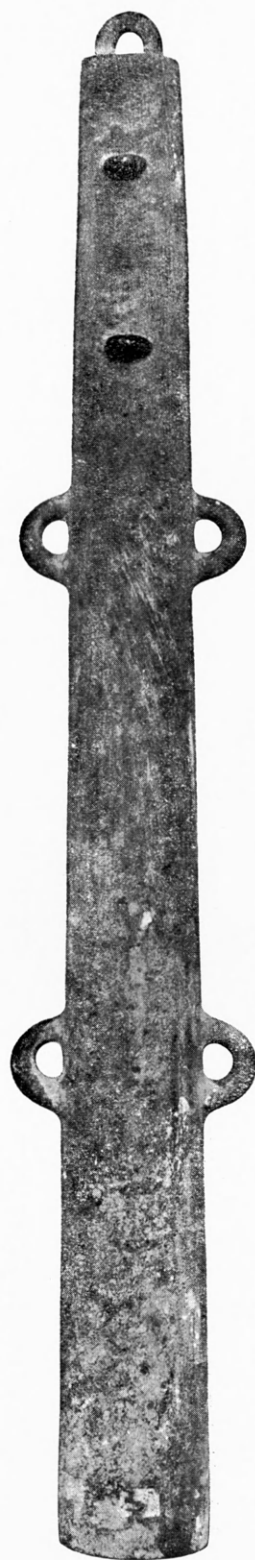
ΕΝΕΠΙΓΡΑΦΟΣ ΛΗΚΥΘΟΣ ΕΞ ΕΡΕΤΡΙΑΣ

ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΕΚ ΤΩΝ ΕΝ ΘΕΡΜΩΙ ΑΝΑΣΚΑΦΩΝ

ΑΝΑΓΛΥΦΟΝ ΕΚ ΤΟΥ ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΑΡΝΗΘΟΣ ΑΝΤΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΝΟΣ

1

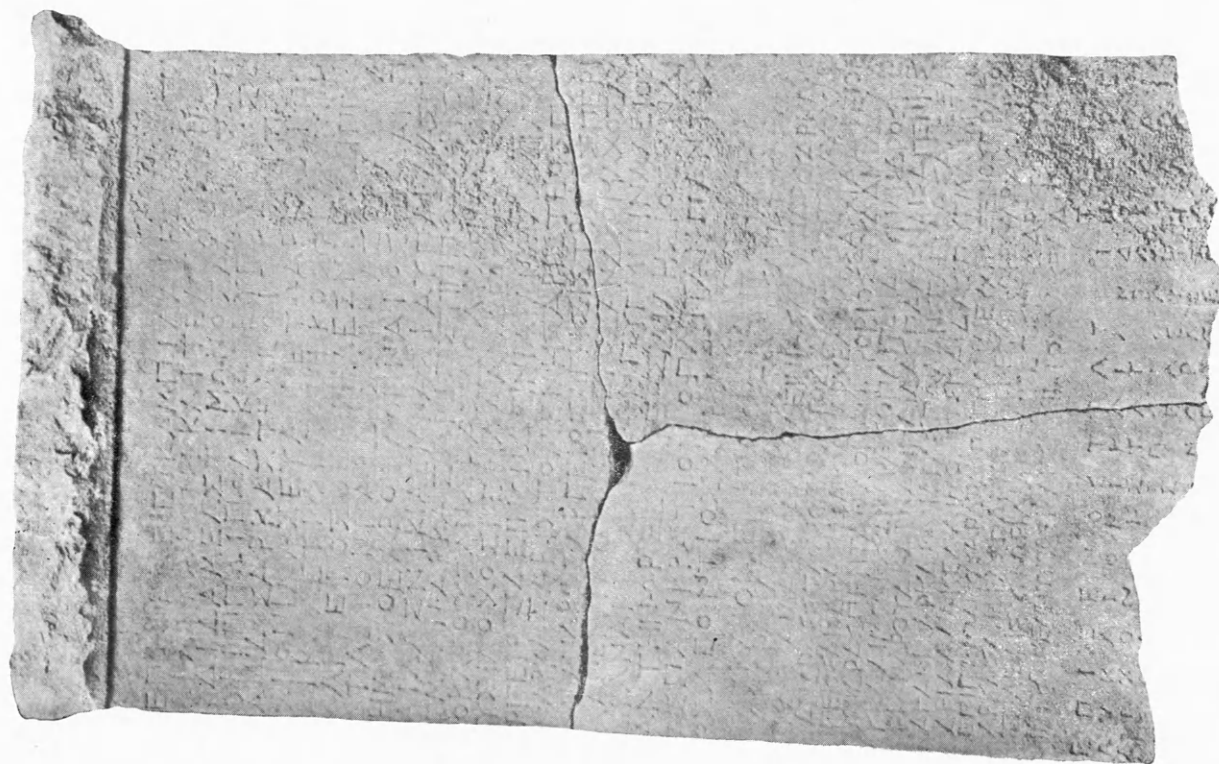

2

3

ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΑΙ ΚΟΡΥΦΑΙ ΙΣΤΩΝ

1

2

ΑΤΤΙΚΗ ΕΠΙΓΡΑΦΗ ΡΩΜΑΪΚΩΝ ΧΡΟΝΩΝ

Ὁρυττομένων θεμελίων οικίας παρὰ τὴν βόρειον πλευρὰν τῆς ὁδοῦ Λυσικράτους, ἐν οἰκοπέδῳ Μάρκου Δραγούμη, ἐξήχθη τῆς γῆς, τὴν παρελθούσαν ἐβδομάδα, ἡ ἐπίσω εἰκονιζομένη στήλη, λίθου λευκοῦ, μετ' ἀετώματος, οὗ τὸ κέντρον κατέχει γεγλυμμένη στρογγύλη ἀσπίδισκη¹, κατὰ τὸν καὶ ἐξ ἄλλων ἀττικῶν στηλῶν γνωστὸν τρόπον.

Εὐθὺς δ' ὑπὸ τὸ γείσωμα τοῦ ἀετώματος ἀναγινώσκονται ἐπὶ τῆς στήλης ταῦτα²:

- Ἄρχων
Κόιντος Κόιντου Ῥαμνούσιος
Βασιλεὺς
Ἰάσων Θέρωνος Ἀναφλύστι[ος]
5 Γόνω (δὲ Χκ)ρίου Μαραθωνί(ο)[υ]
Πολέμαρχος
Ἀπολλώ(ν)ιος Ἀπο(λλω)νίου Ἀζηνιεύ[ς]
Θεσμοθέτης
Θράσων Ἐχ(εκά)ρτου Κηφισιεύς
10 Βάχχιος (Σωτέ)λεος Ἀφιδναῖος
Ἀρχιππος Ἀ(ρχί)ππου Σφήττιος
Ἐπιγένης Δ(ίου) Μελιτεὺς
Λεύκιος Δέκμου Πειραιεύς
Μενέστας Μενέστου Κριωεύς
15 Κῆρυξ τῆς ἐξ Ἀρείου Πάγου Βουλῆς
Θεόφημος Μητροδώρου Κυδαθηναϊεύς
Αὐλητῆς
Κλειτοφῶν Μηνοδότου Ἰωνίδης
Κῆρυξ Ἄρχοντος
20 Εὐδῆμος Γοργίππου Μελιτεὺς
Δημόσιος
Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου.

¹ Σύμβολον ἴσως ἐνταῦθα ἀγῶνος ὀπλίτου ἐφηβικοῦ, ὅστις κατὰ τοὺς ὑστέρους χρόνους ἐτελεῖτο μετὰ μόνης ἀσπίδος. «Παριέναι δὲ ἐς τοὺς ἀγῶνας πολέμου ἀρχῆς ἑνεκα, δηλοῦσης τῆς ἀσπίδος, ὅτι πέπαιται ἐκεχειρία, δεῖ δὲ ὀπλίων». Φίλοστρ. περὶ Γυμναστικῆς. — Ἡ στήλη κεῖται νῦν ἐν τῷ Ἐθνικῷ Μουσείῳ.

² Ἐν ἀγκύλαις [] τὰ συμπληρούμενα ἐν παρενθέσει () τὰ εἰς τὸ σαφὲς ἀποκαθιστάμενα ἀμυδρὰ ἢ ἡμισωστά γράμματα.

Ἡ ἐπιγραφή ἀνήκει εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν ἐν CIA. III, pars nona, cl. prima ὑπὸ τὸν τίτλον Catalogi archontum aliorumque magistratuum διακρινομένων, καὶ εἰδικώτερον εἰς τὴν τάξιν τῶν ὀκτώ πρώτων ὑπ' ἀριθμοὺς 1005-1013. Ἐν ἀναφορᾷ δὲ πρὸς τὰς ὀκτὼ ταύτας ἐπιγραφὰς διδασκόμεθα ὑπ' αὐτῆς: Πρῶτον, ὅτι ἡ ἐν στίχῳ 17 τῆς ὑπ' ἀρ. 1005 ὁστικὴ «ἄρχοντι», προερχομένη πιθανῶς ἐκ κακῆς ἀναγνώσεως, ἐπανορθωτέα εἰς γενικὴν «ἄρχοντος», ὡς ἐνταῦθα τε καὶ ἐν ἀρ. 1008 στ. 9, καὶ ὅτι, κατὰ ταῦτα, ὁμοίως συμπληρωτέος ὁ στ. 7 τῆς ὑπ' ἀρ. 1007 εἰς «κῆρυξ ἀρχον[ος]». — Ἐπειτα ὅτι εὐστόχως ὁ Dittenberger ἐν ἀρ. 1009 στ. 3 συνεπλήρωσε «γόνω δέ». — Καὶ τέλος ὅτι κακῶς τὰ ἐν στίχῳ 14 τοῦ ἀριθ. 1003: ΔΗΜΙΟ μετεβλήθησαν ὑπ' αὐτοῦ ἐν τῇ μεταγραφῇ εἰς [λει]ο[υργός], κατὰ τὰ ἐν 1005, 1006, 1007, καὶ 1008, δέον νὰ συμπληρωθῶσιν εἰς δημό[σιος].

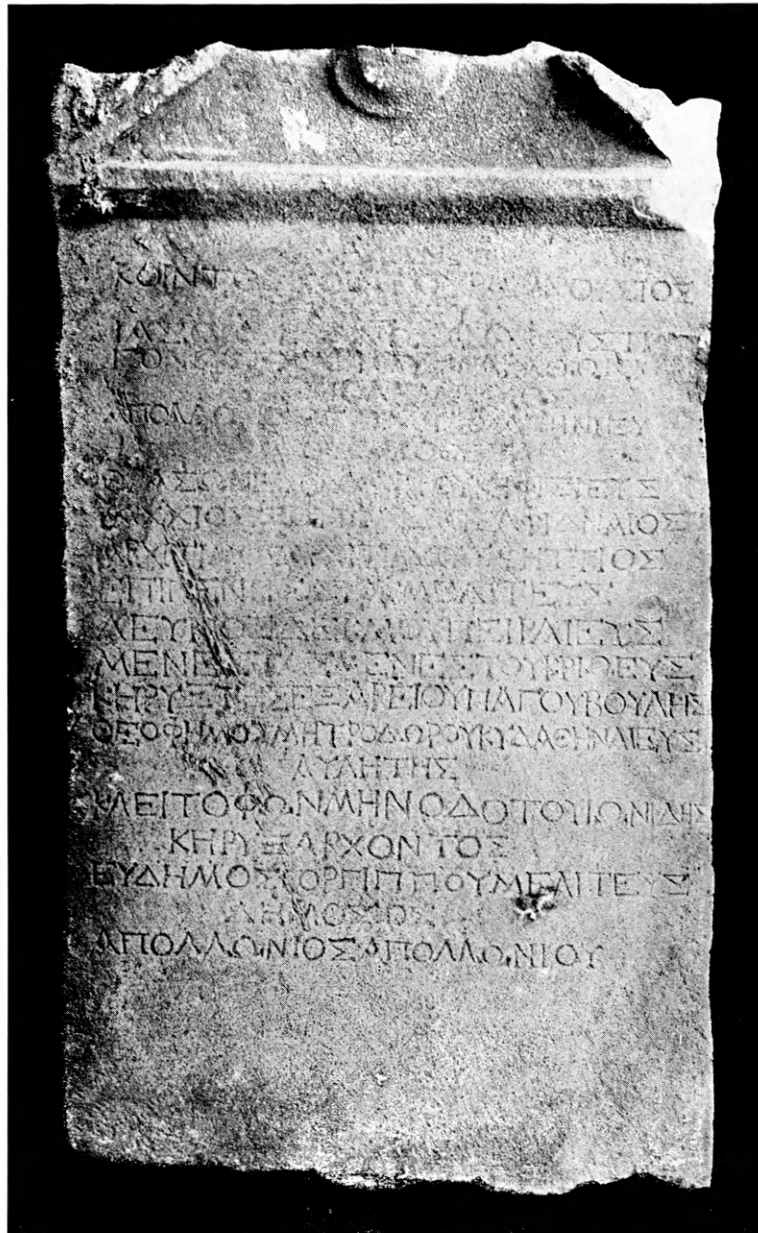
Ἐν 1005, 1006, 1007, 1008 ἔχομεν λειτουργὸν ἢ λειτουργόν. Ἐν 1013 καὶ ἐν τῇ σήμερον βλεπούσῃ τὸ ρῶς στήλῃ ἐπιφαίνεται δημόσιος. Τὸν μὲν λειτουργὸν μετὰ τε τοῦ πατρωνυμικοῦ ἐκάστοτε καὶ τοῦ ἐθνικοῦ (Ἑστιάδος Διονυσίου Μιλήσιος — Θεόφραστος Θεοδώρου Μιλήσιος), τὸν δὲ δημόσιον, ὡς εἰκός, ἄνευ ἐθνικοῦ ἢ δημοτικοῦ, ὡς ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφή δεικνύει, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν λειψάνων τοῦ 15 στίχου τῆς ὑπ' ἀρ. 1013 τεκμαιρόμεθα.

Κατὰ τὰ ἄλλα μετὰ τῶν ὑπερηρεσιῶν λειτουργοῦ καὶ δημοσίου ἡ διαφορά ἐνταῦθα φαίνεται μικρά. Διότι τὸν λειτουργόν, ἐν τῷ δημοσίῳ ἔργῳ, εἰς ὃ αἱ ἐπιγραφὰὶ ἀναφέρονται, ὀφείλομεν νὰ παραλάβωμεν ἀπλῶς τινὰ ὑπουργόν ἢ ὑπηρέτην, ἴσως ἐν τῷ πρυτανεῖῳ λατρεύοντα¹, προφανοῦς ὄν-

¹ Ἡ σύγχρις ἐν λ. «ληϊτουργοὶ ὑπουργοί, δημουργοί» καὶ «ληϊτουργεῖν» λειτουργεῖν. Λήϊτον γὰρ δημόσιον, τὸ πρυτανεῖον δηλαδὴ καθ' Ἡρόδοτον (Ζ', 197).

τος ὅτι ἐν τῷ ἔργῳ, ὑπὲρ οὗ ἡ καταλογικὴ ἀναγραφὴ, οὐχὶ ἱερατικὴ ἢ ἄλλη μεγάλη δημοσία λειτουργία, ἀλλ' ἀπλῶς ὑπηρετικὴ τις ἐτελεῖτο¹, ἣν ἴσως ἐθέλοντής, ἀπαράκλητος καὶ ἄμισθος εἰσέφερε τις τῶν ἐν Ἀθήναις παροίκων, τῆς πόλεως

ἀπαλλασσομένης οὕτω τῆς ἀνάγκης τοῦ παρατρέχειν τὸν δημόσιον («δουλὸν ἢ οἰκέτην τῆς πόλεως»), ὃν ἐν ἄλλοις χρόνοις βλέπομεν ὑπουργοῦντα ἐν θέσει λειτουργοῦ εἰς τὸ ἔργον καὶ τὴν θυσίαν¹.

Τὴν χρονολογίαν τοῦ καταλόγου δίδωσιν ἡμῖν ἡ στήλη ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ διὰ τοῦ ὀνόματος τοῦ

¹ Σουΐδας, ἐν λ. «λειτουργική» κυρίως μὲν ἡ ἱερατικὴ, καταχορηστικῶς δὲ ἡ δουλική· καὶ ἐν λ. «λειτουργία» κυρίως ἡ δημοσία ὑπηρεσία, παρὰ τὸ λήϊτον καὶ τὸ ἔργον.

ἐπωνύμου ἄρχοντος: Κόϊντος Κοῖντου, Ῥαμνούσιος. Ἀλλὰ δυστυχῶς ἀδυνατοῦμεν νὰ διακρίνωμεν

¹ Πολυδεύκης, Γ' 67. — Περὶ δημοσίου ἴδε Ἀρποκρ. ἐν τῇ λ., καὶ ἐπιθ: Daremberg et Saglio, Dict. des Antiquités Gr. et Rom. ἐν τῇ λέξει: (II, σ. 91-2 [Caillmer]) καὶ Pauly-Wissowa, Real-Encyclopaedie ἐν τῇ λ. (V, σ. 161-2).

αὐτήν, διότι τὸ πρῶτον νῦν ἐμφανίζεται τὸ ὄνομα τοῦ ἄρχοντος τοῦτου, ἄλλο δὲ τεκμήριον οὐδὲν ἢ καταλογικὴ βραχυλογία τοῦ καίμενου παρέχει. *Κοῖντον*, οὕτως ἀπλῶς: «ἐπὶ *Κοῖντου*», βλέπομεν μνημονευόμενον ἐν CIA. III, 1015. Εἰς τοῦτον τὸν *Κοῖντον*, ὅστις τίθεται εἰς τὸ δ' ἔτος τῆς ρκ' Ὀλυμπιάδος (57/6 π.Χ.), δὲν εἶναι ἀδύνατον λόγῳ τοῦ χαρακτῆρος τῶν γραμμάτων ν' ἀναχθῆ ἡ ἡμετέρα ἐπιγραφὴ¹. Γεννᾶται δὲ καὶ τις πιθανότης ὑπὲρ τοῦ τοιοῦτου προσδιορισμοῦ, ἕνεκα τῆς συμπτώσεως ὅτι ἐπὶ λίθων τῶν αὐτῶν περίπου καὶ τῶν προσεχῶν ἔπειτα χρόνων εὗρηται ἀναγεγραμμένα, ἐν ἐπιστήμῳ μὲν καταλόγῳ (CIA. III, 1015) τὸ ὄνομα *Ἐπιένης* (ἐπὶ ἄρχοντος τοῦ ἐν ἔτει 55/4 π. Χ.), ἐν ἐφηβικῇ δὲ ἐπιγραφῇ τῶν μετὰ τὴν τέλους τῆς βασιλείας Αὐγούστου καὶ ἀρχῆς τῆς βασιλείας Τιβερίου χρόνων (Αὐτ. 1076) *Μενεκλῆς Θεοφῆμου Κυδαθηναίως*, υἱὸς ἴσως τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ στήλῃ θεσμοθέτου Θεοφῆμου Μητροδώρου *Κυδαθηναίως*. Πλὴν τῶν ὀνομάτων τούτων εὐρίσκουμεν καὶ *Εὐδήμου Μελιτέα* καὶ *Γόργιππον Εὐδήμου* (ἀντιστρόφως τοῖς ἐν τῷ ἡμετέρῳ καταλόγῳ) ἐν CIA. III, 931 καὶ 1297, ἐπιγραφαῖς χρόνων μὲν πιθανῶς τῶν πρώτων αὐτοκρατορικῶν, ἄλλως ὅμως ἀορίστων. Ἐν τῇ ἐτέρᾳ τῶν ἐπιγραφῶν τούτων, τῇ ὑπ' ἀρ. 1297, λείψανα μόνον δύο γραμμάτων τοῦ δημοτικοῦ περιεσώθησαν ταῦτα, ...ΑΙ... ἅτινα ὁ Dittenberger συνεπλήρωσεν εἰς τὸ δημοτικὸν *Πειρ* αἰ' εἰς. Ἀλλ' ἐξεταστέον νῦν μὴ ἀντὶ ΑΙ ὁ λίθος ἔχῃ ἀληθῶς ΑΙ, ὅτε, ἀποκαλύπτοντες ἐνταῦθα *Με λιτέα*, εἰσδύομεν εἰς αὐτὸ τὸ

¹ Οὐδὲν πρὸς τὸν *Ῥαμνοῦσιον* οἱ ὁμόνομοι *Κοῖντος Κοῖντου Ῥωμαῖος* (Αὐτ. 2878) καὶ *Κοῖντος Κοῖντου, πρύτανις τῆς Ἀιταλίδος φυλῆς* (Αὐτ. 1057). Περὶ δὲ τῶν ἀρχόντων *Γ. Κυῖντου Ἰμέριου Μαραθωνίου* καὶ *Γ. Κυῖντου Κλε...* *Μαραθωνίου* (205/6 καὶ 214/5 μ. Χ.) καὶ μόνον τὰ ὀνόματα καὶ τὰ δημοτικὰ ἀρχοῦσιν εἰς ἀπόδειξιν ὅτι οὐδεὶς λόγος χωρεῖ.

γένος τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ στήλῃ *Κήρυκος Ἀρχοντος* καὶ μανθάνομεν τὴν ὑπαρξίν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ ἐν τῷ γένει¹.

Ἐν στίχῳ 5 αἱ λέξεις γίνω δὲ (οὕτως, ἄνευ ἰῶτα προσγεγραμμένου) διακρίνονται καλῶς, καίτοι τὰ τελευταῖα γράμματα ἐγένοντο ἀμυδρὰ ἕνεκα τριβῆς τοῦ λίθου καθ' ἅπαν τὸ ἄνω ἀριστερὸν τμήμα.

Ἐν στίχῳ 9 ἀνέγνω *Ἐχεκρότου* μετὰ πολὺν δισταγμὸν περὶ τῆς γενικῆς *Ἐχεμάχου, Ἐχεκρότου, Ἐχεδήμου*, ἐπανειλημμένως ἐξετάσας τὸν λίθον. Ἀλλὰ τὸ Τ ἐμφανίζεται ἐκεῖ καὶ ὑπὸ μορφῇ Φ, ὑπερβαίνοντος ὀλίγον τὴν εὐθυστοιχίαν, ἴσως ἕνεκα τυχαίων ἐν τῷ λίθῳ κοίλοστέγων. Ὄνομα *Ἐχεκρόφης* ἤθελεν εἶναι πρωτοφανές.

Ἐν στίχοις 17-18 καὶ 19-20: *Αὐλητῆς-Κήρυξ Ἀρχοντος*. Ἐκ τῆς Ἀριστοτέλους *Ἀθηναίων Πολιτείας*, I, XII, γινώσκουμεν σήμερον ὅτι οἱ ἐννέα ἄρχοντες ἐλάμβανον εἰς σίτησιν «τέτταρας ὀβολοὺς ἕκαστος καὶ παρέτρεφον κήρυκα καὶ αὐλητήν». Ὁ δὲ λίθος, ὡς πρὸ αὐτοῦ αἱ ὑπ' ἀρ. 1005 καὶ 1008 ἐπιγραφαί, δείκνυει καὶ τὸν αὐλητὴν πολίτην ἐλεύθερον, δημότην.

Ἐν στίχῳ 22. *Ἀπολλώνιος Ἀπολλωνίου*. Σύμπτωσις τῶν ὀνομάτων τοῦ δημοσίου πρὸς τὰ τοῦ ἐν στ. 6-7 *πολεμάρχου*, μὴ προκαλοῦσα ἀπορίαν ἐν χρόνοις, καθ' οὓς οὐ μόνον ἀπὸ πολλοῦ ἤδη διὰ τῶν ὀνομάτων δὲν διακρίνοντο οἱ ἐλεύθεροι τῶν δούλων, ἀλλὰ καὶ τὸ ὄνομα *Ἀπολλώνιος* κατήνητησε κοινότατον.

¹ Ἐν Ἀθήναις, τῇ 28 Ἰουλίου 1905.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

¹ *Ἀπολλώνιον Ἀπολλωνίου Ἀσηνεία* (ὑποσωφρονιστὴν) μετὰ τὸν ἐτῶν 145 καὶ 143 μ. Χ. δείκνυσιν ἡμῖν ἐν CIA. III, ἡ ὑπ' ἀρ. 1113a ἐπιγραφὴ, πιθανῶς ἀπόγονον τοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ *πολεμάρχου*.

ΘΕΣΣΑΛΙΚΑΙ ΕΠΙΓΡΑΦΑΙ ΑΝΕΚΔΟΤΟΙ

1

ΕΙΘΙΔΑΣ
ΘΕΟΠΡΟΠΙΔΑΙΟΣ
ΕΡΜΑΟΥΧΘΟΝΙΟ

[Π]ειθίδας
Θεοπροπίδαιος
Ἑρμάου χθονίου[υ].

Πειθίδας τις υἱὸς Θεοπροπίδου τῷ χθονίῳ Ἑρμῇ ἀνέθηκε τὸ ἀνάθημα τόδε. Ὁ λίθος εἶνε πώρινος καὶ ὀγκώδης ἔχων μῆκος 0,78, πλάτος 0,81 καὶ πᾶχος 0,42. Τὸ ὕψος τῶν γραμμάτων εἶνε 0 04. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε κεχαραγμένη ἐν μιᾷ πλευρᾷ ἀποτελούσῃ τὸ πᾶχος τοῦ λίθου, ἐνθα ὁ λίθος εἶνε ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν. Ἡ ἐπιγραφή εὑρέθη ἐν τῇ Ἑβραϊκῇ τῆς Λαρίσης συνοικίᾳ, ἐξ ἧς καὶ μετεκομίσθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Τὸ δ' «Ἑρμάου χθονίου» ἐξ ὀνομαστικῆς δευτεροκλίτου Ἑρμαος κεῖται Θεσσαλικῶς ἀντὶ τοῦ «Ἑρμῇ χθονίῳ». Εἶνε δὲ ἡ ἐπιγραφή αὕτη τοῦ δ' π. Χ. αἰῶνος, ἂν μὴ ἀπατῶμεθα. Ὄνόματα δὲ Πειθίδας καὶ Θεοπροπίδης (παρ' ὃ τὸ Θεοπροπίδαιος γίνεταί) δὲν εἶνε ἀλλαχρόθεν γνωστά.

2

ΟΝΙΠΑ

Λίθος λευκὸς ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν καὶ εὑρεθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου ἀνοιχοδομουμένῳ ἔχει μῆκος 0,27, πλάτος 0,11 καὶ πᾶχος 0,15. Νῦν ὁ λίθος μετενεχθεὶς ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ. Ἄν μὴ ἀπατῶμεθα, εἶνε τοῦ ε' π. Χ. αἰῶνος, ἐὰν εἶνε «[Ἀπλ]ονι Πα[ρνοπίο] = Ἀπλουνι Παρνοπίου = Ἀπόλλωνι Παρνοπίῳ (ἔρα Παυσαν. Α', κδ', 8. Στράβ. ΙΓ', 64, σελ. 613), πάλαι δ' ἐχρῶντο τῷ Ο καὶ ἀντὶ τοῦ ΟΥ, πρὸλ.

ἐτέραν Θεσσαλικὴν ἐπιγραφὴν «Ἀπλονι Λεσχάο Ἀριστίον ὀνέθηκε κοῖ συνδανχναφόροι» = Ἀπλουνι Λεσχάου Ἀριστίουν ὀνέθεικε κοῖ συνδανχναφόροι = Ἀπόλλωνι Λεσχάῳ Ἀριστίων ἀνέθηκε καὶ οἱ συνδανχναφόροι». Οὕτως ἡμεῖς ἀνέγνωμεν τὴν ὑπὸ Κερν κακῶς ἀναγνωσθεῖσαν ἐπιγραφὴν (ad Schollas 1902 σ. 14, XVIII). Ὁρα Mittheilung. 1904 σελ. 110.

3

ΤΑΓΕΥΟΝΤ...ΝΑΛΕΞΙΠΡΟΠΠΟΛΟΧ...
ΑΝΤΙΟΧΟΙΑΝ...ΟΥΤΑΑΝΔ...
...Κ.ΛΛΙ...ΟΙΧΥΔΑΙΟΙ.Π...
...ΟΙ.Λ...ΝΝ...
...ΙΕΡΑΝ...
...ΝΙΟΣΓΥΝ...
...ΟΙΑΡ...ΛΑΡΙΣΑΙΟ...
...ΥΝΑΤΑΤΕΝ.ΙΑΑΣΟΥ...
...ΥΣΑΝΙΑΙΟΙ.ΦΥΛ...

Λίθος ὑπογλαυκίζων καὶ ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν καὶ κάτωθεν εὑρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, νῦν δ' ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ καὶ εἶνε λίαν ἀπεξεσμένος, ἔχει δὲ μῆκος 0,36, πλάτος δὲ 0,45 καὶ πᾶχος 0,10.

ταγευόντ[ου]ν Ἀλεξίπποι Ἰππολοχ[εῖοι],
Ἀντιόχοι Ἀν...
.....

4

..ΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝΕΦΟ...Ν...ΤΟΛΙ
..ΝΙΤ...ΩΝΤΟΙΣΤΑΓΟΙΣ..ΤΩΙΑ
.....ΕΣΤΑΛΚ..ΕΝΠ.ΟΥΜΕ..
.....ΤΟ.ΙΚΟΝΕΥΑΜΕΡΙΟ
5ΟΣ Ν.....
.....ΙΚ..ΟΥΜ
.....ΩΝΤΙΝΩΝ

Λα]κεδχιμυνίων ἔφο[ροι] (Μ)[ατρο](π)ολι-
[τᾶν] (Θεσ)[σαλ]λῶν τοῖς ταγοῖς [καὶ] τῷ (δ)[ά]-
μω] ἀπ]εστάχ[αμ]εν π[οι]ούμε[νοι]
.... [Ἄρισ]τό[ν]ικον Εὐχμέρι[ν]

Λίθος λευκὸς εὐρεθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀ-
χιλλείου ἀποκεκρουμένος κάτω, ἀλλὰ λίαν ὑπὸ
τοῦ χρόνου ἀπεξεσμένος. Εἶνε δὲ τοῦ τετάρτου π.
Χ. αἰῶνος, ἂν μὴ ἀπατώμεθα.

5

..ΑΣΠΥΡΡΥ...
..ΣΑΤΤΕΛΕΒΕ..
..ΑΙΟΚΑΤΙΓΝΓ..
..ΑΤΙΓ.....

..ας Πυρ[ία:]
..ς Ἀττελέβε[ιος] ..
..αιο.....
.....

Λίθος λευκὸς ἀπανταχόθεν ἀποκεκρουμένος καὶ
εὐρεθεὶς ἐν τινὶ ὁδῷ τῆς Λαρίσης μετὰ ἄλλων
λίθων ἔχει μῆκος 0,09, πλάτος δὲ 0,08 καὶ πάχος
0,05. Ἡ ἐπιγραφή αὕτη ἴσως εἶνε τοῦ τρίτου π.
Χ. αἰῶνος. Κύριον Ἀττελέβος, παρ' ὃ τὸ Ἀττελέ-
βειος, δὲν εἶνε γνωστὸν ἀλλαχόθεν.

7

Α Γ Ω Ν Ο Θ Ε Τ Ο Υ Ν Τ Ο Σ Τ Ω Ν Θ Ε Σ Σ Α Λ . . .
Α Ν Δ Ρ Ο Σ Θ Ε Ν Ο Υ Τ Ο Υ Ι Τ Α Λ Ο Υ Γ Υ Ρ Τ Ω Ν Ι Ο Ὕ
Ο Ι Ν Ε Ν Ι Κ Η Κ Ο Τ Ε Σ Τ Α Ε Λ Ε Υ Θ Ε Ρ Ι Α
Σ Α Λ Π Ι Σ Τ Α Σ
5 Ν Ι Κ Ο Δ Ρ Ο Μ Ο Σ Ν Α Υ Σ Τ Ρ Α Τ Ο Υ Θ Ε Σ Σ Α Λ Ο Σ Α Π Ο Λ Α Ρ Ι Σ Η Σ
Κ Η Ρ Υ Κ Α Σ
Φ Ι Λ Ι Σ Τ Ι Ω Ν Δ Η Μ Ο Φ Ω Ν Τ Ο Σ Β Ο Ι Ω Τ Ι Ο Σ
Α Υ Λ Η Τ Α Σ
Ξ Ε Ν Ι Ο Σ Δ Ι Ο Ν Υ Σ Ι Ο Υ Β Ο Ι Ω Τ Ι Ο Σ
10 Κ Ι Θ Α Ρ Ι Σ Τ Α Σ
Θ Ε Ο Δ Ο Τ Ο Σ Θ Ε Ο Δ Ο Τ Ο Υ Θ Ε Σ Σ Α Λ Ο Σ Α Π Ο Λ Α Ρ Ι Σ Η .
Κ Ι Θ Α Ρ Ω Ι Δ Ω Ν Ι Ε Ρ Ο Σ Ο Σ Τ Ε Φ Α Ν Ο Σ Ε Κ Ρ Ι Θ Ὡ
ΠΑΙΔΑΣΠΕΝΤΑΘΛΟΝ
ΚΡΑΤΙΝΟΣΠΥΘΟΝΙΚΟΥΘΕΣΣΑΛΟΣ...
15 ΑΓΕΝΕΙΟΥΣΠΕΝΤΑΘΛ...
ΥΦΟΡ.....

6

ΕΙΡΟΥΙΚΡΑΤΙΝΟΥ
ΘΑΥΜΙΑΙΟΥΚΑΙΘΑΥ
ΜΙΑΚΑΙΣΟΥΪΚΡΑΤΕΙ
ΚΑΙΚΡΑΤΙΝΟΥΚΡΑΤΙ
ΝΕΙΟΙΣΤΙΜΑΓΟΡΑ
ΑΡΙΣΤΟΚΡΑΤΕΙΑ

Εἴρουι Κρατίνου
Θαυμιαίου καὶ Θαυ-
μιά καὶ Σου(σ)ικράτει
καὶ Κρατίνου Κρατι-
νείοις Τιμαγόρα
Ἀριστοκράτει.

Λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 0,32, πλάτος δὲ 0,26
καὶ πάχος 0,05 εὐρέθη ἐν τῇ οἰκίᾳ Στ. Στεφανο-
πούλου, εἶνε δὲ μικρὸν ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν
καὶ ἀριστερόθεν. Εἶνε δὲ τὸ Εἴρουι (= ἥρωι) καὶ
Σουσικράτει (= Σωσικράτει) καὶ αἱ ἄλλαι δοτικαὶ
κατὰ τὸ Θεσσαλικὸν ἰδίωμα. Ἡ ἐπιγραφή Ἀττι-
κῶς = ἥρωι Κρατίνῳ τῷ Θαυμίου καὶ Θαυμιά καὶ
Σωσικράτει καὶ Κρατίνῳ τοῖς Κρατίνου Τιμαγόρα
ἢ Ἀριστοκράτους. Πιθανῶς δὲ ἡ ἐπιγραφή εἶνε
τοῦ τρίτου π. Χ. αἰῶνος. Ἀγνωστον εἶνε τὸ ὄνομα
Θαυμίας, παρ' ὃ καὶ τὸ Θανμίας (ἐν στ. 2). Τὸ
δὲ γράμμα Ο καὶ Θ εἶνε μικρότερα κατὰ τὸ μέ-
γεθος τῶν ἄλλων γραμμάτων. Ἡ ἐπιγραφή νῦν
εὐρίσκεται ἐν τῷ Διδασκαλείῳ.

- Ἀγωνοθετοῦντος τῶν Θεσσαλ[ῶν]
 Ἀνδροσθένου τοῦ Ἰταλοῦ Γυρτωνίου[υ]
 οἱ νενικηκότες τὰ Ἐλευθέρια.
 σαλπιστᾶς
 5 Νικόδημος Νευστράτου Θεσσαλὸς ἀπὸ Λαρίσης.
 κήρυκας
 Φιλιστίων Δημοφῶντος Βοιώτιος.
 αὐλητᾶς
 Ξένιος Διονυσίου Βοιώτιος.
 10 κιθαριστᾶς
 Θεόδοτος Θεοδότου Θεσσαλὸς ἀπὸ Λαρίσης[ι].
 κιθαρῳδῶν ἱερὸς ὁ στέφανος ἐκρίθ[η].
 παῖδας πένταθλον
 Κρατῖνος Πυθονίκου Θεσσαλὸς [ἀπὸ Λαρίσης].
 15 ἀγενεῖους πένταθλ[ον]
 [Ε]ὐφορ[ῶς]

Λίθος ὑπογλυφυκτικῶν καὶ ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ἔχων γεῖσον εὐρέθη ἐν τοῖς θεμελίοις τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀγίλλειου ἀνοικοδομουμένου, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος κάτωθεν καὶ ὀλίγον δεξιόθεν καὶ ἔχει μῆκος 0,75, πλάτος δὲ 0,59 καὶ πάχος 0,19. Ἐλευθέρια ἐν Λαρίσῃ τελούμενα καὶ ὑπ' ἄλλων μνημονεύονται (ᾶρα Μεγαρικὴν ἐπιγρ. ἐν C. I. G. sept. I, 48), ἐν οἷς συνηγοροῦντο καὶ Ἕλληνες ἐξ Ἀσίας πολλάκις (ᾶρα Otto Kern ad scholas 1900 p. 4), ἐτελοῦντο δὲ ταῦτα πρὸς τιμὴν τοῦ Ἐλευθερίου Διὸς (αὐτόθι p. 4). Μνημονεύεται ἐν ταύτῃ τῇ ἐπιγραφῇ ὡς ἀγνωστέτης Ἀνδροσθένης τις ἐκ Γυρτωνος υἱὸς Ἰταλοῦ. Ἀνδροσθένης τις ἐκ Γυρτωνος μνημονεύεται καὶ ὑπὸ Παρρυρίου τοῦ Τυρίου (ἀποσπ. 2 παρ' Εὐσεβ. ἐν Χρον. Ἀρμεν. σ. 180), ἀλλ' ἐκεῖνος λέγεται υἱὸς Ἰδαλίου καὶ νομίζεται ὁ αὐτὸς ἐκεῖνῳ τῷ Ἀνδροσθένει, ὅστις ὑπὸ τοῦ Καίσαρος καλούμενος «*praetor Thessaliae*» (De bello civili III, 80, 3) ἤκαμψε κατὰ τὰ μέσα τῆς πρώτης π. X. ἐκατονταετηρίδος. Καὶ ὁ μεταγενέστερος δὲ τύπος τῆς γενικῆς «Ἀνδροσθένου», ὅστις κατὰ τὰς Ἀττικὰς ἐπιγραφὰς ἤρξατο ν' ἀναφαινῆται ἐν χρόνοις πρὸ τοῦ 300 π. X. (ᾶρα Meisterhans Gr. 2 p. 106), καὶ ἡ μεταγενεσττέρα λέξις «σαλπιστής», ἥτις ἀπὸ τῶν Καισαρικῶν χρόνων ἤρξατο νὰ εἶνε εὐχρηστος κατὰ τὰς Ἀττικὰς ἐπιγραφὰς (37 μ. X. ᾶρα Meisterhans Gr. 2 p. 65, 6. Φρόνιχ. σ. 191. Μοῖρ. σ. 354. Θωμ. Μάγιστρ. σ. 322, 16), δὲν

συντελοῦσι πρὸς εὐρεσιν τοῦ χρόνου ταύτης τῆς ἐπιγραφῆς. Ἡ λέξις σαλπιστής ἦν ἐν χρήσει παρὰ Θεσσαλοῖς καὶ ἐν ἀρχαιοτέροις τῶν Καισαρικῶν χρόνοις (ᾶρα Otto Kern ad Scholas 1900, p. 4). Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἐν Λαρίσῃ Ἐλευθέρια ἤρξαντο πιθανῶς μετὰ τὴν ἐν Κυνὸς Κερφαλαῖς νίκην τοῦ Τίτου Κοίντου Φλαμινίου κατὰ τοῦ Φιλίππου βασιλείας τῆς Μακεδονίας συμβῆσαν τῷ 197 π. X. (πρὸς Διοδώρ. ΚΘ', 19), πρὸ τῆς ὁποίας οἱ Θεσσαλοὶ διετέλουν ὄντες ὑποτελεῖς τοῖς βασιλευσιν αὐτῆς (Πολύβ. Δ', 66, 7. 67, 6. Ε', 97, 4. 99, 1 κ. ἐ. Θ', 18, 6. ΙΗ', 2, 3) καὶ μεθ' ἣν ἐν τοῖς Ἰσθμίοις τελουμένοις ὁ κήρυξ ἀνεκήρυξεν ὅτι «Ρωμαίων ἡ σύγκλητος καὶ Τίτος Κόϊντος στρατηγὸς ὕπατος καταπολεμήσαντες βασιλέα Φίλιππον καὶ Μακεδόνας ἀφῆδον ἀφρουρήτους καὶ ἐλευθέρους καὶ ἀφορολογήτους, νόμοις χρωμένους τοῖς πατρίοις, Κορινθίους, Λοκρούς, Φωκεῖς, Εὐβοέας, Ἀχαιοὺς, Φθιώτας, Μάγνητας, Θετταλοὺς, Περγαίους (Πλουταρχ. Τίτος Φλαμ. § 10), οὐδὲν δὲ Ῥωμαϊκὸν ὄνομα ὁ κατάλογος τῶν νικητῶν ἐμφανίζει, δεχόμεθα ὅτι ἡ ἐπιγραφή ἐχράσθη μετὰ τὰ μέσα τοῦ δευτέρου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, καὶ ἐπομένως ἄλλος εἶνε ὁ ἐνταῦθα Ἀνδροσθένης καὶ οὐχὶ ὁ αὐτὸς τῷ ἐπὶ Καίσαρος καὶ Πομπηίου Ἀνδροσθένει. Διὰ τοῦ (στίχ. 12) «κιθαρωδῶν ἱερὸς ὁ στέφανος ἐκρίθη» σημαίνεται ὅτι ὁ ἀγὼν αὐτῶν ἀπέβη ἄκριτος καὶ οὐδενὶ ὁ στέφανος ἀπεδόθη, ἀλλ' ἀνετέθη τῷ οἰκείῳ θεῷ (ᾶρα Β. Λεονάρδου Ὀλυμπία σελ. 335-6).

8

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΜΗΤΡΟΦΑ.
 ΑΓ.
 ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΣΩΤΙ.
 ΑΝ.
 5 ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΜΗΤΡΟΔ.
 ΠΑ.
 ΔΙΟΤΙΜΟΣ ΠΑΝΤΑΛΚΟΥ
 ΑΝ.
 ΕΡΜΟΓΕΝΗΣ ΑΠΟΛΛΟΔΩ.
 ΠΑ.
 10 ΜΟΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ ΑΝΤ.
 ΑΓ.
 ΝΙΚΟΞΕΝΟΣ ΝΙΚΟΞΕΙ.
 ΑΝ.

- ΝΙΚΟΚΛΗΣΝΙΚΑΤΑΛΛΑ.....
ΠΑΙ.....
15 ΗΡΑΚΛΕΙΔΑΣΔΗΜΗΤΡΙΟ.
ΑΝΔ
ΚΑΛΛΩΝΞΕΝΟΦΙΛΟ.....
ΠΑΙΔ...
ΔΙΟΤΙΜΟΣΠΑΝΤΑΛΚΟΥ.....
20 ΑΝΔΡ...
ΑΝΤΙΓΟΝΟΣΑΛΚΙΠΠΟΥΘ....
ΠΑΙΔ...
ΣΩΣΙΚΡΑΤΗΣΣΩΣΙΚΡΑΤΟ.....
ΑΓΕ...
25 . . . ΝΟΣΠΑΡΜΕΝΟΝΤ.....
ΑΝΔ....
Διονύσιος Μητροφάνους
όγ[ενείους]
'Αριστομένης Σωτί[ωνος?]
άν[δρας]
'Ιερώνυμος Μητροδ[ώρου]
πα[ίδας]
Διότιμος Παντάλκου[ς]
άν[δρας]
'Ερμογένης 'Απολλοδώ[ρου]
πα[ίδας]
Μόας Διονυσίου 'Αντ[.....]
όγ[ενείους]
Νικόξενος Νικοξέ[νου]
άν[δρας]
15 Νικοκλής Νικάτα Λα[κεδαιμόνιος].
πατ[ίδας]
'Ηρακλείδας Δημητρί[ου]
άνδ[ρας]
Κάλλων Ξενοφίλου
20 πατ[ίδας]
Διότιμος Παντάλκου[ς]
άνδ[ρας]
'Αντίγονος 'Αλκίππου Θ[.....]
πατ[ίδας]
25 Σωσικράτης Σωσικράτου[ς]
άγε[νείους]
Φιλτ[?]νος Παρμένοντ[ος]
άνδ[ρας].

Λίθος λευκός περιέχων ὀνόματα ἀγωνιστῶν, οὔτινος λείπει ἡ ἀρχή, καὶ ἔχων μῆκος 0,69, πλάτος δὲ 0,26 καὶ πάχος 0,15 εὑρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου 'Αχιλλεῖου ἀνοικοδομουμένῳ, εἶνε δὲ ἀποκεκρομένους ἄνωθεν, δεξιόθεν καὶ κάτωθεν.

Ὄνομα Μόας (ἐν στίχ. 11) εἶνε ἄγνωστον, ἄγνωστον δ' ἐπίσης εἶνε καὶ τὸ Παντάλκῃς (ἐν στίχ. 7 καὶ 19), ἔχομεν ὅμως ἀνάλογα, ὡς ['Αντάλκῃς], 'Αντιάλκῃς, 'Ανταλκίδας, 'Αντιαλκίδας, 'Ελεάλκῃς, (ὅπερ ὁ Keil εἰς *Εχεάλκῃς* μεταβάλλει), 'Επάλκῃς, *Εὐάλκῃς*, *Εὐαλκίδης*, *Δεάλκῃς*, *Θραουάλκῃς*, *Ιππάλκῃς*, *Μενάλκῃς* καὶ *Μενάλκας*, *Μνησάλκῃς* καὶ *Μνησάλκας*. Τινὰ δὲ τούτων κλίνονται τριτοκλίτως, ἄλλα δὲ πρωτοκλίτως. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ τριτοκλίτα ἐπίθετα ἀναλκῃς, εὐαλκῃς, μοναλκῃς, παναλκῃς, ὑπεραλκῃς, ἅτινα δύνανται νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν τριτοκλίτον κλίσιν τῶν κυρίων ὡς τὴν ὀρθοτέραν οὖσαν. Τὸν στίχ. 15 συνεπληρώσαμεν ὀδηγηθέντες ἐξ ἐτέρας ἐπιγραφῆς φερομένης ἐν τῇ 'Αρχαιολ. 'Εφημ. 'Αθην. 1884 σελ. 121 κ. ἐ. στίχ. 16. 20 καὶ 50 (= IG. VII, 417) «*Νικοκλῆς Νικάτα Λακεδαιμόνιος*». Ἡ δ' ἐπιγραφὴ αὕτη ἢ ἐν τῇ 'Αρχ. 'Εφημ. ὑπεδείχθη ἡμῖν ὑπὸ τοῦ κ. Β. Λεονάρδου, ᾧ καὶ χάριτας ὁμολογοῦμεν. Ἡ ἐπιγραφὴ φαίνεται οὖσα τοῦ δευτέρου πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος.

9

- ΝΙΑ . .
. ΥΡΟΥΦΑΑΠΟ
. ΙΙΑΡΜΕΝΙΔΟΥΑΝΔΙΑΔΙ
. ΚΟΥΤΟΥΠΑΥΣΑΝΙΟΥ
5 ΦΥΑΛΙΚΟΥ
. ΤΡΟΣΑΠΟΛΥΣΙΜΑΧΟΥΤΟΥΦΕΡΕ
. ΟΥΣΚΑΛΛΙΤΥΧΗΑΠΟΕΠΑΦΡΟ
. ΙΤΟΥΤΟΥΜΑΕΟΣΝΕΙΚΗΑΠΟΖΩΣ.
. ΕΡΜΙΟΥΦΙΛΕΡΩΣΑΠΟ.
10 . . ΙΑΝΤΙΛΟΧΟ.ΕΠΑΦΡΟΔΙ.
ΖΟΥΒ. . ΙΔΟΣΤΗΣΙΠΠΟΤΟΥΜΑΚΑΡ. . .
ΤΟΠΕΤΡΑΙΑΣΤΗΣΡΑΔΙΟΥΣΥΡΑΑΠΟ.
ΓΑΘΑΝΓΕΛΟΥΤΟΥΘΕΩΝΟΣΑΠΕΛ. .
ΘΕΡΟΥΕΛΠΙΣΑΠΟΑΓΑΘΟΚΛΕΑΣΤ. .
15 ΑΓΑΘΩΝΟΣ. . ΙΤΩΝΙΟΥ. . ΙΛΗΜ. . .
ΟΝΑΠΟΚΡΑΤΕΙΝΟΥΤΟΥΚΛ.ΟΜΑΧΙ. .
ΠΑΜΦΙΛΟΣΑΠΟΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΤΟΥ.
ΒΙΟΤΟΥΦΙΛΟΥΜΕΝΗΑΠΟΓΟΡΓΟΥΤΟΥ
ΕΜΠΕΔΙΩΝΟΣΕΥΤ.ΧΙΣΑΠΟΟΡΟΑ. . .
20 ΤΟΥΔΗΜΟΧΑΡΟΥΣΒ. . ΟΥΔΕΜΑΑΠΟ
ΜΟΔΙΟΥΤΟΥΑΡΙΣΤΟΚΑΕΟΥΣ

νιx

υ, 'Ρούφα ἀπὸ

Παρμενίδου, 'Αναία ἀπὸ

- ...]κου τοῦ Πυρσχνίου
 5 . Φυαλίτου
 Σώπκ]τρος ἀπὸ Λυσιμάχου τοῦ Φερ[ε-
 κράτ]ους, Κκαλιτύχη ἀπὸ Ἐπαφρο-
 δε]ίτου τοῦ Μάεος, Νείκη ἀπὸ Ζωσ[ί-
 μου τοῦ] Ἐρμίου, Φιλέρως ἀπὸ
 10 τοῦ] Ἀντιλόχο[υ], Ἐπαφρόδ[ειτος ἀπὸ]
 Β]ουβ[αλ]ίδος τῆς Ἰππότου, Μκακρ[ί]α ἀ-
 πὸ Πετραίας τῆς Ἐρδίου, Σύρα ἀπὸ [Ἀ-]
 γαθανγέλου τοῦ Θεώνος ἀπελ[ευ-]
 θέρου, Ἐλπίς ἀπὸ Ἀγαθοκλέας τ[ῆς]
 15 Ἀγάθωνος [τοῦ] Ἰτωνίου, [Φ]ιλημ[άτι-]
 ον ἀπὸ Κρατείου τοῦ Κλ[ε]ομαχί[δου].
 Πάμφιλος ἀπὸ Ἀλεξάνδρου τοῦ [Εὐ-]
 θίου, Φιλουμένη ἀπὸ Γόργου τοῦ
 Ἐμπεδίωνος, Εὐτ[υ]χίς ἀπὸ Ὀρθα[...]
 20 τοῦ Δημοχάρους, Β[α]ρουδέμα ἀπὸ [Ἀρ-]
 μοδίου τοῦ Ἀριστοκλέους.

Λίθος λευκὸς εὐρεθεὶς ἐγγὺς τῆς πλατείας τῆς
 Θέμιδος ἔχει μῆκος 0,66, πλάτος δὲ 0,49 καὶ
 πάχος 0,15. Εἶνε ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν, εἶνε
 δὲ κατὰλογος ἀπελευθερώων Ῥωμαϊκῶν χρόνων.
 Ἐν στίχῳ 3 γράσσεται ΑΝΔΙΑ, ἀλλ' ἴσως εἶνε
 λάθος τοῦ χαράκτου ἀντὶ τοῦ ΑΝΔΙΑ. Ὄνομα
 Φυνάλικος (στίχ. 5) εἶνε ἄγνωστον¹, εἶνε δὲ λίαν
 εὐδιάκριτον καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῆς πλακὸς γεγραμ-
 μένον. Ἐν στίχῳ 8 ὑπάρχει ὄνομα κύριον κατὰ
 γενικὴν Μάεος ἴσως ἐξ ὀνομαστικῆς Μάης. Ἐν
 στίχ. 11 ὄνομα κύριον Βουβαλὶς εἶνε ἄγνωστον,
 ὑπάρχει δὲ μόνον ὡς προστηγορικόν. Ὄνομα δὲ
 Β[α]ρουδέμα (στίχ. 20), οὗτινος πάντα τὰ στοι-
 χεῖα καλῶς φαίνονται ἐν τῷ λίθῳ πλὴν τοῦ 2^{ου}
 καὶ 3^{ου}, εἶνε ἄγνωστον. Καθόλου δὲ ὁ λίθος εἶνε
 πολὺ ἀπεξεσμένος καὶ πολλαχού τὰ γράμματα
 οὐδόλως φαίνονται. Νῦν ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκα-
 λείῳ.

10

- ΜΝ
 ΟΥΦΙΛΙΣΚΩ
 ΞΕΝΟΥΓΥ
 ΑΛΕΞΙΠΠΟΝ
 5 ΛΟΥΤΟΥΠ
 ΟΥΟΙΦ ΠΗΛΕΥΘΕ

¹ Ἐὰν εἶνε κύριον, οὕτω τονιστέον, ὡς Αἴνικος, Βούνικος, Γρή-
 νικος, (Γράνικος), Δήνικος, Ἑλλάνικος, Δόμνικος, Κάϊκος, Κλεί-
 δικος, Νάϊκος, Νήρικος, Πούνικος καὶ ἄλλα.

.ΩΣΘΑΙΚΑΙΔΕΔΩΚΟΤΕΣΤΗΠΟΛΕ.
 ΤΑΓΕΝΟΜΕΝΑΤΗΣΑΠΕΛΕ.....
 ΣΕΩΣΔΙΚΒ<ΙΤΩΝΙΟΥΤΡΙ
 10 ΤΗΕΥΒΙΟΤΟΥΤΟΔΕΥΤΕΡΟΝ
 .ΗΝΟΔΟΤΙ.ΑΠΟΣΕΛΕΥΚΟΥΤΟ
ΑΝΔΡΑΣΤ.

- [Θε](ο)μν[ή]στου
 τ[οῦ] Φιλίπκ(ο)[υ],
 Φιλοζένου Γυ-
 [ρτωνίου], Ἀλεξίππο[υ],
 5 [Βαθύ?]λου τοῦ Π
 οὐ οἱ φ[ά]μενοι ἀ[π]ηλευθε-
 [ρ]ῶσθαι καὶ δεδωκότες τῇ πόλει[ι]
 τὰ γενόμενα τῆς ἀπελευθερώ-
 σεως δ[ι]ηνάριζα κβ< Ἰτωνίου τρι-
 10 τη Εὐθίου τοῦ δευτέρου,
 Ζηνοδότ[η] ἀπὸ Σελεύκου το[ῦ]
 ἄνδρα τ.

Λίθος λευκὸς εἰς τρία τεμάχια ὑπάρχων, οὗ-
 τινος τὸ τέταρτον οὐχ εὐρέθη, ἀποκεκρουμένος δὲ
 ἄνωθεν καὶ κάτωθεν ἔχει μῆκος 0,33, πλάτος δὲ
 0,46 καὶ πάχος 0,07. Ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ ὁ
 μὴν Ἰώνιος, ὅστις φέρεται καὶ ἐν ἄλλαις ἐπι-
 γραφαῖς εὐρισκομέναις ἐν τῷ μουσεῖῳ Ἀλμυροῦ
 (ἔρα Bull. de Corr. Hell. τόμ. XV, p. 569, ἀρ.
 14. Ἐβδομαδ. Ἐπιθεώρ. Νεολόγ. τόμ. Γ', σ.
 984-986. 1013-16), ἔνθα «Στρατονίκα Στρα-
 τονίκου ἀπελευθερωθεῖς ἀπὸ Θε[ο]δότου ἔδωκε τὸ
 γενόμενον στατηῆρας δεκαπέντε . . . μηνὸς Ἰω-
 νίου». Ὁ λίθος ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ, εἶνε
 δ' ἡ ἐπιγραφή τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Τὸ δὲ
 ΚΒ< = 22 1/4.

11

..... Δ Α Ι
 Ι Ι Α Λ Ο Υ Ε
 .ΩΤΙ Ο Ν Η Α Π Η
 . Ο Υ Κ Α Ι Φ Ο Ρ Τ Ο Υ Ι
 5 Λ Δ Α Μ Υ Ν Α Ν Δ Ρ Σ
 Υ Π Ο Κ Α Λ Λ Ι Σ Τ Ρ Α Τ Ο
 Τ Ω Ν Ο Σ Δ Η Κ Β < Μ Θ Ε Μ Ι
 Η Α Π Η Υ Π Ο Α Ν Τ Ε Ρ Ω Τ Ο Σ ...

..... δ]χι.....
 . [Βουπ?]άλου Ἐ....., [Ἐ-
 ρ]ώτιον ἢ ἀπ[η]λευθερωμέν]η ὑπὸ

ου καὶ Φορτου[νάτου δηνάριζ]
 5 λδ, Ἀμύνκανδρος
 ὑπὸ Κκλλιστράτο[υ τοῦ Ἀρίστ?]-
 τωνος δη[νάριζ] κβ' < μθ' Ἐμ[πεδῶ]
 ἡ ἀπ[ηλευθερωμένη] ἡ ὑπὸ Ἀντέρωτος

Λίθος λευκὸς ἔχων πλάτος 0,28, μῆκος δὲ 0,33 καὶ πάχος 0,07. Εὐρέθη ἐγγὺς τῆς πλατείας τῶν ἀνακτόρων τῆς Λαρίσης, προσήνεγκαν δ' αὐτὸν τῷ μουσεῖῳ οἱ ἀδελφοὶ Γκλαβάνη, εἶνε δ' ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν μέχρι τοῦ 5^{ου} στίχου, ὃν δὲ κατ'ἀλόγως ἀπελευθερώων ἀνήκει εἰς τοὺς Ῥωμαϊκοὺς χρόνους. Ἐν στίχῳ 3^ῳ καὶ 8^ῳ ὑπάρχουσι συμπλεγμένα τὰ γράμματα ΝΗ καὶ ΠΗ, τὸ δὲ «ἀπηλευθερωμένη» ἐν τοῖς αὐτοῖς στίχοις εἶνε συντεταγμένον εἰς τὸ τριγράμματον ΑΠΗ. Τὸ δ' ἐν στίχῳ 5^ῳ ΛΔ ἴσως εἶνε ἀριθμὸς δηναρίων.

12

..... Ν
 . . Ν Σ Ε Β Α Σ Τ Σ . .
 . \ Ρ Α Β Ι Κ Ο Ν Α Δ . . .
 . Ι Ε Ι Κ Η Τ Ο Ν Η
 5 . . Ι Σ Ε Π Ι Μ Ε /
 . . Η Ι Ο Υ Δ Α
 . . Ι Ο Υ Τ Ο Υ Ε

[Λούκιον Σεπτί-
 μιον Περτίνκκα Σεου-
 ῆρον Σεβαστ(ὸ)ν αὐτοκρά-
 τορα Ἀ(ρ)αβικόν, Ἀδ[ιανηνικόν]
 [ἀν]εἰκητον ἡ (τῶν δεινῶν)
 5 [πόλ:]ις, ἐπιμε[ληθέντος]
 Πομπ[η]ίου Δκ....
 . . .ίου τοῦ Ἐ....

Λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 0,61, πλάτος δὲ 0,41 καὶ πάχος 0,13 καὶ ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον ἐκ τοῦ χωρίου Μπαξιλάρ, εἶνε δὲ ἡ ἐπιγραφή περὶ τὸ 195 μετὰ Χριστὸν ἀνατειθειμένη εἰς τὸν αὐτοκράτορα Σεπτίμιον Σεουήρον Σεβαστόν, Ἀραβικόν, Ἀδιανηνικόν ἀνέκητον, περὶ οὗ ὄρα καὶ ὁμοίας ἐπιγραφὰς ἐν C. I. G. ἀριθ. 1320. 1618. 2878 καὶ 5891. Τὸ ἐν τῷ 3^ῳ στίχῳ Ρ ὁ χαρακτὴς ἐχάραξε πλημμυλῶς

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ 1905

13

..... Λ Ο . . .
 Τ Υ Χ Ω Σ . .
 Δ Ι Ω Ν Α Ν Ο Σ .
 Τ Υ Χ Ι Κ Ο Σ Φ Ο Ρ Τ Ο Υ . .
 5 Τ Ο Υ Τ Ο Υ Φ Ο Ρ Τ Ο Υ Ν .
 Τ Ο Υ

λο
 τυχω;
 Δίωνα Νοσ...
 Τυχικός Φορτου[νά-]
 του τοῦ Φορτου[ά-]
 του.

Λίθος λευκὸς εὐρεθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου καὶ ἀποκεκρουμένος ἄνω καὶ κάτω καὶ δεξιόθεν ἔχει μῆκος 0,30, πλάτος δὲ 0,48 καὶ πάχος 0,06. Τὰ γράμματα τῶν τριῶν πρώτων στίχων εἶνε μικρότερα καὶ ἀπεξεσμένα καὶ δεικνύουσιν ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἄλλον χρόνον ἢ εἰς ἄλλην ὑπόθεσιν, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τοῦ λίθου ἐχαράχθησαν ὕστερον τὰ διὰ μειζόνων γραμμάτων «Τυχικός Φορτου[νά]του τοῦ Φορτου[ά]του». Ὁ λίθος ἦτο ὡς ἐπιτύμβιος, ἀνήκει δὲ εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους.

14

... \ Σ Τ Ι Θ Ε Μ Α Ι Σ ...
 . . Γ Ε Κ Α Ι Σ Ω Ν Τ Λ . .
 . . \ Α Ε Ι Τ Ρ Ο Φ Ι Μ Ο Ν . . .
 . . Τ Ο Ν Π Ο Λ Λ Α Π Ο Θ Ο Υ Ν . . .

...ας τίθεμι σ...
 ...ε καὶ σῶν τε...
 ...ν] αἰετρίμουν...
 ...τὸν πολλὰ ποθουν...

Ὁ λίθος λευκός, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν καὶ διηρημένος εἰς δύο τεμάχια, εὐρέθη δ' ἐν τῇ οἰκίᾳ Περδικάρη οὔσῃ ἐγγὺς τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου, ἔχει δὲ μῆκος 0,24, πλάτος δὲ 0,34 καὶ πάχος 0,21. Νῦν δ' ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλεῖῳ καὶ εἶνε τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων, φαίνεται δ' ὡς ἔμμετρος. Τὸ Θ καὶ φ ἔχει τὸ στρογγύλον γωνιαῖον.

13

15

· · · · · Ι Ο Λ Ι Λ Ι Ν Π Λ Δ Η Ζ Η Η Ν Ι Σ Ι Χ Λ Α Ξ
 Σ Γ Ε Δ Ι Δ Ε Μ Ν Η Σ Τ Η Ρ Γ Γ Π Ι Ν Υ Μ Φ Α Σ Ε Μ Ε Σ
 Η Υ Θ Υ Γ Α Μ Ω Ν Α Γ ... Δ Γ Α Ρ Χ Ρ Ο Ν Δ Σ Ο Υ Δ Ε Ν Ο Ν
 Ι Π Π Δ Ν Ι Κ Ι Σ Λ ... Π Η Ρ Α Μ Α Ε Π Δ Ι Ε Ι
 Λ Ε Υ Κ Ι Δ Σ Τ Λ ... Ω Χ Α Ι Ρ Ε Ι Ν

... λ ι ς ...
 δ]ς σ'(ε) οἶδε[ν]· μνηστῆρ[ες ἐ]πὶ νύμφας ἐμέσσ[υν σε]
 ε]ῦθ' ἄμ' ἄμ' ἀγ[αγέσθαι]· ὁ γὰρ χρόνος οὐδέν, ὅσ[ου γε]
 Ἰππονομίς Δ(· · · · ·) π[ε]ῖρα μ'(α) ἐποίει.
 Λεύκιος τ[ῷ τέκν]ω χαίρειν.

Λίθος ὑπογλαυκίζων καὶ ὦν ἐνφοκοδομημένος ἐν
 τινι τοῦ φρουραρχείου ἀποθήκη παρὰ τὸν Πηνειόν,
 ἀφηρεῖται ἐκεῖθεν καὶ μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκα-
 λείον, εἶνε δὲ ἀποκεκρουμένος ἐπὶ τῶν γραμμά-
 των ἄνωθεν καὶ ὦν τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων
 ἔχει μῆκος 0,38, πλάτος δὲ 0,36 καὶ πάχος
 0,09. Ἐν τῷ μέσῳ τῶν γραμμάτων ἔχει βάθυ-
 σμά τι ὁ λίθος γενόμενον διὰ σφυρίου. Ἐχει ἐν
 τῷ 2^ῳ στίχῳ τριγράμματον σύμπλεγμα ἐκ τῶν
 γραμμάτων ΝΗΓ καὶ ΤΗΡ, ἐν δὲ τῷ 3^ῳ ἐκ τοῦ
 ΜΩ καὶ ΟΣ καὶ ΔΕ καὶ ἐν τῷ 5^ῳ ἐκ τοῦ ΟΣ.
 Εἶνε δ' ἑμμετρος ἡ ἐπιγραφή καὶ πολὺ μεταγενε-
 στέρα, ὡς δεικνύει τὸ ἐμέσσον (= ἐμεσίτεον) καὶ
 τὸ πείραμα, καὶ ὁ χρόνος τῶν φωνηέντων ἐν αὐτῇ
 οὐδαμῶς τηρεῖται· διότι τὸ ΝΙ τοῦ Ἰππονομίς καὶ
 τὸ ΡΑ τοῦ πείραμα λαμβάνονται ὡς βραχέα.

16

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ

Ἀσκληπιοῦ

Λίθος λευκὸς καὶ ἐνφοκοδομημένος ἐν τινι τοῦ
 Σκαλιώρα οἰκοδομήματι ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ «Βι-
 κτωρία». Ἐχει μῆκος 1,15, πλάτος δὲ 0,60 καὶ
 πάχος 0,38. Ἦν ἴσως βῆθρον ἀγάλματος αὐτοῦ.
 Τὰ γράμματα εἶνε τῶν πρὸ Χριστοῦ χρόνων.

17

Α Τ Ο

Λίθος λευκὸς καὶ ὀγκώδης, εἶνε δ' ἀποκεκρου-
 μένος δεξιόθεν καὶ ἔχει μῆκος 0,65, πλάτος δὲ
 0,64, πάχος δὲ, ἔνθα εἶνε καὶ τὰ γράμματα,

0,23. Τὰ γράμματα ἔχουσι μέγεθος 0,06. Ὀλί-
 θος εὐρεθεὶς ἐν τῷ ἀγίῳ Ἀχιλλεῖῳ μετηνέχθη εἰς
 τὸ Διδασκαλείον.

18

ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ

Πρωτογένης[ς]

Λίθος λευκὸς ἔχων κίονας ἐκατέρωθεν καὶ βά-
 θυσμα μετὰ γείσου, ἐρ' οὗ ἡ ἐπιγραφή, ἀλλ' ἀπο-
 κεκρουμένος δεξιόθεν, κάτωθεν καὶ ἀριστερόθεν,
 ἔχει μῆκος 0,33, πλάτος δὲ 0,21 καὶ πάχος
 0,10. Εὐρέθη μετὰ ξὺ ἄλλων λίθων, ὅθεν μετη-
 νέχθη εἰς τὸ Διδασκαλείον.

19

... ΔΟΥΡΕΙΟΣ ...

Ὁ λίθος λευκὸς καὶ ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν,
 ἀριστερόθεν καὶ κάτωθεν. Ὑπὸ τὰ γράμματα ἔχει
 βάθυσμα, ὑπεράνω δ' αὐτῶν ὑπάρχει ἀέτωμα μετὰ
 στρογγύλου κοιλώματος. Τὰ γράμματα κεῖνται
 κατὰ τὸ μέσον τοῦ ἀετώματος. Ὁ λίθος εὐρέθη ἐν
 τῷ ναῷ τοῦ ἀγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετηνέχθη εἰς
 τὸ Διδασκαλείον, καὶ ἔχει μῆκος 0,47, πλάτος δὲ
 0,20 καὶ πάχος 0,13. Εἶνε δὲ ἡ ἐπιγραφή τῶν
 πρὸ Χριστοῦ χρόνων καὶ = «[Ἀπολλοδ]οῦρειος ἡ
 «[Διοδ]οῦρειος», κτλ.

20

ΦΙΛΟΞΕΝΙΔΑΣ . ΦΙΛΟΞΕΝΕΙΟΣ

Φιλοξενίδας . Φιλοξένειος

Λίθος λευκὸς ἐπιτύμβιος εὐρεθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ
 ἀγίου Ἀχιλλεῖου κατὰ τὴν πλακοστρωσίαν αὐτοῦ
 μετὰ τῶν γραμμάτων πρὸς τὴν γῆν ἐστραμμένων.
 Ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ὑπάρχει γείσον, ὑπερ-
 ἄνω δ' αὐτοῦ ἀνάγλυπτα κοσμήματα, κάτωθεν δὲ
 τῶν γραμμάτων δύο ῥόδακες. Ὁ λίθος ὦν ἀπο-
 κεκρουμένος ἄνω καὶ κάτω ἔχει μῆκος 0,67, πλά-
 τος δὲ 0,52 καὶ πάχος 0,13. Ἡ ἐπιγραφή οὕσα
 νῦν ἐν τῷ Διδασκαλείῳ φαίνεται οὕσα τῶν πρὸ Χρι-
 στοῦ χρόνων.

21

ΘΕΝΟCΟΥCΑΤCΕ . . ΛΑΛΕ
 . ΝΤΩ W C Ν Ε Ο Ν Α Ν Θ Ο C

.ΟΡΗΣΠΑΝΤΟΘΑΛΟΥΣΠΡΩΤΟ
 .ΑΝΗΚΑΛΥΚΩΝΚΑΙΜΕΛΛΟΥ
 5 . . ΓΑΜΩΔΕΚΑΠΕΝΤΑΕΤΗΣ
 ΜΕΙΓΝΥΣΘΑΙΕΝΦΘΙ
 ΜΕΝΟΙΣΚΕΙΜΑΙΥΠΝΟΝ
 ΕΧΟΥΣΑΜΑΚΡΟΝ
 ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣΛΕΟΝΤΩ
 10 ΤΗΙΔΙΑΘΥΓΑΤΡΙΜΝΕΙΑΣ
 ΧΑΡΙΝΗΡΩΣΧΡΗΣΤ.
 ΧΑΙΡΕ

[Παρ]θένος οὖσα τ[έθεικ]α Λε-

[ο]ντῶ ὡς νέον ἄνθος

[ῶ]ρης παντοθαλοῦς πρωτο-

[φ]ανῆ καλύκων καὶ μέλλου-

5 [σα] γάμψ δεκαπενταετῆς

μείγνυσθαι ἐν φθι-

μένοις κεῖμαι ὑπνον

ἔχουσα μακρόν.

Μητρόπολις Λεοντῶ

10 τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ μνείας

χάριν ἥρως χρηστ[ῆ]

χαῖρε

Λίθος υπογλαυκίζων καὶ ἀποκεκρουμένος ἄνω-
θεν καὶ εἰς δύο διηρημένος τεμάχια εὐρέθη ἐν Σου-
φλαρίοις, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει
δὲ μήκος 0,99, πλάτος δὲ 0,53 καὶ πάχος 0,12.
Ἐν στίχῳ 4^ῳ ὑπάρχει σύμπλεγμα ἐκ τριῶν γραμ-
μάτων ΝΗΚ καὶ ΝΚ, ἐν δὲ τῷ 2^ῳ καὶ 10^ῳ ἐκ τοῦ
ΝΕ καὶ ἐν τῷ 5^ῳ καὶ 11^ῳ ἐκ τοῦ ΤΗ καὶ ΝΗ. Ἐν
τῇ ἐπιγραφῇ ταύτῃ τὸ Μητρόπολις εἶνε ὄνομα γυ-
ναϊκός, ὅπερ ἀλλαχοῦ εὐρίσκεται μόνον ὡς ὄνομα
πόλεως, τὸ δὲ ὄνομα τῆς θυγατρὸς αὐτῆς εἶνε
Λεοντιῶ, ὅπερ ἐν στίχῳ 9^ῳ κατὰ δοτικὴν πτώσιν
ἀντὶ τοῦ Λεοντοῖ σχηματίζεται Λεοντῶ, πρβλ. καὶ
ἐν Κρητ. ἐπιγρ. δοτικὴν Λαιτῶ (C. I. G. 2554.
Comparetti Mus. Ital. I, 141). Εἶνε δὲ ἡρωελε-
γεῖον ἔχον ὥδε·

[Παρ]θένος οὖσα τ[έθεικ]α Λεοντῶ ὡς νέον ἄνθος

[ῶ]ρης παντοθαλοῦς πρωτο[φ]ανῆ καλύκων

καὶ μέλλου[σα] γάμψ δεκαπενταετῆς μείγνυσθαι

ἐν φθιμένοις κεῖμαι ὑπνον ἔχουσα μακρόν.

Μητρόπολις Λεοντῶ

τῇ ἰδίᾳ θυγατρὶ

μνείας χάριν.

Ἐν τῷ δευτέρῳ στίχῳ πρὸ τῆς συλλαβῆς ΡΗΣ
ὅτι ἀπαιτεῖται μακρὰ συλλαβὴ τὸ μέτρον δεικνύει.
Ἀντὶ δὲ τοῦ « ὥρης » (= ἀνοίξεως), ὅπερ ἡμεῖς
ἐγράψαμεν, ἴσως ἄλλος τις ἤθελε προτιμήσῃ νὰ
γράψῃ « κούρης ». Ἡ ἐπιγραφή δὲν μοι φαίνεται
ἀρχαιότερα τοῦ τρίτου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος, ὡς
δεικνύει ἡ λέξις πρωτοφανῆς καὶ δεκαπενταετῆς,
ἀλλ' ἔτι μεταγενεστέρη. Δὲν συνεπληρώσαμεν δὲ
« τ[έθνηκ]α », οὗ ἡ ἔννοια δηλοῦται διὰ τοῦ 4^{ου}
στίχου, ἀντὶ τοῦ « τ[έθεικ]α » διὰ τὸ ἀντικείμενον
« πρωτοφανῆ καλύκων », δι' οὗ πιθανῶς θέλει νὰ
δηλώσῃ προστέλειά τινα, ἐκτὸς ἐὰν νομισθῇ ὅτι ὁ
χαράκτης κακῶς ἐχάραξε « πρωτοφανῆ ἀντὶ τοῦ
πρωτοφανῶν ».

22

ΤΕΤΡΑΕΤΗΣΩΝΕΛΙΠΟΝ
 ΗΛΙΟΥΤΟΓΛΥΚΥΦΕΝΓΟΣ
 ΤΡΥΦΩΝΙΑΝΟCΔΕΚΑΛΟΥΜ/
 . ^ ΛΛΟΥCΚΑΙΦΡΕΝΩΝΕ
 . . . ΤΟΓΓΡΑΓΚΑ. Γ ^

τετραετῆς ὦν ἔλιπον

ἡλίου τὸ γλυκὺ φένγος,

Τρυφωνιανὸς δὲ καλοῦμ[ε]ν

[κα]λλοὺς καὶ φρενῶν ἔ-

5 [χων] τὸ γ[ε]ν[ε]σ[ι] κα[ι] γ[ε]ν[ε]σ[ι]

Λίθος λευκὸς μετ' ἀνθεμίου ἄνωθεν καὶ ἀποκε-
κρουμένος κάτωθεν μετὰ τὰ γράμματα, εὐρέθη ἐν
τῇ νέᾳ ἀγορᾷ « τῇ Βικτωρίᾳ », ὅθεν μετηνέχθη εἰς
τὸ Διδασκαλεῖον, καὶ ἔχει μήκος 0,69, πλάτος δὲ
0,55 καὶ πάχος 0,15. Ἐν τῷ 1^ῳ καὶ 2^ῳ στίχῳ
ὑπάρχει σύμπλεγμα διγράμματος ἐκ τῶν γραμμά-
των ΝΕ καὶ ΝΓ καὶ τοῦ ΗC. Ἡ ἐπιγραφή εἶνε
τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων.

23

. . ΙΚΤΗΣΙΣ
 . . ΩΣΙΠΑΤΡΟΥ

[Ἐπ]ίκτησις

Σ]ωσιπάτρου

Λίθος λευκὸς εὐρεθεὶς ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀ-
χιλλεῖου, ἀποκεκρουμένος δ' ἄνωθεν, ἀριστερόθεν
καὶ κάτωθεν ἔχει μήκος 0,35, πλάτος 0,45 καὶ

πάχος 0,19. Ὑπεράνω τῆς ἐπιγραφῆς ἦσαν ἀνά-
γλυπτοι εἰκόνες, ἀλλ' αὐταὶ νῦν εἶνε ἀποκεκρουμέ-
ναι, σφύζονται δὲ μόνον νῦν πόδες κυνὸς καὶ ἀν-
θρωπίσκος δεξιόθεν. Ἡ ἐπιγραφή νῦν εὐρίσκεται
ἐν τῷ Διδασκαλείῳ καὶ εἶνε τῶν μετὰ Χριστὸν
χρόνων.

24

.... ΚΑ [Φυλά?]κα
.... ΓΟΚΙ....

Λίθος λευκὸς καὶ ἀπανταχόθεν ἀποκεκρουμένος,
ὕπεράνω δὲ τῆς ἐπιγραφῆς ἔχων γεῖσον μετ' ἀετώ-
ματος, οὗ τινος μικρὸν μέρος σφύζεται, ἔχει μῆκος
0,37 καὶ πλάτος 0,39 καὶ πάχος 0,18. Νῦν με-
τενεχθεὶς ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ἐνθα
εὐρέθη, ὑπάρχει ἐν τῷ Διδασκαλείῳ, εἶνε δὲ τῶν
μετὰ Χριστὸν χρόνων.

24

ΕΠΙΚΑΡΠΙΑ
ΣΩΤΑΤΩΙΔΙ
ΩΑΔΕΔΦΩ
ΜΝΗΜΗC
ΧΑΡΙΝ

Ἐπικαρπία
Σώτα τῷ ιδί.
ω ἀδε(λ)φῷ
μνήμης
χάριν.

Λίθος λευκὸς ἀποκεκρουμένος κάτωθεν καὶ ἔχων
μῆκος 0,23 καὶ πλάτος 0,23 καὶ πάχος 0,10 εὐ-
ρέθη ἐν τινι οἰκίᾳ παρὰ τὴν νομαρχίαν, ὅθεν μετε-
νήχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, κατὰ λάθος δὲ ὁ χα-
ράκτης ἐν τῷ 3^ῳ στίχῳ ἐχάραξεν «ἀδεδφῷ» ἀντὶ
τοῦ «ἀδελφῷ». Ἡ ἐπιγραφή εἶνε τῶν μετὰ Χρι-
στὸν χρόνων.

26

.... ΑΕΠΙΤΥΝΧΑ
... ΝΘΑΥΤΗCΑΝΑ
... ΙΑCΧΑΡΙΝ

[Μαρκί?]α Ἐπιτύνχα-
[νον τὸ]ν ἑαυτῆς ἀνδ-
[δρα μνε]ίας χάριν

Λίθος λευκὸς ἀποκεκρουμένος ἄνωθεν καὶ ἀρι-
στερόθεν καὶ κάτωθεν. Ὑπὸ τὰ γράμματα ὑπάρχει
βάθυσμα, ἐν ᾧ ὑπάρχει ἀνάγλυπτος κεφαλή. Ὁ
λίθος εὐρέθεις ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου
ἀνακαινιζομένῳ, ὅθεν μετενήχθη εἰς τὸ Διδασκα-
λεῖον, ἔχει μῆκος 0,37, πλάτος δὲ 0,36 καὶ πά-
χος 0,12 καὶ εἶνε τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων. Ὁ
χαρακτήρ ἐσφαλμένως ἐχάραξεν ΑΝΑ ἀντὶ τοῦ
ΑΝΔ = ἀνδ[ρα]. Ἐν τῷ 2^ῳ στίχῳ ὑπάρχει σύμ-
πλεγμα ἐκ τῶν γραμμάτων ΤΗ. Συνεπληρώσαμεν
δὲ «Ἐπιτύνχα[νον]» καὶ οὕτως «Ἐπιτυνχά[νοντα]»·
διότι καὶ ἐν ἐτέρᾳ ἐμμέτρῳ ἐπιγραφῇ Λαρισαϊκῇ
φέρεται τὸ ὄνομα Ἐπιτύνχανος διὰ τοῦ Ν καὶ
οὕτως διὰ τοῦ Γ (Mittheilung. 1886 σ. 451, ἀρ. 2,
στίχ. 4).

27

... .. ΖΕΧΟΙΔ.
... ΛΝΟΝΧΑΛΕΙΗ
... ΕΝΙΝΟΥCΩ

... .. ε ἔ[χ]οι[ς]..
... [Ἄρξ?]χ[ον] Χαλεί(η)
... .. ἐνὶ νούσῳ.

Λίθος ὑπογλαυκίζων καὶ ἀποκεκρουμένος ἄνω-
θεν τῶν γραμμάτων καὶ ἀριστερόθεν παρ' αὐτά.
Ὑπὸ τὰ γράμματα ὑπάρχει ἱππεὺς μετὰ χλαμύ-
δος ἐξηνεμωμένης. Ὁ λίθος εὐρέθεις ἐν τῷ ναῷ
τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετενήχθη εἰς τὸ Δι-
δασκαλεῖον, ἔχει μῆκος 0,84 καὶ πλάτος 0,47
καὶ πάχος 0,06, εἶνε δὲ τῶν μετὰ Χριστὸν χρό-
νων. Ἡ ἐπιγραφή ἦν ἑμμέτρος, πόλις δὲ Χαλία
ὑπάρχει ἐν Βοιωτίᾳ, ἀλλ' οὐχὶ Χαλείη, φέρεται
δ' ὅμως καὶ Χαλειεύς (C. I. G. 1567, 6. Mitthei-
lung. 1882 p. 499, 1, στίχ. 5) καὶ ἐν Χαλείῳ
(C. I. G. 1607, 5).

28

ΕΡΩΣΟΛΥΜΠΙΧΟΥ
ΚΑΙΛΑΡΙΣΗΣΑΠΕΛΕΥΘΕΡΕ
ΗΡΩΣΧΡΗΣΤΕΧΑΙΡΕ

Ἔρως Ὀλυμπίχου
καὶ Λαρίσης ἀπελευθερε
ἥρως χρηστὲ χαίρει.

Λίθος υπογλαυκίζων καὶ ὑπεράνω μὲν τῶν γραμμάτων ἔχων βάθοςμα εἰς ὄξυ ἀπολήγον, κάτω δ' αὐτῶν Ἑρμῆν καὶ ἔμβολον εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ὁ λίθος ἔχει μῆκος 0,77 καὶ πλάτος 0,43 καὶ πάχος 0,09. Ἐνταῦθα τὸ ὄνομα *Δάρισα* εἶνε ὄνομα γυναικός. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων.

29

ΓΑΙΟCΙΟΥΛΙΟC
ΕΠΙΚΤΗΤΟCΖΩCΙΜΩ
ΜΝΗΜΗCΧΑΡΙΝ
ΤΕΚΝΩ
ΧΑΙΡΕΤΕ ΖΩ

Γάιος Ἰούλιος
Ἐπίκτητος Ζωσίμω
μνήμης χάριν
τέκνω.
Χαίρετε. ζώ.

Λίθος υπογλαυκίζων καὶ εὐρεθεὶς ἐν τοῖς Σουφλαρίοις Λαρίσης, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει ὑπεράνω τῶν γραμμάτων προτομὴν ἀνάγλυπτον ἀνδρὸς κακῆς τέχνης, ἀπολήγει δὲ εἰς ὄξυ καὶ ἔχει μῆκος 0,86 καὶ πλάτος 0,35 καὶ πάχος 0,12. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους. Ὁ χαρακτὴς ἦν ἀμαθὴς καὶ ἀνεπιτήδειος· διότι προέταξε τὸ «μνήμης χάριν» τοῦ «τέκνω».

30

.....ΕΜΑΝ.....
.....ΧΑΡΙΝΕΤΩ.....
...ΟΝΑΤΟΝΥΙΟΝΜΗ.
ΙΝΕΤΩΝ Θ ΗΡΩΕ.
5 ΧΑΙΡΕΤΕ

.....]εμην.....
[μνείας] χάριν ἐτῶν ..
....]ονα τὸν υἱὸν μ[νείας
χάριν ἐτῶν θ'. ἥρωε[ς]
χαίρετε.

Λίθος λευκὸς ἀποκεκρουμένος ἄνω, δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἔχων ὑπὸ τὰ γράμματα ἔφιππον

ἀποκεκρουμένον εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει δὲ μῆκος 0,35 καὶ πλάτος 0,36 καὶ πάχος 0,09. Ἐλησμονήθη ὑπὸ τοῦ χαρακτοῦ ἡ ὀριζόντιος γραμμὴ τοῦ Α ἐν τῷ *χαίρετε*. Ἡ ἐπιγραφὴ ἀνήκει εἰς τοὺς μετὰ Χριστὸν χρόνους. Ἐν τῷ 2^ῳ καὶ 4^ῳ στίχῳ ἔχει σύμπλεγμα ἐκ τῶν γραμμάτων ΝΕ, ἐν δὲ τῷ 4^ῳ ἐκ τῶν γραμμάτων ΩΝ καὶ ΗΡ.

31

.ΕΥΚΙΟCΔΕΚΜΙΟC/
..ΥΚΙΟΥΙΟCΟΥΕΛΙΝΔ
ΙCΣΟCΛΕΥΚΙΕΔΕΚ
ΜΙΕΛΕΥΚΙΟΥΟΥΕΛΙΝ
5 ΙΑΠΕΛΕΥΘΕΡΕΜΕΔΝ
ΕΗΡΩCΧΡΗΣΤ
ΕΧΑΙΡΕ

[Λ]εύκιος Δέκιμος [Λ
ε]υκίου [υ]λίου, Οὐελίνδ-
[ι]ς σός. Λεύκιε, Δέκ-
[μ]ιε Λευκίου, Οὐελίνδ-
5 α] ἀπελεύθερε, Μέδ[μ]-
ε. ἥρωε χρηστ-
ε χαίρε.

Λίθος λευκὸς ἀποκεκρουμένος μικρὸν δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἔχων μῆκος 0,52 καὶ πλάτος 0,45 καὶ πάχος 0,10 εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον ἡ Ῥωμαϊκῶν χρόνων αὕτη ἐπιγραφὴ. Τὸ Οὐελίνδας εἶνε ὄνομα ἄγνωστον. Ὄνομα δὲ Δέκιμος, ὅπερ ἐγένετο κατὰ μετάθεσιν ἐκ τοῦ Δέκιμος ἢ ἐκ τοῦ Δέκιμος φερομένου μετὰ τοῦ ιος, δὲν μνημονεύεται ἐν τοῖς Λεξικοῖς. Ἴσως καὶ τὸ ἐν στίχῳ 5^ῳ ὄνομα Μέδιμος, ὅπερ δὲν φέρεται ἐν τοῖς Λεξικοῖς, ἐγένετο κατὰ συγχοπὴν ἐκ τοῦ φερομένου Μέδιμος, ὡς ἐκ τοῦ Δέκιμος τὸ Δέκιμος, φέρεται δὲ τὸ θηλυκὸν Μέδιμα.

32

.....ΜCΧΑΡΙΝ
...<ΝΟΝΜΟΥCΙΚΟΝ
..ΩΝΔΟΙΩ
..CΧΡΗCΤΕ
5 ΧΑΙΡΕ

... μ[νείχ]· χάρι[ν]
τέκ[νον] Μουσικὸ[ν]
ἐτῶ[ν] δοίω·
[ἤρω]ς χρηστὲ
5 χαῖρε.

Λίθος λευκὸς ἀποκεκρουμένος ἄνω καὶ ἀριστε-
ρόθεν εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν
μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον, ἔχει δὲ μῆκος
0,45 καὶ πλάτος 0,42 καὶ πάχος 0,19. Τὸ ΔΟΙΩ
νομίζω ὅτι εἶναι ὄνομα ἀριθμητικὸν ἀντὶ τοῦ δύο,
ἃν μάλιστα συμπληρωθῇ, ὡς συνεπληρώθη διὰ
τοῦ ἐτῶν. Ἡ ἐπιγραφὴ τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων
φαίνεται οὕσα καὶ οὐχὶ ἀρχαιοτέρα τοῦ τρίτου μετὰ
Χριστὸν αἰῶνος.

33

LA
ΑΙΛΙΑΣ ΑΛΕΙΞΑΝΔ
ΡΑΓ

λ
Αἰλίας Ἀλεξάνδ-
ρα[ς]

Λίθος λευκὸς ἔχων μῆκος 1,15 καὶ πλάτος 0,72
καὶ πάχος 0,25 εὐρέθη ἐν τῇ παρὰ τὸ θέατρον
τῆς Λαρίσης γῶρᾳ καὶ εἶναι ἐνφοδομημένος ἐν τῇ
φλιᾷ τῆς οἰκίας τοῦ Νικολάου Καϊμάκη ὑπαρ-
χούσης ἐν τῇ ἀκροπόλει. Τὸ μέγεθος τῶν γραμ-
μάτων εἶναι 0,10. Ὁ χαρακτὴς ἐχάραξε κατὰ λά-
θος Ἀλεξάνδρου, ἔνθα καὶ τὸ Σ ἀφῆκεν ἀτελὲς ὡς
Γ ἀντὶ τοῦ Γ ἢ τοῦ C, ὅστερον δ' ἐγράφη ὑπερ-
άνω τὸ ΛΑ διὰ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ L, ἵνα ἀναγνωσθῇ
Ἀλεξάνδρου = Ἀλεξάνδρου. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι
τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων, πιθανῶς δὲ οὐχὶ ἀρ-
χαιοτέρα τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος

34

N
ΛΑ 7 WC
TONC Δ IO
OIKE THN
KKT WN
EAY TOY
MNE I AC
Λ PIN

ν
Λα[. . .] [Z]ώσ[ιμο] Λα[. . .] [Z]ώσ[ιμο]ν
τὸν ε [ι]διο[ν] τὸν ε [ι]διο[ν]
οἰκέ την οἰκέτην
[ε]κκτ ὦν ἐκκ τῶν
ἐκυ τοῦ ἐκυτοῦ
[μ]νε ἰας [μ]νείας
[χ]α ρι[ν] [χ]α[ρ]ι[ν]

Λίθος ὑπογλαυκίζων καὶ ἔχων μῆκος 0,65 καὶ
πλάτος 0,48 καὶ πάχος 0,14 εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ
τοῦ ἁγίου Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ δι-
δασκαλεῖον. Ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ὑπάρχει
ἔριππος, οὗ τινος σφίζεται μόνον μέρος τοῦ ἵππου,
οὗ κάτωθεν ὑπάρχουσι δύο κύνες κυνηγετικοί, ἐν
τῷ μέσῳ δὲ τῶν γραμμάτων ὑπάρχει ἀνάγλυπτος
εἰκὼν γυναικὸς οὐχὶ καλῆς τέχνης. Σημειωτέα δ'
εἶναι τὸ ἴδιος γραφόμενον εἶδος, δι' οὗ δεικνύεται ἡ
προφορά τοῦ Εἰ ὡς I, καὶ ἡ γραφὴ τῆς προθέσεως
ΕΚ διὰ διττοῦ Κ, ἡ ἐκφορά δ' αὕτη γίνεται καὶ ἐν
Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς, «ἐκκ τοῦ» (δ'-γ' αἰῶνος
π. X.) καὶ «ἐκκ τῶν» (284 π. X.). Ὁρα Mei-
sterhans Gr. 2 p. 81, § 40, 2. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶναι
τῶν μετὰ Χριστὸν χρόνων καὶ οὐχὶ ἀρχαιοτέρα
τοῦ δευτέρου μετὰ Χριστὸν αἰῶνος.

35

Δ
C
TON . . .
HPW

Λίθος λευκὸς καὶ ἀποκεκρουμένος ἀπανταχόθεν,
οὗ σφίζονται μόνον τὰ γράμματα ταῦτα καὶ δεξιό-
θεν αὐτῶν τὰ ἐπίσθια ἵππου καὶ ἡ γλαυκὸς ἱππέως
ἐξηνεμωμένη, ἔχει μῆκος 0,17 καὶ πλάτος 0,12
καὶ πάχος 0,07. Εὐρέθη ὁ λίθος μεταξὺ ἄλλων
λίθων ἐν τινὶ ὁδῷ, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκα-
λεῖον.

36

IPWC [ἤ]ρω
KAIPCE [χ]αῖρε

Λίθος λευκὸς ὑπεράνω τῶν γραμμάτων ἀποκε-
κρουμένος, ὑπ' αὐτὰ δ' ἔχων ἀνάγλυπτον ἱππέα
μετὰ γλαυκὸς ἐξηνεμωμένης καὶ ἵππον καὶ ὑπ'
αὐτὸν γρόνιον Ἑρμῆν, εὐρέθη ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου
Ἀχιλλεῖου, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον,
ἔχει δὲ μῆκος 0,78 καὶ πλάτος 0,60 καὶ ὕψος 0,17.

37

. . I S E R A P I A P . .
 . . \ D R I A N V B . .
 . . O V E N E R I . .
 . . S I S I D I S . .
 5 . . V N C I A E Q
 . . N I E O R
 . . A B V S Q
 . . . I S N V
 . . S Q V N I
 10 . . . L I V S
 V

Λίθος λευκός καὶ ἀποκεκρουμένος δεξιόθεν ὀλίγον κατὰ τοὺς 4 πρῶτους στίχους καὶ ἀριστερόθεν καὶ ἄνωθεν ὑπεράνω τῶν γραμμάτων καὶ κάτωθεν παρ' αὐτὰ ἔχει μῆκος 0,62 καὶ πλάτος 0,22 καὶ πάχος 0,18, εὐρέθη δ' ἐν τῇ νέᾳ ἀγορᾷ, ὅθεν μετηνέχθη εἰς τὸ Διδασκαλεῖον. Ἡ Λατινικὴ αὕτη ἐπιγραφή καλῶς ὑφ' ἡμῶν ἀντιγραφεῖσα ὥς ἀναγνωσθῇ καὶ συμπληρωθῇ ὑπ' ἄλλων ἐπιτηδεωτέρων.

Ἐν Λαρίσῃ Ἰουλίου ἀρχομένου 1903.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Δ. ΖΗΚΙΔΗΣ

ΑΤΤΙΚΟΝ ΑΓΓΕΙΟΝ ΜΕΤΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΠΟΜΠΗΣ ΓΑΜΟΥ

(Πίναξ 6-7).

Ὅφειλω νὰ ἐκφράσω πρὸς τὸν κ. Β. Στάην θερμὰς εὐχαριστίας, διότι εἰς αὐτὸν ὀφείλω τὴν τιμὴν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ ἐπὶ τοῦ πίνακος 6 εἰκονιζομένου ὠραίου ἀγγείου.

Τὸ ἀγγεῖον τοῦτο, κρατὴρ ἐρυθρόμορφος ἐλευθέρου ῥυθμοῦ, εὐρέθη ἐν Τανάγρα καὶ ἡγοράσθη διὰ τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον (ὑψ. 0,29. Διάμ. 0,26). Περιεγράφη διὰ βραχέων ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* 1889 σ. 69 καὶ ὀλίγον λεπτομερέστερον ὑπὸ τοῦ Couve (Catalogue N° 1341), ἀλλὰ καὶ αἱ δύο αὗται περιγραφαὶ εἶνε ἀνεπαρκεῖς, ὥς παραλείπουσαι μίαν σπουδαιοτάτην λεπτομέρειαν.

Ἡ ὑπὸ τοῦ Couve (Catalogue πίναξ XXV) δημοσιευθεῖσα φωτογραφία τοῦ ἀγγείου χρησιμεύει μόνον, ὅπως δείξῃ τὴν μορφήν τοῦ ἀγγείου, διότι ἐπὶ ταύτης δὲν φαίνεται ἀκριβῶς ἡ μοναδικὴ ἐκείνη λεπτομέρεια, ἥτις ἀξίζει ὅλως ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθῇ καὶ νὰ ἐξετασθῇ μετὰ πολλῆς προσοχῆς.

Ἡ ἐπὶ τῶν πλευρῶν τοῦ ἀγγείου ἐξελισσομένη παράστασις ἀπεικονίζει πρᾶξιν ληφθεῖσαν ἐκ τῶν τελετῶν τοῦ γάμου, καὶ δὴ ἀκριβέστερον τὴν μετὰ θάσιν τῆς νύμφης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ κατὰ τὴν ἐσπέραν τῶν γάμων, *τὴν τῆς νύμφης μέθοδον*¹.

¹ Φωτίου Λεξικὸν ἐν λέξ. *ζευγος ἡμιονικόν* (τόμ. 1 σελ. 246 Naber). Ὁ Μ. Collignon (ἐν ἄρθρῳ *Matrimonium* τοῦ Diction-

Μετὰ τὸ γαμικὸν συμπόσιον, ὅπερ ἐγένετο ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης, μετεφέροντο οἱ νεόγαμοι εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ γαμβροῦ συνοδευόμενοι ὑπὸ μεγάλῃς πομπῆς. Ἡ ἐκκίνησις ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας τῆς νύμφης ἐγένετο κατὰ τὴν νύκτα ὑπὸ τῷ φῶς τῶν λαμπάδων· *παραλαβόντες αὐτὴν (τὴν νύμφην) ἐκ τῆς πατρῴας ἐστίας ἐπὶ τὴν ἄμαξαν ἄγουσιν εἰς τὰ τοῦ γαμοῦντος ἐσπέρας ἱκανῆς*.

Ἰάμος, καθ' ὃν ἡ νύμφη δὲν ὠδηγεῖτο εἰς τὴν νέαν αὐτῆς κατοικίαν ὑπὸ τὴν λάμψιν τῶν *νυμφικῶν δάδων*, δὲν ἐλογίζετο ὡς κανονικὸς γάμος², διὰ τοῦτο δὲ καὶ οἱ ἀγγειογράφοι³, εἰς τὴν παράστασιν τῆς ἐκκινήσεως τῆς νύμφης, δὲν παραλείπουν ποτὲ τὰς δᾶδας, αἵτινες φέρονται πάντοτε ὑπὸ γυναικὸς προηγούμενης τῆς πομπῆς καὶ μεταστρεφούσης τὴν κεφαλὴν πρὸς τοὺς νυμφίους. Ἡ γυνὴ αὕτη εἶνε ἡ μήτηρ τῆς νεαρᾶς νύμφης³.

Ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν πλησίον τῆς μητρὸς εὐnaire Saglio-Pottier) ὀνομάζει τὸ μέρος τοῦτο τῆς τελετῆς *ἀγωγήν*, καὶ παραπέμπει διὰ τὴν λέξιν ταύτην εἰς τὸν Ἡσύχιον, *ἀγωγή πορεία τῆς νύμφης πρὸς τὸν ἄνδρα, Ῥόδιον*, ἀλλὰ ἡ λέξις αὕτη ἀφορᾷ ἰδιαιτέρως τὴν Ῥόδον καὶ δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὑπ' ὅψι προκειμένου περὶ Ἀττικῆς.

¹ Σχολ. εἰς Εὐρ. Ἄλκ. 989.

² Furtw. Coll. Sabouroff πίν. LVII. Wiener Vorlegebl. 1888, πίν. VIII, 1 Dict. des antiq. ἄρθρ. *Matrimonium* κλ.

³ Εὐριπ. Μήδ. 1027. Φοίν. 344 κέ. Ἰφιγ. Ἀΐλ. 723-734.

ρηται βωμός ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε πῦρ (εἰκονιζόμενον δι' ἐπιθέτου λευκοῦ χρώματος ἐξαφανισθέντος, οὕτως ὅμως ἔγνη φαίνονται ἐπὶ τοῦ ἀγγείου ἐξεταζομένου ὑπὸ εὐνοϊκὸν φωτισμόν). Ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τούτου ἐτελέσθη ἀναμριδολως ἡ πρὸ γάμου θυσία καὶ ἀπὸ τῆς πυρᾶς αὐτοῦ ἀνήφθησαν αἱ *νυμφικαὶ δᾶδες*.

Ἀμέσως μετὰ τὴν μητέρα ἀκολουθοῦσιν οἱ νεογάμοι· ὁ γαμβρὸς ὁδηγεῖ τὴν νύμφην ἀπὸ τῆς χειρὸς¹ δεικνύων εἰς αὐτὴν τὸ μέλλον νὰ ἀπανάγῃ αὐτοὺς ὄχλημα, ἡ δὲ νύμφη κύπτει τοὺς ὀφθαλμοὺς αἰδημόνως πρὸ τῶν βλεμμάτων τοσούτου κόσμου παρατηροῦντος αὐτήν. Σημειωτέον ὅτι ἡ νύμφη δὲν ἔχει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τὸν πέπλον.

Ἀνωθεν τῆς μητρὸς ἵπταται εἰς Ἐρώς μεταστρέφων τὴν κεφαλὴν, ὅπως παρατηρήσῃ καὶ αὐτὸς τὴν νύμφην. Οὗτος ἵπταται πρὸς τέθριππον, οὕτως οἱ ἵπποι ἐν μέρει ἀποκρύπτονται ὑπὸ κυματοειδοῦς τινος ἐξάρσεως τοῦ ἐδάφους· διὰ τῆς προτεταμένης δεξιᾶς ἐπιδεικνύει τῇ νύμφῃ τὸ ὄχημα, ἢ ἴσως θωπεύει τὸ στῆθος τῶν ἵππων, ὅπως καταπραΰνῃ τὴν ἀνυπόμονον ὁρμὴν αὐτῶν. Ἐτερος Ἐρώς ἰστάμενος ἐπὶ τοῦ νώτου τοῦ ἐνὸς τῶν ἵππων, διευθετεῖ τὰ προσκεφάλαια τῆς ἀμάξης, ἅτινα νέα γυνὴ παραλαβοῦσα ἐξ ἐνὸς μεγάλου κιβωτίου, παρέδωκεν εἰς τὸν Ἐρώτα δι' ἐτέρως γυναικός, ἐνῶ αὕτη ἐπανακλείει τὸ κιβώτιον. Εἰς τὴν προετοιμασίαν ταύτην βοηθοῦσι καὶ δύο ἑτεροι γυναικες².

Κλάδοι δάφνης φυόμενοι σποραδικῶς ἐκ τοῦ ἐδάφους παριστῶσι τὰ δένδρα, διότι ἡ πρῆξις ἐκτελεῖται ἐπὶ δασώδους ὅρους καὶ εἶνε πιθανώτατα εἰλημμένη ἐκ τῆς μυθολογίας.

Τὰ πρόσωπα τοῦ ὁπισθοῦ μέρους τοῦ ἀγγείου εἶνε μεγαλύτερα τῶν τοῦ ἐμπροσθοῦ, ἢ δυσαναλογία δ' αὕτη, ἥτις εἶνε ἐπαισθητὴ ἐπὶ τοῦ πίνακος ἡμῶν, παριστῶντος τὴν εἰκόνα τοῦ ἀγγείου ἐν ἐξελίξει ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιφανείας, προξενεῖ δυσάρεστον αἰσθημα, ἀλλὰ τοῦτο δὲν συμβαίνει καὶ κατὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ πρωτοτύπου τῆς εἰκόνης ἐπὶ τοῦ ἀγγείου.

Τέσσαρα πρόσωπα ἀκολουθοῦσι μετὰ τοὺς νεογάμους, ἐμπροσθεν μὲν μία γυνὴ καὶ εἰς γενειο-

φόρος ἀνὴρ, ὧν ἡ μὲν γυνὴ εἶνε πιθανώτατα ἡ *νυμφεύτρια*, ὁ δὲ ἀνὴρ ὁ *παράνυμφος*, *νυμφευτὴς* ἢ *πάροχος*³, ὅπισθεν δὲ μία αὐλητρίς καὶ μετὰ ταύτην ἐν τέλει τῆς πομπῆς εἰς παῖς *δαδοφόρος*.

Ἐπὶ μᾶλλον πρὸς τὰ ὀπίσω κἀθύνται ἐπὶ τυχίων ἐξάρσεων τοῦ ἐδάφους, τρεῖς γενειοφόροι ἄνδρες, οἵτινες μετέσχον τῆς τελετῆς, διότι εἶνε καὶ αὐτοὶ ἐστεμμένοι διὰ μύρτου, ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ πρόσωπα τῆς πομπῆς. Οὗτοι εἶνε ὁ πατήρ καὶ οἱ στενώτατοι συγγενεῖς τῆς νύμφης. Τὰ βλέμματα αὐτῶν εἶνε πρὸς ταύτην ἐστραμμένα, ἀλλ' ἐνῶ οἱ δύο πρῶτοι παρατηροῦσι ταύτην ἀπαθῶς, ἐρειδόμενοι ἡσύχως ἐπὶ τῶν ῥάβδων αὐτῶν, ὁ τρίτος αἶρει διὰ τῆς χειρὸς αὐτοῦ πρᾶγμα τι, ἕτοιμος νὰ ἐκσπενδονήσῃ τοῦτο κατὰ τῶν νεογάμων. Ὁμοίον τι πρᾶγμα ἐπιρριφθὲν ἤδη κατὰ τούτων κεῖται *χαμαὶ* ἐμπροσθεν τῆς εἰκόνης μετὰ τὴν πομπήν.

Ἐν τοῖς *Πρακτικοῖς* τὰ δύο ταῦτα πράγματα οὐδὲν περιγράφονται, ὁ δὲ Couve οὐδαμῶς σημειῶν τὸ *χαμαὶ* κείμενον, ὑποθέτει, ὅτι τὸ μέλλον νὰ ῥιφθῇ ὑπὸ τοῦ καθημένου ἀνδρὸς εἶνε *κάνθαρος* (!). Ἐν τούτοις οὐδεμία ἀμριβολία ὑπάρχει, ὅτι τὰ δύο ταῦτα πράγματα εἶνε ἀπλοῦστατα *ὑποδήματα*.

Μέχρι τοῦδε δὲν ἐγνωρίζομεν, ὅτι ὑπῆρχε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι, κατὰ τὸν γάμον, τὸ ἔθιμον νὰ ῥίπτωσι κατὰ τῆς νύμφης καταλείπουσιν τὴν πατρικὴν οἰκίαν ὑποδήματα, γνωρίζομεν ὅμως ὅτι τὸ ἔθιμον εἶνε καὶ σήμερον ἔτι γενικὸν ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Οὐαλίᾳ³. Εἰς τὸ ἔθιμον τοῦτο συνήθως ἀποδίδεται συμβολικὴ σημασία. Ὑποτίθεται δηλαδὴ ὅτι διὰ τούτου ὑποδεικνύεται, ὅτι ἡ οἰκογένεια καὶ ἰδίως ὁ πατήρ τῆς νύμφης ἀπεκδύονται πάσης ἐπὶ ταύτης ἐξουσίας³. Ἀνάλογον συμβολικὸν ἔθιμον ὑπῆρχε καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑβραίοις: *Καὶ τοῦτο τὸ δικαίωμα ἐμπροσθεν ἐν τῷ Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν ἀρχιστείαν καὶ ἐπὶ τὸ ἀντάλλαγμα, τοῦ σιῆσαι πάντα λόγον, καὶ ὑπελύετο ἀνὴρ τὸ ὑπόδημα αὐτοῦ καὶ ἐδίδον τῷ πλησίον αὐτοῦ τῷ ἀρχιστεύοντι τὴν ἀρχιστείαν αὐτοῦ καὶ τοῦτο ἦν*

¹ Πολυδ. III, 40. Φωτίου ἑ. ἀ.

² Ἰδὲ παραδείγματα ἐν δύο νεωτάτοις ἀγγλικοῖς μυθιστορήμασι, Nancy ὑπὸ Rhoder Broughton I σελ. 114 *Pride and prejudice* ὑπὸ Jane Austen.

³ Hutchinson. *Marriage customs in many lands* (Λονδίνον 1897), Κεφ. XXI.

¹ Εὐριπ. Ἀλκ. 917· *φιλίας ἀλόχον χέρα βαστάζων*.

² Περλ. Εὐρ. Ἀλκ. 917: *γάμοι Θεσσαλῶν καὶ ξύλλογοι γυναικοπληθεῖς μετὰ τῆς σχετικῆς σημειώσεως τοῦ Weil*.

μαρτύριον ἐν Ἰσραήλ¹. Τὸ χωρίον τοῦτο ἀναφέρεται προκειμένου περὶ ἀπαρνήσεως γάμου μετ' ἐπικλήρου γήραος. Ὁ ποιούμενος τὴν ἀπαρνήσιν ἐδήλου τοῦτο συμβολικῶς ἀπαρνούμενος τὰ ἐαυτοῦ ὑποδήματα, καὶ δίδων ταῦτα εἰς ἐκεῖνον, ὑπὲρ οὗ ἐγένετο ἡ ἀπαρνήσις.

Ἡ Jane Harrison εἰς τὴν ὑπέδειξεν τὸ ἀγγεῖον τοῦ Μουσείου Ἀθηνῶν, παρὰπέμπει ἐν τοῖς *Prolegomena to the study of the greek religion* σελ. 107 εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πλουτάρχου (Ἑλληνικά ζητήματα § 12) ἀναφερομένην αἰτιολογικὴν ἱστορίαν, τὴν ἐξῆς: «Τίς ἢ παρὰ Δελφοῖς Χάριλα;» Αἰμὸς ἐξ αὐχμοῦ τοῖς Δελφοῖς κατέσχε, καὶ πρὸς τὰς θύρας τοῦ βασιλέως ἐλθόντες μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἰκέτευον· ὁ δὲ τῶν ἀλφίτων καὶ τῶν χεδρόπων μετεδίδου τοῖς γνωριμωτέροις αὐτῶν· οὐ γὰρ ἦν ἱκανὰ πᾶσιν ἐλθούσης δὲ παιδὸς ἔτι μικρᾶς ὀρφανῆς γονέων καὶ προσλιπαρούσης, ἐρράπισεν αὐτὴν ὑποδήματι καὶ τῷ προσώπῳ τὸ ὑπόδημα προσέριπεν· ἡ δὲ πενιχρά τις οὔσα καὶ ἔρημος, οὐκ ἀγενὴς δὲ τὸ ἦθος, ἐκποδὼν γενομένη καὶ λύσασα τὴν ζώνην ἀνήρτησεν ἑαυτήν. Ἐπιτείνοντος δὲ τοῦ λιμοῦ καὶ νοσημάτων προσγενομένων ἀνείλεν ἡ Πυθία τῷ βασιλεῖ Χάριλαν ἱλάσκεσθαι παρθένον αὐτοθάνατον. Μόλις οὖν ἀνευρόντες, ὅτι τοῦτομα τοῦτ' ἦν τῇ ῥαπισθείσῃ παιδί, μεμυγμένην τινὰ καθαροῦ θυσίαν ἀπετέλεσαν, ἣν ἐπιτελοῦσιν

ἔτι καὶ νῦν δι' ἐννέα εἰτῶν. Προκάθηται μὲν γὰρ ὁ βασιλεὺς τῶν ἀλφίτων καὶ τῶν χεδρόπων ἐκδιδούς πᾶσι καὶ ξένοις καὶ πολίταις, κομίζεται δὲ τῆς Χαρίλης παιδικὸν εἶδωλον· ὅταν οὖν πάντες λάβωσιν, ὁ μὲν βασιλεὺς ῥαπίζει τῷ ὑποδήματι τὸ εἶδωλον, ἡ δὲ τῶν Θυάδων ἀρχηγὸς ἀραμένη κομίζει πρὸς τινα τόπον φαραγγώδη, κακεῖ σχοινίου περιάψαντες τῷ τραχήλῳ τοῦ εἰδώλου κατορύττουσιν, ὅπου τὴν Χάριλαν ἀπαγξαμένην ἔθαψαν.

Δὲν δύνامي νὰ πεισθῶ, ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Πλουτάρχου σχετίζεται ὑποσδήποτε πρὸς τὸ διὰ τοῦ ἀγγείου ἡμῶν γνωστὸν γεγόμενον περὶ ἐργον γαμικὸν ἔθιμον τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἡ ἐπίρριψις ὑποδημάτων ἐπὶ τῆς νύμφης κατὰ λειπούσης τὸν πατρικὸν οἶκον δὲν εἶνε κατ' οὐδένα τρόπον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα πρὸς τὴν τύψιν τινὸς δι' ὑποδήματος. Ἀλλως τε δὲ καὶ δὲν γνωρίζομεν τὴν σημασίαν, ἣν εἶχεν ἡ τύψις αὕτη δι' ὑποδημάτων ἐν τῷ δελφικῷ ἐθίμῳ¹, γενικῶς μόνον κατανοοῦμεν, ὅτι τὸ ἔθιμον ἦτο ἀγροικόν, ἐνῷ τὸ ὑνυκτικὸν ἡ ἐπίρριψις τοῦ ὑποδήματος κατὰ τῆς νύμφης εἶχε νομικὴν ἔννοιαν. Ἀλλὰ καὶ τὸ νὰ ζητῇ τις νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἔθιμον τοῦ ἀγγείου ἡμῶν διὰ τοῦ Δελφικοῦ ἐθίμου, εἶνε ὡς νὰ ζητῇ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὸ *obscurum* διὰ τοῦ *obscurius*.

PAUL PERDRIZET

¹ Πούλ, IV, 7. Πούλ. Moise Schwab, *Le Talmoud de Jérusalem*, τόμ. IX σελ. 226 καὶ Chassan, *essai sur la Symbolique du droit* σελ. 160.

¹ Πούλ. Mannhardt, *antike Wald-und Feldkulte* II, σελ. 298. Usener *Rhein. Mus.* XXX (1875) σελ. 203.

ΑΤΤΙΚΑ ΨΗΦΙΣΜΑΤΑ

Τῶν ἐνταῦθα δημοσιευμένων ἐξ Ἀττικῆς ψηφισμάτων τὰ μὲν εἶνε ἀνέκδοτα, τὰ δὲ ἐξεδόθησαν, ἀλλὰ προσεδέοντο συμπληρώσεων ἢ συμπληροῦνται διὰ νέων τεμαχίων· εἰσὶ δὲ ἐν συνόψει

δύο ψηφίσματα Ἀθηναίων

τρία ψηφίσματα φυλετῶν

ἐν ψήφισμα δημοτῶν

ἐν Τετραπόλεων

ἐν Μεσογείων

ἐξ ψηφίσματα θιασωτῶν ἐραριστῶν ὀργεῶνων.

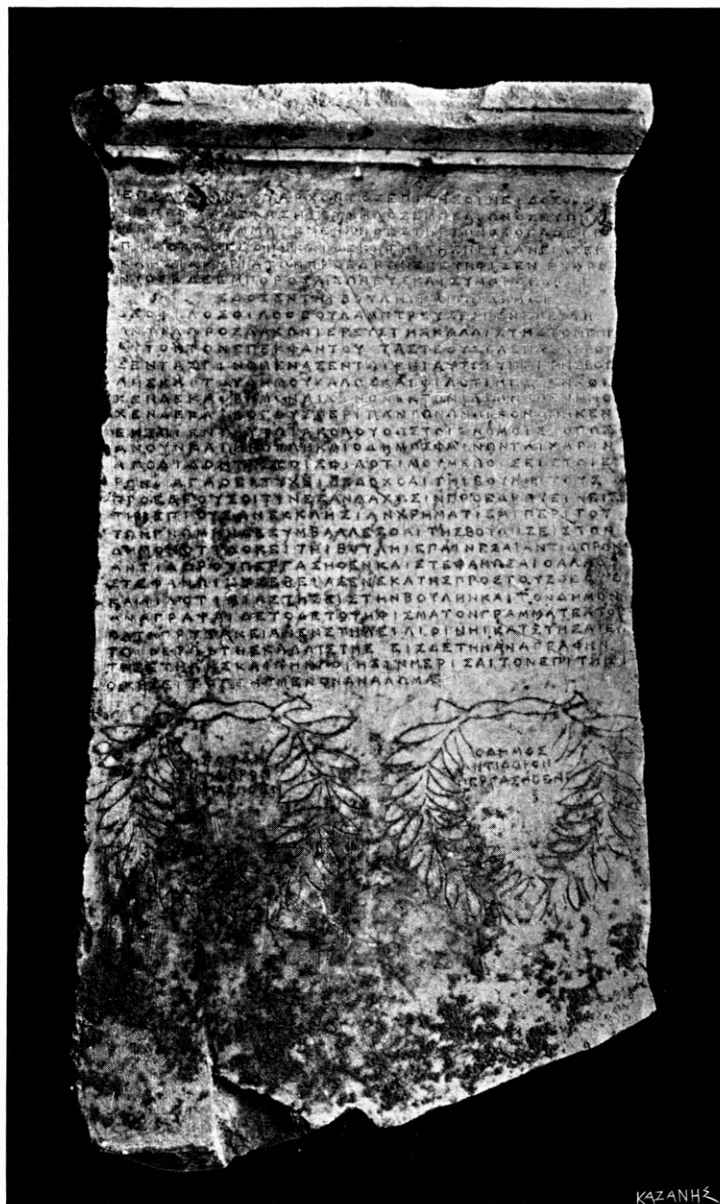
1. Τῶν ἐνταῦθα ἐκδομένων ψηφισμάτων τῆς βουλῆς καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων τὸ μὲν πρῶτον εὑρέθη ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ἅς ἐν ἔτει 1896 δαπάναις τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας ἐνῆργησε κατὰ τὸν ἔξω Κεραμεικὸν ὁ μακαρίτης Ἀ. Οἰκονόμου (πρὸς. Πρακτικά 1896 σ. 20), τὸ δὲ δευτέρον εἶχεν ἤδη ἀνακαλυφθῆ ἐν ταῖς ἐρεῦναις ταῖς γενομέναις ἐν ἔτει 1890 ἐν τοῖς παρὰ τὸ Δίπυλον τόποις δαπάναις τῆς αὐτῆς ἐταιρείας ὑπὸ τοῦ κ. Κ. Δ. Μυλωνᾶ (πρὸς. Πρακτικά 1890 σ. 19), ἀμρότερα δὲ προσέρχονται, ὡς τὰ ἴδια μαρτυροῦσιν, ἐκ τοῦ ἱεροῦ τῆς Καλλιόστης. Περὶ τοῦ ἱεροῦ τούτου τάδε λέγει ὁ Πασκανίας ὁμιλῶν περὶ τῶν τόπων τῶν ἔξω τῆς πόλεως Ἀθηνῶν κειμένων I 29, 2: ἐγγυτάτω δὲ Ἀκαδημία, χωρίον ποτὲ ἀνδρὸς ἰδιώτου, γυμνάσιον δὲ ἐπ' ἐμοῦ. κατιοῦσι δ' ἐς αὐτὴν περίβολός ἐστιν Ἀρτέμιδος καὶ ξόανα Ἀρίστης καὶ Καλλιόστης· ὡς μὲν γὰρ ἐγὼ δοκῶ καὶ ὁμολογεῖ τὰ ἔπη τὰ Πάμφω (οὕτω κατὰ τὴν τοῦ Hecker διόρθωσιν Philol. V 429 ἀντὶ τοῦ ἐν χειρογράφῳ Σαπφῶς), τῆς Ἀρτέμιδος εἰσὶν ἐπικλήσεις αὗται (πρὸς. H. Usener, Götternamen σ. 50. 53), λεγόμενον δὲ καὶ ἄλλον εἰς αὐτὰς λόγον εἰδῶς παραβῆσομαι. Ἐὰν εἰς τὸ ἱερὸν τοῦτο ἀνήκουσι τὰ κατὰ

τὴν ἀνασκαφὴν τοῦ ἔτους 1896 ἀνακαλυφθέντα θεμέλια ἐλληνικοῦ οἰκοδομήματος, μένει εἰσέτι ἀμφίβολον, ἅτε μὴ ἀρκούντως γνωστοῦ ὄντος τοῦ σχεδίου αὐτοῦ (πρὸς. W. Dörpfeld ἐν Athen. Mitt. XXI 463 καὶ W. Judeich, Topographie von Athen σ. 363), καὶ ἡ πρώτη δὲ τῶν δύο ἐπιγραφῶν εὑρέθη οὐχὶ κατὰ χώραν κειμένη, ἀλλ' ἐπὶ ὑπονόμου παρὰ τὴν μεγάλην σκυρωτὴν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ Διπύλου πρὸς βορρᾶν χωροῦσαν. Ἐν ταῦθα ἐπίσης εὑρέθη ἄλλο ψήφισμα θιασωτῶν, τὸ ἐνταῦθα κατωτέρω νῦν πρῶτον δημοσιευόμενον.

Στήλη φαιῶ μαρμαρέου ἐλλιπῆς μόνον κατὰ τὴν κάτω δεξιὰν γωνίαν, ἄνωθεν κεκοσμημένη διὰ ἐπικραντίδος, πλάτος 0.37 ἕως 0.425, ὕψος 0.76, πάχος 0.11 ἕως 0.12. Ἡ γραφὴ ἐπιμελημένη, ἐν γένει στοιχηδὸν μετὰ τινων ἀνωμαλιῶν ἐν τοῖς τελευταίοις στίχοις· εἰς τὸ τέλος ὁμοῦς τῶν στίχων τὰ γράμματα εἶνε ποτὲ μὲν πυκνότερα, ποτὲ δὲ ἀραιότερα, μένουσι δὲ καὶ κενά, διότι ὁ γραφκτῆς ἐπρόσεξε νὰ συμπίπτουσι τὰ τέλη τῶν στίχων πάντοτε πρὸς τὰ τέλη συλλαβῶν. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, ὅπερ μέχρι τοῦδε ἔμεινεν ἀπαράτρητον, π. χ. καὶ ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 176 ἐν IG. II ἐπιγραφῇ (Dittenberger, Sylloge 151) τοῦ ἔτους 330/29 πρὸς Χρ. ὁ γραφκτῆς ἄφησε κενὰς μίαν ὡς τέσσαρας θέσεις ἐν τέλει τῶν στίχων, περισσοτέρως δ' ἔτι ὁ γραφκτῆς τῆς ἐπιγραφῆς IG. II 41 τοῦ πρώτου ἡμίσεος τοῦ τετάρτου αἰῶνος· τὸ ἴδιον δὲ συμβαίνει καὶ ἐν ἄλλαις Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς εἰσέτι στοιχηδὸν γεγραμμέναις τοῦ τρίτου μάλιστα αἰῶνος (πρὸς. W. Kolbe ἐν Festschrift für O. Hirschfeld σ. 317). Προσέτι σημειωτέον ὅτι καὶ ἐν τέλει τῶν γραφῶν, ἐνίοτε δὲ καὶ μικροτέρων κώλων τοῦ λόγου, ὑπάρχουσιν ὅπως καὶ ἐν ἄλλαις ἐπιγραφαῖς τῶν ἰδίων χρόνων (πρὸς. W. Larfeld, Handbuch

der griechischen Epigraphik II σ. 577) κενοὶ
χωροὶ ἐνὸς (ἐν στ. 10, 12, 15, 28) ἢ δύο (ἐν
στ. 18) γραμμῶν.

Τοὺς δέκα πρώτους τοῦ ψηφίσματος τοῦτου στί-
χους ἐδημοσίευσεν ἤδη ἐν Jahreshefte V σ. 136.

Ἐπὶ Λ[υσ]ανίου ἄρχοντος ἐπὶ τῆς Οἰνεΐδος ὀγδό-
ης πρυ[τ]ανείας ἢ Εὐμηλος Ἐμπεδίωνος Εὐωνυ-
μεὺς ἐγραμμάτευεν· Ἀνθεστηριῶνος ὀγδοεὶ ἐ-
πὶ δέκα, ὀγδόῃ καὶ δεκάτῃ τῆς πρυτανείας· ἐκ-
5 κλησίᾳ κυρίᾳ· τῶν προέδρων ἐπεψήφισεν Εὐφρό-
νιος Κλεσμπόρου Αἰζωνεὺς καὶ συμπρόεδροι·
ἔδοξεν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ·
Θεόφιλος Φιλοθέου Λαμπρεὺς εἶπεν· ἐπειδὴ
Ἀντιδωρος λαχὼν ἱερεὺς τῆς Καλλίστης τὸν ἐνι-

10 αὐτὸν τὸν ἐπ' Ἐκφάντου τάς τε θυσίας πάσας ἔθυ-
σεν τὰς γινομένας ἐν τῷ ἐνικυτῷ ὑπὲρ τῆς βου-
λῆς καὶ τοῦ δήμου καλῶς καὶ φιλοτίμως, ἀνέθη-
κεν δὲ καὶ βωμὸν λίθινον ἐκ τῶν ἰδίων, ἀπενήνο-
χεν δὲ καὶ λόγους περὶ πάντων ὧν οἰκονόμηκεν
15 ἐν τῷ ἐνικυτῷ ἀκολούθως τοῖς νόμοις· ὅπως
ἂν οὖν καὶ ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος φκίνωνται χάριν
ἀποδιδόντες τοῖς φιλοτιμουμένοις εἰς τὸ ἱε-
ρόν· ἀγαθεὶ τύχει, δεδύχθαι τῇ βουλῇ τοὺς

προέδρους οἵτινες ἂν λάχωσιν προσδρεύειν εἰς
 20 τὴν ἐπισύσαν ἐκκλησίαν χρηματίζει περὶ τού-
 των, γνώμην δὲ συμβάλλεσθαι τῆς βουλῆς εἰς τὸν
 δῆμον ὅτι δοκεῖ τῇ βουλῇ ἐπαινέσαι Ἀντιδωρον
 Ἀντιδώρου Περγασῆθεν καὶ στεφανῶσαι θάλλου
 στεφάνῳ εὐσεβεῖς ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς
 25 καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον·
 ἀναγράψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέα τὸν
 κατὰ πρυτανεῖαν ἐν στήλει λιθίνῃ καὶ στήσαι ἐν
 τῷ ἱερῷ τῆς Καλλιόστης· εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν
 τῆς στήλης καὶ τὴν ποιήσιν μερίσκει τὸν ἐπὶ τῇ δι-
 30 οικίᾳ τὸ γινόμενον ἀνάλωμα.

Ἡ βουλὴ
 Ἀντιδώρου
 Περγασῆθεν.

Ὁ δῆμος
 Ἀντιδώρου
 Περγασῆθεν.

Ψήφισμα Ἀθηναίων εἰς τιμὴν Ἀντιδώρου υἱοῦ
 τοῦ Ἀντιδώρου Περγασῆθεν ἱερέως τῆς Καλλιόστης.

Ὁ ἄρχων Λυσανίας ἐφ' οὗ ἐγένετο τὸ ψήφισμα
 ὅπως καὶ ὁ προκατόχος αὐτοῦ Ἐκφαντος νῦν πρῶ-
 τον ἀπαντῶσιν, κατὰ δὲ τὴν γραφὴν ἀνέχουσιν εἰς
 τοὺς μεταξὺ 280 καὶ 240 πρὸ Χρ. χρόνους· τίθεν-
 ται δὲ ὑπὸ τοῦ J. Kirchner, Prosopogr. Att. II σ.
 638 εἰς τὰ ἔτη 248/7 καὶ 247/6 συμφώνως πρὸς
 τὸν ὑπὸ W. S. Ferguson ἀνακαλυφθέντα νόμον
 τῆς κατὰ σειρὰν τῶν φυλῶν κατ' ἔτος ἐκλογῆς
 τῶν γραμματέων. Ἐν τούτοις οἱ ὅρισμοί οὗτοι δὲν
 δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀσφαλεῖς, πρῶτον μὲν
 διότι ἐν γένει ἡ διαδοχὴ τῶν ἀρχόντων τῶν μέσων
 χρόνων τοῦ τρίτου αἰῶνος πρὸ Χρ. δὲν εἶνε ἀρ-
 κούντως ἐξηκριβωμένη, ἐπομένως δὲ εἶνε ἀδύνατον
 νὰ ὁρισθῇ ἡ θέσις ἐνὸς ἀρχοντος μόνον κατὰ τὴν
 φυλὴν εἰς ἣν ἀνήκει ὁ γραμματεὺς τοῦ ἔτους
 αὐτοῦ, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἡ κατὰ φυλὰς ἐκλογὴ
 ὑπέστη ἐνίοτε μεταβολὰς (πρβ. W. Kolbe ἐν Ath.
 Mitt. XXX σ. 73)· δεύτερον δὲ διότι εἰς τὸν κα-
 τάλογον τῶν μέχρι τοῦδε γνωστῶν ἀρχόντων
 τῶν χρόνων τούτων ὑπάρχουσι κενὰ καὶ ἄλλα ἔτη
 εἰς ἃ κατὰ τὸν τοῦ Ferguson κανόνα ἐπίσης ἀρ-
 μόζει γραμματεὺς ἀνέκων εἰς τὴν Ἐρεχθεΐδα φυ-
 λήν. Τὸ ἔτος τοῦλάχιστον τοῦ Ἐκφάντου ὅπερ
 ἦτο κοινόν, ὡς ἀποδεικνύει ἡ διπλῇ τῆς ἡμέρας
 ἐνδείξις ἐν στίχῳ Β, ὀρίζεται ὅπωςδῆποτε ἐκ τοῦδε

ὅτι υἱὸς τοῦ γραμματέως Εὐμήλου τοῦ υἱοῦ τοῦ
 Ἐμπεδίωνος Εὐωνυμέως ἀναμνηστικῶς εἶνε Ἐμπε-
 δίων Εὐμήλου Εὐωνυμεὺς ὅστις ἐπὶ ἄρχοντος βε-
 βαιωμένης χρονολογίας, τοῦ Θρακυρῶντος, ἐν ἔτει
 221/0 πρὸ Χρ. (πρβ. Inschriften von Magnesia 16, Dittenberger, Sylloge 256) εἶπε τὸ ψή-
 φισμα IG. II 403. Δὲν μὲν φαίνεται δὲ ἀδύνατον
 ὁ ἄρχων Ἐκφαντος νὰ εἶνε Ἐκφαντος Εὐφάνου
 Θριάσιος ὅστις ἀναφέρεται ὡς στρατηγὸς ἐν τῇ ἐξ
 Ἐλευσίνος ἐπιγραφῇ IG. II 5, 964 b καὶ Ἐκ-
 φαντος Εὐφάνου ὅστις ἐπὶ Ἀρχελάου ἄρχοντος
 (212/1 πρὸ Χρ. κατὰ Kirchner, 224/3 κατὰ J.
 Beloch, Griechische Geschichte III 2, 61) εἶπε
 τὸ ψήφισμα II 431, ὁ δὲ ταμίης τῆς βουλῆς Ἐκ-
 φαντος Θριάσιος, ὅστις ἐν τῷ ψήφισματι τοῦτω
 ἐπαινεῖται καὶ στεφανοῦται, ἴσως δὲν εἶνε ὡς νο-
 μίζουσιν ὁ U. Koehler καὶ ὁ J. Kirchner, Prosopogr.
 Att. 4660, ὁ αὐτὸς τῷ προτείναντι τὸ ψή-
 φισμα, ἀλλὰ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ὁ δὲ ἱερεὺς τῆς Καλλι-
 ὀστης Ἀντιδώρος Ἀντιδώρου Περγασῆθεν, οὗ τὸ
 ὄνομα παρελείφθη ὑπὸ τοῦ J. Kirchner καὶ ἐν τοῖς
 Addenda τοῦ ἔργου Prosopogr. Att., καὶ ὁ πρόε-
 δρος Εὐφρόνιος Κλεμπίδου Αἰξωνεὺς δὲν εἶνε ἄλ-
 λοθεν γνωστοί· ὁ δὲ ῥήτωρ τοῦ ψήφισματος, Θεό-
 φίλος Φιλοθέου Λαμπρεὺς, ἴσως πατέρα εἶχε τὸν
 Φιλόθεον Στρατίου Λαμπρεῖα ὅστις ἐπὶ Μενε-
 κλέους ἄρχοντος (283/2 πρὸ Χρ. κατὰ Kirchner,
 μεταξὺ 283/2 καὶ 281/0 κατὰ Beloch III σ. 50)
 ἀναφέρεται ὡς ἀκοντιστῆς IG. II 316 (Kirchner,
 Prosopogr. Att. II p. 487, 14498 a), θυγατέρα
 δὲ ἴσως τὴν Κλεοστράτην Θεοφίλου Λαμπρεῖος
 γνωστὴν διὰ τοῦ ἐπιτυμβίου κιονίσκου II 2279.
 Τῆς αὐτῆς οἰκογενείας εἶνε, ὡς φαίνεται καὶ Θεό-
 φίλος Ἀμεινοκλέους Λαμπρεὺς II 2277.

2. Τεμάχιον τοῦ κάτω μέρους στήλης φαιεῦ
 μαρμαρίου, ἄνωθεν καὶ κάτωθεν κολοβόν, δεξιόθεν
 δὲ καὶ ἀριστερόθεν ἀκέραιον, πλάτος 0.30, μέγι-
 στον ὕψος 0.17, πάχος 0.07. Γραφὴ οὐχὶ ἡ στοι-
 χηδὸν καλουμένη, ἐνδεικνύουσα τοὺς μέσους χρό-
 νους τοῦ τρίτου πρὸ Χρ. αἰῶνος· ὕψος γραμμάτων
 0.005, ἀπόστασις στίχων 0.01. Τοῦ ἄνω μέρους
 τοῦ λίθου ἡ ἐπιφάνεια εἶνε τόσον τετριμμένη ὥστε
 οἱ πρῶτοι στίχοι τῆς ἐπιγραφῆς μετὰ μεγάλης δυσ-
 κολίας ἀναγινώσκονται.

ΙΣΤΕΦΑ
 Ι ΕΑΣ
 ΥΛΗΝΚΑΙ
 ΥΙΙΦΙΣ
 ΟΝΔΗΜΟΝ, ΝΛΓ
 5 ΜΑΕΝΣΤΗΛΕΙΛΙΘ Γ ΜΛΤΕΑ
 ΤΟΝΚΑΤ/ ΓΛΗΛΙΑ 'ΚΑΙΣΤΗΣΑΙΕΝΤΛΙ
 ΙΕΡΛΙΤΗΣΚΑΛΛΙΣΤΗΣΕΙΣΔΕΤΗΝΑΝΑΓΡΑ
 ΦΗΝΚΑΙΤΗΝΚΑΤΑΣΚΕΥΗΝΤΗΣΣΤΗΛΗΣΜΕ
 ΓΙΣΑΙΤΟΝΤΑΜΙΑΝΤΛΝΣΤΡΑΤΙΛΤΙΚΛΝΤ
 10 ΓΕΝΟΜΕΝΟΝΑΝΑΛΛΜΑΚΑΙΛΟΓΙΣΑΣΘΑΙ-
 ΔΗΜΛΙ

[ἐπικινέσκει τὸν δαῖνα - - καὶ στεφανῶσκει θύλλου] στεφά-
 [νωι εὐσεβεῖας ἔνεκα τῆς περὶ τὰς θεὰς
 [καὶ φιλοτιμίας τῆς εἰς τὴν βο]υλὴν καὶ
 [τ]ὸν δῆμον· [ἀ]νελγ[ράφει δὲ τὸδε τὸ] ψήφισ-
 5 μα ἐν στήλει λιθ[ίνῃ]· [τὸν] γ[ραμ]ματέα
 τὸν κατὰ [πρ]οτελεί[ν] καὶ στήσαι ἐν τῷ
 ἱερῶι τῆς Καλλιόστης· εἰς δὲ τὴν ἀναγρ-
 φὴν καὶ τὴν κατασκευὴν τῆς στήλης με-
 ρίσκει τὸν ταμίαν τῶν στρατιωτικῶν τ[ὸ]
 10 γενόμενον ἀνάλωμα καὶ λογίσασθαι [τῷ
 δήμῳ].

Τὸ ψήφισμα, οὗ τὸ τέλος διασώζεται ἐπὶ τοῦ λί-
 θου τούτου, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀναγέρεται
 ὅπως καὶ τὸ ἐπὶ Λυσανίου ἄρχοντος γενόμενον εἰς
 ἱερέα τῆς Καλλιόστης. Ἡ γρασεολογία ἐν μὲν τοῖς
 ἄλλοις συμφωνεῖ, παραλλάττει δὲ ἐν ἀσημάντοις·
 πρῶτον μὲν ἐν στ. 2 γράφεται: εὐσεβείας ἔνεκα τῆς
 πρὸς τὰς θεάς, ἐν ᾧ τὸ περὶ Ἀντιδώρου ψήφισμα
 λέγει ἐν στ. 24 γενικῶς τῆς πρὸς τοὺς θεοὺς· αἱ δὲ
 θεαὶ αὖται ἀριδὴλως εἰσὶν ἡ Καλλιόστη καὶ ἡ Ἀρί-
 στη, ὧν τὰ ἔθνη ἦσαν ἰδρυμένα κατὰ Παυσανίαν
 ἐν τῷ ἱερῶι· δευτέρον δὲ τὸ μὲν γράφει ἐν στ. 8 εἰς
 δὲ τὴν ἀναγραφὴν καὶ κατασκευὴν τῆς στήλης, τὸ δὲ
 περὶ Ἀντιδώρου ἐν στ. 28: εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν
 τῆς στήλης καὶ τὴν ποίησιν· τρίτον δὲ τὸ εἰς ταῦτα
 γενόμενον ἀνάλωμα ἐν τούτῳ μὲν διατάσσεται νὰ
 παρέχῃ ὁ ταμίης τῶν στρατιωτικῶν, ἐν ἐκείνῳ δὲ ὁ
 ἐπὶ τῇ διοικήσει (πρὸς W. Larfeld, Handbuch II
 σ. 721), τέταρτον δὲ ἐν τῷ δευτέρῳ ψήφισματι προσ-
 τίθεται: καὶ λογίσασθαι τῷ δήμῳ. Ὡς πρὸς τὴν
 γρασὶν ταύτην, ἐπειδὴ τυχαίως οἱ ἐν τῇ Sylloge
 τοῦ Dittenberger πίνακες δὲν παρέχουσι παράδειγ-

μα, ἀναγέρω II 5, 587 b στ. 18 λογίσασθαι τοῖς δη-
 μόταις, II 567 b στ. 26· οὗ δ' ἂν ἀνάλωμα γένη-
 ται λογίσασθαι τεῖ φυλεῖ, II 615 κατὰ τὴν ἐμὴν
 συμπλήρωσιν (ἰδὲ κατωτέρω) στ. 10: καὶ λογίσα-
 σθαι τοῖς ἐραυσιαῖς, II 605 στ. 20· τὸ δὲ ἀνά-
 λωμα λογίσασθαι τοῖς γένεσι (κατὰ τὴν ἐμὴν διόρ-
 θωσιν Gött. gel. Anz. 1900 σ. 103, Jahreshefte IV
 σ. 73). Michel, Recueil 831 (ψήφισμα τῶν ἐν Ἰμ-
 βρῳ Ἀθηναίων κληρούχων) στ. 12: καὶ λογίσα-
 σθαι τῷ ἱερῶι, IG. XIV 830 στ. 25 αὐτοῖς ἐλο-
 γίσαντο. Τὸ ἀνεργεῖν ἐν λόγῳ γνωστὸν καὶ ἄλλο-
 θεν (π. γ. Inser. Brit. Mus. 415 στ. 35, 419 στ.
 30, CIG. 2056 d στ. 13) εὐρίσκειται ἐν ψήφισματι
 τῶν ἐν Ἡρακλείᾳ κληρούχων Ἐρημ. Ἀρχ. 1903
 σ. 65 (IG. II 592) στ. 19 (ἐν τῷ λόγῳ) καὶ ἐν
 ἄλλῳ ψήφισματι Ἀθηναίων συναρμολογούντι ὑπὲρ ἐμοῦ
 ἐκ τῶν τεμαχίων IG. II 5, 451 d καὶ II 395 (ἐν
 τοῖς λόγοις). Ἐπωφελοῦμαι δὲ τῆς εὐκαιρίας ταύτης
 ὅπως σημειώσω ὅτι ἐν ψήφισματι εὐρεθέντι μὲν ἐν
 Χαλκίδι, τὰ νῦν δὲ ἐν τῇ ἐν Ἐρετρῇ Συλλογῇ ἀπο-
 κειμένῳ, δημοσιευθέντι ὑπὸ Κ. Κουρουνηώτου ἐν

Ἐρμη. Ἀρχ. 1899 σ. 139 ἐν στ. 8 ἀναγνωστέον:
ἐναπολογίσασθαι ΤΛ (οὐχί ΤΟ) καὶ συμπληρω-
τέον·

ἀνκχ-
ράψκι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα εἰστέλῃν λιθίνην
καὶ ἀναθεῖναι ὅπου ἂν δῶξῃ τοῦ ἱεροῦ ἐν καλλι-
στῶι εἶναι· τὸ δ' ἀνάλωμα] ἐναπολογίσασθαι τῷ[·
κοινῶι τὸν γραμματέα] Ἀρχεμάχον.

3. Ἐν ταῖς ἐπὶ τοῦ Ἐρεχθίδου ἐργασίαις εὐρέθη
πρὸ τριετίας τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου πλάτ.
0.17, ὕψ. 0.13, πᾶχ. 0.10, ἀριστερόθεν καὶ ἄνω-
θεν ἀκέραιον, περιέχον τὴν ἀρχὴν ψήφισματος τῆς
Κεκροπίδος φυλῆς. Ἄλλο τεμάχιον τῆς αὐτῆς στή-
λης εἶνε τὸ ἐν IG. II 561 δημοσιευθέν, ἐφ' οὗ σώ-
ζονται τὰ μέσα τῶν πρώτων τεσσάρων στίχων τοῦ
αὐτοῦ ψήφισματος. Γραφὴ ἢ στοιχειδόν· ὕψος γραμ-
μάτων 0.006, ἀπόστασις στίχων 0.013. Ἡνω-
μένα τὰ δύο τεμάχια, ὧν τὸ μὲν εἰσέτι φυλάσσε-
ται ἐν τῷ Μουσείῳ τῆς Ἀκροπόλεως, τὸ δ' ἐν τῷ
Ἐπιγραφικῷ Μουσείῳ, ἔχουσιν ὡς ἑξῆς·

Θ Ε
Φ Ο Ρ Υ Σ Κ Ι Δ Η Σ Ε Γ Ι
Ε Ν Δ Η Λ Ο Σ Ε Ἰ Ε Ν Ε Π Α Ι Ρ
Σ Κ Ι Δ Η Ν Ο Ἰ Δ Ι Κ Α Ι Ο Σ Α
Τ Ο Π Ε Ρ Ι Κ Ο Ι Ν Α Τ Η Σ Φ
Ε Κ Ρ Ο Ἰ Τ Α Φ

Θ ε [ο ι
Φορυσκίδης Ἐ[π]ι[.....
Ἐνδελος ε[ἴ]πεν· ἐπικιν[έ]σκι Φορυ-
σκίδην ἔ[τ]ι δίκαιος ἀνὴρ ἐγένε-
5 το περὶ [τὰ] κοινὰ τῆς φυλῆς τῆς Κ-
εκροπίδος] τὰ ε[.....
ε

Κατὰ τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τὸ ψήφισμα
ἀνήκει εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ τετάρτου ἢ καὶ τὰ τε-
λευταῖα ἔτη τοῦ πέμπτου πρὸ Χρ. αἰῶνος. Φορυ-
σκίδης Ἐπι- μέγρι τοῦδε ὡς φαίνεται εἶνε ἄγνω-
στος, ἐκτὸς ἂν εἶνε ὁ πατὴρ τοῦ ἐν τῷ καταλόγῳ
Θιασωτῶν IG. II 988 σελ. II στ. 25 ἀναγερομένου
Ἀριστηίδου υἱοῦ τοῦ Φορυσκίδου. Τὸ δημοτικὸν
δυστυχῶς δὲν προσετέθη ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ.
Ἐκ τῶν δημοτικῶν τῶν ἄλλων Ἀθηναίων οἵτινες
ἔφερον τὰ ὀνόματα Φόρυς, Φορύσκος καὶ Φορυσκίδης
[J. Kirchner, Prosopographia Attica 14964-
14969), εἰς φυλὴν τῆς Κεκροπίδος φυλῆς ἀρ-
μόζει μόνον τὸ Μελιτεύς. Παρατηρῶ ἐπὶ τῇ εὐ-

καιρίᾳ ταύτῃ ὅτι καὶ τὰ ἐν IG. II 2314 ὀνόματα
εἶχα συμπληρώσει ἤδη πρὸ τοῦ J. Kirchner ἐν
Ἐρμη. Ἀρχ. 1892 σ. 139 σημ. 3.

3. Πρὸς τὸ ἐν IG. II ὑπ' ἀρ. 564 ψήφισμα τῆς
Ἐρεχθίδος φυλῆς εἰς τιμὴν Ἀντισθένοῦ υἱοῦ τοῦ
Νικάνδρου Λαμπτρέως (Dittenberger, Sylloge
429) προσαρμόζει ἄνωθεν μικρὸν τεμάχιον ὕψ.
0.115, πλάτ. 0.175 φαιῶ μαρμάρου, περιέχον
τὰς ἀρχὰς δώδεκα στίχων· προσέθηκα δ' ἐν τῷ
κάτω ἀντιγράφῳ μου καὶ τοὺς τέσσαρας πρώτους
κολοβοὺς στίχους τοῦ γνωστοῦ μεγαλητέρου τε-
μαχίου (b) πρὸς διασάφησιν τῆς πρὸς τὸ ἄλλο (a)
θέσεως αὐτοῦ. Γραφὴ οὐχί ἢ στοιχειδόν· ὕψος γραμ-
μάτων 0.005, ἀπόστασις στίχων 0.011.

a . . . Λ Μ Λ Λ . . .
Ι Σ Α Ν Α Υ Τ Ο Ν Ο Ι Φ Υ Λ Ε
Ε Λ Ε Κ Ἐ Ν Ε Π Ι Μ Ε Λ Ο Μ Ε Ν Ο Σ Τ Λ
Γ Α Ρ Α Λ Α Β Λ Η Ν Τ Η Ν Π Ρ Ο Σ Ο Δ Ο Ι
5 Ε Π Ο Ι Η Σ Ε Ν Π Λ Ε Ι Ο Υ Σ Η : Χ Χ Χ : Κ Α
Α Ι Τ Α Σ Τ Ε Θ Υ Σ Ι Α Σ Τ Λ Ι Ε Ρ Ε Χ Θ Ε
Α Ο Γ Λ Σ Α Ν Θ Υ Λ Ν Τ Α Ι Ε Ν Τ Ο Ι Σ
Ι Α Γ Ο Ρ Α Ι Γ Ι Γ Ν Λ Ν Τ Α Ι Υ Π Ο Τ
Μ Μ Ε Ν Α Κ Α Ι Ε Ι Δ Ο Τ Ε Σ Π Α Ν
10 Ν Ο Ι Σ Ε Κ Α Σ Τ Α Τ Ο Υ Τ Λ Ν Γ Ι
Κ Τ Λ Ν Κ Ο Ι Ν Λ Ν Π Ρ Ο Σ Ο Λ
Λ Σ Τ Ε Τ Τ Α Ρ Λ Σ

b Ν Α Ο Π Ο Ι
Σ Η Μ Α Κ Α
15 Τ Ο Ν Α Π Α Ν Τ Α

ἐπ]εμε[λήθη
..]σεν αὐτὸν οἱ φυλέ[ται]
..... διατετ-

έλεκεν ἐπιμελόμενος τῶν - - -
παρχαλβὼν τὴν πρόσδο[ν] - - -
5 ἐποίησεν πλείους ἢ : ΧΧΧ : κα[- - -
αι τὰς θυσίας τῶι Ἐρεχθεῖ - - -
α ὅπως ἂν θύωνται ἐν ταῖς [καθήκουσι χρόνοις . . .
..... κα-
ι ἀγορὰι γίγνωνται ἐπὶ τ[ῶν] φυλετῶν κατὰ μῆνα;
κατὰ τὰ γεγρα-
μμένα καὶ εἰδότες πά[ν]τες
ἐν οἷς χρό-

10 νοις ἕκαστα τούτων γίγνεται - - -
ἐλ[κ] τῶν κοινῶν προσό[δων]
..... δρα-

b χμ]ὰς; τέτταρ[α]ς [- - -

Κατὰ τὴν γραφὴν τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τρίτου αἰῶνος πρὸ Χρ.

4. Τεμάχιον Ὑμηττίου μαρμαῦρου ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ἑθνικοῦ Μουσείου ἀποκαίμενον, ἀριστερόθεν, κάτωθεν, δεξιόθεν καὶ ὀπισθεν κεκολοβωμένον, ἔχον πλάτος 0.18^m, ὕψος 0.135^m, πάχος τὸ νῦν 0.18^m, ἄνωθεν τόπον κενὸν 0.035. Γραφὴ ἐν γένει στοιχηθὸν μετὰ τινων παρεκτροπῶν. Ὑψος γραμμῶν 0.006, ἀπόστασις στίχων 0.012.

Κ Ο Κ Λ Ε Ο Υ Ξ Π Ρ Ο Ξ
Ο Λ Α Ρ Γ Ε Υ Ξ Α Ι Ρ Ε Ο Ε
Ο Τ Ι Η Λ Ξ Λ Ν Α Υ Τ Η Ι Ο ,
ΙΑ Ξ \ Π Λ Ξ Λ Ξ Τ Ε Ο Υ Κ
Δ Ι Λ Ν Κ Λ Ι Τ Λ Λ Α Δ Ι Λ Τ
Α Ι Ν Ε Ξ Α Ι Κ Λ Ι Ξ Τ Φ
Τ Ο Ν Ε Π Λ Ν Υ Μ Ο Ν Χ Ρ
Ξ Τ Η < Ε Ι Ξ Τ Ο Υ < Φ Υ

----- Ν[ι]κοκλέους Προσ[πάλιος] εἶπεν· ἐπειδὴ . .
..... Χ[ι]ολαργεὺς αἵρεθε[ι]ς ἱεροποιὺς ἐπεμελήθη
καλῶς καὶ φιλ[ο]οτίμως ὧν αὐτῶι οἱ [νόμοι] προσέταττον πκν-
των τάς τε θυσι[ὰς] ἀπάσας τέθυκ[εν] τοῖς θεοῖς ὡς καθήκειν
Δ ὑπὲρ τῶν φυλετ[ῶν] καὶ τᾶλλα δικτ[ε]λεῖ φιλοτιμούμενος εἰ-
ς τὴν φυλὴν· ἐπ[ι]κινέσαι καὶ στε[φ]ανῶσαι αὐτὸν εὐσεβείας ἑ-
νεκ[α] τῆς περὶ] τὸν ἐπώνυμον χρ[υ]σῶι στεφάνωι ἀπὸ : ΠΗ ; : δραχ-
μῶν καὶ εὐνοί[ας] τῆς εἰς τοὺς φυλέτας κτλ.

5. Πρὸς τὸ ψήφισμα τῶν Ἀθμονέων IG. II 580 (324/3 πρὸ Χρ.) προσήρμωσα κάτωθεν τεμάχιον ἀνέκδοτον περιέχον τὰς ἀρχὰς τῶν δύο τελευταίων στίχων καὶ τρεῖς στεφάνους τῶν ἑξ, ἐν οἷς ἦσαν ποτὲ ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν τετιμημένων διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου μεραρχῶν τοῦ δήμου. Ὑψ. τοῦ νέου τεμαχίου 0.31, πλάτ. 0.21, τῆς ἑλῆς στῆλης ὕψος 0.70, πλάτος 0.395. Τὸ ἐπόμενον ἀντίγραφον περιλαμβάνει καὶ τοὺς δύο τελευταίους στίχους τοῦ μεγαλητέρου τεμαχίου.

17 ANEI ΠCIN AMAPYΞI ΛNTΛΙΑΓΛΝΙΑΝ
ΑΓΡΑΥΑΙΔ Ε ΤΟ ' Α ΤΕ
- : / ΚΑΙ <

Προφανῶς πρόκειται περὶ ψηφίσματος φυλετῶν, καὶ δὴ τῆς Ἀκαμαντίδος φυλῆς, διότι οἱ μὲν Χο-λαργεῖς, ἐξ ὧν ἦτο ὁ τιμώμενος, πάντοτε ἀνήκουν εἰς τὴν φυλὴν ταύτην, οἱ δὲ Προσπάλιτοι, ἐξ ὧν ἦτο ὁ ῥήτωρ, μέχρι τῆς ἰδρύσεως τῆς Πτολεμαϊδὸς φυλῆς (πρὸς V. von Schoeffer, Realencyclopädie V σ. 99. 115). Κατὰ δὲ τὴν γραφὴν τὸ ψήφισμα ἀνήκει εἰς τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ τρίτου πρὸ Χρ. αἰῶ-νος. Νικοκλῆς Προσπάλιος δὲν εἶνε μέχρι τοῦδε γνωστός. Νικόβουλος Προσπάλιος ἀπαντᾷ ἐν IG. II 812 σ. 17. 23 ὡς τριήραρχος περὶ τὸ 323 πρὸ Χρ., Νικόστρατος ἐν IG. II 943 σελ. III σ. 18 ὡς δικαιτητῆς ἐν 325/4 πρὸ Χρ. καὶ ἄλλος Νικό-στρατος ἐν τῷ αὐτῷ καταλόγῳ σ. 19, ἴσως ἀνεψιὸς αὐτοῦ (Prosop. Att. 10048). Μὴ ὄντος γνω-στοῦ τοῦ ὀνόματος τοῦ ῥήτορος μένει ἄδηλος ὁ χωρισμὸς τῶν στίχων· ὅτι δὲ περιεῖχον 45 γράμ-ματα περίπου ἢ καὶ πλείονα ἕκαστος, προκύπτει ἐκ τῆς ἐπομένης συμπληρώσεως·

20 ΛΙ ΤΟΝΔΗΙ ΑΡΧΟΝΠΟ

(ἐντὸς στεφάνου ἐλαίας)

Ξ ΜΙΚΥ
ΦΑΛΑΝΟ

(ἐπίσης)

ΛΥΚΟΦΡΛΝ
ΛΥΚΙΞΚΟΥ

(ἐπίσης)

25 ΧΑΙΡΕΦΑΝΗΣ
ΧΑΡΙΛΑΝ

- δεδοχθαι τοῖς δημόταις στ-
 εφκνωσκι: τοὺς μεράρχους τοὺς ἐ-
 π' Ἀντικλείους ἄρχοντος Χαιρε-
 φάνην Χκριάδου, Διονυσιοφάνην
 10 Διονυσιοδώρου, Λυκόφρονι Λυκί-
 σκου, Ἀντιφῶντι Ἀριστομάχου,
 Λύσιππον Λυσίου, Σμικυθίωνι
 Φιλάνθου χρυσῶι στεφάνωι ἐκκ-
 στον αὐτῶν¹ ἀπὸ πεντακκοσίων δρ-
 15 αχμῶν ἀρετῆς ἕνεκα καὶ δικαιο-
 σύνης τῆς εἰς τοὺς δημότας καὶ
 ἀνειπεῖν Ἀμκρυτίων τῶι ἀγῶνι· ἀν-
 αγράφει δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στ(ή-)
 λει λ:θίνει καὶ στηῆται ἐν τῶι ἱερ-
 ῶι τὸν δῆμαρχον Πο-.

(ἐντός στεφάνων ἐλαίας)

Σμικυ[θίων]
 Φιλάνθ[ου].

Λυκόφρων
 Λυκίσκου.

Χαιρεφάνης
 Χκριά[δ]ο[υ].

Ἐλλείπουσιν ἔτι τρεῖς στέφανοι ἐπὶ τῶν ἀπολε-
 σθέντων τεμαχίων τοῦ κάτω μέρους τῆς στήλης
 ἀναγεγραμμένοι καὶ περιέχοντες τὰ ὀνόματα τῶν
 τριῶν ὑπολοίπων μεραρχῶν: Διονυσιοφάνης Διονυ-
 σοδώρου, Ἀντιφῶν Ἀριστομάχου, Λύσιππος Λυ-
 σίου. Ἡ σειρά ὅμως τῶν ὀνομάτων ἐν τῷ ψηφίσματι
 καὶ ἐν τοῖς στεφάνοις δὲν εἶνε ἡ αὐτή.

6. Τὴν γνῶσιν τῆς ἐπομένης ἐπιγραφῆς ὀφείλω
 εἰς τὴν καλοσύνην τοῦ κ. Ἀ. Ρ. Παγκαβῆ.

Τεμάχιον στήλης λευκοῦ μαρμάρου, πλάτ.
 0.078^m, ὕψους 0.11^m, πάρχους (τοῦ κροτάρου)
 0.07^m, δεξιόθεν ἀκέραιον, τὰ ἄλλα κολοβόν, εὐρε-
 θέν ἐν Κηρυσσίᾳ ἐν τῷ κήπῳ Παγκαβῆ. Γραφὴ ἡ
 στοιχηδὸν καλούμενη, τῶν μέσων χρόνων τοῦ τε-
 τάρτου πρὸ Χρ. αἰῶνος. Ὑψος γραμμάτων 0.004,
 ἀπόστασις 0.008, ἀπόστασις στίχων 0.008.

¹ Αἱ λέξεις: ἕκαστον αὐτῶν λείπουσιν ἐν τῇ ἐν IG. II μεταγραφῇ.

Α Ο Ξ Α Λ
 Ε Ο Υ Ξ Χ Ο
 Ξ Α Τ Α Ι Γ
 Λ Ι Κ Α Ι Τ Η
 5 Ο Ν Γ Υ Ν Η Μ
 Ε Π Ε Ι Δ Η Ο
 - Ξ Ο Α Ι Π Ε Ν
 Ο Ξ Α Ο Υ Ε Τ Α
 Ξ Ι Τ Ο Ν Ι Ε Ρ Γ
 10 Λ Α Ε Ν Ξ Τ Η Λ
 Υ Φ Ρ Α Ι Ι C
 : Τ Ε < :

Ψήφισμα προτέρων, ὅπως ἀποδεικνύουσι τὰ ἐν
 στ. 10 καὶ 11, μετὰ βεβαιότητος συμπληρωτέα·
 [ἀναγράφει δὲ τόδε τὸ ψήφισ]μα ἐν στήλῃ ἡ λιθίνῃ
 τὸν φρατρίαρχον ἢ τοὺς φρατριάρχους (πρβ. IG. II
 600) καὶ στήσαι ἔμπροσθεν τοῦ φρα[τρ]ίου (πρβ.
 IG. II 599. Φαίνεται δὲ ὅτι τὸ ψήφισμα τοῦτο
 ἀφορᾷ θυσίας (πρβ. στ. 8, ὅσα θύετα[ι], στ. 3
 μετὰ κενὸν ἐνὸς γράμματος τὰ ε[ερ]-, στ. 9 -ει τὸν
 ἱερ[έα] καὶ ἱερουργίας ὧν ἡ μεταγ[ρή] ἦτο ἀπηγο-
 ρευμένη εἰς τὰς γυναικας (στ. 5 -ον γυνή μ[ή];),
 ἐπιβάλλον μάλιστα καὶ χρηματικὰς ζημίας εἰς
 τοὺς ἀπειθοῦντας ἢ τὰς ἀπειθούσας, (στ. 7 εὐθύ-
 ν[εσθαι πέν]τε ἢ πέν[τήκοντα δραχμαῖς].

Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ σημειῶνω ὅτι τῆρον τε-
 μάχιον ἀνέκδοτον προσαρμόζον ἀριστερόθεν εἰς τὸ
 ὑπ' ἀρ. 580 ἐν IG. II ψήφισμα προτέρων καὶ πε-
 ριέχον τὸ κάτω μέρος ἀναγλύφου παραστάσεως
 καὶ λείψανα τῶν ἐξ πρώτων στίχων τοῦ ψηφίσμα-
 τος (ἐν στ. 1 [ἔδοξεν τοῖς] φρατέρεσσιν)· μὴ κατορ-
 θώσας ὅμως νὰ εὕρω πιθανὴν συμπλήρωσιν τῆς
 ἀρχῆς τοῦ ψηφίσματος ἀναβᾷλλω τὴν δημοσίευσιν
 τοῦ ἀντιγράφου μου.

7. Τεμάχιον στήλης λευκοῦ μαρμάρου, ὕψ.
 0.24, πλάτ. 0.26, ἀριστερόθεν ἀκέραιον, πρὸς τὰ
 ἄλλα κολοβόν, εὐρεθὲν ὑπὸ τοῦ U. Koehler ἐν
 ἀκροπόλει. Γραφὴ τοῦ τρίτου αἰῶνος πρὸ Χρ.,
 οὐχὶ στοιχηδόν· ὕψος γραμμάτων 0.005, ἀπό-
 στασις στίχων 0.011. IG. II 601.

-ς δ
σασί /
σθαι
λλε..... Ἰν εὐο[ρ]κοῦ[ντι] μὲν μοι εὖ εἶναι, ἐπινοκοῦντι
 5 δὲ τὰ]νκντίκ· μὴ [ἐ]ξῆ[ναι]; δὲ αὐτῶν μη[θενὶ] τὰ χρήματα ταῦτα
 εἰς ἄλλο τι μετε[νε]γχεῖν ἢ καταχ[ρήσασθαι] ἢ ἀνελῶ-
 σαι ἐκ τῶν καταχ[ε]πομένων, ὅλ[λὰ] πάντα ἀκίνητα ἔστω; εἰ
 δὲ μ[ή], ὅ τε εἴπ[ας καὶ] ἐπερωτήσ[ας καὶ] ἐπιψηφίσας ὀφειλ-
 ὄν;]των ἑκατὸν [δραχμ]ὰς ἱερὰς [τῷ Διονύσῳ καὶ τοῖς <ἄλλοις θεοῖς τοῖς> κατέ-
 10 χουσιν τὴν Τετ[ράπ]ολιν· ἐξορ[κοῦν] δὲ τοὺς αἰὲ ἄρχοντας Τετρα-
 πόλεων καὶ τοῦ[ς] ἐπ[ε]ισιόντα[ς] ἄρχοντας μηδὲ αὐτοὺς καταλύ-
 σαι τὰ προσ[ε]ταγμένα διὰ π[αν]τός μηδὲ ἄλλω ἐπιτρέ-
 ψειν καταλῦσ[αι] κατὰ μηθένα [τρόπον, ὅπως ἂν τούτων ὄντων
 κυρίων καὶ συντε]λουμένων φιλοτιμῶνται καὶ οἱ ἄλλοι
 15 ἀποδείκνυσ[θαι] τῇ[ν] εἰς τὸ κοινὸν Τετραπόλεων εὐνοίαν
 εἰδότες ὅτι χ[ί]ρας ἀξίας κ[ο]μιοῦνται ὧν ἂν εὐεργετήσωσιν
 αὐτούς· ἐπιμελε[ῖ]σθαι δὲ τ[ού]ς αἰὲ ἄρχοντας τοῦ κοινοῦ;
 Τετραπόλεων καὶ τοῦ εὐθύ[νου]
 δέηται ἀνελίσκει καὶ ἀνελ[έ]ρει τῷ κοινῷ ἐν τῷ; λόγῳ·
 20 ἀναγράφει δὲ τὸδε τὸ ψήφισμα ἐν στήλαϊν δυοῖν καὶ τὴν
 μὲν μίαν στῆσαι ἐμ Μαραθ[ῶνι] ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διο-
 ν[ύ]σ[ου]· τὴν [δ]ὲ ἑτέραν ἐν Ἀ[θήναις] ἐν ἀγορῷ.

Τὸ ψήφισμα οὗ τὸ τέλος σώζεται ἐπὶ τοῦ λίθου τούτου εἶνε ψήφισμα Τετραπόλεων καὶ ὁ δὴ τὸ μόνον γνωστὸν τοιοῦτο. Οἱ Τετραπόλεις οὗτοι κατὰ Στράβωνα IX σ. 383 εἰσὶν οἱ κάτοικοι τῆς Οἰνόης, τοῦ Μαραθῶνος, τοῦ Προβαλίνου καὶ τοῦ Τριχορύνθου (πρβ. W. Gurlitt, *De tetrapoli Attica*, diss. Gott. 1867· R. B. Richardson, *American Journal of Archaeology* X 205; H. von Prott, *Fasti sacri* σ. 46 καὶ τελευταίως P. Foucart, *Le culte de Dionysos en Attique*, *Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* XXXVII σ. 37). Ἐσχάτως δὲ ἐγνωσθη ἐξ ἐπιγραφῆς ἀνεκδότου εἰσέτι ὅτι καὶ τριτὺς τῆς Λιαντίδος φυλῆς ἔφερε τὸ ὄνομα Τετραπόλεων.

Τὸ ψήφισμα, ὡς ἐξάγω ἐκ τῶν στίχων 5-6, ἀφορᾷ χρήματα καθιερωθέντα ὑπ' ἐνὸς ἢ καὶ πλειόνων ἰδιωτῶν εἰς ὠρισμένον σκοπὸν π. χ. τὴν συντέλεσιν θυσίας ἢ ἐορτῆς. Ὅτι δὲ ἐν τῷ ἀπολεσθέντι μέρει τοῦ ψήφισματος ἐγένετο λόγος οὐχὶ μόνον περὶ τῆς καθιερώσεως καὶ τῆς ἐν τῷ μέλλοντι διαχειρίσεως τῶν κεφαλαίων τούτων, ἀλλὰ

καὶ περὶ τιμῆς καὶ χάριτος τῆς ὀφειλομένης καὶ ἀποδομένης κατὰ τὴν τοῦ ῥήτορος πρότασιν εἰς τὸν καθιερώσαντα ἢ τοὺς καθιερώσαντας αὐτά, ἀποδεικνύουσι τὰ ἐν στ. 13 ἕως 17 λεγόμενα, ἐξ ὧν ἐπίσης προκύπτει ὅτι τὰ ἐν λόγῳ χρήματα δὲν καθιερώθησαν ὑπὸ τοῦ κοινοῦ τῶν Τετραπόλεων, ἀλλὰ ὑπ' ἐνὸς ἢ καὶ πλειόνων εὐεργετῶν. Ὅμοιαις διατάξεσι περιέχουσιν τὰ ἐπιγραφικὰ μνημεῖα ἅτινα κατὰ τὴν ὑπόδειξίν μου (*Reisen in Kilikien* σ. 153) συνέλεξεν ὁ E. Ziebarth, *Die Stiftung im griechischen Recht*, *Zeitschrift für vergleichende Rechtswissenschaft* XVI σ. 249 καὶ Nachtrag σ. 470, πρβ. προσέτι J. Kohler ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ XVII σ. 223.

Οἱ πρῶτοι στίχοι ὧν δυστυχῶς ὀλίγα μόνον γράμματα διασώζονται ἐπὶ τοῦ λίθου περιέχουσιν ὅρκον ἴσως τῶν ἀρχόντων τῶν διαχειριζόντων τὰ ἐν λόγῳ κεφάλαια. Ὅμοιος ὅρκος ἀναφέρεται ἐν ἐπιγραφῇ ἐκ Κέω συναρμολογιστῇ ὑπ' ἐμοῦ ἐκ δύο τεμαχίων IG. XII 5, 595 στ. 17. Ὡς πρὸς τὸ εὖ εἶναι πρβ. Sylloge 512 στ. 9. Εἴτα ἔπονται διατάξεις περὶ τοῦ ἀμετακινήτου τῶν χρημάτων

ἐναντίον πάσης ἀποπείρας πρὸς ἄλλην χρῆσιν καὶ κατανάλωσιν αὐτῶν (πρβ. π. γ. Sylloge 423 στ. 39, 306 στ. 18, E. Ziebarth, σ. 266. 471; J. Kohler σ. 224). Ἐν ἀρχῇ τοῦ στ 9 ὑπάρχει γῶρος μόνον διὰ δύο γράμματα, δυσκόλως δὲ παρὰ δέχομαι ὅτι ὁ χαρακτὴς παρημέλησε νὰ χωρίσῃ κατὰ συλλαβήν. Ἐν στ. 9 ὑπέθεσα ὅτι ὁ χαρακτὴς παρέλειψε κατὰ λάθος τὰς λέξεις ἄλλοις θεοῖς τοῖς μετὰ τὸ τοῖς, διότι ὁ γῶρος δὲν πληροῦται διὰ τῶν λέξεων *ιεράς* [τοῖς θεοῖς τοῖς κατέ] *χουσιν* καὶ δὲν δέχεται πρὸς ταύταις καὶ τὰς λέξεις, *τῶι Διονύσῳ καὶ* ὅτι δὲ τοῦ Διονύσου μνεία ἐγένετο, μετὰ τινος πιθανότητος ἐξάγεται ἐκ τοῦ ὅτι ἡ στήλη ἐστήθη ἐν τῷ ἐν Μαρθῶνι ἱερῷ τοῦ θεοῦ τούτου, ὅπερ κατὰ A. Milchhöfer, Text zu den Karten von Attika III -VI σ. 46, ἴσως ἔκειτο κατὰ τὴν θέσιν τὴν νῦν Πύργον καλουμένην· περὶ δὲ τῆς λατρείας αὐτοῦ πρβ. P. Foucart, Le culte de Dionysos en Attique σ. 38. Ἐν στ. 16 ὁ χαρακτὴς ἔγραψεν *εἰδότης* ἀντὶ *εἰδότες*. Ἡ προτελευταία φράσις τοῦ ψήφισματος ἀγορεύει τὸν εὐθυον (πρβ. Ἄ. Σ. Ἀρβανιτοπούλλος, *Περὶ τῶν εὐθυῶν τῶν ἀρχόντων*)· φαίνεται δὲ ὅτι διατάσσονται οἱ αἱ ἀρχόντες τοῦ κοινοῦ ὅπως ὁ εὐθυος, ἐὰν δέηται χρημάτων, ἴσως πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν καθηκόντων αὐτοῦ, ἀναλίσκει καὶ ἀναφέρει τῶι κοινῶι ἐν τῶι λόγῳ ἢ ἀπλῶς ἐν λόγῳ. Ὡς πρὸς τὴν φράσιν πρβ. τὸν τοῦ Σόλωνος νόμον FHG. I σ. 371, 1, Br. Keil, Anonymus Argentinensis σ. 164: *τοῖς δὲ ἰοῦσι Πυνθῶδε θεωροῖς τοὺς κωλακρέτας διδόναι ἐκ τῶν ναυκραρικῶν ἐφόδιον ἀργύρια καὶ εἰς ἄλλο ὅτι ἂν δέη ἀναλῶσαι*.

8. Τεμάχιον στήλης λευκοῦ Ἀττικοῦ μαρμαρύου, κολοβὸν ἄνωθεν καὶ δεξιόθεν, ἀκέραιον δὲ ἀριστερόθεν καὶ ἄγραφον ἐν τῷ κάτω μέρει, 0.13 πλάτ., 0.21 ὕψ., 0.65 πλάτ., εὐρεθὲν καθὼς εἶπον οἱ πωλήσαντες αὐτὸ ἐν ἔτει 1877 τῇ Ἀρχαιολογικῇ Ἐταιρίᾳ, μετὰξὺ Χασιᾶς καὶ Λιοσίων ὀπίσω τοῦ χωρίου Καματεροῦ, νῦν δὲ ἀποκείμενον ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ Μουσείῳ. Ἡ ἐπιγραφή ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστὴ μόνον ἐξ ἀντιγράφου δημοσιευθέντος μικροῦς γράμματος ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Στ. Ἀθ. Κουμουνούδη ἐν Ἀθηναίῳ VIII 233, ἀναδημοσιευθέντος δὲ ὑπὸ τοῦ μακαρίτου U. Koehler ἐν IG. II 5, 923 c. Γραφή ἢ στοιχηδὸν καλουμένη. Ἀναγνώσκω καὶ συμπληρῶ ὡς ἐξῆς:

	Ε	Ι	Λ	Ν	Α	Ι				
	Μ	Α	Ε	Ν	Σ	Τ	Ι			
	Ε	Ν	Τ	Λ	Ι	Ι	Ε			
	Α	Σ	Ε	Ν	Τ	Λ	Ι			
5	Ι	Π	Ι	Ο	Τ	Η	Σ	Θ	Υ	Σ
	Τ	Ο	Γ	Ρ	Α	Μ	Μ	Α	Τ	Γ
	Γ	Ε	Ι	Λ	Ν	Τ	Α	Ε	Υ	
	Λ	Ι	Μ	Ε	Σ	Ο	Γ	Ε	Ι	
	Υ	Ν	Α	Τ	Ο	Ι	Τ	Α	Λ	
10	Ο	Σ	Ι	Δ	Ρ	Α	Χ	Μ		
	Α	Α	Ι	Α	Λ	Ι	Σ	Κ	Ο	

. Μεσογ]είων· ἀ[ν]αγράφει δὲ τόδε τὸ ψήφισμα ἐν στ[ήλῃ] λιθίνῃ καὶ στήσσει ἐν τῶι ἱερῶι· ἀνειπεῖν δὲ τὰς τιμ[α]ς ἐν τῶι [Ἡρακλείῳ τῇ] εὐρυ-
5 *τῇ* π[ρὸ] τῆς θυσι[ας] ἀναγράφει δὲ εἰς τὸ γράμματ[εον] τὸν ἀρχόντα Μεσογ]είων τὰ ἐψ[ηφισμέν]α τῶι κοινῶι τ-
ῶι Μεσογείων εἰς δὲ ἀναγραφὴν δο-
υνκ[ι] τὸν ταμ[ί]ν Κκαλλίστρατον· εἰκ-
10 *οσι* δραχμ[α]ς ἐκ τῶν κατὰ ψήφισματ-
α ἀ[ν]αχρισκο[μένων].

Ἀναμνηστικῶς ἡ στήλη, ἥς μόνον τὸ μικρὸν τοῦτο τεμάχιον διασώζεται, ἥτ' ὅτε ἰδρυμένη ἐν τῷ Ἡρακλείῳ τῶν Μεσογείων. Ὅτι ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ οἱ Μεσόγειοι συνετέλουν τῷ Ἡρακλεῖ θυσίας καὶ πομπάς, διδάσκουσιν ἡμᾶς τὰ δύο ψήφισματα IG. II 602. 603 (πρβ. E. Pfuhl, De Atheniensium pompis sacris σ. 101), ὧν τὸ μὲν εὐρέθῃ οὐχὶ μακρὰν τῆς καλουμένης Ἀχαρνικῆς πύλης, τὸ δὲ 150 βήματα πρὸς νότον τῆς γνωστῆς οἰκίας τοῦ ποτὲ Μιγάλδοα. Ποῦ ὅμως ἔκειτο τὸ ἱερὸν τοῦτο, δὲν ἐξηκριβώθη μέχρι τοῦδε, ὡς φαίνεται. Ἴσως τὸ Ἡρακλεῖον τοῦτο ἐστὶ τὸ Ἡράκλειον τὸ ἐν κύκλῳ ἐν Χολαργέῳ, ὅπερ ἀναφέρει τὸ ψήφισμα IG. II 604· διότι κατὰ U. Koehler καὶ A. Milchhöfer, Realencyclopädie III σ. 2367 τὸ ψήφισμα τοῦτο ἐστὶν ἐπίσης ψήφισμα Μεσογείων.

Τὴν συμπλήρωσιν τῶν στίχων 3 ἕως 5 ἐπεχειρήσα παρὰβῶν τὰς διατάξεις τοῦ ἐν IG. II ὑπ' ἀρ. 603 ψηφίσματος τῶν Μεσογείων στ. 13: καὶ ἀναιπέτω ὁ κῆρυξ ἐν τεῖ ἐορτεῖ τοῦ Ἡρακλέους ἐν τῷ Ἡρακλέω διὰ Μεσόγειοι στεφανοῦσιν κτλ. Ἀδελφον μένει δι' ἐμὲ διατί ὁ πρὸ τῶν γραμματῶν ΑΣ γῶρος ἐν στ. 4 ἀρέθῃ ὑπὸ τοῦ χαράκτου κενός καὶ διατί τὸ ἐν τέλει τῆς λέξεως ἐορτῇ ἰῶτα ἐτέθη οὐχὶ κατὰ τὸ μέσον τοῦ γώρου, ἀλλὰ πλησίον τοῦ ἐπομένου ἀρχικοῦ γραμματῶς τῆς λέξεως πρὸς, ἣν παρεγνώρισεν ὁ ἐκδότης ἀντιγράφας ἀπὸ τῆς θυσίας. Ἄλλο παράδειγμα ἀναγορεύσεως τιμῶν γενομένης πρὸ τῆς θυσίας ἐν τῷ παρόντι τοῦλάχιστον δὲν μοι εἶνε γνωστόν· συνήθως αἱ ἀναγορεύσεις αὗται γίνονται μετὰ τὰς σπονδὰς· πρβ. IG. II 611 στ. 39: ἀναγορεύειν δὲ τόνδε τὸν στέφανον τοὺς ἱεροποιούς κτλ. μετὰ τὰς σπονδὰς, II 5, 623 d στ. 29: ἀναγορεῦσαι τὸν στέφανον τοῦτον μετὰ τὸ τὰς σπονδὰς ποιήσασθαι ὅταν συντελεσθῇ τὰ ἱερὰ τοῖς ὀργεῶσιν, I 5, 616 b, CIG. 3065 (Michel, Recueil 1006) σ. 28 ἀναγγελλεσθαι δὲ τὸν στέφανον καθ' ἕκαστον ἔτος μετὰ τὰς σπονδὰς ὅταν ἡ ὑποδοχὴ γίνηται, 3066 (Recueil 1007) στ. 24 ἀναγγεῖλαι αὐτῶν τὸν στέφανον τοῖς Λευκαδίοις μετὰ τὰς σπονδὰς ἐν ἡμῖν γίνηται ἡμέραι ἡ συμμορία ἢ ταῖς θυσίαις, πρβ. IG. II 5, 624 b στ. 26 ἀναγορεύειν τὸν στέφανον τῇ θυσίᾳ τοῦ Μουνυχιῶνος, II 5, 615 b στ. 24: ἀναγορεύεσθαι δὲ καὶ τοὺς στεφάνους αὐτοῖς καὶ τὸν ἔπαινον καθ' ἑκάστην τὴν θυσίαν μετὰ τῶν ἄλλων εὐεργετῶν, ἢ μετὰ τὰ ἱερὰ πρβ. IG. XII 1, 155 στ. 27 ὅπως κτλ. ἀναγορεύηται ὁ στέφανος αὐτοῦ ἐν ταῖς συνόδοις ταῖς δεύτερον ἀμέραι μετὰ τὰ ἱερὰ. Ὁμοίως ὅμως λέγει τὸ ἐν Πριήγη εὐρεθὲν ψήφισμα Λαοδικέων Inser. Brit. Mus. 421 (Michel, Recueil 543: Gött. gel. Anz. 1900 σ. 96) ἐν σ. 30: ποιήσασθαι τὴν ἀναγγελίαν τῶν ἐψηφισμένων στεφάνων κτλ. ἐν τῷ ἀργῶνι τῶν Διονυσίων ὅταν θύηται πρὸ πάσης σπονδᾶς (οὕτως ἔχει ὁ λίθος κατὰ τὸν ἐκδότην· περιμένω σπονδῆς). Ψήφισμα θιασωτῶν ἐξ Ἀθηνῶν, ὅρα κατωτέρω σ. 239, στ. 13: ἐπειδὴν τὰ ἱερὰ ἀπαγγείλωσιν καὶ σπονδὰς ποιήσωσιν.

Ἐκτὸς τῆς ἀναγραφῆς τοῦ ψηφίσματος ἐν στήλῃ λιθίνῃ καὶ τῆς ἀναθέσεως αὐτῆς ἐν τῷ ἱερῶι

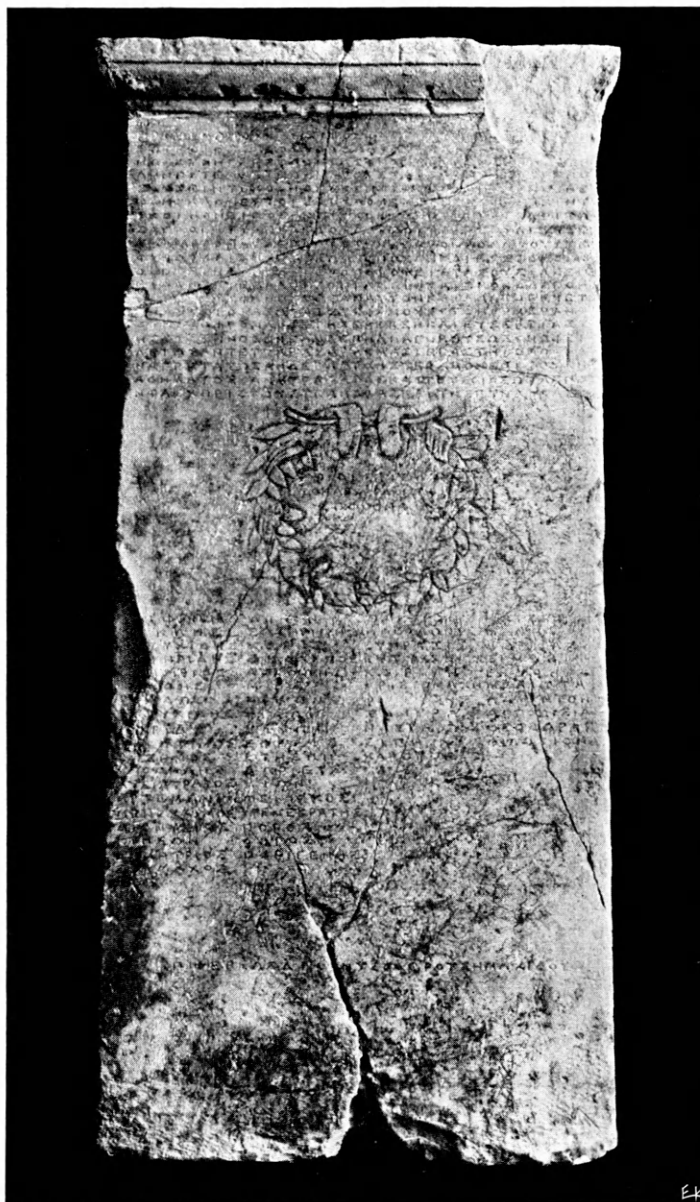
ἐν στ. 5 ῥητῶς προστάσσεται ἄλλη ἀναγραφὴ εἰς τὸ γραμματεῖον τῶν Μεσογείων γενησομένη διὰ τοῦ ἀρχόντος, εἴπερ ὁρθῶς ἔχει ἡ ἐμὴ συμπλήρωσις. Παρομοίως διατάξεις περιέχουσι ψηφίσματα ἐκ Μηθύμνης IG. XII 2, 508 στ. 4: [ἀναγράψαι] δὲ τὸ ψήφισμα [τοῦτο εἰς στήλῃν λιθίνην καὶ ἀν]αθεῖναι ἐν τῷ [— ἐν] τόπῳ τῷ ἐπιφανεῖ [τάτων ἀναγράψαι δὲ] καὶ εἰς τὸν πίνακα, πρβ. 500 καὶ 506, διότι πίναξ κατὰ Ἡρωδιανὸν σημάίνει ὅπερ καὶ γραμματεῖον καὶ δέλτος· γραμματεῖον καὶ δέλτον ἐρεῖς, οὐχὶ πίνακα· καὶ κατὰ Bekker Anecdota 226 γραμματεῖον καὶ πινακίδιον λέγουσιν. Ἐκ τούτων δὲ γίνεται καὶ φανερόν ὅτι οὐκ ὁρθῶς γράφεται ἐν τέλει τοῦ ἐκ Μαντινείας ψηφίσματος τῆς συνόδου τῶν Κοραγῶν εἰς τιμὴν τῆς Νικίπης (Le Bas-Foucart 352 h. Michel, Recueil 992) ἐν στ. 41: καταστασάτωσαν δὲ οἱ ἱερεῖς τοὺς ἀναγράφοντας τοῦδε τοῦ δόγματος τὸ ἀντίγραφον ἐν στάλῃν λιθίναν καὶ ἀναθήσοντας ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ τοῦ ἱεροῦ τόπῳ· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὰν κοινὰν πινακίδα κατέσταθεν Ἀλεξίνικος Ἀλέξωνος κτλ. (ἔπονται ἐπτὰ ἄλλα ὀνόματα), τουτέστιν κατὰ Foucart: 'Semblement ont été inscrits sur le tableau de la société.' 'Cette liste (de huit personnages) ne fait point partie du decret rendu en l'honneur de Nicippa; elle a été gravée sur la même stèle parce qu'elle se rapporte à des services rendus dans la même circonstance.' (p. 215). Ἀλλὰ προφανῶς ἡ ῥάσις· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὰν κοινὰν πινακίδα εἶνε συνέχεια καὶ τέλος τῆς προηγουμένης: τοὺς ἀναγράφοντας τοῦδε τοῦ δόγματος τὸ ἀντίγραφον ἐν στάλῃν λιθίναν ἢ δὲ λέξις κατέσταθεν εἶνε ἀρχὴ τοῦ καταλόγου τῶν ἀνδρῶν τῶν κατασταθέντων ὑπὸ τῆς συνόδου, ὅπως φροντίζωσι διὰ τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ψηφίσματος εἰς στήλῃν καὶ ἀνάθεσιν αὐτῆς καὶ διὰ τὴν ἀναγραφὴν εἰς τὰν κοινὰν πινακίδα, δηλαδὴ τὸ γραμματεῖον τῆς συνόδου.

Κατὰ τὴν συμπλήρωσίν μου ὁ στίχος 9 εἶχεν ἐν στοιχεῖον περισσότερον τοῦ συνήθους ἀριθμοῦ τῶν ἐπτὰ καὶ εἴκοσι. Ἐν στίχῳ 9 ὁ χαράκτης παρέλειψε τὸ ἰῶτα ἐν τέλει τῆς λέξεως δοῦναι. Ἐννοεῖται ὅτι τὸ ἐν στ. 9 ὄνομα τοῦ ταμίου μόνον παρὰδείγματος χάριν ἐτέθη.

9. Στήλη λευκοῦ μαρμάρου ὀλόκληρος ὕψους

0.82, πλάτ. 0.35 έως 0.385, πύχ. 0.095 έως
0.105, εύρεθῆσα κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀ.

Οἰκονόμου (Πρακτ. 1896 σ. 21) ἐνθα καὶ ἡ στοιχὴ
ἡ φέρουσα τὸ ἄνω σ. 215 ἐκδοθὲν ψήφισμα Ἀθη-

ναίων εἰς τιμὴν ἱερέως τῆς Καλλίστης, δηλαδὴ
ἐπὶ ὑπονόμου παρὰ τὴν ἀρχαίαν ὁδὸν τὴν ἀπὸ τοῦ
Διπύλου πρὸς βορρᾶν ἄγουσαν. Γραφὴ ἐν στ. 2

ἕως 21 ἡ στοιχὴδὸν καλουμένη, μετὰ τινων ἀνω-
μαλιῶν ὅμως ἐν στ. 9. 10. 20. Ἡ κατάστασις
τοῦ λίθου δὲν ἐπιτρέπει ἐπιτυχῇ φωτογράφησιν.

Ο Ε Ο
 ΕΓΙΚΙΜΑΝΟΣΑΡΧΟΝΤΟΣΟΛΡΓΗΛΙΛΝΟΣ ΕΝ
 ΤΗΙΚΟΙΝΛΙ ΕΠΕΙΔΗΣΛΦΡΛΝΚΛΛΑΣΚΑΙΦ ΟΤΙ
 ΜΛΣΣΥΝΗΓΑΓΕΤΟΝΟΙΑΣΟΝΕΠΕΔΛΚΕΝΔΕΚΑΙΣΤΗ
 5 ΛΗΝΛΣΤΕΑΝΑΤΕΟΗΝΑΙΕΙΣΤΟΙΕΡΟΝΒΟΥΛΟΜΕΝΟ
 ΣΑΥΞΕΙΝΤΟΚΟΙΝΟΝΕΚΤΛΝΙΔΙΛΝ ΟΠΛΣΑΝΟΥΝΕ
 ΦΑΜΙΛΛΟΝΕΙΤΟΙΣΒΟΥΛΟΜΕΝΟΙΣΕΥΕΡΓΕΤΕΙΝΤ
 ΟΚΟΙΝΟΝΕΙΔΟΣΙΝΟΤΙΚΟΜΙΟΥΝΤΑΙΤΑΣΧΑΡΙΤΑ
 ΣΑΓΑΘΕΙΤΥΧΕΙΔΕΔΟΧΟ ΙΤΟΙΣΟΙΑΣΛΤΑΙΣΣΤΕΦ
 10 ΑΝΛΣΑΙΤΟΝΑΡΧΕΡΑ ΙΣΤΗΝΣΛΦΡΟΝΑΟΛΛΛΟΥΣΤΕ
 ΦΑΝΛΙΚΑΙΛΗΜ ΙΣΚΛΙ ΟΠΛΣΑΝΚΑΙΕΙΣΤΟΛΟΙΡ
 ΟΝΟΙΓΙΝΟ' Λ ΟΙΙΕΡΟΠΟΙΟΙΕΙΣΤΑΣΟΥΣΙΑΣΕΡ
 ΕΙΔΑΝΤΛΙΕΡΑΑΠΑΓΓΕΙΛΛΣΙΝΚΑΙΣΠΟΝΔΑΣΠΟΗ
 Λ ΙΙ ΤΕΦΑΝΟΥΤΛΣΑΝΑΥΤΟΝΚΑΙΑΝΑΓΟΡΕΥΕΤ
 15 ΣΑΝ ΙΟΙΑΣΛΤΑΙΣΤΕΦΑΝΟΥΣΙΤΟΝΑΡΧΕΡΑΝΙ
 ΣΤΗΝΣΛΦΡΟΝΑΑΡΕΤΗΣΕΝΕΚΕΝΚΑΙΕΥΣΕΒΕΙΑΣΤ
 ΗΣΕΙΣΤΗΝΟΕΟΝΕΑΝΔΕΜΗΑΝΑΓΟΡΕΥΣΛΣΙΝΟΦΕΙ
 ΛΕΤΛΣΑΝΤΕΤΤΑΡΑΣΔΡΑΧΜΑΣΙΕΡΑΣΤΗΙΟΕΛΙ Α
 ΝΑΓΡΑΨΑΤΛΣΑΝΔΕΚΑΙΤΟΝΣΤΕΦΑΝΟΝΕΠΙΤΟΥΑΝ
 20 ΑΟΗΜΑΤΟΣ ΑΝΑΓΡΑΨΑΙΔΕΚΑΙΤΟΥΣΟΙΑΣΛΤΑΣΠΑ
 ΝΤΑΣΧΛΡΙΣΤΟΥΣΤΕΑΝΔΡΑΣΚΑΙΤΑΣΓΥΝΑΙΚΑΣ

ΟΙΟΙΑΣΛΤΑΙ
 ΤΟΝΑΡΧΕΡΑΝΙΣΤΗΝ
 ΣΛΦΡΟΝΑ

25	ΛΦΡΛΝ	ΔΙΛΝ	ΟΝΥ/ΙΟΝ	ΗΔΙΣΤΗ
	ΚΛΗΣ	ΣΛΤΗΡΙΔΗΣ	ΑΡΟΛΛΛΝΙΣ	ΦΙΛΗ
	ΤΥΧΙΔΗΣ	ΧΑΡΗΣ	ΕΥΠΡΑΞΙΣ	ΔΟΡΚΑΣ
	ΗΡΙΔΗΣ	ΦΙΛΟΞΕΝΟΣ	ΕΥΤΥΧΙΣ	ΣΙΜΟΝ
	ΠΣΙΒΙΟΣ	ΑΓΑΘΛΝ	ΧΟΙΡΙΝΗ	ΙΙΔΟΝ
30	ΟΗΣ	ΜΥΣ	ΑΡΙΣΤΟΜΑΧΗ	ΜΕΛΙΤΤΑ
	ΛΛΝ	ΝΙΚΛΝ	ΦΙΛΙΚΟΝ	ΛΑΜΙΔΙΟΝ
	ΥΧΙΔΗΣ	ΦΙΛΛΝ	ΙΛΠΥΡΑ	ΑΦΡΟΔΙΣΙΑ
	ΡΙΑΣ	ΜΕΝΛΝ	ΗΛΕΙΑ	ΟΕΟΔΛΡΑ
	ΓΛΝΥΜΟΣ	ΕΦΕΣΟΣ	ΣΙΠΗ	ΦΙΛΛΤΙΟΝ
35	ΞΕΝΟΣ	ΚΤΗΣΛΝ	ΧΑΡΟΠΟΝ	
	ΥΟΟΚΛΗΣ	ΔΛΡΙΕΥΣ		
	ΛΥΣΙΣΤΡΑΤΟΣ	ΔΙΛΝ		
	ΑΡΤΕΜΛΝ	ΜΕΝΙΣΚΟΣ		
	ΜΕΝΕΧΑΡΜΟΣ	ΜΕΝΕΚΡΑΤΗΣ		
40	ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ	ΠΟΡΟΣ		
	ΚΤΗΣΛΝ	ΔΛΡΟΣ		
	ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ	ΠΕΡΙΓΕΝΗΣ		
	ΣΥΜΜΑΧΟΣ			

ΕΠΙΙΕΡΕΛΣΔΙΟΝΥΣΟΔΛΡΟΥΣΗΜΑΧΙΔΟΥ

- Θ ε ο [ι.]
 'Επὶ Κίμωνος ἄρχοντος, Θερσηλιδῶνος· [ἔδοξ]εν
 τῷ κοινῷ· ἐπειδὴ Σώφρων καλῶς καὶ φιλοτι-
 μῶς συνήγαγε τὸν θίασον, ἐπέδωκεν δὲ καὶ στή-
 5 λην ὥστε ἀνατεθῆναι εἰς τὸ ἱερόν βουλούμενο-
 ς αὔξειν τὸ κοινὸν ἐκ τῶν ἰδίων· ὅπως ἂν οὖν ἐ-
 φάμιλλον εἴ τοῖς βουλομένοις εὐεργετῇ τ-
 ὁ κοινὸν εἰδῶσιν ὅτι κομιοῦνται τὰς χάριτα-
 ς· ἀγαθεὴ τύχει, δεδόχθ[ι] τοῖς θιασώταις στεφ-
 10 ανῶσαι τὸν ἀρχερα[ν]ιστὴν Σώφρονα θαλλοῦ στε-
 φάνῳ καὶ λημ[ν]ίσκῳ· ὅπως ἂν καὶ εἰς τὸ λοιπ-
 ὸν οἱ γιν[όμ]ε[ν]οι ἱεροποιοὶ εἰς τὰς θυσίας ἐπ-
 ειδῶν τὰ ἱερὰ ἀπαγγείλωσιν καὶ τὰς σπονδὰς ποιή-
 [σ]ω[σ]ι[ν] σ[τεφανούτωσαν] αὐτὸν καὶ ἀναγορεύετ-
 15 [ω]σαν· [οἱ] θιασῶται στεφανούσι τὸν ἀρχερα-
 νιστὴν Σώφρονα ἀρετῆς ἕνεκεν καὶ εὐσεβεῖας τ-
 ῆς εἰς τὴν θεόν· ἐν δὲ μὴ ἀναγορεύσωσιν, ὀφει-
 λέτωσαν τέτταρας δραχμὰς ἑκάς τῇ θεῷ· ἀ-
 ναγραφάτωσαν δὲ καὶ τὸν στέφανον ἐπὶ τοῦ ἀν-
 20 αθήματος· ἀναγράψι καὶ τοὺς θιασώτας πά-
 ντας χωρὶς τοὺς τε ἄνδρας καὶ τὰς γυναῖκας.

Οἱ θιασῶται
 τὸν ἀρχερανιστὴν
 Σώφρονα

25	[Σ]ώφρων	Δίων	ΟΝΥ, ΙΟΝ	Ἡδίστη
	[Εὐ]κλῆς	Σωτηρίδης	Ἀπολλωνίς	Φίλη
	[Εὐ]τυχίδης	Χάρης	Εὐπραξίς	Δορκάς
	[Σωτ]ηρίδης	Φιλόξενος	Εὐτυχίς	Σῆμον
	[Κτ]ησίβιος	Ἀγάθων	Χοιρίνη	Ἰ(ν)δόν
30	[. . .]θης	Μῦς	Ἀριστομάχη	Μέλιττα
	[. . .]λων	Νίκων	Φίλικον	Λαμίδιον
	[Εὐτ]υχίδης	Φίλων	Ζωπύρα	Ἀφροδίσις
	[Χκ]ρίας	Μένων	Ἡδεῖα	Θεοδώρα
	[Ἰερ]ώνυμος	Ἐφesus	Σίπη	Φιλώτιον
35	[Εὐ]ξενος	Κτήσων	Χάροπον	
	[Π]υθοκλῆς	Δωριεύς		
	Λυσίστρατος	Δίων		
	Ἀρτέμων	Μενίσκος		
	Μενέχαρμος	Μενεχράτης		
40	Διονύσιος	Πόρος		
	Κτήσων	Δῶρος		
	Δημήτριος	Περιγένης		
	Σύμμαχος			

'Επὶ ἱερέως Διονυσιοδώρου Σημαχίδου.

'Επειδὴ ἡ στήλη εὐρέθη ἐνθα καὶ ἐπιγραφὴ
 ἰδρυμένη ἄλλοτε ἐν τῷ ἱερῷ τῆς Καλλίστης, εἶνε
 δυνατὸν ἢ καὶ ἐξ ἀρχῆς πιθανόν, ὅτι καὶ αὕτη
 προέρχεται ἐκ τοῦ ἱεροῦ τούτου καὶ ὅτι οἱ θιασῶ-
 ται οἱ τιμῶντες διὰ τοῦ ψήφισματος τὸν ἀρχερα-
 νιστὴν Σώφρονα εἰσὶ θιασῶται τῆς Ἀρτέμιδος τῆς
 ὑπὸ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην ἐν τῷ ἔξω Κεραμεικῷ
 λατρευομένης. Ἐν τοῖς πλησίον τόποις, δηλαδὴ
 «ἐν τοίχῳ τινὶ κακοκτίστῳ μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ
 τῆς δευτέρας γραμμῆς τοῦ ἀρχαίου τῆς πόλεως
 περιβόλου» εὐρέθη καὶ ἄλλη ἐπιγραφὴ ἀναφερο-
 μένη εἰς Ἀρτεμιν μὴ διακρινομένην ὅμως διὰ προσ-
 θέτου ἐπικλήσεως· ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη, δημοσιευ-
 θεῖσα ἐν Ἀθηναίῳ VIII σ. 235. IG. II 5, 618 b,
 Sylloge 426 περιέχει ἐν τῷ ἄνω μέρει κατάλογον
 θιασῶτων ὅμοιον τῷ ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου λίθου καὶ
 ὅσον ἐπίσης ἀναγράφονται χωρὶς μὲν οἱ ἄνδρες,
 χωρὶς δὲ αἱ γυναῖκες· ἔπειτα δὲ ψήφισμα χρονο-
 λογούμενον ἐπὶ Δημοσθένους ἄρχοντος 232/1 πρὸ
 Χρ. κατὰ J. Kirchner, 234/3 κατὰ J. Beloch
 Griechische Geschichte III σ. 61, ἐν τέλει δὲ
 ὑπογεγραμμένα ἐντὸς στεφάνων τὰ νῦν ἐξαχλημι-
 μένων τὰ ὀνόματα τοῦ ταμίου καὶ τοῦ γραμματέως·
 Ἐπερον ψήφισμα εὐρέθη ἐν ταῖς πρὸ τοῦ Διπύλου
 ἀνασκαφαῖς τὸ ὑπὸ τοῦ Κ. Δ. Μυλωνᾶ ἐν τῇ
 Ἐφημερίδι ταύτῃ 1893 σ. 49 ἐκδοσθέν IG. II
 5, 630 b, Sylloge 732 τοῦ κοινοῦ τῶν Σωτηρια-
 στῶν εἰς τιμὴν τοῦ ἀρχερανιστοῦ Διοδώρου υἱοῦ
 τοῦ Σωκράτους Ἀριδναίου, ἰδρυμένον ποτὲ ἐν τῷ
 τεμένει τῆς Σωτείρας. Ὅτι ἡ Σώτειρα αὕτη εἶνε
 ἡ Ἀρτεμις, ὁρθῶς ἐξήγαγεν ὁ ἐκδότης ἐξ ἄλλης
 ἐπιγραφῆς ἐν ταῖς αὐταῖς ἀνασκαφαῖς εὐρεθείσης
 Ἐφημ. Ἀρχ. 1893 σ. 59 IG. I 5, 1620 e, ἀπο-
 τελεύσεως, ὡς ὑποδεικνύει ἡ θέσις τοῦ πατρωνυμι-
 κοῦ, ἐξάμετρον πλημμελές.

Ἀρτέμιδι Σωτείρ[ι] Μύρων ἀνέθηκε Μύρωνος.

Ποῦ τὸ τέμενος τῆς Σωτείρας Ἀρτέμιδος ἔκει-
 το, δὲν εἶνε εὐκόλον, λέγει ὁ κ. Κ. Μυλωνᾶς, καὶ
 προσδιορισθῇ, διότι τό τε ψήφισμα καὶ τὸ ἐνεπί-
 γραφον βάθρον δὲν εὐρέθησαν κατὰ χώραν κεί-
 μενα· δὲν εἶνε ὅμως ἀπίθανον ὅτι τὸ τέμενος ἔκειτο
 ἐκεῖ πον παρὰ τὸ Δίπυλον ὅθεν μετηνέχθησαν ἐν ἡ
 εὐρέθησαν θέσει τό τε ψήφισμα καὶ τὸ βάθρον.
 Ἀλλ' ἴσως τὸ τέμενος αὐτὸ ἀνεκαλύφθη ὑπ' αὐ-

τοῦ τοῦ κ. Μυλωνᾶ ἐν τῷ δυτικῷ μέρει τῆς πρὸ τοῦ Διπύλου νεκροπόλεως. Ἐκεῖ πραγματικῶς ὑπάρχει μικρὸν τέμενος, οὗτινος σχεδιάσμα καὶ περιγραφὴν ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Μυλωνᾶς ἐν Πρακτικῶς 1890 σ. 23. Τὸ τέμενος τοῦτο περιέχει *τετραγώνον ἐτερόμηκες οἰκοδόμημα* μετὰ βαθμίδων κατὰ τὴν μεσημβρινὴν πλευρὰν αὐτοῦ, ὅπερ ἀναμφιβόλως ἐστὶ βωμός, καὶ εἰς τὸν βωμὸν τοῦτον φαίνεται ὅτι ἀνήκει καὶ τὸ βᾶθρον τὸ φέρον τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν ἐπιγραφὴν: *Ἀρτέμιδι Σωτείραι Μύρων ἀνέθηκε Μύρωνος*, διότι τὸ πλάτος αὐτοῦ συμφωνεῖ πρὸς τὸ πλάτος τοῦ βωμοῦ· πρὸς βορρᾶν δὲ τοῦ βωμοῦ τούτου εὐρίσκεται ἐντὸς τετραγώνου ἐξ ὁπτῶν πλίνθων ὁμαλὸς μαρμαρίνος, καὶ ὅπισθεν αὐτοῦ βάσις μετὰ τριγωνικοῦ κοιλώματος, ἐφ' ἧς ἦτο ἰδρυμένον μικρὸν ἄγαλμα τῆς ἐν τῷ τεμένει λατρευομένης θεότητος, δηλαδὴ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τῆς Ἀρτέμιδος· ὡς πρὸς τὸ τρίγωνον σχῆμα τοῦ κοιλώματος πρὸς π. γ. Arch. Epigr. Mitt. IV πίν. IV V σ. 27. Ταῦτα ἐν παρόδῳ περὶ τοῦ τεμένους τούτου ὅπερ ἐν τῇ κατ' αὐτὰς ἐκδοδομένη τοπογραφίᾳ τῶν Ἀθηνῶν τοῦ W. Judeich οὐδὲ μνημονεύεται· ἄλλοι ἐλπίζω ὅα μελετήσωσι λεπτομερέστερον τὴν ἱστορίαν καὶ κατασκευὴν αὐτοῦ. Ἐν τέλει σημειωτέον ὅτι κατὰ Στ. Ἀ. Κουμανούδην (Ἀθῆν. I σ. 395) εὐρέθη ἐν τοῖς ἔσω τοῦ περιβόλου τῆς πόλεως χώμασι πλησίον τοῦ Διπύλου καὶ βωμίδιον φέρον τὴν ἐπιγραφὴν *Μιτροβάτης Ἀρτέμιδι ἀνέθηκε*, κατὰ U. Koehler IG. II 1610 ἀνέχουσιν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ δευτέρου πρὸ Χρ. αἰῶνος ἢ ὀλίγῳ τινὶ μεταγενεστέραν.

Κατὰ W. Kolbe, Festschrift für O. Hirschfeld σ. 316 δύο ἄρχοντες ἐν τῷ τρίτῳ αἰῶνι πρὸ Χρ. ἔφερον τὸ ὄνομα *Κίμων*, ὁ μὲν περὶ τὸ 290, ὁ δὲ τῷ 237/6 (πρὸς ὅμως J. Beloch, Griechische Geschichte III 2 σ. 34. 37). Διὰ τὴν γραφὴν ὁ ἐν τῷ τῶν θιασωτῶν ψήφισματι ἀναφερόμενος φαίνεται ὅτι εἶνε ὁ δεύτερος. Εἴπερ ἀληθεύει τοῦτο, ἔπεται ὅτι τὸ ψήφισμα IG. II 5, 618 b, χρονολογούμενον ἐπὶ Διομέδοντος ἄρχοντος τοῦ ὀλίγον μετὰ τὸν δεῦτερον Κίμωνα ἄρχαντος, ἀναφέρεται εἰς ἄλλον θίασον, διότι οὐδεὶς τῶν ἐν τῷ σωζομένῳ μέρει τοῦ λίθου ὀνομαζομένων θιασωτῶν εὐρίσκεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ καταλόγῳ. Ὡς ἐκ τούτου

λοιπὸν ὅα ἔμενον ἄδηλος ἢ θεὸς ἢ τιμωμένη ὑπὸ τοῦ Σώφρονος καὶ τῶν ὀπαδῶν αὐτοῦ διὰ συναγωγῆς θιάσου. Εὐτυχῶς ὑπάρχει ἐν τέλει τῆς ἐπιγραφῆς ἐνδείξις οὐχὶ εὐκαταφρόνητος διὰ τὴν ἀνιχνεύσιν τῆς προελεύσεως τῆς στήλης. Ἡ ὑπογραφὴ ἐπὶ ἱερέως Διονυσιοδώρου Σημαχίδου ἀποδείκνυσι κατὰ τὴν γνώμην μου ὅτι ἡ στήλη ἦτο ποτε ἰδρυμένη ἐν τῷ τεμένει θεότητος ἀξιολόγου ἧς ἡ λατρεία ἦτο ἀνεγνωρισμένη ὑπὸ τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων. Ὅμοιαι ὑπογραφαὶ εὐρίσκονται π. γ. ἐπὶ τῶν ἐν τῷ Ἀθῆναιον Ἀσκληπείῳ ἰδρυμένων ἀναθημάτων. Ὅτι δὲ ἡ Καλλίστη λεγομένη Ἀρτεμις εἶχεν ἱερέα κατ' ἔτος διὰ κλήρου καθιστάμενον, διδάσκει ἡμᾶς τὸ ἄνω ὑπ' ἀριθ. 1 ψήφισμα. Διὰ τοῦτο θεωρῶ λίαν πιθανὸν ὅτι ἡ στήλη ἢ περιέχουσα τὸ εἰς τιμὴν τοῦ Σώφρονος ψήφισμα καὶ τὴν ἀναγραφὴν τῶν θιασωτῶν προέρχεται ἀληθῶς ἐκ τοῦ πλησίον τοῦ τόπου τῆς εὐρέσεως αὐτῆς τεμένους τῆς Καλλίστης.

Στέφανοι καὶ λημνίσκοι μνημονεύονται ὑπὸ Πολυβίου XVIII 29· στεφάνους ἐπιρρίπτοντες καὶ λημνίσκους, ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Σύλλα 27· θύσαντος κτλ. στεφάνου τύπον ἔχων ὁ λοβὸς ὦφθη καὶ λημνίσκων ἐξηρημένων, Anthol. Pal. XII 123. Ὁ F. Imhoof-Blumer, Kleinasiatische Münzen I σ. 24 ἐξάγει ἐκ νομισμάτων τὸ πόρισμα· diese Kranzbinden scheinen eine Mode des zweiten Jahrhunderts v. Chr. gewesen zu sein. Ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς δὲ μόνον ἀναφέρονται στέφανοι μετὰ λημνίσκων. Ἐκ τούτων τὸ IG. II 456 κατὰ πᾶσαν πιθανότητα δὲν εἶνε, ὅπως ἐνόμιζεν ὁ U. Koehler, ψήφισμα τοῦ δήμου τοῦ Ἀθηναίων, ἀλλὰ μᾶλλον ψήφισμα κοινοῦ τινος, π. γ. θιασωτῶν, διότι εἰς τοιοῦτο ψήφισμα ἀρμόζουσιν τιμαὶ συνάμα ἀπονεμόμεναι εἰς ταμίαν καὶ γραμματέα καὶ ἐπιμελητὰς (διότι οὕτω πρέπει νὰ συμπληρωθῇ τὸ ἐν στ. 81 [καὶ τοὺς ἐπιμελητὰς), τὰ δὲ ἐν στ. 6 τὸν δῆμον κατὰ U. Koehler δύνανται νὰ ἀνέχουν καὶ εἰς ὄνομα κύριον. Οὕτω δὲ καὶ ἐν τέλει τοῦ ψηφίσματος νομίζω ἀπλῶς ἀναφέρεται ὁ ταμίης, οὐχὶ ὅμως ὁ ταμίης τῶν στρατιωτικῶν κατὰ τὴν τοῦ ἐκδότου συμπλήρωσιν· [εἰς δὲ τὴν ἀναγραφὴν μερίσαι τὸν ταμίαν τῶν στρατιωτικῶν κτλ. Ἐν παρόδῳ εἰρήσθω ὅτι ἐν στ. 11 πάντως γραπτέον καὶ ἄλλοι κτλ. ζηλωταὶ γίνονται τῶν

δμο[ίω]ν. Ἡ δὲ δευτέρα Ἀττικὴ ἐπιγραφὴ, ἐν ᾗ μνημονεύονται στέφανοι καὶ λημνίσκοι, εἶνε ὁ νόμος τῶν ἐρακιστῶν τοῦ Μηγὸς Τυράννου IG. III 74, Sylloge 633 στ. 25. Ἄλλο παράδειγμα παρέχει ψήρισμα τῶν ἐν Βερηνίᾳ Ἰουδαίων CIG. 5361, νῦν ἐν Τολώσῃ τῆς Γαλλίας ἀποκαίμενον, Musée de Toulouse, Catalogue des antiquités 1865 p. 225, E. Schüner. Geschichte des jüdischen Volkes³ III 42, στ. 23 *στεφανοὺν ὀνομασθὶ καθ' ἐκάστην σύνοδον καὶ νομηνίαν στεφάνωι ἐλαίνωι καὶ λημνίσκωι*. Ἐν οὗτο ἄλλοις ψήρισμασιν ἐρακιστῶν (ἐκ Ῥόδου) ἀναφέρεται *διλήμνιον*: IG. XII 1, 155 στ. 56 *πριάσθων στέφανον καὶ διλήμνιον* καὶ BCH. XI 308 (ἐκ Κρίας) στ. 5 *στεφανοῦσθαι θαλλοῦ στεφάνωι καὶ διλεμνίωι [ἐν ταῖς συνόδοις καθ' ἕκαστον μῆνα]*. ἡ συμπλήρωσις αὕτη μὲν φαίνεται πιθανωτέρα τῆς ὑπὸ G. Cousin καὶ G. Deschamps προταθείσης καθ' ἕκαστον ἐνιαυτόν, παραβᾶλλοντι μάλιστα IG. II 426 ὅπου ἐν στ. 7 ἀδιστάκτως συμπληρῶν *[κατὰ μῆνα ἕκαστον στέφάνωι καὶ λημνίσκωι]*.

Ὅτι ἐν στ. 11 ὅπως ἂν καὶ εἰς τὸ λοιπὸν ἐγράφη κατὰ λάθος ἀντὶ τοῦ ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν, παρετήρησα ἤδη Jahresheft. V σ. 137. Τὸ ἐν στ. 19 μνημονεύμενον ἀνάθημα εἶνε αὕτη ἡ σωζομένη στήλη ἢ ἐπιδοθεῖσα καὶ ἀνατεθεῖσα ὑπὸ τοῦ ἀρχερακιστοῦ Σώφρονος (πρβ. στ. 4).

Ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν θιασωτῶν χωρὶς ἀναγράφονται οἱ ἄνδρες, χωρὶς δὲ αἱ γυναῖκες, ὅπως ἐν IG. II 5, 618 b καὶ ἐν τῷ ἀρχαιότερῳ μέρει τοῦ ὑπ' ἐμοῦ ἐν Athen. Mitt. XXI σ. 438 ἐκδοθέντος καταλόγου ἐκ Χαλκιδίου. Ἐν τῇ ὑπ' ἀρ. 988 ἐν IG. II καταλόγῳ ἐρακιστῶν ἀναγράφονται πρῶτον αἱ γυναῖκες, ἔπειτα δὲ οἱ ἄνδρες, οὐχὶ ὅμως ἐν κεχωρισμέναις στήλαις. Ὁ τρόπος οὗτος κεχωρισμέ-

νης κατὰ τὸ φύλον ἀναγραφῆς ἀπαντᾷ καὶ ἐν ἀνεκδότῳ ἀρχαίᾳ ἐπιγραφῇ τοῦ ἐν Θήβαις Μουσείου.

Πολλὰ τῶν ὀνομάτων δυσκόλως ἀναγινώσκονται. Ἐν τούτοις ἐν μόνον μοι ἔμεινεν ἄδηλον, τὸ πρῶτον τῆς τρίτης σελίδος τοῦ καταλόγου· διότι μετὰ τῶν ἰχνῶν τῶν γραμμάτων ἀναμεινύονται καὶ τὰ κάτω μέρη τῆς σχεδιογραφίας τοῦ στεφάνου. Ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου διακρίνω σαφέστερον ἢ ἐπὶ τοῦ λίθου τὰ ἐξῆς: ΟΗ (ἢ Λ;) ΥΙΟΝ. Τὸ ὄνομα λοιπὸν δύνατ' ἐν εἶναι Ὀνύχιον (πρβ. IG. II 1904 (F. Bechtel, Die attischen Frauennamen σ. 11), ἀλλὰ δὲν ἐγγυῶμαι· τὸ τέταρτον μάλιστα γράμμα ἐπὶ τοῦ ἐκτύπου δὲν φαίνεται νὰ εἶναι Χεῖ. Τὸ πρῶτον ὄνομα τῆς τετάρτης σελίδος δὲν εἶναι Ὁνύχιον, ὅπως κατὰ λάθος εἶπον ἐν Athen. Mitt. XXIII σ. 440, ἀλλὰ Ἡδίστη. Τὸ ὄνομα Ἐφεσος στ. 34 εἶναι γνωστὸν ἐξ ἐπιγραφῆς ἐκ Δήλου BCH. XIV 390 στ. 16 ὡς ὄνομα καπύλου (257 πρὸ Χρ. πρβ., F. Bechtel, Personennamen σ. 349). Πόρος ἐπίσης ἐξ ἐπιγραφῆς τῆς Δήλου BCH. VII 104 στ. 11 ὡς ὄνομα χορηγοῦ ἐν μετοίκων (284 πρὸ Χρ.) καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς ἐξ Ἐρμιόνης ὡς ὄνομα ἀγαλματοποιοῦ IG. IV 687. Μιθρῆς Πόρον ἀπαντᾷ ἐν ἐπιγραφῇ Θήρας IG. XII 3, 479, 662 I. 718, 1022. Ὡς πρὸς δὲ τὸ Ἰνδὸν στ. 29 πρβ. τὰ παρὰ Bechtel σ. 59. 62 ἐθνικὰ Ἀθήναιοι, Κλειτόριον, Σύριον τοιαῦτα ὀνόματα ἰδίως ἦσαν ἐν χρήσει διὰ δούλας καὶ ἐταίρας. Ἐν στ. 34 ΣΙΠΗ τὸ Π εἶναι εὐδιάκριτον. Ὁ ἱερεὺς Διονυσόδωρος Σημαχίδης δὲν εἶναι ἄλλοθεν γνωστός.

10. Τὸ ἐν IG. II ὑπ' ἀρ. 615 ψήρισμα, ἐκδομένον καὶ ὑπὸ O. Lüders, Dionysische Künstler σ. 151 ἀρ. 2 καὶ P. Foucart, Des associations religieuses σ. 215 ἀρ. 32, ἀλλὰ μέχρι τοῦδε ἀσυμπλήρωτον, πρέπει νὰ ἀναγνωσθῇ οὕτω πως·

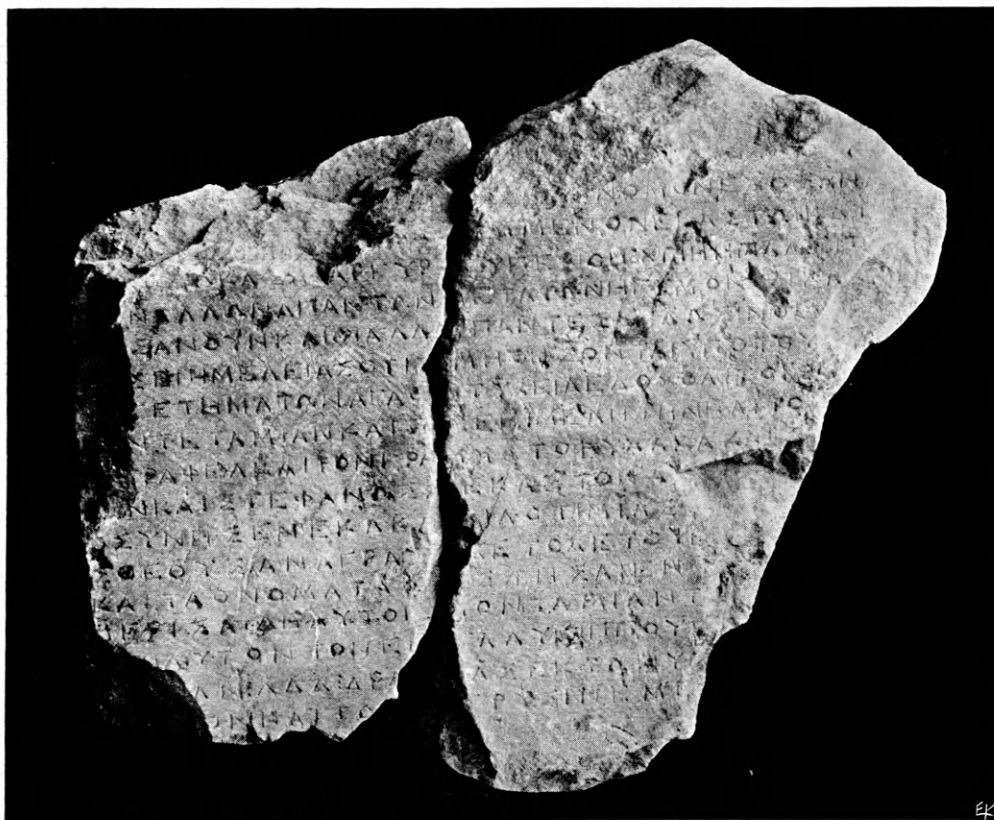
- [..... εἶπεν· δεδόχθαι τοῖς ἐρακισταῖς ἐπειδὴ
[Νίκων ταμίης τοῦ κοινοῦ γενόμενος ἀφ' οὗ χρόνου εἰ-
[σῆλθεν δικτετέλεκεν φιλοτιμύμενος καὶ ἐνδεικ-
[νόμενος τὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν] καὶ τὴν εὐνοίαν εἰς τ-
5 [ὸ κοινόν· ὁ δ' ἀδελφὸς Ἀγάθων ἐ]ροποιὸς γενόμενος π-
[άντα τὰ [[τὰ]] ἀναλώματ' ἀνέχετ' ἐκ τῶν αὐτοῦ καὶ τὸ
[κοινὸν συνάξει (:)] ἐπικινέσκει μὲν Νίκων καὶ Ἀγάθων-
[..... κατὰ] στεφανῶσαι φιλοτιμ-
[ίας ἕνεκα· μερίσαι δὲ αὐτοῖς] τὸν ταμίην εἰς στεφάνω-
10 [υς ... δραχμὰς καὶ λογίσθαι] τοῖς ἐρακισταῖς, ὅπ-
[ως πάντες εἰδῶσιν ὅτι χάριτας ἀπολήψονται ὧν ἂν τ-
[ὸ κοινόν εὐεργετῶσι καὶ τοὺς ἐ]ρακιστάς

Ἡ γραφή εἶνε ἡ στοιχειδὸν καλουμένη· οἱ δὲ στίχοι, ὡς ἀποδεικνύουσιν αἱ συμπληρώσεις μου, εἶχον ἀνὰ 42 γράμματα ἕκαστος. Τὰ γράμματα μαρτυροῦσι τοὺς περὶ τὸ ἔτος 300 πρὸ Χρ. χρόνους.

Ἐκ τῶν στ. 7-8 προκύπτει ὅτι οἱ δύο ἄνδρες οἱ διὰ τοῦ ψηφίσματος τούτου τιμώμενοι εἶνε ἀδελφοί. Διότι τὸ μετὰ τὰ ὀνόματα Νίκωνα καὶ Ἀγάθων α' κενὸν εἴκοσι γραμμάτων ἐν στ. 8 (εἴπερ ὁρῶς συνεπλήρωσα τὸ δεύτερον ὄνομα) ἀναγκαστικῶς περιεῖχεν τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς τοῦ Νίκωνος καὶ τοῦ Ἀγάθωνος καὶ τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἡ ἐν στ. 2 φράσις ἀφ' οὗ χρόνου εὐρίσκεται καὶ ἐν ἄλλῳ ψηφίσματι θιασωτῶν IG. II 613 στ. 9: καὶ ἀφ' οὗ εἰς τὴν ἐπιμέλειαν τῆς ταμείας εἰσῆλθεν. Τὸ ἐν στ. 6 κενὸν δὲν κατώρθωσα νὰ συμπληρώσω εἰ μὴ ὑποθέτων ὅτι ὁ χαρακτήρας περιέπεσεν εἰς μικρὸν λάθος

τρὶς ἐπαναλαμβάνων ἀντὶ δις τὴν συλλαβὴν ΤΑ. Ὁ τύπος παρείσχηται ὅστις θὰ ἀπετέλει τὸν ἀπαιτούμενον ἀριθμὸν στοιχείων μέχρι τοῦδε ὡς φαίνεται ἐν Ἀττικαῖς ἐπιγραφαῖς δὲν εὐρέθη (E. Nachmanson, Laute und Formen der magnetischen Inschriften σ. 151). Ὡς πρὸς τὴν ἐν στ. 10 συμπλήρωσίν μου· καὶ λογίσασθαι τοῖς ἐρασισταῖς, ἴδε τὰ ἄνω σ. 222 συλλεχθέντα παραδείγματα.

11. Δύο τεμάχια τοῦ κάτω μέρους στήλης Ὑμηττίου μαρμαροῦ, ὧν τὸ μὲν ἀριστερὸν ἡῦρον ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου, τὸ δὲ δεξιὸν ἦλθεν εἰς φῶς ἐν ταῖς ἀνασκαφαῖς ταῖς ἐν ἔτει 1897 κατὰ τὴν βόρειον κλιτὸν τῆς ἀκροπόλεως ἐνεργηθείσας, ἔχοντα συντηροσμένα ὕψος 0.21, πλάτος 0.325, πάχος 0.10. Γραφή ἡ μὴ στοιχειδὸν· ὕψος γραμμάτων 0.005, ἀπόστασις στίχων 0.012.

ο

τὸν νόμον ἔδοσαν

γεγραμμένον ἕκαστωι κατ[ᾱ

πα]

[ρα]δε[δ]ώκασιν[ν] ἀργυρ[ε]ίου περιόν : Χ[ΡΗΗΠ]ΔΔ : ἐπε[μελήθησαν] δὲ καὶ

δ [τῶ]ν [ᾱ]λλων ἀπάντων [μ]ετὰ τῶν ἡγεμόνων κα[λῶς καὶ φ]λοσίμως δ-

- [πω]ς ἂν οὖν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες εἰδῶσιν οἱ ἀ[εἰ] καθιστάμενοι εἰς
[τὰ]ς ἐπιμελείας ὅτι [τ]ιμηθήσονται ὑπὸ τοῦ [κοινοῦ] ἀξίως τῶν εὐ-
[εργετημάτων· ἀγχαθ[εῖ] τύχει, δεδόχθαι τοῖς θ[ιασώταις, ἐπακινέσαι
[τό]ν τε ταμίαν καὶ τὸν ἐπιμελητὴν καὶ τὸν γραμματέα καὶ τὸν ἀν-
10 [τι]γραφέα καὶ τὸν γραμματοφύλακα καὶ σ[τεφανῶσαι] ἑκάστον ἀν-
[τὼ]ν [[καὶ στεφανῶσαι] ἑκάστον ἀν[τὼ]ν]] θ[αλλοῦ] σ[τεφάνω] δικαι-
οσύνης ἔνεκα κα[ὶ] φ[ιλοτιμίας] [καὶ εὐσεβείας] τῆς περὶ τοῦ-
ς θεοῦς· ἀναγρά[ψαι] δὲ τόδε τὸ ψή[φισμα] ἐν στήλῃ λιθίνει
καὶ τὰ ὀνόματα κ[αὶ] στήσαι ἐν τ[.....]
15 μερίσαι δὲ αὐτοῖς] τὸν ταμίαν τ[ὸν] ταμειεύοντα τὸν
[ἐν]ικυτὸν τὸν ἐ[πὶ] Γλαυκίππου [εἰς ἀνάθημα] καὶ
[θυσίαν] : ΔΔΔ : δρα[χμ]ὰς ἐκ τῶν ὑπολοίπων ;
[.....]ον καὶ τὸ [προπ]έρουσι NEME[-.]

Ψήφισμα θιασωτῶν εἴπερ ὁρθῶς ἐξέλαβον τὸ ἐν
στ. 8 τελευταῖον γράμμα ὡς θῆτα. Ποῖοι δὲ οὗτοι
οἱ θιασῶται δὲν προκύπτει ἐκ τῶν σφῆζομένων· φα-
νερὸν εἶναι μόνον ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιολόγου σω-
ματείου. Τοῦτο ἀποδεικνύει τὸ ποσὸν τῶν ἐν στ. 4
ἀναφερομένων χρημάτων καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν διευ-
θυνόντων τὸ κοινὸν ἀνδρῶν. Ἐν τοῖς πρώτοις στί-
χοις ἴσως γίνεται λόγος περὶ τοῦ λεγομένου τα-
φικοῦ, ὅπερ μνημονεύουσι δύο ψηφίσματα θιασω-
τῶν IG. II 5, 623 b (Sylloge 731) στ. 5: ἐπειδὴ
Θέων κατασταθεὶς ταμίας εἰς τὸν ἐνιαυτὸν τὸν ἐπὶ
Νικοφῶντος ἄρχοντος λελειτούργηκεν ἔτη πλείω,
μεμέρικεν δὲ καὶ εἰς τὰς θυσίας ἐν τοῖς καθήκουσι
χρόνοις ἀπροφασίστως, δέδωκεν δὲ καὶ τοῖς μεταλ-
λάξασιν τὸ ταφικὸν παραχρῆμα, καὶ II 5, 615 b
(Sylloge 727) στ. 14 ἐπιμετέλλονται δὲ (δηλαδὴ οἱ
ἐπιμεληταὶ καὶ ὁ γραμματεὺς) καὶ τῶν ἀπογενο-
μένων καλῶς καὶ φιλοτίμως. Κατὰ τὴν εἰκασίαν
ταύτην οἱ στίχοι 2. 3 δύνανται νὰ συμπληρωθῶ-
σιν ὡς ἐξῆς·

ἔδουσιν [δὲ καὶ ταφικὸν τοῖς
[μεταλλάξασιν τὸ γεγραμμένον ἐκάστῳ] κατ[ὰ τὸν νό-
μον καὶ πρ-
[α]δε[δ]ώκασιν] ἀργυρ[ίου] περιόν : Χ[ΡΗΗΗ]ΔΔΔ :

Ἡ προσηγορία τοῦ ἡγεμόνος ἦτο συνήθης ἐν
ταῖς Ἀττικαῖς συμμορίαις (πρβ. π. χ. Δημοσθέ-
νους πρὸς Μειδίαν 157, πρὸς Ἀφρόδον II 4, περὶ
τοῦ στεφάνου 103, 312), ἐπίσης δὲ καὶ ἡ τοῦ ἐπι-

μελητοῦ (πρὸς Εὐεργον καὶ Μνησίβουλον 23. 24).
Ὡς πρὸς τὸν στ. 6 πρβ. IG. II 615 b στ. 29:
ὅπως ἂν πάντες οἱ αἰεὶ καθιστάμενοι εἰς τὰς ἐπι-
μελείας φιλοτιμῶνται πρὸς τε τὴν θεὸν καὶ τὸ κοι-
νόν. Ἐν στ. 10 καὶ 11 ὁ χαράκτης φαίνεται ὅτι
κατὰ λάθος ἔγραψε δις· καὶ στεφανῶσαι ἑκαστον
αὐτῶν. Περὶ δόσεως χρημάτων εἰς ἀνάθημα καὶ
θυσίαν τιμῆς ἔνεκα γινομένης πρβ. S. B. Franklin,
Transactions of the American philological asso-
ciation XXXII σ. 72 καὶ ἔσα ἀναφέρω ἐν Ur-
kunden dramatischer Aufführungen in Athen
σ. 233 κέ. Ὁ Γλαυκίππος ἦρχε κατὰ J. Kir-
chner, Prosop. Att. II σ. 641 περὶ τὸ ἢ ὀλί-
γον πρὸ τοῦ 240 πρὸ Χρ. Διὰ τοὺς δύο τελευ-
ταίους στίχους δὲν εὗρον καταλλήλους συμπλη-
ρώσεις· μένει δὲ καὶ τοῦτο ἀμφίβολον ἐὰν πρέπει
νὰ ἀναγνωσθῇ: τὸ [προπ]έρουσι νεμε[θε- π. χ. [εἰς
δὲ σύνοδ]ον (πβλ. Sylloge 529 στ. 21: δοθῆναι
δὲ αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ εἰς ἀπαρχὴν καὶ σύν-
οδον χρυσοῦς τέτταρας) καὶ τὸ [προπ]έρουσι νεμε-
[θέν, ἢ τὸ [προπ]έρουσιν ἑμερ[ι- π. χ. [προπ]έ-
ρουν ἑμέ[ρισεν] (δηλαδὴ ὁ ταμίας).

12. Ἡ ἐπιγραφή IG. II 618, εὐρεθεῖσα πρὸ
ἐτῶν ἐν Πειραιεῖ «παρὰ τὴν Μακράν στοάν» καὶ
γνωστὴ μόνον διὰ τῶν ἀντιγράφων τοῦ von Vel-
sen, Archäol. Anz. 1856 σ. 137 καὶ τοῦ Πιτ-
τάκη, Ἐφημ. Ἀρχ. 2661, κατὰ τὴν γνώμην μου
συμπληροῦται ὡς ἐξῆς·

Ἐπὶ Μενεχράτου? ἄρχ[οντος], Μ[ου]νιχιῶνος
..... εἶπεν· ἐπειδὴ οἱ ἐπιμελητ[αὶ] οἱ αἰρεθέντες εἰς
τὸν ἐπὶ Μενεχράτου ἄρχον[τος] ἐνιαυτὸν ἐπεμε-

- λήθησαν ψηφισμένων τῶν θιασωτῶν ὅπως ἂν ἐπι-
 5 σκευασθεῖ τὸ μ]αχειρεῖον καὶ τ[.....
 ἐπι]διδόντες μετὰ [πάσης φιλοτιμίας . .
 δραχμὰς· ἐκ] τῶν ιδίων, τὴν π[ᾶσαν σπουδὴν ποιούμενοι
 ὅπως συντελεσθεῖ τὰ ἐψηφισμέ[ν]α· ὅπως ἂν οὖν ἐφά-
 μλλον εἴ τοῖς φιλοτ[ι]μοῦμέν[οις] εἰδόσιν ὅτι τῶν εὐ-
 10 εργετημάτων] χάριτας ἀξίας κ[οιμιοῦνται] πάντες·
 ἀγαθεῖ τ]ύχει, δεδόχθαι τοῖς [θιασώταις, ἐπαι-
 νέσαι τοὺς] ἐπὶ Μενεκράτου [ἄρχοντος ἐπιμελη-
 τὰς καὶ στεφ]ανῶται θαλλοῦ σ[τεφάνω] εὐνοίας ἕνεκα
 καὶ φιλοτι]μίας τῆς εἰς τὴν θ[εὸν καὶ εἰς ἑαυτούς· ἀναγρά-
 15 ψαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τοὺς [ἐπιμελητὰς εἰς τὴν στή-
 λην ἐν εἰ τοῖς ἐπιδεδωκότας.

Ἀμφίβολον μένει ἂν πρόκειται περὶ ψηφί-
 σματος ὀργεῶνων ἢ θιασωτῶν· περὶ τῆς διαφο-
 ρᾶς τῆς σημασίας τῶν ὄρων τούτων ὅρα τὰ ἐσχά-
 τως λεχθέντα ὑπὸ E. Ziebarth ἐν Neue Jahr-
 bücher XIII 566 καὶ J. Oehler ἐν Jahresberich-
 te CXXII σ. 25. 54 καὶ ἐν τῇ διατριβῇ: Zum
 Griechischen Vereinswesen (Wien 1905) σ. 8.
 Ὁ ἄρχων Μενεκράτης ἀνέκει εἰς τὸ ἔτος 222/1
 πρὸ Χρ., πρὸ. Prosopogr. Att. 9955, II σ. 639.
 Ἐν στ. 14 τὴν συμπλήρωσιν: φιλοτιμίας ὑπο-
 δείκνυσιν τὸ τοῦ Πιττάκη ἀντίγραφον ἔχον ΜΙΑΣ.
 ἐν ᾧ τὸ τοῦ von Velsen ἔχει ΔΑΣ. Τὴν ἐν τέλει
 τοῦ ψηφίσματος φράσιν συνεπλήρωσα κατὰ τὸ
 παράδειγμα τῶν ὁμοίων ἐν τοῖς ψηφίσμασι IG. II
 444 στ. 35, 446 στ. 31, 451 στ. 5 διατάξεων:
 ἀναγράφαι δὲ τόδε τὸ ψήφισμα τὸν γραμματέα τὸν
 κατὰ προτανείαν εἰς στήλην ἐν ᾗ καὶ οἱ νευικη-
 κότες.

13. Τεμάχιον στήλης λευκοῦ Ἀττικοῦ μαρ-
 μάρου, δεξιόθεν ἀκέραιον, πρὸς τὰ ἄλλα μέρη
 κολοβόν, ὕψ. 0.19, πλ. 0.135, πάχ. 0.095.
 Ἡ ἐπιγραφή, μᾶλλον ἀμελῶς κεχαραγμένη, ἀνή-
 κει ὅπως μαρτυρεῖ τὸ σχῆμα γραμμῶν τι-
 νῶν, τοῦ Α Δ Λ, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀνοικτῶν τὰ
 ἄνω, εἰς τὸ τέλος τοῦ τρίτου ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ
 δευτέρου πρὸ Χρ. αἰῶνος (πρὸ. τὰς ἐν τῷ ὑπὸ
 τύπωσιν βιβλίῳ Urkunden dramatischer Auf-
 führungen in Athen σ. 63 σημειώσεις μου).
 Ὑψος γραμμῶν 0.005-0.007, διάστημα στί-
 χων 0.012.

Ι
 ΧΟΑΙ
 ΑΙΚΤΗ
 ΣΤΕΨΑΝΛΣΑ ///
 5 ΕΦΑΝΛΙΕΥΝΟΙ
 ΔΙΟΣΥΝΗΣΚΑ
 ΤΡΟΣΤΟΥΣΘΙΑ
 ΝΕΦΑΜΙΛΛΟΙ
 ΣΦΙΛΟΤΙΜΕΙΣ
 10 ΛΙ ΕΙΔΟΤΑΣ
 ΟΥ ΤΑΙΛΞΙΑΣ
 ΨΙ ΙΑΝΑΓΡΑ
 ΤΑΣ· ΔΕΤΟΥΤ
 ΑΙ ΜΗΙΚΑΙ
 15 ΣΤ ΦΑΝΛΣΑ
 ΧΓΡΑ
 >ΑΝΤΟΙ

- δεδό]χθαι [τοῖς θια-
 [σώταις ἐπαινέσ]αι Κτη[σ. . . .
 [..... καὶ] στεφανῶσα[ι]
 [αὐτὸν θαλλοῦ? στ]εφάνω] εὐνο[ι-]
 5 [ας ἕνεκα καὶ δικα]ιοσύνης κα-
 [ὶ φιλοτιμίας τῆς] πρὸς τοὺς θια-
 [σώτας· ὅπως δ' ἂν οὖν] ἐφάμλλον
 [ἦι τοῖς βουλομένοις] φιλοτιμεῖσ-
 [θαι πρὸς τοὺς θιασώ]τας εἰδότας
 10 [ὅτι χάριτας κομ]ιοῦ[ν]ται ἀξίας
 [ῶν ἂν εὐεργετήσ]ωσι[ν], ἀναγρά-
 [ψαι τοὺς ἐπιμελη]τὰς τ[ό]δε τὸ ψή-
 φισμα ἐν στήλῃ] λιθίν]ῃ καὶ
 [στησῇ ἐν τῷ ἱερῷ·] στ[ε]φανῶσα[ι]
 15 [ὶ δὲ καὶ τὸν ἀ]ρχερα-
 [νιστὴν καὶ ... ηφ (ἢ σ;)]αν τὸν . . .

Ὡς πρὸς τὸ ἐν στ. 10 εἰδότας πρὸς. IG. II 5, 624 b στ. 29: ἵνα οὖν ἐφάμιλλον ἦι τοῖς ἀεὶ φιλοτιμονιμένοις εἰδότες οὐ χάριτας ἀξίας κομιοῦνται ὧν ἂν εὐεργετήσωσιν, καὶ II 601 (ἀνωτέρω σ. 229) στ. 16. Τοῦ τελευταίου στίχου δὲν κατώρθωσα νὰ εὕρω πιθανὴν ἀνάγνωσιν καὶ συμπλήρωσιν.

14. Τεμάχιον λευκοῦ μαρμάρου, ὕψ. 0.20, πλάτ. 0.225, πᾶχ. 0.05 ἕως 0.065, ἀριστερόθεν ἀκέραιον, πρὸς τὰ ἄλλα μέρη ἐλλιπές, εὐρεθὲν ἐν τῷ ἐλαιῶνι πρὸς τοῖς τοῦ Χάρτια κτήμασιν (Εὐρετήριο Ἀρχ. Ἐτ. 2466), νῦν ἐν τῷ Ἐπιγραφικῷ Μουσείῳ ἀποκείμενον. Ἐμνημονεύθη ὑπὸ E. Ziebarth ἐν Rhein. Mus. LV 502. Ἐν τῷ ἄνω μέρει μεγαλητέροις (ὕψ. 0.007) γράμμασιν ἀναγέγραπται μόνη ἢ λέξις στεφανοῦσιν ἄλλων γραμμάτων δὲ οὐδὲν ἔχνος φαίνεται οὔτε ἄνωθεν οὔτε δεξιόθεν οὔτε ἀριστερόθεν. Οἱ δὲ στίχοι 2 ἕως 5 εἶνε γεγραμμένοι μικροῖς γράμμασι καθ' ὃν τρόπον γράφονται αἱ ἐντὸς στεφάνων ἐπιγραφαί.

Σ Τ Ε Φ Α Ν Ο Υ Σ Ι Ν
ΟΙΟΡΓΕΛΝΕΣ
ΑΣΚΛΑΠΛΝΑ
ΑΣΚΛΑΠΛΝΟΣ
ΜΑΡΛΝΙΤΗΝ

Κατὰ τὴν γραφὴν ἢ ἐπιγραφὴν ἀνήκει εἰς τὸ τρίτον ἢ τὸ πρῶτον ἥμισυ τοῦ δευτέρου πρὸ Χρ. αἰῶνος.

15. Τεμάχιον κίονος εὐμεγέθους κυανίζοντος μαρμάρου, πανταχόθεν ἐλλιπές, πλάτ. 0.29, ὕψ. 0.57, πᾶχ. τὸ νῦν 0.20, ἀδύλου προελεύσεως. Ἀριστερόθεν τῆς ἐπιγραφῆς εἶνε ἐσχεδιασμένη παρσπᾶς (πλάτ. 0.047) διὰ ὥραιου ἐπικράνου κεκοσμημένη, ἄνωθεν δὲ ἐπιστύλιον (ὕψ. 0.026). Ἡ ἐπιγραφὴ λοιπὸν ἦτο ἀναγεγραμμένη ἐπὶ τοῦ κίονος ἐντὸς σχεδιαγράμματος παριστάνοντος στήλην, ὅπως π. χ. ὁ γνωστὸς νόμος τῶν Ἰοβάκχων (Dittenberger, Sylloge 737) κατὰ κέλυσιν αὐτοῦ τοῦ προηγουμένου ψηφίσματος στ. 26: ἡ στήλη γενέστω ὁ ἀνθιερεὺς εἶπε· ἔσται ἡ στήλη ἐπὶ τοῦ κείονος. Ὁ τρόπος οὗτος τῆς ἀναγραφῆς ἀπαντᾷ οὐχὶ σπανίως ἐν τῷ δευτέρῳ (π. χ. IG. III 1032) καὶ τρίτῳ αἰῶνι μετὰ Χρ. (ἄλλα τινὰ παραδείγματα ἀναφέρει S. Wide, Athen. Mitt. XIX 248).

ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΑΡΠΑΛΙΑΙ
ΝΟCTETΑΔΙICTAM

ΩΝΩΝΤΩΝ ΠΕΡΙΤΗΝΣ
ΞΕΝΚΟΙΝΗΓΝΩΜΗΠΑ
ΝΤΑΜΕΝΟΝΟΜΑΤΑ...
ΤΡΑΨΑΙΕΝΧΑΡΑΞΑΝ
ΤΑΥΝΚΑΤΑΛΙΠΟ

Ἀρχοντος Ἀρπαλι[νοῦ (μηνός) - ιω-]
νος τετράδι ἰσταμ[ένου δόγμῃ; ὀργε-]
ώνων τῶν περὶ τὴν C[- - - - ἔδο-]
ξεν κοινῇ γνώμῃ π[άντων; - - - - -]
5 .ω]ν τὰ μὲν ὀνόματ[α . . . ν[- - - - ἄ-]
να]γράφει ἐνχαράξαν[τα
ἐκ;] τῶν καταλιπο[μένων;

Ὁ αὐτὸς ἄρχων ἀναφέρεται ἐν τῇ ἐπιγραφῇ IG. III 1069 ἥτις μέχρι τοῦδε ἀνεγνώσθη ὡς ἐξῆς·

Ἀγαθῇ τύχῃ.
[Ἐπὶ] ἄρχοντος Φιλ. Ἀρπά-
[λου] Πειρκέως στρατηγού-
[ντος ἐπὶ τοὺς ὀπλεί]τας.

Ἀλλὰ τὸ ἐν στ. 3 κεκὸν ἀπαιτεῖ πλείονα τοῦ ἐνός γράμματα πρὸς συμπλήρωσιν, διότι ἀντιστοιχεῖ πρὸς τρία γράμματα τοῦ δευτέρου καὶ πρὸς πέντε τοῦ τετάρτου στίχου. Ἀναμφιβόλως λοιπὸν γράπτειν Ἀρπα[λιαν]οῦ. Τὸ ἔτος τοῦ ἄρχοντος τοῦτου εἶνε ἄγνωστον. Ἐν στ. 3 ἢ ἀπλῶς ἦτο γεγραμμένον ὀργεώνων τῶν περὶ τὴν [θεόν, πρὸς. π. χ. ἡ σύνοδος τῶν τῆς θεοῦ μυστῶν CIG. 3199, ἢ ὠνομάζετο ἡ θεὸς ἥτις ἐλατρεύετο ὑπ' αὐτῶν, π. χ. τῶν περὶ τὴν Ὀ[ραίαν] πρὸς. IG. III 1280 a, Sylloge 739 στ. 68 ἱέρεια Ὀραίας, τουτέστιν κατὰ O. Hoefler καὶ W. Dittenberger Μητρος Ὀρείας, ὅρα ὅμως IG. II 1571 c καὶ A. Milchhoefer ἐν E. Curtius, Stadtg. von Athen σ. CVII. Ὁμοία ὀνόματα συνόδων ἀναφέρει ὁ E. Ziebarth, Griech. Vereinsw. σ. 51. 60. 75 ἐξ. 89. Οἱ στίχοι, θὰ εἶχον περὶ τὰ τριάκοντα γράμματα ἕκαστος. Διὰ στ. 6 ἀνα]γράφαι ἐνχαράξαντα (δηλ. τὸν γραμματέα) πρὸς. GDI 2322 στ. 16, IG. II 67 στ. 13.

ADOLF WILHELM

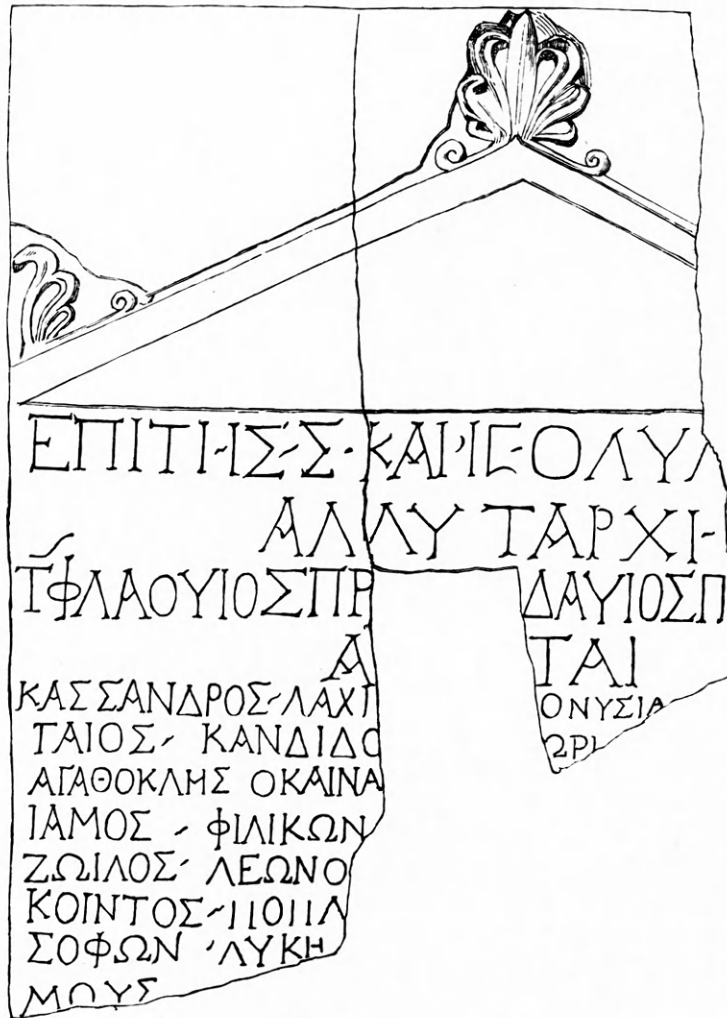
Σημ. ἐκδ. Ἐνεκα ἀπουσίας τοῦ ἐκδότου παρελείφθησαν ὅλγαι μεταβολαὶ ἐπενεχθεῖσαι βραδύτερον ὑπὸ τοῦ συγγραφέως. Τοῦτων σημειοῦμεν τὰ ἐξῆς ὀλίγα. Ἐν σ. 231 στ. 31 μετὰ τὴν λέξιν ἀργύρια νὰ προστεθῇ (ἐκ τοῦ ναυκραϊκοῦ ἀργυρίου ἐφόδιον U. v. Wilamowitz Arist. und Ath. 52). Ἐν σ. 233 στ. 20 ἀντὶ I 5 γραπτ. II 5. Ἐν σ. 239 ἐν σχέσει πρὸς στ. 11 τῆς ἐπιγραφῆς νὰ σημειωθῇ: «Οὕτω κατὰ λάθος ἔγραψεν ὁ χαράκτης ἀντὶ ὁμοίως δέ». Ἐν σ. 240 στ. 19 ἀντὶ Δημοσθένους γραπτ. Διομέδοντος, ὁμοίως ἐν στ. 36 ἀντὶ Μύρων καὶ Μύρωνος γρ. Μάρων καὶ Μάρωνος. Τὸ αὐτὸ γραπτ. ἐν σ. 241 στ. 11. Ἐν σ. 243 στ. 19 γρ. 456 ἀντὶ 426.

ΕΠΓΡΑΦΑΙ ΕΞ ΟΛΥΜΠΙΑΣ

Ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ὀλυμπίας¹ κατετέθησαν ἐσχάτως αἱ ἐξῆς ἐπιγραφαί.

Ἄρ. 1 (Εὔρετ. Μουσ. Ὀλυμπ. ἀρ. 378). Πλάξ μαρμάρου Πεντελικῆς ἐλλιπῆς κάτω καὶ δεξιᾷ, ἐκ δύο τεμαχίων ἀποτελουμένη, λελειασμένη καὶ ὀπισθεν. Ὑψος (μέγιστον σωζόμενον) 0.60, πλάτος 0.40 καὶ πάχος 0.03. Εὑρέθη τὸ μὲν πρῶτον τεμαχίον τῇ 20 Μαρτίου 1905 ὑπὸ Δ. Καραπαναγιώτη ἐν τῷ Κλαδέῳ παρὰ τὸ Γυμνάσιον πλησίον τῆς ξυλίνης γεφύρας, τὸ δὲ δεύτερον τῇ 7 Φεβρουαρίου 1900 ὁμοίως ἐν τῷ Κλαδέῳ ἀλλ' ἄγνωστον

εἰς ποίαν ἀκριβῶς θέσιν. Τὸ σχῆμα καὶ ἡ κατασκευὴ ἐν γένει τῆς ἐπιγραφῆς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰς ἐχούσας καταλόγους τῶν θεραπόντων τοῦ Ὀλυμπικοῦ Ἱεροῦ στήλας, αἵτινες φέρουσι τὸν χαρακτηρισμὸν Ἱερά τοῦ Διός¹. Ὅπως καὶ εἰς πολλάς ἐξ ἐκείνων εἶνε ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου μέρους τῆς πλακῆς ἐγγεγλυμμένον ἀετωμάτιον ἔχον ἐν τῷ μέσῳ ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἐν ὀλόκληρον κομφὸν ἀνθέμιον, τεχνικώτερον τῶν συνήθων ἐν ἐκείναις ἀνθεμίων, καὶ κατὰ τὰ δύο ἄκρα ἀνὰ ἐν ἡμισυ ὅμοιον ἀνθέμιον. Κάτωθεν τοῦ ἀετωματίου τούτου ἄρχεται ἡ ἐπιγραφή.

¹ Olympia, Textband V, Die Inschriften. Αἱ ἐπιγραφαὶ τῆς Ὀλυμπίας ἐξετέθησαν ὑπ' ἐμοῦ κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος καταλλήλως καταταχθεῖσαι ἐν ὑποστέγῳ χώρῳ ἐντὸς τῆς αὐλῆς τοῦ Μουσείου τῆς Ὀλυμπίας

¹ Olympia Textb. V N° 58-141. Διὰ τὴν σημασίαν τῆς ἐπιγραφῆς Ἱερά τοῦ Διός, ἴδ. Wilhelm, AEMAOE 1897 XX σελ. 91. Dittenberger CIG 612 σημ. 1. Λεονάρδου Ὀλυμπία. σελ. 23

- Ἐπὶ τῆς σ' καὶ ις' Ὀλυμ[πιάδου]
 Ἀλκυτάρχῃ[ς]
 Τ(ίτος) Φλαυίος Πρ. . . . δα υἱὸς Π. .
 Ἀ[λλύ]ττι
 5 Κάσσανδρος Δάχ[ητος Δι]ονυσιά[δης]
 Γάιος Κάνδιδο[ς] ωρι. .
 Ἀγαθοκλῆς ὁ καὶ Να. .
 Ἰάμος Φιλικῶν[ος Ἰαμίδης]
 Ζωῖλος Λέων[ος]
 10 Κόϊντος Πόπλ[ιος].
 Σόφων Λυκίσ[κου] ¹
 Μουσ[αῖος]. .

Ὅπως κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν ὄψιν, οὕτω καὶ κατὰ τὸ περιεχόμενον ὁμοιάζει ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν πρὸς τὰς ἡδὴ μνημονευθείσας στίλβας. Ὅπως καὶ ἐκεῖ, μετὰ τὴν ἀπλὴν μνείαν τῆς χρονολογίας, ἔπεται ἄνευ τινὸς προεισαγωγῆς ἡ ὑπόδειξις Ὀλυμπικῶν ἀρχῶν καὶ τὰ ὀνόματα τῶν κατεχόντων τὰς ἀρχὰς ταύτας. Καὶ ἡ σύστασις δὲ τῶν ὀνομάτων τούτων ὁμοιάζει τόσον πολὺ πρὸς τὰ ἐπὶ τῶν στηλῶν ἐκείνων, ὥστε εὐκόλως ἡδύνατό τις νὰ νομίσῃ, ὅτι καὶ ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν σειρὰν.

Τὸ ὄνομα τοῦ ἐν στίχῳ 3 ἀλκυτάρχου *Τίτου Φλαυίου* δὲν ἡδυνήθη νὰ συμπληρώσω. Κατὰ περιέργον σύμπτωσιν καὶ ἕτερος γνωστὸς ἀλκυτάρχης τῆς 256 Ὀλυμπιάδος ἔχει τὸ προωνύμιον *Τίτος Φλάβιος*², μόνον δὲ *Φλάβιος* ὁ τῆς 255 Ὀλυμπιάδος *Φλάβιος Σκρειθωνιανός*³.

Ἐν τῷ στίχῳ 5 σφύζεται ἐπὶ τοῦ λίθου τὸ ἥμισυ τοῦ η τῆς πατρωνυμικῆς γενικῆς, ὠρισμένως δὲ πρέπει νὰ συμπληρωθῇ *Δάχητος*, ὄνομα ἀπαντῶν καὶ ἐν ταῖς ἡδὴ μνημονευθείσαις ἐπιγραφαῖς. Ἐν τῷ αὐτῷ στίχῳ νομίζω, ὅτι δύναται νὰ συμπληρωθῇ περαιτέρω [ὁ καὶ Δ]ιονυσιάδης.

Ὁ ἐν στίχῳ 8 *Ἰάμος Φιλικῶν* *Ἰαμίδης* εἶνε γνωστὴ προσωπικότης, ἐξετέλεσε δ' ἐπὶ σειρὰν

¹ Ἐν τῇ πανομοιότυπῃ φαίνεται κατὰ λάθος ὡς Η τὸ μετὰ τὸ Κ γράμμα.

² Olympia V N° 483. Τ. Φλάβιος Ἀρχέλαος.

³ Olympia V N° 240. Ὁ Dittenberger ἐν ταῖς σημειώσεσιν εἰς τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην ἀναφέρει ὅτι θὰ ἦτο δυνατόν ὁ Φλάβιος Σκρειθωνιανός νὰ εἶνε ἀλκυτάρχης τῆς 256 Ὀλυμπιάδος, τοῦτο ὅμως ἀνατρέπεται ὑπὸ τῆς ἐνταῦθα ἀνωτέρω ἀναφερομένης ἐπιγραφῆς, ἐν ᾗ ὑπάρχει τὸ ὄνομα τοῦ ἀλκυτάρχου τῆς Ὀλυμπιάδος ταύτης.

Ὀλυμπιάδων, ἀπὸ τῆς 209, διάφορα καθήκοντα ἐν Ὀλυμπίᾳ¹.

Ζωῖλος καὶ Λέων (στίχ. 9) εἶνε ἐπίσης ὀνόματα συγγάκεις ἀπαντῶντα μετὰ τῶν Ὀλυμπικῶν θεοραπόντων. Πρὸς πάντων Olymp. V 82. Διὰ τὴν γενικὴν *Λέωνος* πρὸς Olymp. V 406 καὶ 847.

Διὰ τὸν *Σόφωνα Λυκίσκου* (στίχ. 11) πρὸς τὸν κατὰ τὴν 209 Ὀλυμπιάδα θεοκόλον *Σόφωνα Σόφωνος τὸν καὶ Λυκίσκου*, ὅστις εἶνε βεβαίως ὁ πατὴρ τοῦ ἡμετέρου.

Καὶ τὸ ὄνομα *Μουσαῖος* (στίχ. 12) εἶνε ἐκ τῶν συνηθῶν, πρὸς τὸν κατὰ τὴν 223 Ὀλυμπιάδα σπονδοφόρον *Μουσαῖον Γαίου καὶ ἄλ.* (Olympia V N° 91, 8).

Ἄλλ' ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν δὲν ἀνήκει εἰς τὴν σειρὰν τῶν μνημονευθέντων καταλόγων, διότι ἐνῶ δὲν ἀναφέρονται ἐν ταύτῃ τὰ ἐπ' ἐκείνων ὀνομαζόμενα ἀξιώματα, ἐμφανίζονται τὸναντίον νέα τοιαῦτα.

Λοιπὸν πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν ἀνήκει εἰς ἄλλην σειρὰν καταλόγων, οἵτινες περιελάμβανον ἀποκλειστικῶς τοὺς ἐπιτετραμμένους τὴν ἐπιστάσιν καὶ τὴν τάξιν ἐν τῷ σταδίῳ κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τῶν ἀγώνων, καὶ ἐξ ὧν δὲν εὐρέθησαν εἰσέτι πολλοὶ ἄλλοι ὅμοιοι, διότι ἐκείντοι ἐν τῷ Γυμνασίῳ, πλησίον τοῦ ὁποίου εὐρέθη ἡ ἐπιγραφὴ ἡμῶν, τοῦτο δέ, ὡς γνωστὸν δὲν ἀνεσκάφη εἰσέτι ἴσως δ' ἐκείντοι οἱ κατάλογοι ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, ἐν ᾗ ἦσαν ἀναγεγεγραμμένοι καὶ οἱ νικηταὶ τῶν ἀγώνων².

Ὅτι ὁ κατάλογος ἡμῶν δὲν ἦτο μεμονωμένος ἀναγραφείς ἴσως κατὰ τὴν ἐν λόγῳ Ὀλυμπιάδα, ἀλλ' ὑπῆρχε σειρὰ τοιούτων ἀναγραφόντων τὸν ἀλκυτάρχη καὶ τοὺς ἀλύτας ἐκάστης Ὀλυμπιάδος μαρτυρεῖ ἐκτὸς τοῦ κατωτέρω δημοσιευμένου τεμαχίου (ἀρ. 2), ὅπερ πιθανώτατα προέρχεται ἐξ ὁμοίου καταλόγου, καὶ ἡ μεγάλη καθ' ὅλα ἀναλογία τοῦ καταλόγου ἡμῶν πρὸς τοὺς ἡδὴ μνημονευθέντας λοιποὺς Ὀλυμπικοὺς καταλόγους.

Ὁ ἀλκυτάρχης ἢ ἀλλυτάρχης ἐν Ὀλυμπίᾳ ἦτο ὁ προϊστάμενος τῶν ἀλκυτῶν³. ἦσαν δ' οὗτοι κατὰ τὸ

¹ Olympia V N° 80-86

² Παισαν. VI 6, 3· πρὸς καὶ VI 8, 1. Περὶ τοῦ ζητήματος ἴδε τελευταῖον Körte, Hermes 1904, σελ. 236.

³ Ἰδὲ πρὸ πάντων Pauly-Wissowa RE ἐν λέξει.

Μέγα Έτυμολογικὸν ῥαβδοφόροι ἢ μαστιγοφόροι, εἰς οὓς ἦτο ἀνατεθειμένη ἡ τήρησις τῆς τάξεως καὶ εὐκοσμίας ἐν τοῖς ἀγῶσιν. Οἱ ἀλλοῖται δὲ βεβαίως θὰ ἦσαν καὶ οἱ ῥαβδοφόροι, οἵτινες κατὰ τὸν Λουκιανὸν (Έρμώτιμος 40) ἐπέβλεπον κατὰ τὴν κλήρωσιν τῶν παλαιστῶν εἰς ζεύγη, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἀλυτάρχου.

Εἰς παλαιότερους χρόνους δὲν μνημονεύονται οἱ ἀλύται καὶ ὁ ἀλυτάρχης, ἀλλ' ἴσως τοῦτο εἶνε τυχαῖον, διότι καὶ ἐλάχιστα μόνον ἐν γένει γνωρίζομεν περὶ τοῦ τρόπου τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἀγώνων ἐν τῷ σταδίῳ. Ἐξ ἐπιγραφῶν τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων¹ φαίνεται, ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀλυτάρχου ἦτο ἐκ τῶν ἀξιολογωτέρων ἐν Ὀλυμπίᾳ, ἀντιθέτω δὲ τοῦτο εἰς ἄνδρας τετιμημένους καὶ δι' ἄλλων ἐγνωσμένως πολὺ ὑψηλῶν ἀξιωματῶν. Ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ δίσκου ἐπιγραφῇ (Olympia V 240) μνημονεύεται μετὰ τῆς χρονολογίας ὁ ἐπὶ τῆς 255 Ὀλυμπιάδος (ἴδε ἀνωτέρω σελ. 255 σημ. 3) ἀλυτάρχης Φλάβιος Σκρειβωνιανός καὶ ἐκ τούτου φαίνεται ἡ μεγάλη σημασία, ἣτις ἀπεδίδετο εἰς τὸν ἀλυτάρχην, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ ἐξάγῃται ἀναγκαιῶς ἐκ τούτου, ὅτι ὁ ἀλυτάρχης ἀνεμιγνύετο ὅπωςδῆποτε καὶ εἰς τὴν διοίκησιν τῆς περιουσίας τῆς Ὀλυμπίας², ὡς δέχεται ὁ Dittenberger. Ὁ ἀναθέτης ἐνόμισεν ἀναγκαῖον νὰ μνημονεύσῃ ἐπὶ τοῦ ἀναθήματός του καὶ τὸν ἀλυτάρχην, ὅστις ἐπεστάτει ἐν τῷ σταδίῳ καθ' ἣν Ὀλυμπιάδα ἐνίκα, θὰ εἶχε δ' ἴσως καὶ ἰδιαιτέρους λόγους πρὸς τοῦτο, διότι ἐνίκησεν ἐν τῷ πεντάθλῳ, ἐν ᾧ ὁ ἀλυτάρχης ὡς προϊστάμενος τῶν ἀλυτῶν ἐλάμβανε λίαν ἐνεργὸν μέρος κατὰ τὸ ἀγώνισμα τῆς πάλης, ὡς ἐξάγεται ἐκ τοῦ ἀνατέρω μνημονευθέντος χωρίου τοῦ Λουκιανοῦ ἐν Έρμωτίμῳ.

Καὶ οἱ ἀλλοῖται δὲ δὲν ἐλαμβάνοντο ἐκ τυχαίων ἀνθρώπων, ἀφοῦ ὡς εἶδομεν ὀλίγον ἀνωτέρω, μετὰ τῶν τούτων συγκατελέγοντο καὶ πρόσωπα ἐκ τῶν ἀρίστων Ἡλιακῶν οἰκογενειῶν.

Ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς φράσεως τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν καὶ πρὸ πάντων ἕνεκα τοῦ εἶδους τῶν καθη-

κόντων αὐτῶν, οἳ τε ἀλύται καὶ ὁ ἀλυτάρχης θὰ ἐξελέγοντο δι' ὠρισμένην Ὀλυμπιάδα ἐκάστοτε¹, ἴσως ὀλίγον χρόνον πρὸ τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων, ἢ δ' ἀρχὴ αὐτῶν θὰ διήρκει ὅσον καὶ ὁ χρόνος τῆς τελέσεως τῶν ἀγώνων, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἄλλαις στήλαις μνημονευομένους περὶ τοὺς θεηκόλους ὑπαλλήλους, οἵτινες ἐξελέγοντο διὰ τὸ μετὰξὺ δύο Ὀλυμπιάδων διάστημα, τὸ μετεκέχειρον², ὡς λέγεται συνήθως, καὶ ὥφειλον νὰ ἐκτελῶσι τὰ θρησκευτικὰ καὶ διοικητικὰ ἔργα τῆς Ὀλυμπίας, ἐκεῖ καθ' ὅλον τὸ διάστημα παραμένοντες.

Ἐπειδὴ δυστυχῶς λείπει τὸ τέλος τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποφανθῶμεν ὠρισμένως περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀλυτῶν, ἀλλ' ἂν, ὅπερ λίαν πιθανόν, ἢ κατωτέρω (ἀρ. 2) ἐπιγραφῇ εἶνε τεμάχιον ὁμοίου καταλόγου καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς ὀνόματα ἀναφέρονται εἰς ἀλύτας, τότε πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι οὗτοι ἦσαν τοὐλάχιστον δώδεκα· ἔπρεπε δὲ βεβαίως νὰ εἶνε πλείονες οὗτοι διὰ νὰ ἐξαρκῶσιν εἰς τὴν ἀνατεθειμένην αὐτοῖς ὑπηρεσίαν ἐν τῷ σταδίῳ.

Κατάλογος τῶν ἄλλων θεραπόντων τοῦ ἱεροῦ ἐκ τοῦ πρὸ τῆς 216 Ὀλυμπιάδος μετεκχεῖρου, ἢ τοῦ μετ' αὐτὴν δὲν εὑρέθη. Ἡ ἐπιγραφὴ Olympia N° 86, περὶ ἧς ὁ Dittenberger φρονεῖ, ὅτι εἶνε δυνατὸν νὰ ἀνήκῃ εἰς τὴν Ὀλυμπιάδα ταύτην, διαφέρει ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἐπιγραφῆς καὶ κατὰ τὴν γραφὴν καὶ διὰ τὴν χρῆσιν τοῦ ῥωτακισμοῦ. Τὸναντίον ἡ γραφὴ συμφωνεῖ ὅπωςδῆποτε πρὸς τὴν ἐπιγραφὴν Olympia 437, ἐφ' ἧς δὲν διατηρεῖται καλῶς ὁ ἀριθμὸς τῆς Ὀλυμπιάδος.

Ἄρ. 2 (Εὐρετήριον Μουσείου Ὀλυμπίας 379). Τὸ δεξιὸν κάτω ἄκρον πλακὸς ὁμοίας πρὸς τὴν προηγούμενην. Ὑψ. 0.305, πλάτ. 0.235 καὶ πάχ. 0.025. Καὶ ταύτης ἡ ὀπισθία ἐπιφάνεια εἶνε λεία, εὑρέθη δὲ καὶ αὕτη ἐν τῷ Κλαδέῳ τῇ 28 Σεπτεμ-

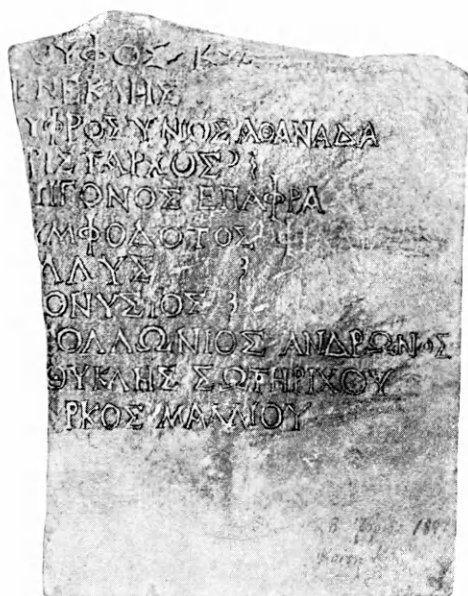
¹ Πβλ. καὶ Olympia V N° 483.

¹ Olympia V, 240, 433, 437, 483.

² Δὲν ὑπάρχει ἄλλο παράδειγμα μετὰξὺ τῶν ἐπιγραφῶν τῆς Ὀλυμπίας, ἐν ᾧ ὁ ταμιακὸς ὑπάλληλος ἐπὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ ὁποῦ γίνεταί ἡ ἀνάθεσις πράγματός τινος, νὰ ἀναγράφῃ τοσοῦτον ἐκτεταμένους καὶ ἐν περιφανείᾳ θέσει τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πράγματος, διὰ γραφῆς μᾶλλον ἐπιμελελημένης, ἢ ἢ τοῦ ἀναθέτου.

² Dittenberger Olympia V N° 64 καὶ πρὸ πάντων SIG 612 σημ. 2. Curtius, Die Altäre von Olympia σελ. 18 κέ. (= Sitzungsber. Akad. zu Berl. 1894 σελ. 1111 κέ. πβλ. καὶ Olympia, Topographie und Geschichte σελ. 34 κέ.). Λεονάρδου Ὀλυμπία σελ. 23. Ὅτι ἐνίοτε τίθεται καὶ ἐν ταύταις ταῖς στήλαις διὰ τὴν χρονολογίαν ἀντὶ τοῦ «μετεκχεῖρου πρὸ τῆς Ὀλυμπιάδος» κλ. ἢ φράσις «ἐπὶ τῆς Ὀλυμπιάδος», προέρχεται νομίζω, ἐκ τῆς κοινῆς χρήσεως τῆς λέξεως Ὀλυμπιάδος ὡς δηλούσης καὶ τὸ μετὰξὺ τῶν δύο Ὀλυμπικῶν πανηγύρεων διάστημα.

ερίου 1899. Τὰ γράμματα ὀλίγον μόνον διαφέρουσιν ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἐπιγραφῆς καὶ χρονολογικῶς ὀλίγον μόνον θὰ ἀπέχη βεβαίως αὕτη ἀπ' ἐκείνης.

- ...ιος 'Α[...ου]
 [Ρ]οῦφος Κυσιθένου (:)
 [Μ]ενεκλῆς
 [Ε]ὐφρόσυνος Ἀθανάδης
 5 [Α]ρίσταρχος Ἀριστάρχου
 [Ε]πίγονος Ἐπαφρᾶ
 [Ν]υμφόδοτος Φίλλυδος
 [Φί]λλυς Φίλλυδος
 [Δ]ιονύσιος Διονυσίου
 10 [Απ]ολλώνιος Ἀνδρωνος
 [Εὐ]θυκλῆς Σωτηρίχου
 [Μ]ᾶρκος Μελλίου

Ὡς βλέπομεν καὶ ἡ ἐπιγραφή αὕτη περιεῖχε κατάλογον ὀνομάτων, ἀπλῆ δὲ σύγκρισις ταύτης πρὸς τοὺς καταλόγους τῶν περὶ τοὺς θεοκόλους θεραπόντων τοῦ ἱεροῦ καταδεικνύει, ὅτι δὲν εἶνε τμήμα καταλόγου ὁμοίου πρὸς ἐκείνους, διότι οὐδεμία τάξις τῶν ἐκεῖ μνημονευομένων θεραπόντων περιέχει πλείονας τῶν τριῶν, πρὸς τοῦτο δ' ἀντιτίθεται ἡ κατὰ συνέχειαν μνεία τῶν δώδεκα ὀνομάτων τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν, ἥτις δεικνύει ὅτι πάντες οἱ ὀνομαζόμενοι ἀνήκον εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν τάξιν. Ἀρ' ἐτέρου ἐν Ὀλυμπίᾳ δὲν εὐρέθησαν ἄλλοι καταλόγοι εἰς οὓς ἠδυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν

τὴν ἡμετέραν ἐπιγραφὴν, πλὴν τῶν ἐν τῇ προηγούμενῃ ἐπιγραφῇ ἀναφερομένων· ἐπειδὴ δὲ καὶ τὸ σχῆμα τῆς πλὴν ὁμοιάζει πρὸς τὸ τῆς προηγούμενης ἐπιγραφῆς, συμφωνοῦσι δ' ὁπωσδήποτε καὶ οἱ τόποι τῆς εὐρέσεως αὐτῶν, νομίζω ὅτι πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι καὶ ἡ πλὴν ἡμῶν περιεῖχεν ὅμοιον κατάλογον, δηλαδὴ τοῦ ἀλυτάρχου καὶ τῶν ἀλυτῶν ὠρισμένης Ὀλυμπιάδος.

Περὶ τοῦ συμπεράσματος, ὅπερ ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ἐξάγεται διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀλυτῶν ὠμιλήσαμεν ἤδη ἄνωτέρω.

Καὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης τὰ περισσότερα ὀνόματα εὐρηγὰ καὶ ἐπὶ ἄλλων ἡλειακῶν ἐπιγραφῶν.

Τὸ ὄνομα Φίλλυς (στ. 7-9) νομίζω, ὅτι εἶνε τὸ αὐτὸ πρὸς τὸ Φίλλης τῆς ἐπιγραφῆς Olympia V N° 82 καὶ τὸ παρὰ Παυσανίᾳ Φίλλης (VI 9,4 ἰδ. καὶ 14,11).

Τὸ σημεῖον τῆς ἐπαναλήψεως τοῦ ὀνόματος ὡς πατρωνυμικοῦ (στίχ. 3, 5 καὶ 8) εἶνε τὸ σύνθηρος ἐν ταῖς Ἀττικαῖς πρὸ πάντων ἐπιγραφαῖς (Larfeld σελ. 563), πβλ. ἐν τούτοις καὶ Olympia V N° 62.

Ἀρ. 3 (Εὐρετήρ. Μουσ. Ὀλυμπ. 380). Ὁ δεξιὸς γωνιαῖος λίθος ἐπικράνου βάρου ἐκ φαίδρου τιτανολίθου. Τὸ κόσμημα τοῦ κάτω μέρους τοῦ λίθου ἀκολουθεῖ καὶ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ἐπιφανείας τοῦ λίθου, ἐνῶ ἀριστερὰ φαίνεται, ὅτι συνέχετο οὗτος πρὸς ἄλλον ὅμοιον λίθον, ἔνεκα δὲ τούτου ὑποθέτω, ὅτι ὁ λίθος ἦτο γωνία μεγάλου συνεχροῦς βάρου παραπλησίον πρὸς τὸ Olympia II, πίν. 94, 19. Ὁ λίθος ἔχει ὕψος 0.31, πλάτος 0.78 καὶ βάθος 0.39. Ἡ ἐπιφάνεια, ἐρ' ἥς ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφή ἔχει ὕψος 0.20. Ἐπὶ τῆς ἄνω ἐπιφανείας τοῦ λίθου ὑπάρχει διὰ τὴν στερέωσιν τοῦ ἀγάλματος μία ὀπὴ πλησίον τοῦ προσθίου ἀριστεροῦ ἄκρου καὶ ἑτέρα τοιαύτη πλησίον τοῦ ὀπισθίου δεξιοῦ. Παρὰ τὴν τελευταίαν ταύτην ὀπὴν διακρίνονται καὶ ἔχνη περιγράμματος ποδός, ὡς συνήθως συμβαίνει ἐπὶ τῶν βάρων τῶν χαλκῶν ἀγαλμάτων.

Εὐρέθη τὸν Ἰούνιον τοῦ 1903 ὑπὸ Γ. Κοσμοπούλου ἐν τῷ Κλαδέῳ, πλησίον τοῦ ἡρειωμένου ὁδρομύλου¹.

¹ Πλησίον τῆς θέσεως ταύτης εὐρέθησαν καὶ τεμάχια χαλκῶν τριπόδων, σφίζονται δὲ καὶ τινες ἀρχαῖοι πόροι λίθοι, καὶ δὲν εἶνε ἀπίθανον ἐκεῖ ποῦ νὰ ἔκειτο ἱερὸν τι τῶν ἐκτὸς τῆς Ἀλτάρης.

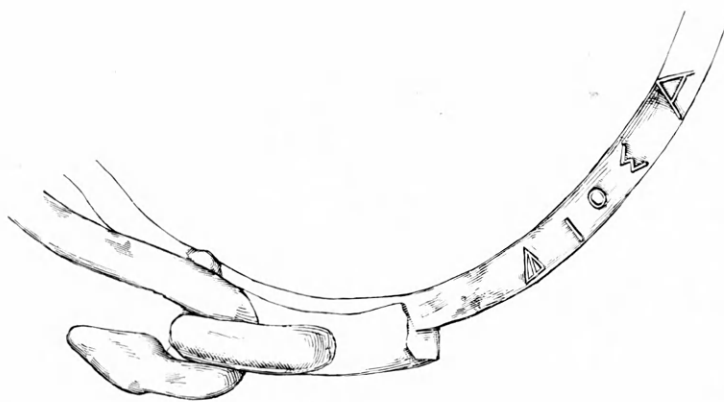
Ἡ Ὀλυμπικὴ βουλὴ
Ζήνωνα Ἀσιανὸν
λόγων ἕνεκα.

Παρὰ Φιλοστράτῳ Βίοι σοφιστῶν Β, καὶ μνημονεύεται ὡς ζῶν κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τῆς 2 μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος ῥήτωρ τις Ζήνων¹ Ἀθηναῖος ἔχων ῥητορικὴν σχολήν. Νομίζω, ὅτι εἶνε πολὺ πιθανόν, ὅτι ὁ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν τιμώμενος Ζήνων εἶνε ὁ ῥήτωρ αὗτος. Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων τῆς ἐπιγραφῆς συμφωνεῖ πρὸς τοὺς χρόνους τούτους. Ἡ δυσκολία τῆς παραδοχῆς τῆς γνώμης ταύτης ἔγκειται μόνον εἰς τοῦτο, ὅτι ὁ παρὰ Φιλοστράτῳ ῥήτωρ Ζήνων χαρακτηρίζεται ὡς Ἀθηναῖος, ἐνῶ ὁ Ζήνων τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν

λέγεται Ἀσιανός. Ἴσως ὅμως ὁ Ζήνων ἦτο τῶντι Ἀσιανός ἀναφέρεται δὲ ὡς Ἀθηναῖος ὑπὸ τοῦ Φιλοστράτου, διότι ἐδίδασκεν ἐν Ἀθήναις.

Ὁ Ζήνων ἐτιμήθη δι' ἀγάλματος ἐν Ὀλυμπίᾳ ἴσως διὰ πανηγυρικόν τινα λόγον ἐν Ὀλυμπίᾳ ἐκφωνηθέντα. Πβλ. καὶ τὰς ἐπιγραφὰς Olympia V N° 462-464.

Καθαρίζων τὰ χαλκὰ τῆς Ὀλυμπίας πρὸς σύνταξιν νέου καταλόγου τοῦ Μουσείου, ἀνεκάλυψα, ὅτι ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ κάδου Olympia Textb. Die Bronzen N° 868 (Furtwängler Bronzefunde σελ. 73), ὑπάρχει παρὰ τὴν λαβὴν ἐπὶ τοῦ χεῖλους ἡ ἐπιγραφὴ Διὸς Α. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶνε δι' ὀξείας ἐργασίης, ἀρκούντως βαθέως καὶ ὁπωσ-

δήποτε ἐπιμελῶς κεχραγμένη· μόνον κατὰ τὴν

χάραξιν τοῦ Δ ἐπανελήφθη ἡ πρώτη κεραία διότι ἐχράχθη τοῦτο κατὰ πρῶτον λίαν μικρόν.

Τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων δὲν εἶνε παλαιότερον

¹ Christ Litteraturgesch. 755 Anm. 2.

τοῦ 4 αἰῶνος ὥστε καὶ ὁ κἀδὸς εἶνε πιθανόν, ὅτι δὲν θὰ εἶνε πολὺ παλαιότερος· τοῦλάχιστον πρὸ τοῦ χρόνου τοῦτου δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἐκαλύφθῃ, ἐν ᾗ θέσει εὐρέθη, ὡς δέχεται ὁ Furtwängler ἐν τοῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις.

Ἡ ἐπιγραφὴ ἔχει μεγίστην ἀναλογίαν πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν χαλκῶν σταθμῶν (Olympia V σελ. 801 κ.ε.) ἐπιγραφάς. Τὸ Α ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς ἡμῶν, ὅπως καὶ ἐπὶ τῶν χαλκῶν σταθμῶν καὶ τὰ διάφορα

ἄλλα γράμματα, ἅτινα μετὰ τοῦ Διδὸς ὑπάρχουσιν ἐπ' ἐκείνων, νομίζω ὅτι εἶνε σημεῖα ἀριθμώσεως.

Ὁμοίως ὑπάρχει ἡ ἐπιγραφὴ ἱερῶς Διδὸς διὰ γραμμάτων ὁμοίων πρὸς τὰ ἀνωτέρω καὶ καθ' ὅμοιον τρόπον κεχαραγμένων καὶ ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ καλῶς διατηρουμένου λείβητος Olympia IV πίν. 50 ἀρ. 825.

Κ. ΚΟΥΡΟΥΝΙΩΤΗΣ

ΝΕΟΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΤΟΥ ΣΑΥΡΟΚΤΟΝΟΥ ΤΟΥ ΠΡΑΞΙΤΕΛΟΥΣ

(Πίν. 8).

Ἄπολλων - Ῥάκινθος

Τὰ ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι Μουσεῖα περιέχουσιν, ὡς γνωστόν, τὸ μὲν ὀλίγα, ἀλλὰ πολυτιμότερα, ἀρχαῖα μεγάλων καλλιτεχνῶν τῆς ἀρχαϊότητος ἢ συνεργατῶν αὐτῶν, τὸ δὲ πληθὺν ἔργων προερχομένων ἐξ ἐργαστηρίων ἀπλῶν μαρμαρογλύφων. Ἀντίγραφα ἐξ ἀρχαῖων μεγάλων καλλιτεχνῶν καὶ ἐξ ἔργων θαυμασθέντων ὑπὸ τῆς ἀρχαιότητος σπανιώτατα εὐρίσκονται παρ' ἡμῶν ἐν Ἑλλάδι, ἕνεκα λόγων ἱστορικῶν τῆς ἀντιγραφικῆς περιόδου τῆς Πλαστικῆς, ἐν ᾗ ἀνὰ τὰ Μουσεῖα τῆς Ἑσπερίας Εὐρώπης ὑπάρχουσι πλεῖστα, ἰδίως ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐκ τῆς σπάνιως ταύτης καὶ τῶν λίαν ὠφελίμων πορισμάτων, ἅτινα δύνανται νὰ ἐξαχθῶσιν ἐκ τῆς ἐν Ἑλλάδι εὐρέσεως ἀντιγράφων περιφήμων ἔργων τῆς ἀρχαιότητος, δεόν τὰ ὀλίγα ταῦτα εὐρισκόμενα ἀντίγραφα νὰ ἐξετάζωμεν μετὰ πολλῆς προσοχῆς, καὶ ἂν τυγχάνωσιν ὄντα μετρίως ἢ κακῆς ἐργασίας, ὅπερ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνει, καὶ ἂν καταλαμβάνωσι μακρὸν ἀριθμὸν ἐν τῇ ἀπαριθμῇ τῶν ἀντιγράφων τοῦ αὐτοῦ ἀρχετύπου, ὡς ἐπίσης συμβαίνει διὰ τὸ ἐξεταζόμενον ἐνταῦθα ἀντίγραφον.

Οὗτοι εἶναι οἱ λόγοι, ὧν ἕνεκα ἐθεώρησα τοῦ

κόπου ἄξιον νὰ διαλάβω περὶ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1623 κορμού τοῦ ἐν Ἀθήναις Ἐθνικοῦ Μουσείου, ὅστις προέρχεται, ὡς ἀποδεικνύεται κατωτέρω, ἐξ ἀντιγράφου τοῦ περιφήμου Σαυροκτόνου τοῦ Πραξιτέλους, καὶ ἀποτελεῖ τὸ μόνον μέχρι τοῦδε ὑπάρχον καὶ ἀναγνωρισθὲν ἐξ Ἑλλάδος ἀντίγραφον τοῦ ἀγάλματος ἐκείνου, οὗτινος ἐξ ἄλλου, ἀναγνωρισθέντος εὐκόλως ἤδη πρὸ πολλοῦ συμφώνως τῇ περιγραφῇ τοῦ Πλινίου (H. N. 34, 70), εἶναι πολλὰ ἀντίγραφα γνωστὰ (ἀπαριθμούμενα παρὰ Klein, Praxiteles² σελ. 106 σημ. 1).

Ὁ κορμὸς οὗτος ἀπεικονιζόμενος ἐν πίν. 8 εὐρηται ἐν τῷ πρὸς δεξιὰν τῆς αἰθούσης τῶν κοσμητῶν ἐπιμήκει δωματίῳ, ὀλίγον πρὸ τῆς εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Ἐφόρου κ. Β. Στάκη εἰσόδου, ἐν δεξιᾷ τῷ εἰσερχομένῳ εἰς αὐτό· εἶναι δυστυχῶς ἄγνωστον πόθεν προέρχεται καὶ πότε εἰσήχθη εἰς τὸ Μουσεῖον· κατὰ τὰς πληροφορίας, ἃς εὐηρεστήθη νὰ μοι παράσχῃ ἡ ὑπηρεσία τοῦ Ἐθνικοῦ Μουσείου τὸ μνημεῖον τοῦτο ὑπῆρχεν ἤδη, καθ' ὃν χρόνον (τῷ 1885) εἶχεν ἀρχίσει ἡ σύνταξις ἀκριβοῦς Εὐρετηρίου περὶ τῶν εἰσερχομένων ἔκτοτε ἔργων εἰς τὸ Ἐθνικὸν Μουσεῖον. Ὑποτίθεται δὲ ὅτι εὐρίσκειτο ποτε ἐναποτεθειμένον μετ' ἄλλων μνημείων ἐν τῷ Θησεῖῳ πρὸ τῆς συναγωγῆς αὐτῶν εἰς τὸ Ἐθνικὸν

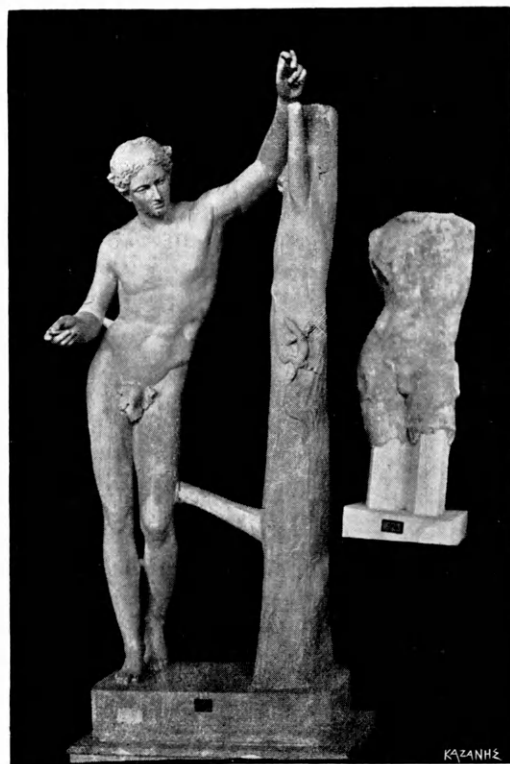
Μουσεϊον. Νὰ ἐξακριβωθῇ ὁμῶς τοῦτο, ἡ νὰ ταυτισθῇ ὁ κορμὸς οὗτος πρὸς τινὰ ἀναφερόμενον ἢ περιγραφόμενον ὑπὸ τῶν συνταξάντων καταλόγους τῶν ἐν Ἀθήναις πλαστικῶν μνημείων, καθίσταται δυσχερές¹.

Ὁ κορμὸς εἶναι ἐκ μαρμάρου τῆς Πεντέλης, καὶ ἔχει φυσικὸν μέγεθος· ἐλλείπουν ἀποκοπέντα ἢ κεφαλὴ μετὰ τοῦ λαιμοῦ πλὴν τοῦ προσθίου τμήματος τῆς βάσεως αὐτοῦ, ἢ δεξιὰ ὀλόκληρος, ὀλίγον μετὰ τὴν ἀπὸ τοῦ κορμοῦ ἔκφυσιν, ἢ ἀριστερὰ μετὰ μέρους τοῦ ὤμου καὶ τὰ σκέλη ἀπὸ τοῦ μέσου τῶν μηρῶν.

Ἰχνη κονιάματος πολλαχοῦ, καὶ ἰδίως εἰς τὰ ἄνω τοῦ ἔργου, παρέχουσι τὴν πιθανότητα ὅτι ἐγένετό ποτε χρήσις αὐτοῦ εἰς τοῖχόν τινά· τὸ αὐτὸ ἴσως ἀποδεικνύουσι τὰ ἐπὶ τοῦ στέρνου, τῆς βάσεως τῆς κεφαλῆς καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων βαρδάρως ἐπενεχθέντα ἄδρά διὰ λιθογλυφικῆς σφύρας κτυπήματα πρὸς ἐξίσωσιν τοῦ ἔργου κατὰ τὴν εἰς τινὰ τοῖχον προσαρμογὴν. Καὶ εἰς τὰ νῶτα ἀραιῶς πολλαχοῦ διακρίνονται κτυπήματα, ἀγρίως ἐπενεχθέντα δι' ἄγνωστον λόγον. — Ὑψὸς τοῦ σφζομένου 0,70· ἀπόστασις ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ μέχρι μὲν τῆς κοιλότητος τοῦ λαιμοῦ 0,30· μέχρι δὲ τῆς ἐκφύσεως τοῦ ἀνδρικοῦ μέλους 0,15.

Ἡ δεξιὰ χεὶρ κατεβιβάζετο, ὡς δεικνύει τὸ τε περὶ τὴν μασχάλην πτύγμα τῆς σαρκὸς (πρὸβλ. πίνακα), ὅπερ διεσώθη, καὶ ἡ θέσις τοῦ κατεβιβαζομένου ὤμου καὶ ἡ πρὸς τὰ κάτω κλίνουσα ὠμοπλάτη· ἔκειτο δὲ ἡ ἐλλείπουσα χεὶρ μακρὰν ὀλίγον ἀπὸ τοῦ σώματος, διότι οὐδὲν σημεῖον ἐπαφῆς τῆς χειρὸς ἐπ' αὐτοῦ ὑπάρχει παρὰ τὸ δεξιὸν τοῦ κορμοῦ. Ἡ ἀριστερὰ χεὶρ ὑψώνετο ἰσχυρῶς· τοῦτο ἐμφαίνουσιν οἱ μῦες τοῦ ἀριστεροῦ πλευροῦ, τεταμένοι ἀρκούντως, ὁ ὑψώμενος πολὺ ὑπὲρ τὸν δεξιὸν ἀριστερὸς ὤμος, καὶ ἡ πρὸς τὰ ἄνω διεύθυνσις τῆς ἀριστερᾶς ὠμοπλάτης. Ἡ κεφαλὴ, ὡς δεικνύουσιν οἱ τένοντες τοῦ διασπένοντος προσθίου ἄκρου τῆς βάσεως τοῦ λαιμοῦ, ἔκλινε πρὸς δεξιάν, στρεφόμενη ὀλίγον μετὰ τὴν κλίσιν ταύτην πρὸς ἀριστεράν. Τὰ σκέλη, λίαν ἐγγύς ἀλλήλων κείμενα, διηυθύνοντο ἡρέμα πρὸς τὰ

κάτω, τοῦ μὲν δεξιοῦ φέροντος τὸ βάρος τοῦ σώματος, ὡς ἐμφαίνει τὸ ἐξωγκωμένον καὶ ὑψωμένον δεξιὸν ἰσχίον, καὶ φυσικῶς τῷ λόγῳ πατοῦντος κατὰ τὸν ἄκρον πόδα δι' ὅλου τοῦ πέλματος, τοῦ δὲ ἀριστεροῦ ἀναπαυομένου, καθ' ὃ συνάγεται ἐκ τοῦ χαλαρῶς πίπτοντος ἀριστεροῦ ἰσχίου· ὁ ἄκρος ἀριστερὸς ποὺς κατὰ ταῦτα δὲν θὰ ἐπάτει δι' ὅλου τοῦ πέλματος, ἀλλ' ἐλαφρῶς θὰ παρέκειτο παρὰ τὸν δεξιόν, πρὸς τὰ ὀπίσω διευθυνόμενος, καὶ πατῶν διὰ μόνου τοῦ προσθίου τμήματος τοῦ πέλματος. Ἡ ἥβη εἶναι νεανική ἄνευ τριγώματος.

Εἰκ. 1.

Ἡ τοιαύτη διάθεσις τῆς κεφαλῆς καὶ τῶν ἄκρων εἶναι ἀκριβῶς ἢ ἐπὶ πληρεστέρων ἀντιγράφων τοῦ Σαυροκτόνου τοῦ Πραξιτέλους ὑπάρχουσα· (βλέπε ἐν εἰκ. 1 τὸ ἐν Βατικανῷ ἀντίγραφον) ἕτερα σημεῖα ὁμοιότητος εἶναι τὸ λίαν εὐλύγιστον καὶ εὐστροφον τοῦ κορμοῦ τούτου, ἡ τρυφερότης τῶν νεανικῶν μελῶν τοῦ σώματος καὶ ἡ διάθεσις τῶν νώτων· ὡς πρὸς τὸ τελευταῖον τοῦτο δύναται τις νὰ παραβῇ τὰ ἐνταῦθα ἀπεικονιζόμενα νῶτα τοῦ κορμοῦ τούτου πρὸς τὰ αὐτὰ οὐ μόνον τῶν ἄλλων ἀντιγράφων τοῦ Σαυροκτόνου, ἀλλὰ καὶ κορμοῦ

¹ Διεξήλθον τὰς περιγραφὰς τῶν R Kekulé, «Antike Bildwerke im Theseion zu Athen» (1869) καὶ H. Heydemann «die Antiken Marmor-Bildwerke zu Athen» (1874)· πρὸς οὐδὲν τῶν ἀναφερομένων ὑπ' αὐτῶν δύναται νὰ ταυτισθῇ ὁ κορμὸς οὗτος.

τινος ἀπεικονιζομένου ὁμοίως ἐκ τῶν ὀπισθεν παρὰ Klein ἔ. ἀ. σελ. 239 εἰκ. 38, ὅστις εὐκόλως διακρίνεται ἐκ τῶν περὶ ὧν καὶ τῆς ὅλης διατάξεως ὡς προερχόμενος ἐξ ἀντιγράφου Ἑρωτος τοῦ πραξιτελείου τύπου.

Ἐπίσης τὰ σφζόμενα ἔχγη δύο συνοχέων (punctelli) ἐπὶ τοῦ κορμοῦ τούτου, ἐπιρρωνύουσι τὴν ἰδέαν ὅτι πρὸ ἡμῶν ἔχομεν ἀντίγραφον τοῦ Σαυροκτόνου, διότι ἀνεμένονεν τοιοῦτους συνοχεῖς ἐπὶ μαρμαρίνου ἀντιγράφου τοῦ ἔργου τούτου· καὶ τὸ μὲν ἐπὶ τῆς ἔξω ἐπιφανείας τοῦ ἄνω τμήματος τοῦ δεξιοῦ μηροῦ, δεικνύει ὅτι ὑπεβαστάζετο διὰ συνοχέως ἢ παρὰ τὸ σῶμα κατερχομένη δεξιὰ χεὶρ· θὰ διηρθύνετο δ' ὁ συνοχεὺς οὗτος ὀλίγον λοξῶς ἐκ τῶν κάτω πρὸς τὰ ἄνω καὶ ὑπεστήριζε τὸν πῆχυν τῆς δεξιᾶς· ἐν ἄλλοις ἀντιγράφοις ὁ συνοχεὺς οὗτος εὐρίσκεται ὀλίγον ὑψηλότερον. Ὁ ἕτερος συνοχεὺς, οὗ ἡ βᾶσις εὐρίσκεται μεταξὺ τοῦ κάτω τοῦ ἀριστεροῦ ισχίου καὶ τῆς ἀρχῆς τοῦ μηροῦ, δεικνύει ὅτι συνεῖχε τὸ σῶμα πρὸς τι στήριγμα, π. χ. πρὸς στέλεχος· τοιοῦτοι συνοχεῖς εὐρίσκονται καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων ἀντιγράφων, εἰς ἣ πλείονες κατὰ διαφόρους θέσεις τῆς ἀριστερᾶς ἐπιφανείας τοῦ σώματος· ὁ τοῦ ἐν λόγῳ κορμοῦ δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸν εὐρισκόμενον ἐπὶ τοῦ ἐν Λούδρῳ ἀντιγράφου (βλ. τὴν εἰκόνα αὐτοῦ παρὰ Collignon, H. de la Sc. τόμ. II σελ. 287 σχ. 147, καὶ παρὰ Klein, ἔ. ἀ. σελ. 109 σχ. 14). Εἰς τὸ ὀπισθεν ἡ βᾶσις τοῦ συνοχέως τοῦ ἐν λόγῳ κορμοῦ φέρει ὀπὴν ὀρθογώνιον, δεικνύουσαν πιθανῶς ὅτι συνεκρατεῖτο αὐτὸς οὗτος ὁ συνοχεὺς διὰ τινὰ λόγον, ἴσως χάριν στερεότητος, καὶ διὰ μεταλλίνου ἐλάσματος.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται ὅτι πρῶτον μὲν ἔχομεν πρὸ ἡμῶν ἀσφαλῶς μὲν ἀντίγραφον πραξιτελείου τύπου, ἔπειτα δὲ τοῦ Σαυροκτόνου αὐτοῦ ἀναμφιβόλως. Ἡ ἐργασία ἐν τῷ ἀντιγράφῳ τούτῳ, ἐφ' ὅσον ἐπιτρέπει ἡ φθορὰ νὰ κρίνωμεν, δὲν φαίνεται ἀμελής· μόνον ὑπερβολικῶς ὀλίγον παρεστάθη ἐξ ἀπειρίας τοῦ ἀντιγραφέως καὶ οὐχὶ μετὰ τῆς δεούσης λεπτότητος ἢ κλίσιν τοῦ κορμοῦ, ὅστις ἐνταῦθα φαίνεται ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιμήκης. Περὶ δὲ τῶν χρόνων, καθ' οὓς ἐποιήθη τὸ ἀντίγραφον, εἰκάζομεν ἐκ τῆς ἐργασίας ὅτι οὗτοι κεῖνται ἐντὸς τῆς Β' πρὸς τὴν Α' ἑκατονταετηρίδα π. Χ.

Ἡ ἀξία τοῦ ἀντιγράφου τούτου τοῦ Ἑθνικοῦ ἡμῶν

Μουσείου εἶναι οὐχὶ μικρά· κυρίως διότι ἀποδίδει ἀκριβῶς, ὡς ὀρθολογικῶς φαίνεται, τὸ μέγεθος τοῦ ἀρχετύπου, ἐν ᾧ εἰς τὰ ἄλλα ἀντίγραφα, μηδὲ τοῦ ἐν Λούδρῳ ἐξαίρουμένου, δὲν συμβαίνει τοῦτο. Δυστυχῶς δὲν δυνάμεθα νὰ παράσχωμεν λεπτομερεῖς ἀναλογίας συγκρίσεως τῶν κορμῶν τῶν διαφόρων ἀντιγράφων, διότι οὐδὲν ἐκμαγεῖον Σαυροκτόνου εὐρομεν ἐν Ἀθήναις. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον καὶ τὰ μάλιστα ὠφέλιμον τοῖς ἀρχαιολόγοις καὶ καλλιτέχναις, ἂν κατεσκευάζετο διὰ συνεννοήσεως τῶν διευθυντῶν τῶν ξένων Μουσείων μετὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ ἡμετέρου ἐν Ἀθήναις Διεθνὲς Μουσείου Ἐκμαγεῖων, ὅπου θὰ συνεκεντροῦντο ἐν τάξει τῆς Ἱστορίας τῆς Πλαστικῆς ἐκμαγεῖα τῶν ἀπανταχοῦ πλαστικῶν μνημείων τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης. Τότε ἡ σπουδὴ τῆς Ἑλληνικῆς Πλαστικῆς θὰ καθίστατο ἐνταῦθα τελειοτάτη. Εὐτυχῶς τὴν ἰδέαν ταύτην, ἣν καὶ ἐγὼ προσέτεινα κατὰ τὸ συγκροτηθὲν πέρυσι Α' Διεθνὲς Ἀρχαιολογικὸν Συνέδριον, ἐξέφρασαν καὶ οἱ C. Smith, Flinders Petrie καὶ ἄλλοι.

Ἐνταῦθα κρίνομεν ἀναγκαῖον νὰ προσθέσωμεν τινὰ περὶ τῆς σημασίας τοῦ Ἀπόλλωνος Σαυροκτόνου, περὶ ἧς πλεῖσται γινώμαι, μᾶλλον ἢ ἥττον ἀπὸ ἀντιγράφων, ἐξηγήθησαν (πρὸς Collignon ἔ. ἀ. σελ. 288, σημ. 1. Helbig Führer² N° 198 καὶ 791. Friederichs - Wolters, Gipsabgüsse N° 1214. Overbeck, Geschichte der gr. Plastik⁴. II σελ. 53-54). Δὲν σκοποῦμεν νὰ αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰκασιῶν τούτων· θεωροῦμεν ὅμως μνείας ἀξίαν δεισιδαίμονά τινὰ συνήθειαν, διαδοδεμένην σήμερον ἀνὰ τὴν Ἀρχαδίαν καὶ ἴσως καὶ εἰς ἄλλους τόπους τῆς Ἑλλάδος.

Πιστεύεται δηλαδὴ ὅτι ὁ κατορθὼν νὰ φρονέσῃ δι' ἐνὸς κτυπήματος τῆς συνεσφιγμένης ἄκρας δεξιᾶς, ἢ διὰ τῶν δακτύλων αὐτῆς (τοῦ δευτέρου διὰ τὴν δυσκολίαν γίνεται σπανία χρῆσις), ἀσκαλαβώτην, κοινῶς «πολυνητρί», χωρὶς τὸ ζώριον τοῦτο μετὰ τὸ κτύπημα νὰ κινηθῇ τὸ παράπαν, καὶ χωρὶς νὰ δώσῃ σημεῖόν τι ζωῆς οἰονόηποτε, καθαρίζεται ἀπὸ πάσης ἁμαρτίας, προσελθούσης ἐκ τῆς ὑπ' αὐτοῦ εἰς ἀγαπητὸν φίλον αὐτοῦ προξενηθείσης σπουδαίας δυσχερεσθείας ἢ βλάβης, ἐν ᾧ ἄλλως αὐταὶ διπλασιάζονται. Τὸ παίγιον τοῦτο παίζουσι μόνον παῖδες ἡλικίας 10 - 15 ἐτῶν μετὰ πολλῆς εὐχαρι-

στήσεως, συλλαμβάνοντες πρώτον τοιαῦτα ζώφια, καὶ ἔπειτα ἀφίνοντες αὐτὰ νὰ τρέχωσιν ἐπὶ σκνίδος ἢ λείας πλακός, ἐνεδρεύοντες δέ, ὅπως εὖρωσι τὴν κατὰλληλον στιγμήν, ἵνα κτυπήσωσιν αὐτά, ὡς εἴρηται, ἐπιτυχῶς. Σημειωτέον δ' ὅτι αἱ ἁμαρτίαι, ὧν οὕτω τὴν ἀπαλλαγὴν ζητοῦσιν οἱ παῖδες, ἀναφέρονται εἰς σκηνὰς παιδαριώδεις τῶν «μαλωμάτων» καὶ τῶν ἐπακολουθημάτων αὐτῶν. Καὶ ἐπὶ ἀρχαίου ἀγγείου παρατηρήθη τοιοῦτο παίγνιον νεανίσκου πρὸς σάυραν (πρὸβλ. Helbig ε. ἀ. N° 198 καὶ Klein ε. ἀ. σελ. 113 κέ.).

Ἡ δεισιδαιμονία αὕτη εἶναι μεγίστης προσοχῆς ἀξία, ἃν σχετισθῇ πρὸς τὸν γνωστὸν μῦθον Ἀπόλλωνος - Ὑακίνθου θὰ ἦτο πολὺ φυσικόν, νομίζομεν, ἔν τινι ἱερῷ, ὅπου ἐτιμᾶτο καὶ ὁ Ὑακίνθος, νὰ παρασταθῇ ὡς παῖς ὁ Ἀπόλλων, κατὰ τοιοῦτον ἔσως τρόπον δοκιμάζων νὰ καθάρῃ ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ ἀκουσίου φόνου τοῦ τόσο ἀγαπητοῦ αὐτῷ συμπαίστορος παιδός· οὕτω θὰ εὐρίσκομεν ἐρμηνείαν τινὰ

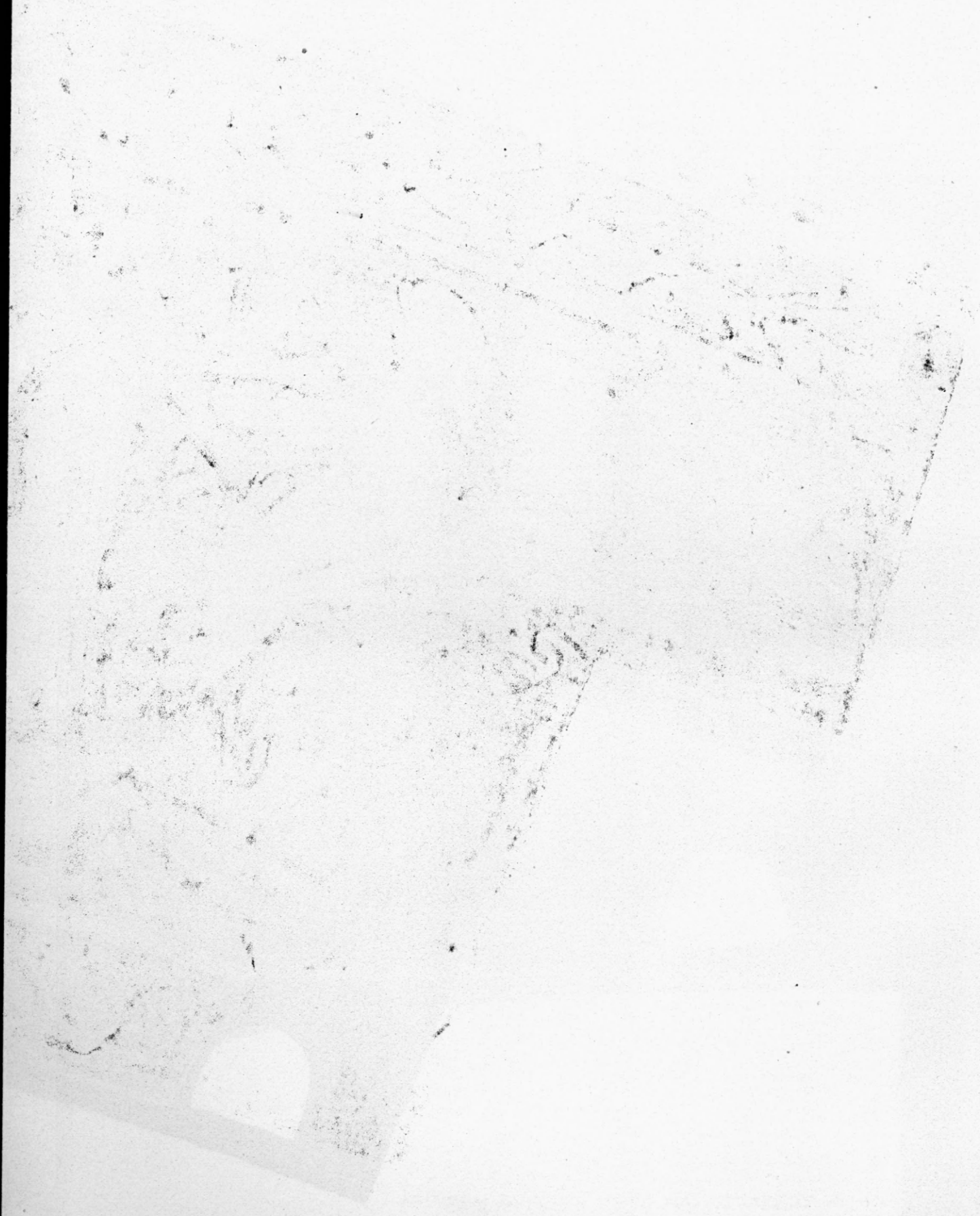
τῆς τόσο ἀνιγματοῦδους ταύτης παραστάσεως τοῦ Ἀπόλλωνος, περὶ ἧς τοσαῦτα ἀπίθανοι ἐξηγήσεις ἐδόθησαν· ὅντως ἐπὶ νομισμάτων τινῶν παρίσταται ὁ Ἀπόλλων οὗτος τοῦ Πραξιτέλους ἐν ἱερῷ (βλ. Klein, ε. ἀ. σελ. 110 Münzen NN 6 - 7). Δύναται ἐπίσης νὰ σχετισθῇ ἡ συνήθεια, περὶ ἧς εἵπομεν, καὶ πρὸς ἐπίγραμμα τι τοῦ Μαρτιαλίου (XIV 172), περὶ τοῦ Σαυροκτόνου τούτου ἀκριβῶς εἰρημένον, καθ' ὃ ὁ ποιητὴς παρακαλεῖ τὸν ἐνεδρεύοντα νεαρὸν θεὸν νὰ φεισθῇ τῆς ζωῆς τῆς σάυρας, ἥτις ἐξ ἄλλου λίαν εὐχαρίστως θὰ ἀπέθνησκειν ἐκ τοῦ κτυπήματος τῶν δακτύλων τοσοῦτον ὠραίου καὶ τρυφεροῦ παιδός· ἢ πρὸς τὰ ἐρωτικά σχέσις ὑπονοεῖται ἐν ταῖς λέξεσι τοῦ ἐπιγράμματος, ἔχοντος ὥδε:

ad te reptanti, puer insidiose, lacertae
parce; cupit digitis illa perire tuis.

A. Σ. ΑΡΒΑΝΙΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΤΤΙΚΟΝ ΑΓΓΕΙΟΝ ΜΕΤΑ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΣ ΠΟΜΠΗΣ ΓΑΜΟΥ

ΝΕΟΝ ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ ΣΑΥΡΟΚΤΟΝΟΥ

